KUYPER

DE BAND DES VERBONDS

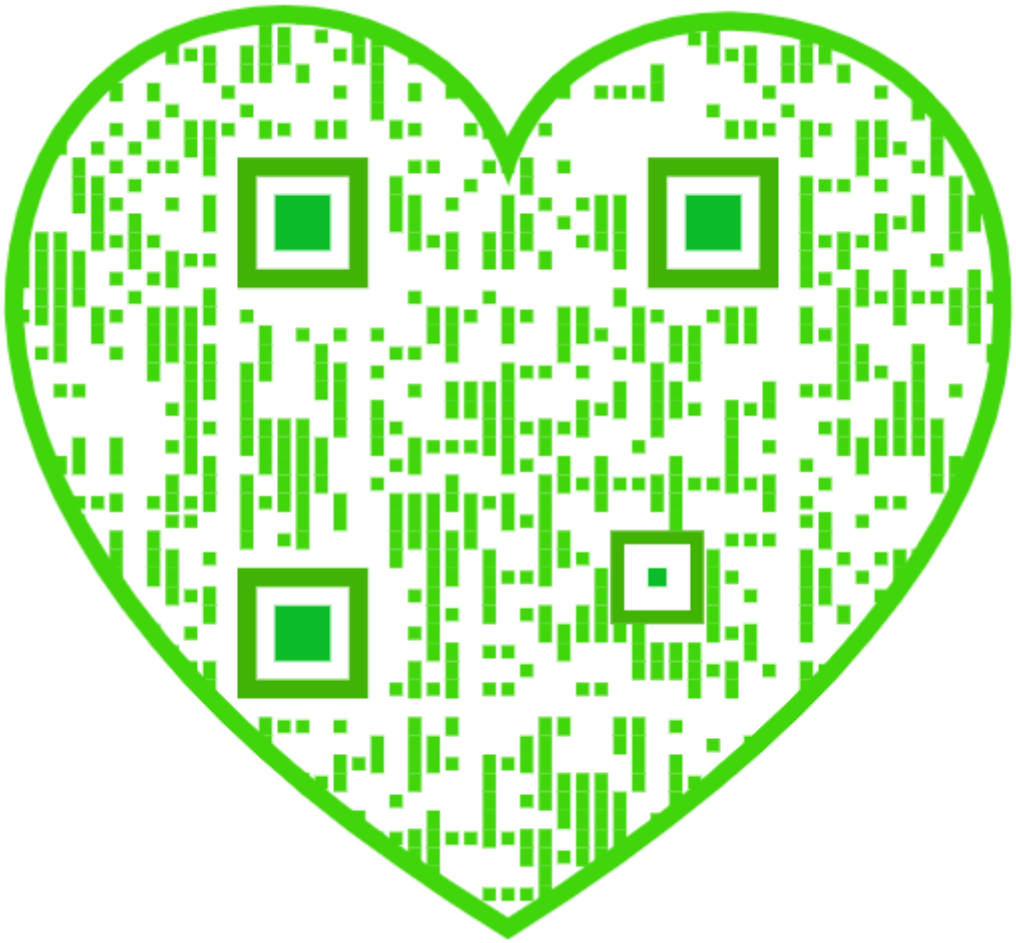

DE BAND DES VERBONDS

De Band des Verbonds

DOOR

DR. A. KUYPER JR.
DIENAAR DES WOORDS TE ROTTERDAM

VOLKSUITGAVE

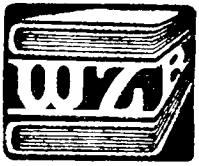

ROTTERDAM — W. ZWAGERS

EEN WOORD VOORAF.

De gedachten en beschouwingen uit het heilig Woord van God die in dit boekwerk den lezers en lezeressen worden aangeboden, zijn saamgevat onder den titel: „De Band des Verbonds." Deze woorden zijn ontleend aan het Schriftwoord van Ezechiël (20 : 37): „Ik zal u onder de roede doen doorgaan en Ik zal u brengen onder den band des Verbonds."

In het tweede hoofdstuk van dit boekwerk wordt deze tekst breedvoerig besproken. Wie dat gedeelte gelezen heeft, zal licht bevroeden waarom wij gaarne het geheel van onze Schriftbeschouwingen met dien beteekenisvollen naam genoemd zagen. Die ééne titel is voor ons de saamvatting van alle genadeweldaden die uit het Verbond der Genade aan Gods kinderen ten goede komen.

Wat hier geboden wordt is echter noch eene volledige, noch eene wetenschappelijke uiteenzetting van de orde des heils. Deze stukken zijn als Schriftbeschouwingen voor de gemeente des HEEREN bestemd en dus in eenvoudigen trant geschreven, opdat de broederen en zusteren die belang stellen in de waarheden der Gereformeerde religie, mochten worden versterkt en opgebouwd in het hun allerheiligst geloof.

Hierin ligt de oorzaak, dat van het bijbrengen van allerlei citaten en het opzetten van breede bewijsvoering geen

sprake is. Slechts hier en daar, waar het noodig was, werd een enkel citaat bijgebracht. Het is steeds ons ernstig voornemen en heilig bedoelen geweest zuiver Schriftuurlijk en streng confessioneel te zijn. Daartoe was noodig het Woord des HEEREN te laten spreken, de Confessie te laten getuigen en het woord van een godzalig schrijver bij te brengen. Wij spreken hierbij uit, dat een dankbaar gebruik is gemaakt van de oude Gereformeerde Theologen (MAASTRICHT, A MARCK, DE MOOR, VOETIUS *e.a.), van de werken van* COMRIE, *en van de hedendaagsche Dogmatici: de professoren* BAVINCK *en* KUYPER.

Mocht het den HEERE behagen een genadigen zegen te gebieden over dit eenvoudige woord, geschreven tot onderwijzing van het volk dat den HEERE liefheeft, voor Zijn Woord beeft en de getrouwigheden bewaart.

Dr. A. KUYPER Jr.

MAKKUM, *Februari 1906.*

BIJ DEN DERDEN DRUK.

Het is mij een oorzaak van vreugde des harten en van dank aan den HEERE, dat in den tegenwoordigen tijd, waarin terecht zooveel geklaagd wordt over verslapping en inzinking op geestelijk gebied, nog gevraagd werd om een nieuwe uitgave van het vroeger door mij geschreven boek „De Band des Verbonds".

De heer Kirchner van Amsterdam, die de eerste twee uitgaven het licht deed zien, is inmiddels overleden, maar de heer Zwagers van Rotterdam nam bereidwillig op zich voor de derde uitgave zorg te dragen.

Meermalen werd mij de vraag gedaan den inhoud van dit boek meer breedvoerig te behandelen, maar het kwam mij voor het meest gewenscht te zijn de uitgave onveranderd te doen plaats hebben. Slechts hier en daar werd een enkele correctie aangebracht.

Moge ook deze derde uitgave door Gods groote goedheid velen tot rijken zegen strekken.

Dr. A. KUYPER Jr.

ROTTERDAM, *October 1928.*

ONZE KENNIS ONVOLLEDIG.

Nu ken ik ten deele, maar alsdan zal ik kennen, gelijk ook ik gekend ben.
1 Corinthe 13 : 12b.

Lukas begint zijn heilig Evangelie met deze woorden: „Nademaal velen ter hand genomen hebben, om in orde te stellen een verhaal van de dingen die onder ons volkomene zekerheid hebben; gelijk ons overgeleverd hebben, die van den beginne zelven aanschouwers en dienaars des Woords geweest zijn; zoo heeft het ook mij goed gedacht, hebbende alles van voren aan naarstiglijk onderzocht, vervolgens aan u te schrijven."

Van deze woorden zouden wij sommige tot de onze kunnen maken. Ook heden ten dage nemen velen ter hand „om in orde te stellen" de leer der waarheid die naar de godzaligheid is. Ook ons, die Dienaars des Woords zijn, heeft het goed gedacht, „hebbende alles van voren aan naarstiglijk onderzocht, vervolgens aan u te schrijven".

Doch één gedeelte uit dit eigenaardig woord van Lukas moeten wij loslaten, als wij spreken, niet over de waarheid zelve, maar over ons inzicht in en onze voorstelling van de waarheid, n.l. *„de dingen die onder ons volkomene zekerheid hebben"*. Zeer zeker, niemand zal het ontkennen, daar

bestaat onder de belijders der waarheid eene volkomene zekerheid en eene gemeenschappelijke erkenning niet slechts van de meer algemeene *Christelijke* waarheden, maar ook van de *Gereformeerde* waarheden in den engeren zin des woords. Toch weet een ieder, die ook maar een weinig meeleeft, dat er bijzondere waarheden zijn, waarover door alle Gereformeerden niet op gelijke wijze gedacht wordt.

Natuurlijk bestaat de waarheid zelve zoo objectief als zich denken laat, en dan is er slechts ééne onveranderlijke waarheid. Maar bij het indenken en bepeinzen van de waarheden Gods door den mensch wordt allengs verscheidenheid van inzicht openbaar. De waarheid zelve verandert niet, maar al het verschil bestaat in de *voorstelling* des menschen van de waarheid Gods.

Zoo is het van den beginne aan geweest. Reeds in de eerste jaren van het bestaan der Kerk van Christus werd het gehoord: „Ik ben van Paulus, ik ben van Apollos, ik ben van Cefas". Hoe spoedig was het niet noodig, eene Synode te Jeruzalem saam te roepen, waar allerlei verschil van gevoelen openbaar werd, om te zoeken naar de hoogere éénheid en de diepere saamhoorigheid van de zonen van hetzelfde huis! En als straks, na een diep verval der Kerk, de Hervorming Europa's kerken met het herwonnen licht van het geschreven Woord komt zegenen, dan is het niet één onverdeeld Protestantisme, maar èn Luther èn Zwingli èn Calvijn vervullen ieder een eigen roeping in de zaak der Reformatie, brengen ieder een eigen zegen aan de Protestantsche kerken.

Bezien wij nu nader het leven der kerken die zich aansloten aan het gezegende werk van den Hervormer van Genève, dan is er metterdaad één gemeenschappelijke vlag voor allen die van Gereformeerden huize zijn, dan is er eene

„bijzondere eenheid" voor alle Gereformeerden in de Algemeene Christelijke Kerk. De Gereformeerden bezitten als gemeen accoord van kerkelijke gemeenschap de *Drie Formulieren van Eenigheid.*

Maar er is ook steeds eenig verschil van gevoelen geweest, er waren geloofswaarheden waar de een zoo en de ander weer anders over dacht, er was te allen tijde verschil van inzicht. Het was echter een verschil tusschen broeders van denzelfden stam.

Denken wij slechts aan de ingedachte volgorde der Besluiten in den Raad Gods, waaruit de onderscheidene *voorstelling* van de heilswaarheid, die van het Infra- en Supralapsarisme, geboren werd. Professor BAVINCK schrijft dienaangaande in zijn Dogmatiek II, pag. 359: „*Beide* voorstellingen van de praedestinatie, zoowel de supralapsarische als de infralapsarische, zijn in de Gereformeerde Kerk en Theologie steeds naast elkander erkend. De Nederlandsche belijdenisschriften zijn infralapsarisch, maar geen kerkelijke vergadering, ook die van Dordrecht niet, heeft ooit een supralapsariër bemoeilijkt ..... De Gereformeerde Godgeleerden hebben altijd aan *beide* voorstellingen het *burgerrecht* toegekend." (Wij cursiveerden.)

Brengen wij ook in herinnering, dat er waren en zijn, die den Raad des Vredes en het Verbond der Genade vereenzelvigen, maar dat er ook te allen tijde geweest zijn, die scherp tusschen deze twee onderscheiden hebben, en nog onderscheiden. Hooren wij ook hier naar het woord van den bovengenoemden Dogmaticus: „Het is betrekkelijk onverschillig en raakt geen beginsel, of men de tweeheid dan wel de éénheid van den Raad des Vredes en het Genadeverbond (pactum salutis en foedus gratiae) op den voorgrond plaatst; indien maar vaststaat, dat in dien Vredes-

raad (pactum salutis) Christus nooit één oogenblik is los te denken van de Zijnen, noch ook in het Genadeverbond (foedus gratiae) de geloovigen één enkel oogenblik beschouwd kunnen worden buiten Christus." (BAVINCK, Gereformeerde Dogmatiek III, pag. 223.)

Het dunkt ons voldoende te zijn, om aan te toonen dat er éénheid en verscheidenheid onder de Gereformeerden is, gewezen te hebben op deze twee voorbeelden. Dat wij daarbij een beroep doen op eene autoriteit als prof. BAVINCK, zal niemand in ons wraken.

* * *

Wat is hiervan de oorzaak? Zouden wij deze vraag beantwoorden, doordringende, naar Jobs kernachtige beeldspraak (Job 19 : 28), tot den „wortel der zaak", dan stonden wij allereerst voor deze vraag: waarom, als er toch ééne profetie was, werd het ééne profetische getuigenis door onderscheidene profeten, en door ieder op eigen wijze gebracht? Waarom, als er toch één Evangelie was, werd die ééne boodschap des Evangelies door vier Evangelisten, en door ieder op eigenaardige wijze gebracht? Waarom, bij de onloochenbare éénheid van het Apostolaat, werden twaalf Apostelen uitgezonden, die ieder een afzonderlijke gave hadden?

Liever dan tot deze diepte af te dalen, wijzen wij naar het woord van den Apostel Paulus in I Cor. 13 : 12, hierboven aangeduid: *nu ken ik ten deele.*

Bij al zijne overdenkingen, beschouwingen en besprekingen heeft elk menschenkind uit te gaan van de tot bescheidenheid nopende waarheid, dat zijne kennis onvolkomen is, en dat hij slechts, naar luid der Heilige Schrift, *ten deele* kan kennen. God is groot en wij begrijpen Hem niet. „De kennis

is mij te wonderbaar, zij is hoog, ik kan er niet bij," roept David in Psalm 139 : 6 uit.

Het is niet een aardsch prediker, het is de Prediker van Jeruzalem die het betuigt, dat het voor een mensch absoluut onmogelijk is de volle waarheid Gods tot in alle diepte door te denken en in te denken. Wij lezen in Pred. 3 : 11: „Ook heeft Hij de eeuw in hun hart geleid, *zonder dat een mensch het werk dat God gemaakt heeft kan uitvinden, van het begin tot het einde toe.*" En in Pred. 8 : 17: „Toen zag ik al het werk Gods, *dat de mensch niet kan uitvinden,* het werk dat onder de zon geschiedt, om hetwelk een mensch arbeidt om te zoeken, maar *hij zal het niet uitvinden;* ja, indien ook een wijze zeide dat hij het zou weten, zoo zal hij het toch niet kunnen uitvinden." En ten slotte Pred. 11 : 5 : „Gelijk gij niet weet, welke de weg des winds zij, of hoedanig de beenderen zijn in den buik van eene zwangere vrouw, *alzoo weet gij het werk Gods niet, die het alles maakt.*" Deze prediking laat aan duidelijkheid niets te wenschen over. Zij wordt verstaan door den grootsten geleerde en door den eenvoudigsten vrome. Zij oefent Schriftuurlijke critiek uit op het menschelijk kenvermogen. Bij het aanbiddend bepeinzen van de geopenbaarde waarheid Gods hebben wij nooit te vergeten, dat God in den hemel is, en dat wij op aarde zijn. En „Mijne gedachten zijn niet ulieder gedachten", spreekt de HEERE. Peilloos diep zijn Gods gedachten, slechts met stamelende klanken kan de mensch er van gewagen, en niet verder dan tot „een kennen ten deele" kan hij het brengen in dit tijdelijk leven op aarde.

* * *

Niettegenstaande dat alles is er toch, naar het woord van den Prediker: „hetwelk een mensch arbeidt om te zoeken,"

in des menschen ziel een drang naar kennis, en in zijn hart een dorst naar wetenschap. Waar dat niet zoo is, brengt Gods Woord de ernstige vermaning: „Mijn volk gaat verloren, omdat het geen kennis heeft." De Apostel schrijft: „Voegt bij de deugd kennis." De Psalmdichter bidt: „Geef mij verstand van God en Goddelijke zaken." Wat meer is, de Heere Jezus sprak het uit: „Dit is het eeuwige leven, dat zij U *kennen,* den eenigen, waarachtigen God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt." Christus is ons tot *wijsheid* van God geworden, en alle schatten van *wijsheid* en *kennis* zijn ons in Hem geschonken — Hij is onze hoogste Profeet en Leeraar.

Zullen wij dus overeenstemming verkrijgen tusschen deze twee waarheden, dat eene volkomene kennis hier op aarde niet te verkrijgen is, en deze, dat zonder kennis het volk van God verloren gaat, dan doen wij het veiligst, door ook op de kennis der waarheid toe te passen het nederige en toch van zooveel kracht getuigende woord van Paulus: „Niet, dat ik het alreede gegrepen heb, maar ik jaag er naar, of ik het ook grijpen mocht!"

* * *

Nu hebben de kinderen Gods bepaaldelijk twee schatten als hun geestelijken rijkdom. In Psalm 25 : 5 wordt daarvan gezongen:

> Loutre goedheid, liefdekoorden,
> Waarheid zijn des HEEREN paân
> Hun, *die Zijn Verbond en Woorden*
> *Als hun schatten gadeslaan.*

Hier worden Gods Woord en Gods Verbond als de twee schatten van des HEEREN volk aangeduid. In Psalm 132 : 12 wordt ook het Verbond Gods èn de getuigenis des HEEREN op het allernauwst vereenigd: „Indien uwe zonen Mijn *Verbond* zullen houden, en Mijne *getuigenissen,* die Ik hun

leeren zal." En de slotwoorden van Psalm 147 zijn geheel in dien geest berijmd, als ons aangaande de armoede der Heidenen op de lippen gelegd wordt:

> Die moesten Zijn *getuigenissen*
> En Zijn *Verbondsgeheimen* missen.

Van dat Verbond, hetwelk de HEERE met Zijn volk heeft, van de weldaden die krachtens dat Verbond den gekenden des HEEREN toevloeien, wenschen wij te handelen, naar het ons gegeven inzicht in deze dingen, ons daarbij houdende aan het Woord Gods, leerende van de Gereformeerde Theologie, ons gebonden wetende aan de Gereformeerde Confessie.

De wijze van behandeling brengt altijd eigenaardige moeilijkheden mede. Dezelfde zaak kan op verschillende manieren behandeld worden. Variis modis bene fit. Wij stellen ons voor, als wij van eene genadeweldaad in het bijzonder handelen, deze dan ook in haar geheel te behandelen en ons werk niet te onderbreken door telkens een tusschentredende genade in het heilswerk te bespreken. Om verschillende redenen kwam het ons voor, dat dit het wenschelijkst was. Zij het ons vergund, in de ontvouwing van de orde des heils, achtereenvolgens te handelen over:

I. De Raad des Welbehagens.
II. De Band des Verbonds.
III. De Rechtvaardigmaking.
IV. De Roeping.
V. De Wedergeboorte.
VI. Het Geloof.
VII. De Bekeering.
VIII. De Heiligmaking.
IX. De Heerlijkmaking.
X. De Eere Gods.

DE RAAD DES WELBEHAGENS.

I.

DES MENSCHEN RAADSLAG.

Want wie van u, willende een toren bouwen zit niet eerst neder, en overrekent de kosten, of hij ook heeft hetgeen tot volmaking noodig is?

Lukas 14 : 28.

De Heiland sprak eenmaal: „Wie van u, willende een toren bouwen, zit niet eerst neder, en overrekent de kosten, of hij ook heeft hetgeen tot volmaking noodig is?"

Diezelfde gedachte werd onmiddellijk daarna in andere beeldspraak herhaald, toen het heette: „Wat koning, gaande naar den krijg, om tegen een anderen koning te slaan, zit niet eerst neder en beraadslaagt, of hij machtig is met tien duizend te ontmoeten dengene, die met twintig duizend tegen hem komt?"

In deze beide beeldspraken wordt gewezen op een gewichtig probleem, hetwelk thuis behoort in de leer der Zielkunde. Zij die handelen over het wezen, de vermogens en de werkingen der ziel (psychologie) en deswege psychologen genaamd worden, hebben reeds van ouds af de

vraag gesteld, hoe de vermogens der ziel zich tot elkander verhouden.

Gelijk men weet, heeft de ziel *twee* vermogens, n.l. het verstand en den wil. Nu is de vraag: staan die vermogens elk op zichzelf, zijn ze geheel vrij, werken ze onafhankelijk van elkander, dan wel, staan ze in een bepaalde betrekking tot elkaar, oefenen ze een wederkeerigen invloed op elkander? En zoo dit laatste het geval is, welke is dan die invloed en betrekking?

Daar zijn velen, die eene *autonomie van den wil* voorstaan, d.w.z. zij leeren, dat de wil een geheel „vrij vermogen" is, zelfstandig in al zijne werkingen, onafhankelijk van eenige andere macht, welke ook. Zij worden doorgaans met den naam Voluntaristen aangeduid.

Doch de Gereformeerden zijn hiermede nimmer medegegaan. Misschien mag er een enkele wezen die op dit punt niet „zuiver in de leer" was; van Amesius b.v. is het bekend, dat hij in deze zaak een afwijkend gevoelen was toegedaan. De Calvinisten leerden vanouds in de zielkunde het primaat van het intellect, hetwelk beduidt, dat God de ziel alzoo geschapen had, dat het verstand eerst werkte, vooropging in de actie, inwerkte op den wil. En dat het dan zoo toeging, dat de wil deed en uitvoerde wat door het verstand was gedacht, beraadslaagd en besloten. Dus de wil volgde in zijne werkingen het oordeel en het besluit van het verstand.

Deze onderscheiding tusschen verstand en wil, en vooropplaatsing van het eerste raakt juist het verschil tusschen mensch en dier. Bij het dier hebben we te doen met een wezen dat zeer zeker een wilsleven, zelfs een zeer sterk ontwikkeld wilsleven heeft, maar het heeft geen rede, geen verstand. Men spreekt daarom terecht van het „redeloos

gedierte". En dat eigenaardige nu, hetwelk we in de dierenwereld aanschouwen, een openbaring van het wilsleven zonder leiding en invloed van een eigen verstand, pleegt men *instinct* te noemen.

Een dier handelt door instinct, uit aandrift. De mensch daarentegen is in zijn zielsleven alzoo geïnstrumenteerd, dat bij hem de actie van het verstand voorop moet gaan, en metterdaad ook vooropgaat. Wij kunnen zelfs verder gaan en beweren dat het verstandsleven het wilsleven beheerscht, dat de werkingen van den wil door het verstand worden bepaald, dat de wil in zijn doen en laten aan het besluit van het verstand gebonden is. Het is dus niet zoo, dat de wil s l e c h t s *later* werkt dan het verstand. Neen, de wil wordt door het verstand beheerscht en bestuurd, werkt altoos naar de beraadslaging die voorafgegaan is, is gebonden aan het oordeel en besluit des verstands. Het verstand is het roer van den wil. De wil is altijd gehoorzaam aan het verstand. Het verstand is de meester. De wil is de dienstknecht, steeds de trouwe dienstknecht die nimmer weigert, altoos doet wat bevolen is. Daarom hadden onze vaderen de vaste formule: „De wil volbrengt het bevel des verstands."

Is het nu alzoo met de organisatie der ziel gesteld, dan worden de gevolgen openbaar. Wij hebben hier beginselen die zeer gemakkelijk de consequenties aanwijzen. Als het verstand goed beraadslaagt en besluit, dan gaat straks de wil, geheel vanzelf, ook den goeden weg op. Maar als het verstand feil gaat in eenige redeneering en een besluit neemt dat, hetzij ten opzichte van het algemeen standpunt, hetzij ten opzichte van de toepassing op een bijzonder geval, niet goed is, dan wordt onmiddellijk ook het wilsleven zelf uitgedreven op een weg die verkeerd is.

Is het verstand verlicht, dan is de wil heilig; is het verduisterd, dan openbaart zich, met innerlijke noodzakelijkheid, ook de wil als verdorven. Naar den regel: „zoo de heer, zoo de knecht", wordt het hier: „zoo het verstand, zoo de wil".

Was dit nu maar een betweterij van de Gereformeerden tegenover de Remonstranten, dat ze zoo vast hierop stonden? Was het slechts lust tot disputeeren over spitsvondigheden, die den Calvinist dwong om tegenover den Arminiaan ook op dit punt positie te nemen?

Waarlijk niet!

* * *

Vooreerst was er een *practische* kwestie nauw bij betrokken. De vraag n.l. of de mensch al dan niet verantwoordelijk is, moet, als noodzakelijke consequentie van het voorafgaande, onmiddellijk beantwoord worden in bevestigenden zin. Al wat de mensch doet, heeft van zijnentwege een oorzaak en reden, achter elk zijner daden schuilt een motief, een beweegreden. Zeer stellig, de mensch *is* verantwoordelijk; hij is geen dier dat handelt uit instinct, maar een mensch die handelt na gedacht te hebben en naar redelijk overleg. Juist omdat het wilsleven altijd gehoorzaam is aan het bevel des verstands, omdat de gedachte zelve in de wilsuiting openbaar wordt, omdat het een axioma is: „zoo gedacht, zoo gewild".

Daarom wordt een mensch ter verantwoording geroepen. Reeds vader en moeder vragen aan het kind dat kwaad doet: *waarom* hebt ge dat gedaan? De meester op school wil weten *om wat oorzaak* het een of ander door de belhamels is uitgericht. De rechter zal steeds aan den schuldige vragen: *waarom* hebt ge dit of dat bedreven?

Dat vragen naar het *waarom,* naar de *drangreden* bij elke

daad, moet en kan bij den met verstand begaafden mensch plaats hebben, terwijl het onmogelijk, zelfs ondenkbaar is bij het door instinct gedreven „redeloos gedierte".

Zoo zal ook God de Heere het eenmaal doen op den grooten Dag des Oordeels. Dan zal elk menschenkind rekenschap hebben te geven van al zijne daden, hetzij goed, hetzij kwaad. Dan zal verantwoording gedaan moeten worden voor elk ijdel woord dat gesproken is, en wat in het heimelijke gefluisterd is, zal op de daken gepredikt worden. Dan zullen de boeken geopend worden: het boek van Gods alwetendheid en het contraboek der consciëntie. Rekenschap en verantwoording zal geëischt worden van elke gedachte, van elk woord, van elke daad.

Die rekenschap en verantwoording worden in dit tijdelijk leven *volkomen te recht* door ouders, voogden en superieuren gevraagd. Zoo deed God Zelf na den val in het Paradijs, door aan Adam en Eva te vragen, *waarom* zij van den verboden boom gegeten hadden. Die verantwoording wordt naar *heilig recht* op den Dag des Oordeels van elke daad geëischt, omdat de mensch alzoo geschapen is, dat zijn denken zich openbaart in zijn willen, zijn willen een knecht is van zijn denken, zijn wil altoos (tenzij verhindering tusschenbeide trede) uitvoerder is van het besluit der gedachte.

En dan, hoewel dit hier in de tweede plaats genoemd wordt, is het de hoofdzaak, het raakt bovenal een *leerstellig* beginsel. De mensch is naar den beelde en de gelijkenisse Gods geschapen. Hij is beelddrager Gods, en dat des menschen raad aan zijn daad voorafgaat vloeit rechtstreeks voort uit zijn hooge scheppingsconditie.

God de Heere Zelf doet alle dingen naar Zijn eeuwigen raad. Bij Hem is het hoog besluit, het gemaakt bestek, voorafgaande aan alle werk Gods.

Al Gods doen wordt door Gods Raad beheerscht. Gods Raad, als Zijn gemaakt bestek, gaat aan al Zijn doen vooraf. Hij die den mensch naar Zijn beeld en gelijkenis geformeerd heeft, voornamelijk in de schepping der ziel, Hij doet het hooren; eerst: „Mijn Raad zal bestaan", dan: „Ik zal al Mijn Welbehagen doen."

II.

DE RAAD GODS.

Mijn Raad zal bestaan en Ik zal al Mijn Welbehagen doen.

Jesaja 46 : 10.

Wij zagen, hoe het willen van den mensch door zijn denken beheerscht wordt, en wij maakten daarbij indachtig aan het geschapen zijn van den mensch naar den beelde en naar de gelijkenisse Gods, met name hierin zoo duidelijk uitkomende. Want waar het reeds van den mensch geldt dat, als iemand een toren wil bouwen, hij *eerst* nederzit, de kosten berekent, beraadslaagt en *daarna* bouwen gaat — of om de andere beeldspraak te nemen, dat, als een koning ten strijde uittrekt, hij *eerst* beraadslaagt of hij machtig is, en *daarna* zich aangordt — daar geldt dat in absoluten zin van den Heere. Het wordt in de Heilige Schrift ons herhaalde malen voorgehouden, dat aan al Gods doen Zijn eeuwige Raad voorafgaat. De Heere doet nooit iets, of het is vóór de grondlegging der wereld in het aanbiddelijk Raadsbesluit besloten. En daarom is het een woord niet alleen van onderwijzing, maar ook van troost en be-

moediging, als de profeet des HEEREN ons toeroept: „Alzoo zegt de HEERE: „Mijn Raad zal bestaan, en Ik zal al Mijn Welbehagen doen."

De gansche Schrift is vol van die gedachte. In Handelingen 15:18 heet het: „Gode zijn al Zijne werken van eeuwigheid bekend." Dit is eene uitspraak, die wel verstaan moet worden. Ze wil niet slechts zeggen dat Gode alles bekend is, want dan zou de Arminiaan het met u eens zijn, maar zeer bepaald wordt hier gedoeld op die belangrijke waarheid, dat het de *werken Gods,* Zijne werken, de daden van den Heere Zelven zijn, die Hem van eeuwigheid af bekend zijn, en dat het dus Zijn Raadslag is die aan al Zijn doen voorafgaat.

Bij den mensch is er onderscheid tusschen raad en besluit. Hij kan iets uitdenken, over iets nadenken en beraadslagen, doch dit is nog iets anders dan een *besluit* nemen. Want dan moet bij een mensch nog nagegaan worden of die raadslag wel deugdelijk is, voor uitvoering vatbaar enz. Doch bij God den Heere zijn Raad en Besluit één, omdat Hij de Alwijze is, in Wiens Raadslag nooit iets is, zelfs niet het allergeringste, dat voor het Besluit niet deugdelijk is, en wijl Hij de Almachtige is, is alles altijd voor uitvoering vatbaar. Al wat in dien Raadslag voorkomt is volkomen goed, volmaakt heilig. Wat God beraadslaagt, besluit Hij te gelijk. Hetzij dat we lezen in Psalm 33:11: „De Raad des HEEREN bestaat in eeuwigheid", of in Psalm 2:7: „Ik zal van het Besluit verhalen," dat mag voor het menschelijk doen onderscheiden zijn, maar bij den volmaakten God, ten opzichte van Wien alle gedachte van vergissen ten eenen male buitengesloten is, gaat dit onderscheid niet door, wijl hier majestueuze éénheid is. Want Gods Raad *zal* bestaan, en wat Zijn Welbehagen is *zal* volbracht worden.

Opmerkelijk is het, dat van Gods Raad altijd in het enkelvoud gesproken wordt, maar van Gods Besluit menigmaal in het meervoud. De „besluiten Gods" is zelfs een veelvuldig gebezigde term. Toch is het slechts één Besluit, omdat het ook één Raad is. Naar *menschelijke waarneming* schijnt het, wel is waar, alsof wij met een reeks van onderscheidene besluiten te doen hebben. Ten opzichte van de *openbaring* van het eeuwig Besluit komen we voor tal van openbaringen te staan — telkens natuurlijk, als het Besluit baart, gelijk onze ouden plachten te zeggen — maar dat doet niets af van het hierboven gezegde, aangezien het dan toch alle te zaam openbaringen zijn van één eeuwig Raadsbesluit van den Alwijzen en Almachtigen God.

* * *

Die Raad Gods, dat Besluit des Heeren wordt aldus omschreven: „de eeuwige, vrijwillige, wijze, onafhankelijke en onveranderlijke vaststelling Gods van alles wat in den tijd geschiedt, òf uit te werken, òf toe te laten, en zoowel het een als het ander te besturen tot Zijne eere en der uitverkorenen zaligheid." Zoo was vanouds der Gereformeerden definitie. Ze is schoon en treffend juist.

Een eeuwige vaststelling door den Alwijzen en Almachtigen God van alles wat in den tijd geschiedt. Met deze nadere clausule, dat het alles uitloopt tot eere en verheerlijking van den Name des Heeren, en tot welzijn der uitverkorenen.

Van *alles* wat in den tijd geschiedt. Daar mag niets aan onttrokken worden. Want daar geschiedt in den tijd nooit iets, niet het minste, of het is in de eeuwigheid beraadslaagd èn besloten.

Het scheppingsplan èn het verlossingsplan beide liggen

in dien Raad vast. Al wat natuur en genade aanbelangt ligt onder het Besluit. De Raad Gods als zoodanig omvat in absoluten zin *alles*, en de Raad des Vredes, in onderscheiding daarvan afzonderlijk genoemd, ziet op de gedachten des heils in Christus voor des HEEREN eeuwig erfvolk.

Bekend is Paulus' uitspraak op den Areopagus tot de mannen van Athene, toen hij betreffende het doen Gods ook dit zeide: „bescheiden hebbende de tijden te voren verordineerd en de bepaling van hunne woning." (Hand. 17 : 26.) Hier wordt dus met letterlijke woorden geleerd, dat te voren bescheiden en verordineerd is niet alleen de tijd wanneer we leven zouden, maar dat zelfs de plaats onzer woning is bepaald.

Dit doet denken aan de woorden van Job 14 : 5: „dewijl zijne dagen bestemd zijn, het getal zijner maanden bij U is, en Gij zijne bepaling gemaakt hebt, die hij niet overgaan zal." En de Kantteekenaar teekent aan bij dat „Gij hebt zijne bepaling gemaakt" ter verduidelijking: „te weten van den voortgang en het einde zijns levens."

Alzoo openbaart Gods Woord, klaarder dan het licht der zon, dat in Zijn Raad over het oogenblik van geboorte, over het uur van sterven, over de eeuw waarin we leven, over de plaats onzer inwoning, in Gods Boek alles reeds was opgeteekend *eer iets van ons begon te leven.*

Van de haren onzes hoofds, van de muschkens die op de aarde nedervallen, wordt ons hetzelfde geleerd. Doch dit is onze zonde, dat wij menigmaal veel te aardsch van den Raad Gods denken. Als onder menschenkinderen iemand groot is en een hooge positie bekleedt, dan meenen we: hij staat veel te hoog om zich met de kleinigheden des gewonen levens in te laten. En die gedachte van menschelijke hoogheid willen wij in ons geloof of kleingeloof gaarne op de Goddelijke Hoogheid overbrengen. Dan zegt men: God

is te groot en te hoog verheven om Zich in te laten met het oogenblik van geboren worden en sterven, met de plaats onzer inwoning, met de zorg voor de haren onzes hoofds. Maar zulke gedachten zijn zondig, ze beoordeelen de grootheid Gods naar menschelijken maatstaf. En dan is het o zoo noodig, dat de profeet ons komt voorhouden: „Mijne gedachten zijn niet ulieder gedachten, en uwe wegen zijn niet Mijne wegen, spreekt de HEERE."

Van de majesteit Gods zullen we niet aardsch gedenken. Hij is onze Vader *die in de hemelen is,* en juist daarom zingen we: Wiens toezicht over *alles* gaat.

Dat *„alles"* moet worden vastgehouden. Daar mag geen tittel of jota van worden losgelaten. Juist in dat absolute „alles" ligt de heerlijkheid Gods en de vastigheid van Zijn Raad. Gelijk we toch bij de Voorzienigheid leeren dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en krankheid, rijkdom en armoede, en *alle dingen,* niet bij geval, maar van Gods Vaderlijke hand ons toekomen, zoo leeren we ook, dat „alle dingen" in Gods Raad zijn beraadslaagd, en in Zijn Besluit zijn besloten, op gelijke wijze als „alle dingen" door Zijn voorzienige kracht tot stand komen.

Zoo was de geloofsuiting van Job, te midden zijner zware beproeving, toen hij tot zijne vrouw zeide: „Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?" Beteekenisvol wordt daar onmiddellijk aan toegevoegd: „In dit alles zondigde Job met zijne lippen niet." (Job 2 : 10.)

Zoo klaagde ook de klager in de Klaagliederen, geheel in gelijken trant: „Gaat niet uit den mond des Allerhoogsten het kwade en het goede?" (Klaagliederen 3 : 38.)

En de profeten profeteerden niet anders. Luister naar

Amos 3 : 6: „Zal er een kwaad in de stad zijn, dat de HEERE niet doet?" Of nog sterker kon Jesaja het zeggen; waar Amos het nog als eene vraag stelde, daar zal Jesaja het u beslissend doen hooren: „Ik formeer het licht, en schep de duisternis. Ik maak den vrede en schep het kwaad, Ik, de HEERE, doe *alle deze dingen.*" (Jesaja 45 : 7.)

Dat is wonderlijk in onze oogen. Wij verstaan het niet, maar wij gelooven het van ganscher harte, omdat we bij de gratie Gods Gereformeerd mogen wezen. De HEERE heeft alles gewrocht om Zijns Zelfs wille, ja ook den goddelooze tot den dag des kwaads. (Spreuken 16 : 4.) En als volbloed Gereformeerden belijden wij, dat „alle dingen" door Gods voorzienige kracht aanzijn erlangen, omdat in de stille eeuwigheid „alle dingen die in den tijd geschieden" in Gods eeuwigen Raad zijn besloten.

Mijn Raad zal bestaan, en Ik zal al Mijn Welbehagen doen!

III.

DE RAAD DES HEILS.

Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem vóór de grondlegging der wereld.
Efeze 1 : 4.

Gelijk de Voorzienigheid Gods gemeenlijk onderscheiden wordt in de *algemeene* en de *bijzondere* voorzienigheid, al naar gelang dat gehandeld wordt over het voorzienig bestel van God Almachtig in de natuur of van den Bonds-God Jehovah in de genade, zoo ook onderscheidt men in den Raad des HEEREN tusschen den *algemeenen* en den *bijzonderen* Raad, welke laatste dan de Raad des Vredes of des Heils wordt genoemd.

In den algemeenen Raad ligt, gelijk wij in ons vorig hoofdstuk zagen, heel het scheppingsplan, bepaaldelijk ten opzichte van het leven der Natuur besloten. Aangaande mensch, engel en dier, kortom, al wat aanzijn heeft, is daarin besteld de tijd des levens, de plaats der woning, en of voorspoed, dan wel tegenspoed het lot zou zijn.

In den bijzonderen Raad daarentegen, den Raad des heils, ligt de gansche bedeeling der genade vast. Daarin zijn de gedachten Gods bezig met de uitverkoren voorwerpen Zijner bijzondere liefde, aan wie Hij als vaten der barmhartigheid, te voren bereid tot heerlijkheid, Zijn eeuwige gunst wil betoonen.

Van dien Raad des heils, des vredes en der behoudenis willen wij hier ietwat nader handelen.

Wij staan voor het machtige feit, dagelijks waar te nemen, dat de HEERE door de uitnemende grootheid Zijner kracht, naar de werking der sterkte Zijner macht, zondaren wederbaart tot een nieuw leven, ze toebrengt tot zaligmakend geloof en krachtdadige bekeering, en ze vervult met de vaste hope eener eeuwige zaligheid.

Ook is het een aangrijpende waarheid, onder welke wij in stilheid hebben te verkeeren, zwijgende voor de souvereine Majesteit Gods, dat de een wel en de ander niet in het heden der genade krachtdadig geroepen wordt uit de duisternis en toegebracht tot het koninkrijk van Zijn wonderbaar licht. Daarom zal het een heilige plicht zijn voor elk kind van God, wanneer hij deel mag hebben in de erve der heiligen, eeniglijk en alleen te roemen in de vrije gunst die eeuwig Hem bewoog.

In ons bedoelen ligt het, van de openbaring dier genade in dit tijdelijk leven, op te klimmen tot den eeuwigen Raad des heils, als tot het gemaakt bestek van Zijne gunstbewijzen,

bevattende ook ten opzichte der genade „alles wat in den tijd geschiedt", zoodat ook hier ten volle geldt: „Mijn Raad zal bestaan en Ik zal al Mijn Welbehagen doen."

Want er moet niet slechts beleden dat alleen de genade Gods tot de weldaden des Verbonds toebrengt, maar evenzeer, dat tot de gifte dezer genade reeds van eeuwigheid af is besloten in den Raad des heils, gelijk Paulus het uitdrukt: „uitverkoren in Hem, vóór de grondlegging der wereld."

* * *

Beginnen wij met op te merken dat, alhoewel meer in het Nieuwe dan in het Oude Testament van de eeuwige verkiezinge gesproken wordt, ook het Oude Testament genoegzaam duidelijk is op dit punt.

Denk slechts aan de Psalmen.

In Psalm 65 : 5 lezen wij: „Welgelukzalig is hij, dien Gij *verkiest* en doet naderen, dat hij wone in Uwe voorhoven." In dien zang wordt dus beleden, dat het alleen vrucht der verkiezing is, wanneer we *kunnen* naderen en *mogen* wonen in Gods Huis.

En in Psalm 106 : 4, 5: „Gedenk mijner, o HEERE, naar het welbehagen tot Uw volk, bezoek mij met Uw heil; *opdat ik aanschouwe het goede Uwer uitverkorenen;* opdat ik mij verblijde met de blijdschap Uws volks; opdat ik mij beroeme met Uw erfdeel" — waarin het heilbegeerig hart smeekt om een erfdeel te mogen hebben in „het goede der uitverkorenen".

Ook de Profeten maken van de verkiezing herhaaldelijk melding. En dan wel *nooit* als van een geheim, als van een verborgen mysterie, dat de mensch aan God moet overlaten, maar ze verkondigen het als een nadrukkelijk geopen-

baarde waarheid, die het uitgangspunt hunner profetische redenen zal zijn.

Jesaja 44 : 1, 2: „Maar hoor nu, Mijn knecht Jakob, en Israël, dien Ik *verkoren* heb ..... Vrees niet, o Jakob, Mijn knecht, en gij Jeschurun, dien Ik *uitverkoren* heb." En zoo spreekt niet alleen Jesaja, maar ook Jeremia, Ezechiël, Haggai, Zacharia en al de anderen. Het is de telkens terugkeerende toon in de profetieën, het is een profetisch woord dat zeer vast staat.

* * *

Het Nieuwe Testament echter is veel rijker aan uitspraken.

Jezus zeide het zoo beslist mogelijk: „Velen zijn geroepen, maar weinigen zijn *uitverkoren.*"

Zonder omwegen heette het van Zijne lippen: „Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren", om uit kracht dier tegenstelling de waarheid zelve in te helderder daglicht te plaatsen.

De Apostelen wijzen in hun prediking onveranderlijk heen naar het heilgeheim der verkiezing als het vaste fundament van den Raad des heils, des vredes en der behoudenis.

„Gelijk Hij ons *uitverkoren* heeft in Hem, *vóór de grondlegging der wereld.*" (Efeze 1 : 4.)

„Maar wij zijn schuldig altijd God te danken over u, broeders, die van den Heere bemind zijt, dat u God *van den beginne verkoren heeft* tot zaligheid, in heiligmaking des Geestes, en geloof der waarheid." (II Thessalonicensen 2 : 13.)

„Die ons heeft zalig gemaakt en geroepen, met eene heilige roeping, niet naar onze werken, *maar naar Zijn eigen voornemen en genade,* die ons gegeven is in Christus Jezus *vóór de tijden der eeuwen.*" (II Timotheus 1 : 9.)

Alleen bij het uitdragen van zulk een prediking wisten

zij, dat God verheerlijkt zou worden in Zijne heiligen en wonderbaar in allen die gelooven.

* * *

Zullen wij de verkiezing goed verstaan, dan moet van meet af losgelaten worden de dwaze voorstelling, alsof zij ware een plotseling ingrijpen Gods in het leven der menschen gedurende hun tijdelijk aanzijn. Veel minder mag één oogenblik de gedachte geduld, dat iets van wat de mensch deed, uit kracht van voorkennis, in de eeuwigheid invloed op God zou gehad hebben, gelijk de Arminiaan leert. Wij hebben op te klimmen tot de nooit begonnen eeuwigheid en daarin de Souvereine Majesteit des Heeren HEEREN te aanbidden, zullen wij de verkiezing in haar eeuwigen glans aanschouwen en ten volle recht laten wedervaren.

Van den beginne uitverkoren tot zaligheid.

Uitverkoren vóór de grondlegging der wereld.

Verkoren vóór de tijden der eeuwen.

Dat is de liefelijke tale Kanaäns.

De HEERE heeft Zijne uitverkorenen lief met een eeuwige liefde. En zij hebben Hem lief, omdat Hij hen eerst heeft liefgehad. Het is dus nooit eene verkiezing *om* het geloof of *om* de bekeering. Want, en dat worde toch nimmer vergeten, als er geen voorafgaande verkiezing was, dan zou nooit eenig sterveling tot geloof en bekeering komen. Het is juist de verkiezende genade Gods, die in het heden der genade *tot* geloof en *tot* bekeering brengt. Daarom zingen wij wel: „Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen," maar in één adem daarbij: „Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen."

* * *

Treffend is het daarom, hoe Paulus, in het tekstwoord dat we hierboven schreven, niet slechts het gewichtvolle feit mededeelt, „gelijk Hij ons *uitverkoren* heeft in Hem, vóór de grondlegging der wereld," maar daar aanstonds aan toevoegt, *waartoe* wij uitverkoren zijn, en *waarin* die uitverkiezing openbaar wordt: „*opdat* (niet o m d a t) wij zouden zijn heilig en onberispelijk voor Hem in de liefde."

In Rom. 8 : 28—30 wordt de gulden keten des behouds, de volgorde van de werken des heils, in zoo schoone en duidelijke woorden ons voorgehouden. Daar toch lezen wij:

„En wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn.

„Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd, den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zij onder vele broederen.

„En die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt."

Alzoo wordt ons geopenbaard, dat in dien Raad des Vredes allereerst is: een *voornemen Gods,* zoodat de verkiezing zelve haar bewegende oorzaak niet vindt in den mensch, in wat hij zijn zou of doen zou, maar gansch en al uitsluitend in dat vrijmachtig Goddelijk voornemen. Doch behalve dat voornemen, waarnaar zij geroepen worden, en de verkiezing, waarin zij te voren gekend (d.i. uitverkoren) zijn, lezen wij daarenboven nog van eene verordineering: — Die Hij te voren gekend heeft, deze heeft Hij óók te voren verordineerd.

Deze verordineering nu, wijst op de o*rde* in het werk des heils, op het samenstel van Gods o*rdinantiën* voor het leven

der genade. Juist die verordineering der heilsmiddelen neemt het geheimzinnige van de verkiezing weg, want de verscholen wortel der verkiezing openbaart zich in heerlijke vruchten. Laat de gewichtige openbaring van dit heilsgeheim, die wij opgeteekend vinden Hand. 13 : 48, voor elk bekommerde in het stuk der uitverkiezing mogen zijn tot een troost en liefelijk licht: En er geloofden zoovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven.

Want het geheim der eeuwige verkiezing van den beginne, vóór de grondlegging der wereld, vóór de tijden der eeuwen, *wordt ontsluierd* door toebrenging tot het zaligmakend geloof, tot krachtdadige bekeering in het heden der genade. Slechts diegenen komen tot zaligmakend geloof, die in en naar den Raad des Vredes verordineerd zijn tot het eeuwige leven. Het gaat naar den vasten regel van Paulus toe, dien hij gaf in II Thess. 2 : 13: „uitverkoren tot zaligheid *in heiligmaking des geestes en geloof der waarheid.*"

* * *

En is het dan geen heerlijke, zalige troost, als het Woord Gods ons leert, dat wij uit de verordineering des geloofs en der bekeering tot onze verkiezing voor de eeuwige heerlijkheid mogen besluiten?

De belijdenis onzer Vaderen is innig vertroostend, als wij het van hen hooren: „Van deze hunne eeuwige en onveranderlijke verkiezing ter zaligheid worden de uitverkorenen te zijner tijd, hoewel bij onderscheidene trappen en met ongelijke mate, verzekerd. Niet als zij de verborgenheden en diepten Gods curieuselijk doorzoeken, maar als zij de *onfeilbare vruchten der verkiezing,* in het Woord van God aangewezen (als daar zijn: het waar geloof in Christus, kinderlijke vreeze Gods, droefheid die naar God is over de zonde,

honger en dorst naar de gerechtigheid, enz.) in zich zelven met eene geestelijke blijdschap en heilige vermaking waarnemen." (Dordtsche Leerregels I, 12.)

Het leerstuk der verkiezende genade naar het eeuwig welbehagen in den Raad des heils, is vol van zoeten troost, het is een gouden kleinood voor de levende gemeente van den Zone Gods.

Want als God verheerlijkt wordt in Zijne heiligen en wonderbaar is in allen die gelooven, dan wordt in de vrucht der verkiezing het eeuwige *werk Gods* openbaar. En als het Gods werk is, dan is het een onveranderlijk werk, want de genadegifte en de roeping Gods zijn *onberouwelijk*.

Dan voleindt de HEERE wat Zijne hand begon. Hij laat nooit varen de werken Zijner handen. Hij is de Eerste, maar óók de Laatste. De Alpha èn de Omega.

Het is een peilloos diepe gedachte, om van te duizelen: uitverkoren in Hem vóór de *grondlegging der wereld*. En toch alleen op dit fundament is er vaste hope op een storelooze vreugde in de eeuwige zaligheid, want het stuk der verkiezing verspreidt de liefelijkste reuke in de leer van de volharding der heiligen. Want door de Goddelijke éénheid van den Raad des Welbehagens en den Raad des Vredes is dit het Evangelie: Mijn Raad *zal* bestaan en Ik *zal* al Mijn Welbehagen doen.

De Raad des heils omsluit de gedachten der nooit begonnen eeuwigheid, openbaart zich in het heden der genade, en geeft onwrikbare vastigheid tot in der eeuwen eeuwigheid.

Uwe ziel roepe het uit in stille aanbidding, onder groot making van den Name des HEEREN: O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennisse Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijne oordeelen, en onnaspeurlijk Zijne wegen!

IV.

DE SOUVEREINITEIT GODS.

Wij zijn leem, en Gij zijt onze Pottenbakker.
Jesaja 64 : 8.

Zoo is er dan een eeuwige Raad Gods, waarin *„alles"* besloten is, zoodat heel het verloop der wereldhistorie niets anders is dan een voortdurende ontrolling van die „Rol des boeks", door Gods eigen vinger beschreven vóór den aanvang van de oudheden der aarde aan, toen nog geen afgronden waren, toen nog geen fonteinen waren zwaar van water, aleer de bergen ingevest waren, toen de aarde nog niet gemaakt was, noch de velden, noch de aanvang van de stofkens der aarde.

Maar in dien altoos wijzen Raad des HEEREN, die eeuwig standhoudt, en als hoog Besluit door niets gekeerd kan worden, onderscheidden wij in het bijzonder den Raad des heils, des vredes, der behoudenis. Daar is een eeuwige *verkiezing* tot zaligheid, en een *verordineering* zoowel van den Borg en Middelaar als verder van alle middelen die de genade in de uitverkorenen bewerkstelligen, zoodat zij, als geroepenen, tot zaligmakend geloof en krachtdadige bekeering in het heden der genade komen, en hiernamaals als erfgenamen des eeuwigen levens ingaan in het koninkrijk der hemelsche heerlijkheid.

Dat alles hebben wij, uit het Woord der Goddelijke Openbaring eerbiedig opgevangen en naarstiglijk aan de hand der Belijdenis overwogen.

Maar nog zijn wij niet ten einde. Het onderwerp dat ons

bezielde, en zoo ruime stoffe van overdenking bood, was immers „de Raad des Welbehagens", en waar wij tot nog toe stilstonden bij den *„Raad* des Welbehagens", daar willen wij thans tot in de diepste diepte doordringen, en spreken van den „Raad des *Welbehagens"*.

Daar zijn er velen, die stelliglijk hun geloof in Gods Raad met u zullen belijden, doch daarmede slechts een zekere „voorwetenschap" of „alwetendheid" bedoelen. Velen ook, die het stuk der verkiezing met warmte zullen voorstaan, maar dan in den zin van eene verkiezing „om vooruitgezien geloof en bekeering".

Niet alzoo de Schrift. Het staat er zoo gedurig, dat de verkiezing in den Raad des heils ging *naar het voornemen Gods.*

Hierin echter betoonen wij het heilgeheim doorgrond te hebben, wanneer voor het geloofsoog onzer ziele die volle Raad èn de Raad des Vredes rust uitsluitend op Gods vrijmacht, wanneer wij het verstaan, hoe heel Gods Bestel voortvloeit uit niets anders dan uit Zijn Welbehagen.

Daartoe moet elk kind van God komen, dat geteld wordt onder het overblijfsel naar de verkiezing der genade, dat het de oprechte belijdenis zijns harten wordt: „Zoo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods."

Daar staat zoo duidelijk, dat die verkiezing in den Raad des heils ging *naar het voornemen Gods.*

In het eerste hoofdstuk van Paulus' brief aan Efeze wordt het telkens herhaald: „die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen door Jezus Christus, in zich zelven, *naar het welbehagen van Zijnen wil."* (vs. 5.) Evenzoo: „ons bekend gemaakt hebbende de verborgenheid van Zijn wil, *naar Zijn welbehagen, hetwelk Hij voorgenomen had*

in Zich Zelven." (vs. 9.) Ook nog: „In Hem, in welken wij tot een erfdeel geworden zijn, wij, die te voren verordineerd waren, *naar het voornemen Desgenen die alle dingen werkt naar den Raad van Zijnen wil.*" (vs. 11.)

* * *

Wat de vijanden der waarheid noodgedwongen ook zullen toegeven, dat vrijmachtig welbehagen niet. De gedachte zelfs daaraan maakt hen gramstorig, is hun een kwelling des geestes, een doorn in het vleesch. Dien Raad Gods willen ze alleen erkennen wanneer en voor zoover die Raad met hen rekening houdt en hun belooning geeft voor het goede dat zij meenen uit eigen kracht gedaan te hebben. Voor de minnaars van den HEERE, voor de verbreiders van Zijn eere daarentegen is die gedachte van het eeuwig Welbehagen vol van heerlijke bezieling. Daaruit putten zij juist hun kracht en hun sterkte. Daarin vinden zij steeds het rustpunt voor hun denken, het steunpunt voor hun hart.

Het is de charismatische genade Gods, die het Gereformeerde volk erfgenaam van deze kostelijke wetenschap heeft gemaakt. En de Calvinisten in den lande hebben de kennis dezer waarheid als een geestelijk patrimonium, als een vaderlijk erfdeel manmoedig verdedigd. Zij betrokken de wacht bij het beginsel, wanneer de vijand onder Ethische banieren naderde, en zij zongen als hun blijmoedig triumflied: „Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen, *door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.*"

Het is, laat ons geen oogenblik aarzelen dat uit te spreken, alleen door het hoogmoedige en verwatene van het opgeblazen hart des menschen, dat hij liever alles wil toegeven en uitdenken, dan die waarheid erkennen en er het trotsche

hoofd voor buigen. De mensch wil in eigen schatting, gedreven door de stuwkracht der zonde, zoo gaarne als God, ja God zelf zijn. Het woord van Nebukadnezar ligt op den bodem van elk zondaarshart: „Is dit niet het groote Babel, dat *ik* gebouwd heb!"

Daarom begint Gods Woord, wanneer het krachtdadig op uw ziel aankomt, u klein te maken, u te vernederen; het verbrijzelt elke inbeelding des harten van het hoovaardige menschenkind. Wat Elisabeth zeide, toen Maria tot haar kwam: „Vanwaar komt mij dit, dat de moeder mijns Heeren tot mij komt!" — wat die hoofdman over honderd te Kapernaüm sprak: „Ik ben niet waardig dat Gij onder mijn dak zoudt inkomen," — wat Johannes de Dooper uitriep: „Wiens schoenriem ik niet waardig ben te ontbinden" — daar moet het met den mensch allereerst toe komen, zal God Zijne *verdere* genade betoonen.

Als de HEERE komt met Zijne goedertierenheid, dan voegt het den nietigen mensch, Hem aldus te begroeten bij de poorten des harten: „Wat is de mensch, dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des menschen, dat Gij hem bezoekt?"

Gods Woord is altoos doende den mensch klein te maken in eigen oogen, hem gering van zich zelven te doen denken; hierin toch maakt de voorbereidende genade — die zelve alreeds genade is — het hart bekwaam voor rijkere ontplooiing van het werk Gods.

„O HEERE, wat is de mensch, dat Gij hem kent, het kind des menschen, dat Gij het acht! De mensch is der ijdelheid gelijk!" En Jesaja zegt het, niet van één mensch afzonderlijk, maar van *alle volkeren saam:* „Ziet, de volken zijn geacht als een druppel van een emmer, en als een stofken aan de weegschaal; ziet, Hij werpt de eilanden henen als dun stof!"

Die uitspraken zijn vernietigend voor den mensch, wiens

bewustzijn vergiftigd is door de satanische gedachte: Gij zult als God zijn.

* * *

Zijn we eenmaal daartoe gebracht, dan gaat het oog open voor het Welbehagen Gods, waarvan de Schrift vol is. Allereerst beluisteren we dan dien danktoon van onzen Heiland: „Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard. Ja, Vader, want alzoo is geweest het Welbehagen voor U."

Dat is het Welbehagen van Zijnen wil, het Welbehagen dat Hij voorgenomen had in Zich Zelven. Want dat aanbiddelijk Welbehagen is de eeuwige bronader waaruit heel Gods Raad, en die des Vredes in het bijzonder, voortvloeit, het is de vaste rots waar het Besluit op rust.

Al wat door God den HEERE beraadslaagd en besloten is, zoo in de natuur als in de genade, heeft zijn éénige oorzaak in dat vrijmachtig Welbehagen. Het telkens terugkeerend antwoord op al de vragen die zich voordoen in ons leven, als wij staan voor het „waarom alzoo, waarom niet anders?" is weer: God heeft er Zijn Welbehagen in gehad, en Hij *zal* al Zijn Welbehagen doen.

Denk slechts aan het verschil tusschen mensch en engel in de betooning der reddende genade. Voor den gevallen engel is in der eeuwigheid geen hope meer, maar naar den verloren mensch gaan de armen der eeuwige ontfermingen uit.

Hij neemt de engelen *niet* aan.

Maar Hij neemt het zaad Abrahams *wel* aan.

Waarom?

Ga naar Bethlehem-Efrata's velden, luister naar het schoone lied der engelen, dat gewaagt van de eere Gods in de

hoogste hemelen, dat predikt den vrede op aarde, en eindelijk u het antwoord op *de* vraag van het peinzensmoede hart geeft: *In de menschen een welbehagen!*

Het Welbehagen Gods ging naar den mensch uit. Het is het absoluut vrije Welbehagen Gods om den mensch in Christus te verkiezen vóór de grondlegging der wereld, om hem van eeuwigheid af te rechtvaardigen in den Zoon Zijner liefde, als het Lam dat geslacht is vóór de grondlegging der wereld, om Zijn uitverkorenen in den tijd te scheppen, en de krachten der genade in en aan hen te betoonen, en plaats voor hen te bereiden in het Vaderhuis daarboven, waar vele woningen zijn.

Waarom wel den mensch?

Waarom niet den engel?

Niet omdat de mensch beter en voortreffelijker is. Niet omdat de mensch verdiende wat de engel verbeurde. Niets van dat alles. Maar hier is het antwoord van de lippen der Engelen zelven u toekomende: in menschen een w e l b e h a g e n!

Hoe moeten wij klein worden in eigen hart en ons diep in het stof vernederen voor de Souvereiniteit des Heeren HEEREN!

De Libanon is niet genoegzaam om te branden, en zijn gedierte is niet genoegzaam ten brandoffer. Alle volken zijn als niets voor Hem; zij worden bij Hem geacht minder dan niet en ijdelheid.

Dat is de gedachte van de beeldspraak in de Heilige Schrift, dat de HEERE onze Pottenbakker is, en de mensch niet meer dan leem, waar God n a a r w e l g e v a l l e n, d.w.z. naar welbehagen, mee handelen kan en ook gewisselijk doet.

Zoo spreekt Jeremia (hoofdstuk 18 : 6): „Zal Ik ulieden niet kunnen doen gelijk deze pottenbakker (zie vers 4, die een

vat maakte), gelijk als het recht was in de oogen des pottenbakkers te maken? O huis Israëls, spreekt de HEERE, ziet gelijk leem in de hand des pottenbakkers, alzoo zijt gijlieden in Mijne hand, o huis Israëls!"

Wie God om dat gansch vrijmachtig Welbehagen durft lasteren in Zijn Goddelijke heerlijkheid, zal van Paulus de vraag hooren, die bij het stellen er van reeds het antwoord in zich bevat: „Maar toch, o mensch, wie zijt gij, die tegen God antwoordt? Zal ook het maaksel tot Dengene, die het gemaakt heeft, zeggen: Waarom hebt Gij mij alzoo gemaakt? Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken het eene vat ter eere, en het andere ter oneere? En of God, willende Zijn toorn bewijzen, en Zijne macht bekend maken, met vele lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereid; en opdat Hij zou bekend maken den rijkdom Zijner heerlijkheid over de vaten der barmhartigheid, die Hij te voren bereid heeft tot heerlijkheid!"

En waar Paulus nog slechts de vraag stelt of de pottenbakker geen macht heeft, te doen gelijk hij wil, daar zal Jesaja het „Wee, Wee" uitroepen over hem, in wiens hart die vraag opkomt, en die in trotschen hoogmoed zich aan dat Welbehagen durft vergrijpen:

„*Wee* dien, die met zijn Formeerder twist, gelijk eene potscherf met aarden potscherven! Zal ook het leem tot zijn formeerder zeggen: Wat maakt gij? of zal uw werk zeggen: Hij heeft geene handen. *Wee* dien, die tot den vader zegt: Wat genereert gij? en tot de vrouw: Wat baart gij?" (Jesaja 45 : 9, 10.)

„De HEERE heeft alles gewrocht om Zijns Zelfs wille; ja, ook den goddelooze tot den dag des kwaads." (Spreuken 16 : 4.)

* * *

En wat zou opstand u baten, o ziel die bekoord zijt door Arminiaansche ongerechtigheid en Ethische aanlokselen! De Prediker, die koning te Jeruzalem was, werpt u neder in uw machteloos tegenstribbelen en ijdel wroeten tegen het Hoog Besluit: „Wat ook iemand zij, alreede is zijn naam genoemd, en het is bekend, dat hij een mensch is: en dat hij niet kan rechten met Dien, die sterker is dan hij." (Prediker 6 : 10.)

O, komt dan met het diep besef van uwe nietigheid tot den Troon der gebeden, erkent ten volle de eeuwige vrijmacht van het Welbehagen Gods, en laat aldus de bede van uw hart mogen zijn: „HEERE, Gij zijt onze Vader; wij zijn leem, en Gij zijt onze Pottenbakker, en wij allen zijn Uwer handen werk." (Jesaja 64 : 8.)

Dat Welbehagen te mogen erkennen is innige mystiek voor het waarlijk vrome hart; dat Welbehagen te kunnen gelooven en er zich geheel en al aan te kunnen overgeven is zaligheid voor de ziel. Zoo komt God tot Zijn eere, zoo is Hij heerlijk in Zijne heiligen en wonderbaar in allen die gelooven, naar de onderwijzing van Ethan den Ezrahiet in Psalm 89: „Want Gij zijt de heerlijkheid hunner sterkte; en d o o r U w W e l b e h a g e n zal onze hoorn verhoogd worden."

Het is immers voor het verkoren volk des HEEREN een *genadig* welbehagen (gelijk het voor elk die aan dat heil en die weldaad geen deel heeft een *rechtvaardig* Welbehagen is), en voorwaar, juist uit kracht van dat Welbehagen u aanbiedende de gansch vrije genade van den God des Verbonds in den Zoon des Welbehagens.

Want wie onderscheidt u? en wat hebt gij, dat gij niet hebt ontvangen? en zoo gij het ook ontvangen hebt, wat roemt gij, alsof gij het niet ontvangen hadt! Wie roemt,

roeme in den Heere. Loof den HEERE, mijne ziel, en vergeet geene van Zijne weldaden!

Want Uwe rechterhand heeft heil gegeven, en Uw arm, en het licht Uws aangezichts, omdat gij een Welbehagen in Uw volk hadt.

DE BAND DES VERBONDS.

I.

DE ROEDE DES VERBONDS.

Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des Verbonds.

Ezechiël 20 : 37.

Het schoone tekstwoord, hierboven afgeschreven, is te allen tijde een gouden kleinood geweest voor het volk dat de getrouwigheden bewaart. Het is een van die heerlijke Schriftwoorden die u niet alleen openbaren de vrijmacht der genade naar den Raad des Welbehagens, maar ook in zeer bijzonderen zin u wijzen op de kenmerken, waaraan gij u zelf kunt beproeven of niet alleen anderen, maar ook gij persoonlijk roem moogt dragen op bescherming van den Bonds-God. Hier is een Schriftuurlijke toetssteen of gij met een vrijmoedig harte u moogt toeëigenen wat zoo mildelijk bij de prediking des Evangelies u wordt aangeboden.

Doch het is vóór alle dingen een tekstwoord dat g o e d v e r s t a a n moet worden, zal men het geestelijk genot smaken dat er in verscholen ligt voor de kenners van het heilgeheim van des HEEREN uitverkoren erfvolk.

Toen Filippus onder bijzonder bestel Gods den Moorman,

een kamerling, een machtig heer van Candacé, de koningin der Mooren, ontmoette, bespeurde hij alras, dat deze, gezeten op zijn wagen, bezig was met te lezen in de profetieën van Jesaja. En toen was de allereerste vraag, die hij tot hem richtte, en die ook heden ten dage nog niets in waarde verloren heeft: „Verstaat gij ook hetgene gij leest?"

Nederig is het antwoord: „Hoe zou ik toch kunnen, zoo mij niet iemand onderricht?" waar elk zelfgenoegzaam menschenhart een beschamend voorbeeld aan kan nemen, en dat niet zonder beteekenis en zonder bijzondere bedoeling in Gods Woord is opgeteekend geworden om bewaard te blijven. Dit antwoord, waar een eenvoudige geest van dien machtige der aarde uit openbaar werd, is heerlijk beloond geworden. Want toen kwam de onderwijzer, en kostelijk onderwijs werd gegeven, waar de zegen des Heeren niet bij ontbrak, zoodat het licht doorbrak en de morgenster opging in zijn hart, de duisternis verdreven werd en weldra een blijmoedig getuigenis des geloofs van zijn lippen vernomen werd, zoodat het heilig teeken van Gods Genadeverbond hem door Filippus kon worden toebediend.

Verstaat gij ook hetgene gij leest?

Ditmaal ligt de rol van Ezechiël voor ons. En daar lezen wij, hoofdstuk 20 : 37, deze opmerkelijke en treffende woorden: „Ik zal u onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des Verbonds."

Onwillekeurig is de lezer geneigd, bij het vernemen van deze woorden te denken aan de kastijdende hand des HEEREN, en ziet hij reeds in zijne gedachten het Israël, tot wie deze woorden door den profeet gericht werden, gebogen gaan onder vaderlijke kastijding.

Wie, die in onze dagen van eene roede hoort, denkt daarbij niet onmiddellijk aan het voor het gevoel onaangename, maar voor den persoon zelven — bij rechtmatig gebruik! — toch altoos heilzame gebruik dat van de roede gemaakt wordt!

Zoo hooren we het toch van Ethan den Psalmist: „Indien zijne kinderen Mijne Wet verlaten, en in Mijne rechten niet wandelen, indien zij Mijne inzettingen ontheiligen, en Mijne geboden niet houden, *zoo zal Ik hunne overtreding met de roede bezoeken* en hunne ongerechtigheid met plagen." Psalm 89 : 31—33.)

Zoo weten wij het uit die boeken die in het bijzonder lessen voor de practische levenswijsheid bevatten, dat de Heere aan elk vader de roede in handen gegeven heeft, om zijne kinderen daarmede te kastijden wanneer zulks noodig is.

De overheid ontving het zwaard.

De vader ontving de roede.

En evenmin als de overheid het zwaard vergeefs ontving, evenmin mag de vader de roede vergeefs in zijn huis bezitten.

Zie, hoe de zegen voor elk huisgezin aan die roede verbonden is, in Spreuken 22 : 15: „De dwaasheid is in het hart des jongens gebonden; de roede der tucht zal ze verre van hem wegdoen."

En daarom wordt tot elk huisvader gezegd in Spreuken 23 : 13, 14: „Weer de tucht van den jongen niet; als gij hem met de roede zult slaan, zal hij niet sterven. Gij zult hem met de roede slaan en zijne ziel van de hel redden."

Het is echter niet alleen dat de zegen der roede duidelijk wordt aangetoond, en dat elk vader wordt vermaand de roede niet tevergeefs in huis te hebben doch te gebruiken, maar veel sterker nog is het Schriftwoord tot alle huisvaders die meenen zonder lijfstraffen hun kinderen te kunnen en te mogen opvoeden, als het heet: „Die zijn roede inhoudt,

haat zijn zoon; maar die hem liefheeft, zoekt hem vroeg met tuchtiging."

Ook heeft het gebruik der roede in het Christelijk huisgezin heerlijke beloften. Menig vader en moeder hebben later over het gedrag hunner kinderen te klagen, omdat zij, toen de tijd daar was, niet hebben gehandeld naar den eisch der Schrift. Wil men ook in den ouden dag vreugde van zijn kroost beleven, dan is dit de weg, door Gods Woord geteekend: „De roede en de bestraffing geeft wijsheid; maar een kind, dat aan zich zelf gelaten is, beschaamt zijn moeder. Tuchtig uwen zoon en hij zal u gerustheid aandoen en hij zal uwe ziel vermakelijkheden geven." (Spreuken 29:15, 17.)

Doch dit is niet het éénige gebruik dat van de roede gemaakt wordt. Er wordt ook nog in gansch anderen zin van de *roede* gesproken. Kenners van de Heilige Schrift denken reeds terstond aan eene uitspraak als deze: „Gedenk aan uwe vergadering, die Gij vanouds verworven hebt; *de roede Uwer erfenis,* die Gij verlost hebt." (Psalm 74 : 2.) Want roede beteekent o.a. ook *meetstok,* en doelt dan op zekere lengtemaat. Een uitdrukking als „de roede Uwer erfenis" wil derhalve zeggen: Uw erfdeel, dat Gij U zelven als met roeden hebt toegemeten. En dat brengt u de woorden van Psalm 16 in herinnering, waar gezongen wordt, hoe die schoone plaats met ruime snoeren is gemeten.

De roede is derhalve òf *meet*roede òf *tucht*roede.

En toch doelt Ezechiël noch op de meetroede, noch op de tuchtroede, maar op gansch iets anders, als hij in den naam des HEEREN het Israël aanzegt: „Ik zal u onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des Verbonds." Zij die gewoon zijn de Kantteekeningen na te lezen, weten dat trouwens wel. Bij de woorden „onder de roede doen doorgaan" staat opgeteekend: „dat is: van de

anderen afzonderen, en Mij tot een heilig volk toeëigenen." Wat is van deze schijnbaar gekunstelde uitlegging de nadere verklaring?

De Kantteekening doet goed met te verwijzen naar Leviticus 27 : 32, waar deze uitdrukking in haar historisch verband gevonden wordt en waar het juiste licht op deze spreekwijze valt.

In den aangeduiden tekst zelven lezen we: „Aangaande alle de tienden van runderen en klein vee, *alles wat onder de roede zal doorgaan,* het tiende zal den HEERE heilig zijn." (Leviticus 27 : 32.)

Uit deze plaats blijkt duidelijk, dat de uitdrukking „onder de roede doorgaan" bij Israël eene gansch eigenaardige beteekenis had en in zeer nauw verband stond met het brengen van de tienden, want van alles „wat onder de roede doorging" zou het tiende den HEERE heilig zijn.

Wij staan thans feitelijk voor de vraag: hoe ging het met de bekende tienden in Israël toe? Dat elke Israëliet jaarlijks zijn tienden voor het Heiligdom van Jehovah te offeren had, is overbekend. Maar stond het nu aan hem zelven, de tienden af te zonderen, en te bepalen wat en hoeveel de door hem op te brengen tiende zou zijn?

Ganschelijk niet.

Arglistig is het hart! Als uit den stal het minste en slechtste vee als tiende werd aangebracht, dan vierde de gierigheid hare triomfen en de zaak des HEEREN werd met het verachtelijke en het verwerpelijke gediend. En dat duldde de HEERE niet. Om zulks te voorkomen, bestond er eene wet, hoe het met de vertiening van het vee moest toegaan. Als Israël zijn tienden naar believen en welgevallen mocht geven, dan werd voor allerlei zonde de deur geopend. Daarom was er een vertiener, wiens taak het was, uit elken veestapel

de tiende van runderen en klein vee voor den HEERE af te zonderen.

De kantteekening op Leviticus 27 : 32 geeft u van deze zaak nauwkeurig bericht. We lezen daar aldus: „Dit ziet op de manier van de tienden uit te lezen onder het vee, toen ter tijde gebruikelijk: de beesten gingen uit den stal het eene voor, het andere na; de vertiener roerde het tiende beest aan in het tellen, met zijn staf of roede, en dit nam hij tot zich om den HEERE toe te heiligen."

Thans is de zaak duidelijk. De aanwijzing der tienden mocht niet aan Israël worden overgelaten, want dan kwam „wat blinds", „wat kreupels", „wat kranks" — zie Maleachi 1 : 8 — maar ze mocht ook niet aan de zonen van Levi worden overgelaten; die waren, gelijk maar al te zeer bekend is, niet vrij van de zonde der hebzucht en niet gespeend aan onedele begeerten, en zouden voor zich het schoonste en edelste uit den stal hunner broederen wenschen.

En opdat nu niet Levi het edelste zou nemen, en evenmin Israël het minste en slechtste zou geven, daarom had de HEERE het werk der vertiening Zich Zelven voorbehouden. Bij de deur van den stal werd een vertiener geplaatst, en die deur slechts zóó ver geopend, dat er één stuk vee te gelijk doorheen kon. Geheel vanzelf moest het vee door die deur uitgaan, den vertiener voorbij, en telkens als dan het tiende dier aankwam, kreeg dat van den vertiener een tik met de roede die hij in zijne hand had. Men verhaalt, dat zijne roede in roode verf was gedompeld, en dat zoodoende het vertiende beest een rood merkteeken ontving, waaraan het herkend kon worden.

De HEERE trad dus op als de groote Vertiener in Israël, die door den loop der dingen onder Zijn voorzienig bestel met juistheid aanwees, wat voor het Heiligdom bestemd was, wat aan Zijn dienst verbonden zou worden.

Alzoo wordt het ons geheel en al duidelijk, wanneer wij den profeet Ezechiël het onder Israël hooren betuigen: „Ik zal u onder de roede doen doorgaan, Ik zal u brengen onder den band des Verbonds."

Dat wil derhalve zeggen: O Israëlieten, gelijk gij zelven uw vee onder de roede van den vertiener laat doorgaan, opdat door het neervallen van de roede openbaar zal worden wat voor den HEERE bestemd is, zoo kom ik u aanzeggen, dat nu niet uw vee, maar thans gij zelven onder de roede van den grooten Vertiener zult doorgaan, opdat openbaar zal worden, wie van u allen voor den HEERE zal zijn en gebracht zal worden onder den band des Verbonds.

II.

HET VERBOND INWENDIG EN UITWENDIG.

Al ware het getal der kinderen Israëls gelijk het zand der zee, zoo zal het overblijfsel behouden worden.
Romeinen 9 : 27.

Als eerst de letterlijke beteekenis goed verstaan is van de opmerkelijke woorden: „Ik zal u onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des Verbonds," dat zulks niet ziet op de tuchtroede, noch op de meetroede, maar op de roede der vertiening, dan kost het niet veel moeite, thans tot de *geestelijke* beteekenis er van door te dringen. Immers God de HEERE Zelf was in Israël de groote Vertiener, die uit elken veestapel, naar vrijmachtig

welbehagen, uitkoos wat Hem behaagde, wat Hij wilde hebben in het bijzonder voor Zijn dienst, en brengen onder den band des Verbonds.

Als de HEERE die bekende roede der vertiening nu niet over het vee van Israël, maar over de kinderen des volks van Jakob laat gaan, dan wil dat zeggen dat Hij, de vrijmachtige God, ook uit Israël uitzoekt wat Hem belieft en wat Hij Zich ten eigendom beschikken wil.

De roede der vertiening, toegepast op de kinderen der menschen, wordt dus de *roede der verkiezing,* want in het stuk der vertiening is de diep geestelijke beteekenis, blijkens de wijze waarop de vertiening plaats greep, ten minste moest plaats grijpen, dat daarin symbolisch op de verkiezing van des HEEREN erfvolk gedoeld wordt.

Minnaars van de tale Kanaäns, die onder tale Kanaäns geen eigengemaakte termen, maar S c h r i f t u u r l ij k e t a a l verstaan, weten dan ook zeer wel, hoe de vromen, als van het stuk der verkiezing gesproken werd, gaarne deze Schriftuitdrukking bezigen: „Ik zal u onder de roede doen doorgaan", en haar dan aldus verstaan: Ik zal u uitverkiezen, Ik zal de roede der vertiening op u doen nederdalen.

In verband hiermede, nu bleek dat de vertiening symbool van de verkiezing was, komen ons voor de aandacht de laatste woorden uit het 6e hoofdstuk van Jesaja: „Doch nog een tiende deel zal daarin overblijven, en het zal wederkeeren, en zijn om af te weiden; maar gelijk de eik, en gelijk de haageik, in dewelken na de afwerping der bladeren nog steunsel is, alzoo zal het heilige zaad het steunsel daarvan zijn."

Hier wordt, zonder dat het moeilijk te verstaan is, door de vertiening te noemen op de verkiezing gedoeld. Het

zijn woorden, die van algemeene bekendheid zijn geworden: „doch nog een tiende deel zal daarin zijn."

Altoos moet het terug tot „het overblijfsel naar de verkiezing der genade".

Dies doet Jesaja het in het Oude Testament en Paulus het in het Nieuwe Testament duidelijk en beslist hooren: „Al ware het getal der kinderen Israëls gelijk het zand der zee, zoo zal het overblijfsel behouden worden." (Romeinen 9 : 27.)

Van het uitwendig Israël valt zeer veel af, als de HEERE Zijn volk onder die roede doet doorgaan en vraagt naar den band des Verbonds, want..... „die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn," (Rom. 9 : 6) en: „zóó verstaat gij dan, dat degenen, die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn." (Galaten 3 : 7.)

Abraham had acht zonen, maar toen zijne zonen onder de roede doorgingen, viel de heilaanbrengende slag alleen op Izak. En als straks Izak twee zonen gewint, dan weten allen uit Gods Woord, wat van dit tweetal staat opgeteekend: „Jakob heb Ik liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat." Alzoo niet Ezau, wel Jakob werd door de roede der verkiezing geraakt. En zoo gaat het heel de Schrift door. Dat is — Rom. 9 : 8 — niet de kinderen des vleesches die zijn kinderen Gods, maar de kinderen der beloftenis worden voor het zaad gerekend.

Wij staan hier voor de onderscheiding van de inwendige en uitwendige zijde van het Verbond, of, wat feitelijk op hetzelfde neerkomt, voor die van zichtbare en onzichtbare Kerk. Geheel het vleeschelijk Israël ontving wel het teeken des Verbonds, het gansche volk stond wel in uitwendigen zin als het Bondsvolk van Jehovah bekend. Maar daarop kon niemand het laten aankomen, daarin mocht niemand berusten. Al ware het getal der kinderen Israëls gelijk het zand der zee, *zoo zal het overblijfsel behouden worden.* Voor de zaligheid der ziel,

voor den vrede van het hart, voor de rust in de eeuwigheid kwam het aan op de vraag of men behoorde tot het „overblijfsel naar de verkiezing der genade", tot het inwendig Verbond, tot de onzichtbare Kerk.

En zoo is het ook nu nog in de dagen van de nieuwe bedeeling. Gewis, uitwendig wordt het Verbond vastgesteld naar dezen regel: „U komt de belofte toe, en uwen kinderen, en allen die daar verre zijn," — maar dan komt de vrijmachtige beperking waardoor de HEERE onder de geboren kinderen Zijner bondelingen scheiding maakt tusschen Izak en Ismaël, tusschen Jakob en Ezau, — *„zoovelen als er de Heere onze God toe roepen zal,"* dat wil zeggen, zoovelen als er de Heere onze God scheppend en krachtdadig, naar de vrijmacht der verkiezing, toe roepen zal. Men moet onderscheid maken tusschen *in* en *van* het Verbond zijn.

De Gereformeerde spreekt nooit alleen van de verkiezing, noch alleen van het Verbond. Hij spreekt, mits welonderwezen in de Schrift, èn van het Verbond èn van de verkiezing. In de *beschouwing* der dingen zal hij van den eeuwigen Raad Gods uitgaan of daartoe opklimmen, en bij het stuk der verkiezing beginnen of daarmede eindigen. Maar in de *behandeling* der personen zal hij zijn uitgangspunt in het Verbond nemen en immer naar den eisch des Woords van het Verbond tot de eeuwige verkiezinge opklimmen, om te roemen in den HEERE, en in Hem alleen.

Uitgangspunt is dit: Gij zijt lid van de Kerk, maar de ernstige vraag moet alsnog gesteld: zijt gij ook een *levend lid* van de onzichtbare Kerk? Gewezen wordt op den Heiligen Doop, maar plaats is er altijd voor de gewichtvolle vraag: Behoort gij nu ook tot de „zoovelen als er de Heere onze God toe roepen zal"? Zoo mag de aandrang tot zelfonderzoek en de

opwekking tot zelfbeproeving nimmer ophouden. In het midden der gemeente moet de stellige eisch vernomen worden: „Onderzoekt u zelven nauw, ja zeer nauw, of gij in het geloof zijt."

De Kerk kan groot, de gemeente kan talrijk zijn, als Israël in zijn machtige uitbreiding, ja zelfs als het zand der zee, nochtans wordt er een overblijfsel behouden naar de verkiezing der genade. Voor tijd en eeuwigheid zal het de allesbeslissende vraag zijn, of ge daartoe, tot dat overblijfsel, behoort.

En nu komt de HEERE, door den mond van Ezechiël, het aan het *uitwendig* Israël toeroepen: Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan, en zoodoende Mijn *geestelijk* Israël uitverkiezen.

Met die roede, de roede der verkiezing, geeft de HEERE aan Zijne van eeuwigheid af uitverkorenen den genadeslag, den ridderslag.

Den *genadeslag* in den meest letterlijken zin des woords, want gewoonlijk wordt „genadeslag" zinnebeeldig genomen voor den slag, om aan het martelen van een gefolterde een einde te maken. Wanneer de beul meende dat het lijden lang genoeg geduurd had, wanneer de overwinnaar in de worsteling voor zijne trotschheid voldoende zijn triumf genoten had, dan ontving de overwonnene, het slachtoffer, den laatsten slag, die een einde aan zijn doodsangsten maakte en deswege de genadeslag genoemd werd.

Maar het is ook een genadeslag, wanneer de HEERE Zijn volk onder de roede der verkiezing doet doorgaan en daarmede genadiglijk aanraakt. Dat is in den waren zin des woords een genadeslag, die wezenlijke genade geeft aan de ziel, die waarachtige genade geeft voor de eeuwigheid. En niet alleen dat door een slag met die roede genade wordt

aangebracht, maar veel meer nog is het vrije genade voor hem of haar wien het mag gebeuren, dat die roede op hem nederdaalt. Want het is niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar alleen des ontfermenden Gods. De Heere ontfermt Zich dien Hij Zich ontfermt, en Hij is barmhartig, dien Hij barmhartig is. Het is vrije gunst die eeuwig Hem bewoog. En wanneer de ziel van die roede een werkelijken genadeslag ontvangen heeft, dan steekt zij wel fier het hoofd omhoog, en draagt dankbaar de eerekroon, maar het is uit louter genade, alzoo, dat niet anders getuigd worden kan dan: door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen.

Maar het is ook een ridderslag.

Ik zal u onder de roede doen doorgaan, en wie dan naar het bestel des HEEREN als tiende, d.w.z. als uitverkorene geraakt wordt, die ontvangt door die Goddelijke verkiezingsroede den geestelijken ridderslag.

Want het was in oude tijden zoo, dat wanneer iemand door den keizer begenadigd werd, om tot den ridderstand verheven te worden, hij van dien machtigen keizer met een zwaard kruisgewijze een slag op den rug ontving, en van dat oogenblik af metterdaad ridder was. En zoo laat de HEERE ook de kinderen van Abraham, zoo in de oude als in de nieuwe bedeeling, die uitwendig in het Verbond zijn, onder de roede der verkiezing doorgaan, opdat een tiende deel, naar de verkiezing der genade, zou overblijven en daarbij van Hem den geestelijken ridderslag ontvangen, waardoor zij koningen en priesteren, Gode en den Vader, gemaakt worden.

Tot dat overblijfsel wordt niet alleen gezegd: gij zijt een *uitverkoren* geslacht, maar ook: een *koninklijk* priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk.

Het zal ontvangen een gouden kroon op het hoofd, bekleed

worden met koninklijke kleederen en zitten op hemelsche tronen.

Daarom klinkt het nieuwe lied van lof, dank en aanbidding, tot het Lam dat geslacht is:

„Gij zijt waardig het boek te nemen, en zijne zegelen te openen; want Gij zijt geslacht, en hebt ons Gode gekocht met Uw bloed, uit elk geslacht, en taal, en volk, en natie. En Gij hebt ons onzen God gemaakt *tot koningen en priesteren;* en wij zullen als koningen heerschen op de aarde."

III.

DE TROOST DER VERKIEZING.

Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren.
Johannes 15 : 16.

Het is dus een zeer schilderachtige uitdrukking van den profeet Ezechiël, wanneer van zijn lippen de teekenende woorden gehoord worden: „Ik zal u onder de roede doen doorgaan." Deze uitspraak doelt op het heilgeheim der verkiezing, en geeft van dit gewichtig mysterie een klaar bericht.

Zij komt ten slotte, bij nadere beschouwing en aandachtige overdenking, geheel overeen met het woord van den Heiland zelven: „G ij h e b t M ij n i e t u i t v e r k o r e n, m a a r Ik h e b u u i t v e r k o r e n." Nooit kan het stuk der verkiezing diep genoeg worden ingedacht; het is het *cor ecclesiae*, het hart der Kerk, het fundament onzer belijdenis. En dat niet alleen in verband met de zaligheid der ziel, maar ook in rechtstreeksch verband met de eere Gods.

Wie het stuk der eeuwige verkiezing niet van ganscher harte, in zijn geheele breedte, in zijn vollen omgang, in al zijn diepte belijdt, komt God te na in *Zijn* werk, maakt zich schuldig aan de Paradijszonde „als God te willen zijn", en onthoudt aan God Drieëenig de eere die Hem toekomt als Vader, Zoon en Heiligen Geest, zoo in het werk der schepping, als in het zaligmakend werk van verlossing en heiligmaking. Want het is alzoo met deze materie gesteld, dat wel de zaligheid der ziel van het *feit* der verkiezing afhangt, maar dat de *erkenning* van dit feit de eere Gods beoogt.

Wij willen daarom voor ditmaal, alvorens over „den band des Verbonds" waartoe de uitverkorenen gebracht worden die onder de roede zijn doorgegaan, en die juist in dien „band des Verbonds" het onbedrieglijk en gewisse kenteeken hunner verkiezing vinden, nog eens over de verkiezing zelve spreken. Ook dit heeft zijne noodzakelijkheid en brengt altoos geestelijk gewin aan. Want eenerzijds mag het niet verheeld, dat er helaas velen zijn, die van de eeuwige verkiezinge niet met blijdschap, maar met bangheid, niet met vreugde, maar met vreeze spreken, en er eerder verslagen onder zijn, dan dat zij den God des hemels eere geven.

En anderzijds zijn er vele ketters, die wel een ijverig gebruik van het *woord* verkiezing maken, om de zielen der eenvoudigen onder Gods volk daarmede te misleiden, maar alsdan zeer onschriftuurlijk er mede te werk gaan en het bezigen in een zin, die vierkant in strijd is met den doorloopenden inhoud der Heilige Schrift.

Wij bedoelen de oude ketterij der Arminianen, die nog heden ten dage voortleeft in de dwaling der Ethischen.

Men wil het dan voorstellen, dat de mensch door eene

vriendelijke beschikking des Heeren met het Evangelie in aanraking wordt gebracht. Die vriendelijke beschikking noemt men dan ook wel bevoorrechting, omdat er bij massa zijn, die nooit van het Evangelie hooren, en zelfs van het bestaan eener Heilige Schrift niet weten. En nu staat het h.i. aan den mensch, of hij dat Woord Gods, dat hem verkondigd wordt, *wil gelooven* en van de zonden en ongerechtigheden *zich bekeeren*. Met dien verstande, dat de mensch door *eigen kracht* tot dat geloof en die bekeering komen kan en metterdaad ook komt.

En naar den vasten regel, dat elke leugen moeder is van een nieuwe leugen, wordt aan deze dwaling een nieuwe dwaling verbonden. Er is een *uitverkiezing*, zeer zeker, zegt men. Maar wat is die uitverkiezing anders dan een Goddelijke belooning voor des menschen goedheid, een rechtmatige verdienste voor zijn braafheid! De Heere wil in Zijn zaligen hemel daarboven de zedelijke, deugdzame menschen brengen, en nu verkiest Hij daartoe de geloovigen en bekeerden uit, met uitsluiting van de òngeloovigen en ònbekeerden. Alzoo, en ziehier het gevaarlijke van deze dwaalleer, wordt een uitverkiezing ter eeuwige zaligheid geleerd òm het geloof en òm de bekeering.

Men hoort ook dezulken gewagen van eene „dubbele verkiezing", ten eerste een „voorafgaande verkiezing" van hen, tot wie de prediking des Evangelies zal uitgedragen worden, ten tweede, een „volgende verkiezing" tot de eeuwige zaligheid, van de geloovigen en bekeerden òm hun geloof en òm hun bekeering. In de eerste beteekenis wordt het dus in den zin van een *uitwendige bevoorrechting* genomen, in de tweede als een *rechtmatige belooning* voor goede menschelijke daden.

Al is het nu, dat ook wij het als een groot *voorrecht*

erkennen, wanneer de Heere aan een volk of geslacht de woorden Gods heeft toebetrouwd, en het snoode ondankbaarheid zou wezen, dit privilege niet naar waarde te schatten, zoo zijn toch de Gereformeerden tegen deze gansche, door en door onschriftuurlijke theorie te allen tijde krachtig opgetreden, en hebben, tegen die haar dreven, onvermoeid den strijd aangebonden, niet zoozeer om de zaligheid der ziel, als wel om de eere Gods die hiermede gemoeid was.

Als een zondaar tot zaligmakend geloof, als een liefhebber der wereld tot krachtdadige bekeering komt, dan is dat nooit menschenwerk, dan blijkt daaruit nooit „eigen kracht", maar dan wordt Gods eeuwige Heilsraad openbaar in het heden der genade, dan wordt het werk Gods in den zondaar aanschouwd, dan wordt gezien de uitnemende grootheid Zijner kracht naar de werking der sterkte Zijner macht; dan is het „Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen" het ootmoedig danklied op de lippen van de ziel die begenadigd werd, of van de broederen en zusteren die er getuigen van mochten wezen.

Het is de HEERE, die door Zijn kracht tot geloof en bekeering brengt. En wie brengt Hij daartoe? Diegenen, die daartoe van eeuwigheid af verordineerd zijn, die vóór de grondlegging der wereld daartoe zijn uitverkoren, wier namen geschreven staan van de dagen vanouds in het Boek des Levens.

Deze leer biedt daarbij den vollen troost, dat de HEERE ook een God is die trouwe houdt, die nooit laat varen de werken Zijner handen, die in de eeuwigheid hiernamaals voleinden zal wat Zijne hand in het heden der genade begon. Wie door vrije gunst is uitverkoren, om in dit tijdelijk leven deel te hebben in de erve der heiligen, die is óók uitverkoren tot de eeuwige genietingen van het zalig hemelleven.

Daarom is de belijdenis onzer vrome vaderen, „dat deze verkiezing niet menigerlei, maar één en dezelfde is", eene zoo heerlijke en troostvolle erfenis voor ons. D.w.z. het is één doorloopend werk van genade, één onverbrekelijk werk Gods, waarin Hij de Zijnen krachtdadig roept, door Zijn kracht en genade tot geloof en bekeering brengt, maar onafscheidelijk daarvan, ja in het nauwste verband daarmede, ook tot de zaligheid aan de overzijde van het graf geleidt. „Aangezien — zoo lezen we in het eerste hoofdstuk der Dordtsche Leerregels, art. 8 — de Schrift ons een éénig welbehagen, voornemen en raad van den wille Gods voorstelt, waardoor Hij ons in eeuwigheid heeft verkoren, beide tot genade en tot de heerlijkheid, tot de zaligheid en tot den weg der zaligheid, denwelken Hij bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen."

Wie zoo over het stuk der verkiezing denken mag, wie dit inzicht er in erlangen mocht, heeft niet alleen het voorrecht dat hij de ware beschouwing bezit tegenover alle kettersche afdwaling, maar geniet tevens het groote voordeel, dat hij blijmoedig van dit heilgeheim kan gewagen, dat hij niet beangst op de eeuwigheid behoeft te wachten, alsof hem eerst dan zal worden medegedeeld of ook hij tot de verzegelden van het Boek des Levens behoort, maar dat hij reeds het werk naar de verkiezing der genade in dit leven aan zijne ziel kan bespeuren, en Gode er de eere van geven, Wien alleen alle eere toekomt in het werk des heils. Want het geloof is niet aller, maar alleen der uitverkorenen Gods.

Het is altijd goed, voor een of ander gewichtig stuk der waarheid een korten en duidelijken tekst te kennen. Het tekstwoord hierboven afgeschreven, is uitermate geschikt om er mede werkzaam te zijn, wanneer van dit werk Gods gehandeld wordt.

Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren. Zoo sprak de Heiland.

Waar blijft nu de grond voor de Arminiaansche dwaalleer der Ethischen, alsof wij door ons geloof in eigen kracht den Heiland hadden uitverkoren om Hem te dienen? Voorwaar, het is juist andersom gesteld, en het is integendeel de Heiland, die ons heeft uitverkoren om in Hem te gelooven, aan Hem ons hart te geven, en in Zijn dienst te leven.

Daar is niet alleen een tekstwoord, er is ook een geschiedenis om ons mededeeling van deze uiterst belangrijke zaak te doen, waarin deze waarheid klaarlijk ons getoond wordt, en welke ons in Handelingen 13 staat opgeteekend.

Paulus en Barnabas prediken het Evangelie in Antiochië, eerst tot de Joden, daarna tot de Heidenen. De Joden werden met nijdigheid vervuld en wederspraken hetgeen van Paulus gezegd werd, wedersprekende en lasterende. De leer der verkiezing doet niets aan hun oordeel af, het brengt hen juist onder de veroordeeling. Daarom wordt het hun verwijtend aangezegd: „Nademaal gij dat verstoot, en u zelven des eeuwigen levens niet waardig keurt." Maar bij de uitverkoren Heidenen heeft de eigen prediking van dezelfde Apostelen een gansch andere uitwerking. We lezen dies in Hand. 13 : 48: „Als nu de Heidenen dit hoorden, verblijdden zij zich en prezen het Woord des Heeren; *en er geloofden zoovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven.*"

Ja, zoo is de onveranderlijke waarheid. Wie tot zaligmakend geloof komt, komt daartoe niet door eigen zedelijke volmaaktheid, maar omdat de HEERE uit gansch vrije genade, uit onverdiende goedheid, van eeuwigheid af hem tot het eeuwige leven geordineerd heeft. Met dit woord zijn de Gereformeerden groot. Hiermede voelen zij zich krachtig tegen

alle vijandelijke aanvallen der ketters. Daar staat geschreven: „*en er geloofden zoovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven.*" Dus in het echte geloof en in de waarachtige bekeering komt, reeds in dit kortstondig leven op aarde, de verordineering voor het eeuwige leven tot openbaring.

Dat is het geheim van het doorgaan onder de roede. Welzalig hij, wien 't mag gebeuren, dat die roede op hem nederdaalt, dat de roede der verkiezing hem aanraakt!

Heerlijk Evangelie! Ik zal u onder de roede doen doorgaan! Want de zoodanigen worden onder den band des Verbonds gebracht, en hebben in dien „band des Verbonds" het onbedrieglijk kenteeken, dat zij van die roede den genadeslag ten eeuwigen leven hebben ontvangen, den ridderslag voor het Koninkrijk der hemelen.

Gezegend zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegening in den hemel in Christus; gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, vóór de grondlegging der wereld, *opdat* wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde; die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus, in zich zelven, naar het welbehagen Zijns willens; tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde!

IV.

DE TWEE DEELEN DES VERBONDS.

Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des Verbonds.
Ezechiël 20 : 37.

Wij zijn thans toe aan ons slotartikel over het merkwaardige, aangrijpende en toch troostvolle woord van Ezechiël: Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des Verbonds.

In ons eerste artikel betoogden wij, dat de spreekwijze: „Ik zal u onder de roede doen doorgaan" ontleend was aan de bijzondere manier waarop de tienden uit Israëls veestapel voor den HEERE werden gekozen. Het vee ging onder de roede van den vertiener door, en de roede daalde neder op het beest, hetwelk God de HEERE, door Zijn voorzienig bestuur in den loop der dingen, als tiende deed uitkomen. God zelf was de groote Vertiener, die uit elken stal als met onzichtbare hand de tienden uitkoos, wanneer het vee „onder de roede doorging".

In ons tweede artikel stonden we stil bij de geestelijke beteekenis van deze zinnebeeldige uitdrukking. Het werd ons duidelijk, dat hierbij op de vrijmachtige verkiezing gedoeld werd. De HEERE doet Zijn uitwendig Bondsvolk doorgaan onder de roede der verkiezing, om zoodoende Zijn waarachtig Bondsvolk, het mystieke Lichaam van Christus, de onzichtbare Kerk, tot aanzijn te roepen. De

gedachte, dat niet alles Israël is wat uit Israël is, dat slechts een overblijfsel naar de verkiezing der genade behouden wordt, al is Israël ook machtig als het zand der zee, heeft ons daarbij geleid en gediend.

En in ons derde artikel gaven wij eene uiteenzetting van de rechtzinnige opvatting van de leer der uitverkiezing en wraakten het misbruik dat van het woord gemaakt werd om de zuivere leer te vervalschen. De uitverkiezing is niet eene „uitwendige bevoorrechting" in dit tijdelijk leven; veel minder is zij eene Goddelijke belooning aan de geloovigen in de eeuwigheid hiernamaals voor hunne deugden in het aardsche leven, zooals zij denken, die spreken van eene verkiezing ter eeuwige zaligheid *om* het geloof; neen, zij is, gelijk wij het van onze Vaderen geleerd hebben, ééne doorloopende verkiezing, van eeuwigheid af, èn tot zaligmakend geloof èn tot zalige heerlijkheid. Zulks naar Goddelijke vrijmacht en uit gansch vrije genade. En dat kwam duidelijk en heerlijk uit in het „doorgaan onder de roede". Daarom is deze zinnebeeldige uitdrukking van Ezechiël ook zoo veilige schutsmuur tegen allerlei verleidelijke afdwaling. Het is niet zóó, dat God de b e s t e n voor den hemel uitkiest. De Farizeër die bidden dorst: „O God, ik dank U, dat ik niet ben gelijk de andere menschen, roovers, onrechtvaardigen, overspelers, of ook gelijk deze tollenaar; ik vast tweemaal ter week, ik geef tienden van alles wat ik bezit," ging met al zijne braafheid verloren. Maar de tollenaar, die de zucht slaakte: „O God, wees mij zondaar genadig!" vond genade in de oogen Gods. Niet de brave Farizeër, maar de zondige tollenaar was uitverkoren om te deelen in Gods gunste.

Dat is het echte „doorgaan onder de roede". De zonen van Levi mochten niet het b e s t e uit kooi en stal voor

God weghalen, maar God zelf zou aanwijzen *zonder eens menschen toedoen,* wat Hij verkoos ten dienste in Zijn heiligdom. Het „tiende" werd aangewezen onafhankelijk van Levi, onafhankelijk van Israël, maar diep afhankelijk van God den HEERE, ja van Hem alleen, van Hem geheel en al.

Nu rest ons nog ééne vraag te beantwoorden voor alle bekommerde harten, die wel aan de verkiezing gelooven, die elken aanval op dit stuk afslaan, doch in hun Christendom niet blijmoedig maar zwaarmoedig zijn. Zij behooren tot diegenen, die twijfelmoedig vragen: „Wie zal ons 't goede toch doen zien?" Zij missen de vrijmoedigheid om zich toe te eigenen het heil, dat uit vrije genade om Christus' wil wordt aangeboden. Zij gelooven wel aan de verkiezing, maar weten zich zelven geen verkorenen; zij erkennen Jezus wel voor *den* Zaligmaker, maar nog niet als *hun* persoonlijken Zaligmaker.

Heerlijke arbeid is hier weggelegd voor alle Dienaren des Woords om ambtelijk het Koninkrijk der hemelen te openen voor de zoekenden die vinden zullen, voor de kloppenden wien opengedaan zal worden, voor de biddenden wien geschonken zal worden. Voor zulke klagende zielen is het altijd zaak, trouw de middelen der genade waar te nemen, en die prediking te zoeken waarbij opening en toesluiting van het Koninkrijk der hemelen *ambtelijk* plaats heeft. Want daar staat geschreven, niet alleen: „Hoe zullen zij gelooven zonder die hun predikt?" maar ook: „Hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden?"

De verkiezing is een hemelsche plante, die hier op aarde zich in geestelijke vruchten openbaart. Daar zijn vruchten der verkiezing, en het gevoel en de verzekerdheid van de verkiezing is aan het waarnemen dier vruchten verbonden.

Zoo schoon is het door onze vaderen in het eerste stuk der Dordtsche Leerregels § 12 gezegd: „Van deze hunne eeuwige en onveranderlijke verkiezing ter zaligheid worden de uitverkorenen te zijner tijd, hoewel bij onderscheidene trappen en met ongelijke mate, verzekerd; niet als zij de verborgenheden en diepten Gods curieuselijk onderzoeken, maar als zij de onfeilbare *vruchten der verkiezing,* in het Woord van God aangegeven (als daar zijn: het waar geloof in Christus, kinderlijke vreeze Gods, droefheid die naar God is over de zonde, honger en dorst naar de gerechtigheid, enz.) in zich zelven met eene geestelijke blijdschap en heilige vermakinge waarnemen."

Is het nu niet opmerkelijk, dat Ezechiël aan zijn uitspraak: „Ik zal u onder de roede doen doorgaan" onmiddellijk deze verbindt: „en Ik zal u brengen onder den band des Verbonds"? Die „band des Verbonds" is het ware kenmerk der verkiezing. Laat ons daar ten slotte onze aandacht aan wijden.

De Kantteekenaren verduidelijken deze woorden aldus: „dat is tot de gehoorzaamheid, die gij Mij schuldig zijt, uit kracht van het Verbond dat Ik met u gemaakt heb." Deze kantteekening is juist en volledig. Want als de HEERE met de roede der verkiezing den genadeslag aan de ziel toebrengt, dan wordt die Goddelijke genade onderwerpelijk voor de uitverkorenen voel- en merkbaar in den *band des Verbonds.* D. w. z. die „band des Verbonds" is voor hem of haar het zekere bewijs der verkiezing.

Het is zoo diep jammerlijk, dat er te allen tijde dolende zielen gevonden worden, die dit heerlijk stuk der verkiezing als dekmantel voor een zorgeloos en goddeloos leven gebruiken. Zij meenen in hun verdwazing, dat, als er maar verkiezing is, het er voor het andere en verdere niet op aankomt. Zij redeneeren alzoo: ben ik uitverkoren, dan kom

ik er in ieder geval, en ben ik niet uitverkoren, dan kan ik er niets aan doen.

De zuivere leer der verkiezing en de ware leer des Verbonds maken nooit goddelooze en zorgelooze menschen. Wij weten de catechetische uitspraak: „het is onmogelijk, dat, zoo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zoude voortbrengen vruchten der dankbaarheid." De verkiezing wordt naar Gods ordinantie openbaar in heilig en godzalig leven. Paulus' woord in Efeze 1 : 4: „Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, vóór de grondlegging der wereld, *opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde,*" bant, mits éénmaal ernstig gelezen, allen twijfel dienaangaande eens voorgoed uit het hart.

Daar is geen „doorgaan onder de roede" zonder dat „de band des Verbonds" daarbij wordt aangelegd. D. w. z. daar is geen verkiezing zonder heiligmaking. Het eene is niet zonder het andere, naar duidelijk uitwijzen der Heilige Schrift.

Dat is ook Verbondsleer.

Mits de leer des Verbonds maar volledig gekend worde, en men weet, gelijk het bij elke Doopsbediening aan de gemeente wordt voorgehouden, dat, overmits in alle verbonden twee deelen begrepen zijn, zoo ook het Genadeverbond, dat God met Zijn volk heeft, uit *twee deelen* bestaat.

Het eerste deel is van Gods kant aanbieding van het volle Evangelie. Maar het tweede raakt den band ten opzichte van de verplichting des Verbonds, stelt den eisch van een heilig leven, en vloekt alle zorgeloosheid en goddeloosheid. Gelijk wij het zeer wel weten: „Zoo worden ook wij weder van God door den Doop vermaand en verplicht tot eene nieuwe gehoorzaamheid, namelijk, dat wij dezen eenigen God, Vader, Zoon en Heiligen Geest, aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganscher harte, van ganscher

ziele, van ganschen gemoede en met alle krachten, de wereld verlaten, onze oude natuur dooden, en in een nieuw, godzalig leven wandelen."

Daar is geen roede der verkiezing zonder band des Verbonds, overmits in alle verbonden *twee deelen* begrepen zijn. Niet ieder die in het uitwendig Verbond leeft is ook in den wezenlijken zin des woords een bondeling. Daar zijn zooveel naamchristenen, zooveel hypocrieten, zoovelen die roepen: des HEEREN Tempel, des HEEREN Tempel zijn wij, maar wier hart verre van den HEERE is. De Kerk van Christus weet het, dat er kaf is onder het koren, dat er schuim is aan het zilver, dat er ook booze visschen in het net van het Koninkrijk der hemelen zijn.

Daarom zullen de ernstigen ten slotte altijd vragen, of de roede der genade ook hen gezegend heeft. Doch dit kunnen ze voor eigen hart en ziel nooit anders te weten komen dan door nauwkeurig acht te geven of zij zich in de consciëntie aan Gods Woord gebonden voelen, aan Zijn Genadeverbond, aan de ordinantiën van het Koninkrijk der hemelen.

Niet de hoorders, maar de *daders* des Woords worden zalig gesproken. O zeker, het juk is zacht en de last is licht, maar er *is* dan toch een juk en er *is* dan toch een last. Mijne geboden zijn niet zwaar, maar er *zijn* dan toch geboden. De Heiland Zelf gaf de stellige verklaring, wie Zijn broeders waren, toen men tot Hem kwam, zeggende: „Zie, Uwe moeder en Uwe broeders staan daarbuiten, zoekende U te spreken." Immers toen strekte Hij de hand uit over de discipelen en zeide: „Zie Mijne moeder en Mijne broeders, want zoo wie den wil Mijns Vaders *doet,* die in de hemelen is, dezelve is Mijn broeder en zuster en moeder." Dat was ook vroeger gezegd in Matth. 7 : 21: „Niet een iegelijk

die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het Koninkrijk der hemelen, *maar die daar doet den wil Mijns Vaders die in de hemelen is.*"

Dat is de band des Verbonds die bij de uitverkorenen gevonden wordt, waarin voor hen zelven de genade der verkiezing openbaar wordt, waartoe zij alleen door Gods krachtige genade, bij aanvang of bij voortduring, in mindere of meerdere mate gebracht worden. Het zijn niet allen Abrahams kinderen die naar den vleesche geboren worden — wat uit vleesch geboren wordt, dat is vleesch, — maar zij zijn de ware kinderen Abrahams, die ook *wandelen in de voetstappen des geloofs van vader Abraham.*

En waarom die band des Verbonds een zeker kenmerk der verkiezing is?

Uw hart zegt het u alreede. Wie is het, die den band des Verbonds u aanlegt en u daaraan bindt in uw conscientie en in heel de openbaring van uw leven?

Immers God de HEERE. Hij zegt het: *Ik zal u brengen onder den band des Verbonds.* Als gij nu daaronder geplaatst zijt, dan heeft God dit gedaan, en Hij bracht u bij de verkorenen, die onder de roede zijn doorgegaan, naar het gemaakt bestek van Zijne gunstbewijzen.

Het is *al* uit Hem gevonden, èn die roede èn die band.

Het werk des HEEREN is een *volkomen* werk. Hij voleindt wat Zijn hand begon. Hij laat nooit varen de werken Zijner handen. Hij is de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde.

Hoe vol zaligheid is die roede!

Hoe vol van zoeten troost is die band des Verbonds!

VAN DE RECHTVAARDIGMAKING.

I.

VAN EEUWIGHEID GERECHTVAARDIGD.

Geschreven in het boek des Levens, des Lams, dat geslacht is van de grondlegging der wereld.
Openbaring 13 : 8.

De ziener op Patmos deelt in dit hoofdstuk van de Apocalypse mede, hoe hij uit de zee een Beest zag opkomen, hetwelk zijn mond opende tot lastering tegen God, om Zijn Naam te lasteren, en Zijn Tabernakel, en die in den hemel wonen.

En dan lezen wij in vs. 8: „allen die op de aarde wonen zullen het aanbidden, welker namen niet zijn geschreven in het Boek des Levens, des Lams, dat geslacht is van de grondlegging der wereld."

In deze woorden: „Het Lam, dat geslacht is van de grondlegging der wereld," ligt een diepe waarheid besloten in zake de leer des heils voor Gods Bondskinderen.

De Kantteekeningen wijzen ons op het feit, dat sommigen de woorden „van de grondlegging der wereld" voegen bij het „Boek des Levens", maar anderen bij het „Lam dat

geslacht is". Dit laatste gevoelen is ook het onze, en de redenen door de Kantteekenaren bijgebracht, spreken voor zich zelven. Wij lezen toch: „Want hoewel Christus inderdaad niet geslacht is, dan toen Hij voor ons aan het kruis geleden heeft, zoo is nochtans deze Zijn dood en offerande van het begin der wereld krachtig geweest tot verlossing Zijner geloovigen; en Hij is van den beginne geslacht in Gods besluit, in Gods beloften, en in het geloof der uitverkorenen, gelijk van Abraham gezegd wordt, Joh. 8 : 56, en van Mozes, Hebr. 11 : 26."

Het Lam dat geslacht is van de grondlegging der wereld. Laat dit woord, zóó opgevat, in die diepe gedachten van den eeuwigen Raad des Vredes ons mogen inleiden.

Men sprak veel van een God van liefde, van genade en mededoogen. Men prees Gods barmhartigheden, Zijne eeuwige ontfermingen. Men stelde het voor, dat God niet zoo streng op Zijn recht stond, dat Hij in Jakob geen zonde en in Israël geen ongerechtigheid zag. Door deze Ethische en Methodistische beweringen werd het *rechts*beginsel in de leer des heils verzaakt en raakte het rechtsbesef verstompt wanneer over de genade Gods gesproken werd. Het groote onderscheid tusschen *rechtvaardiging* en *heiligmaking* leefde niet meer in veler bewustzijn, men achtte dat zoo ongeveer hetzelfde te zijn.

Doch het mocht den Gereformeerden gegeven worden, op te komen voor het *recht* Gods; het *rechtsbesef* werd bij hen niet verstompt, zij wisten te goed uit de Heilige Schrift, dat er geen genade zonder recht is, men scherpte het elkander terdege in: „geen verzoening zonder voldoening", predikte gaarne over teksten als deze: „Sion zal door *recht* verlost worden", en genoot bij het zingen van een psalm waarin

voorkwam: „Het staat op *recht* en waarheid pal, als op onwrikb're steunpilaren." Voor elk Gereformeerde is de rechtvaardiging eene *rechterlijke* daad Gods, waarbij God *recht spreekt.*

Voor God kan niemand rechtvaardig zijn, tenzij op den grondslag van het onbewogen recht. Een rechter der aarde kan zich in de uitspraak vergissen, maar God is een God die niet liegen kan. Als de Heere in Zijn majestueuze rechtspraak vrijspreekt, dan steunt die Goddelijke uitspraak der heilige vierschaar op recht en waarheid, als op onwrikbare steunpilaren. Zalig immers is de man, wien 't mag gebeuren, dat God *naar recht* hem niet wil schuldig keuren. En toch klaagt de consciëntie den aan zich zelven ontdekten zondaar aan, dat tegen al Gods geboden zwaarlijk is gezondigd en geen derzelve gehouden! Die vrijspraak der rechtvaardiging is dan ook alleen om Christus' wil, omdat Hij voor volkomen voldoening heeft zorg gedragen, en, op grond van Zijne verdiensten, vrijspraak naar recht volgen moet. Het is volbracht!

De genade Gods voor al Zijne uitverkorenen was heerlijk, maar de liefde Gods deed aan Zijne heiligheid niets te kort, en vrijlating werd niet dan na *volkomen betaling,* hetzij persoonlijk hetzij borgtochtelijk, gegund.

God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig. En nu komt het er op aan, die rechtvaardigheid Gods bij niet één van Zijne weldaden los te laten of uit het oog te verliezen, ook niet bij de uitverkiezing.

Dat is in dit tekstwoord het treffende: Patmos' ziener spreekt van een „Boek des Levens", maar in nauw verband met het „Lam dat geslacht is van de grondlegging der wereld".

De uitverkiezing staat in zoo innig nauw verband met de rechtvaardiging van eeuwigheid af in den Raad des Vredes en

des Welbehagens. God de HEERE zag Zijne kinderen, wier namen Hij inschreef in het Boek des Levens vóór de grondlegging der wereld, aan in den Zoon Zijner teederste liefde, in den hun geschonken Borg en Middelaar. Het Lam *is* geslacht van de grondlegging der wereld.

Het is dezelfde gedachte die door den Apostel Paulus in deze woorden wordt uitgesproken: „Gelijk Hij ons uitverkoren heeft *in Hem,* vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden zijn heilig en onberispelijk voor Hem in de liefde."

Van alle eeuwigheid was het Lam, dat de zonde der wereld wegneemt, voor God als geslacht; van alle eeuwigheid af kon de God des Verbonds Zijn uitverkorenen in het bloed van den Man der Smarten aanzien, en vóór de grondlegging der wereld hen als gerechtvaardigden door het Bloed des Lams in de rol Zijns Boeks inschrijven.

Het is zooals de Kantteekenaars zeggen: „Hij is in den beginne geslacht in Gods besluit, in Gods beloften, en in het geloof der uitverkorenen."

* * *

Dit is voor allen die in den tijd door het geloof gerechtvaardigd worden, de onthulling van het heilgeheim, dat zij verstaan, dat hun schuld betaald is door de offerande, op Golgotha éénmaal geschied, maar dat deze vrijspraak teruggaat tot in de eeuwigheid, omdat het Lam geslacht is in Gods Besluit, naar de diepe opvatting der Kantteekenaren, en alzoo uit den Raad des Vredes een *eeuwige vrijspraak* aan Gods uitverkorenen toekomt.

Dat er zijn die in dit stuk met ons verschillen, heeft zijn oorzaak in tweeërlei. Vooreerst hierin, dat zij niet met ons onderscheiden tusschen, laat ons het gemakshalve zoo noe-

men, *rechtvaardiging* en rechtvaardig*making*. En ten tweede, dat het „rechtvaardig voor God" bij hen eigenlijk hetzelfde is als „rechtvaardig door het geloof".

Wij gelooven tot op zekere hoogte, dat „rechtvaardiging" nog iets anders is dan „rechtvaardigmaking". Naar duidelijk uitwijzen der Schrift hebben wij onder *rechtvaardiging* te verstaan, dat God de Heere een in zich zelf doemschuldig en verloren zondaar voor rechtvaardig *houdt, rekent,* hem als een rechtvaardige *stelt*. Rechtvaardigmaking daarentegen zouden wij het liefst verklaard zien als een rechtvaardig *maken,* d.w.z. *maken* dat een gerechtvaardigde zich een rechtvaardige weet. Daarom staat er in Rom. 5 : 19: „alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van Eénen velen tot rechtvaardigen *gesteld worden.*" En ieder gevoelt, dat het iets anders is, tot een rechtvaardige *gesteld* te worden (of als een rechtvaardige *gerekend* te worden), dan tot rechtvaardige *gemaakt* te worden. Immers in het laatste geval juicht de rechtvaardiggemaakte: „Wij dan, *gerechtvaardigd zijnde* door het geloof, hebben vrede bij God." (Rom. 5 : 1.) Het als *rechtvaardige gerekend worden* ligt in den Raad Gods. Het *gerechtvaardigd zijn* is aan het dadelijk geloof verbonden. De uitverkorenen des Vaders worden als rechtvaardigen *gerekend,* wanneer God hen aanziet niet in hen zelven, maar in Christus Jezus. En dat heeft de Vader gedaan vóór de grondlegging der wereld, omdat Hij hen *in Christus* heeft uitverkoren. Dit heeft onze Bonds-God gedaan in de nooit begonnen eeuwigheid, toen Hij het Boek des Levens rechtvaardiglijk stelde in handen van het *Lam, dat geslacht is van de grondlegging der wereld.*

Maar ook dient het oog helder open te zijn voor het onderscheid tusschen het „rechtvaardig voor God" en het „rechtvaardig door het geloof".

Rechtvaardig door het geloof toch wil zeggen, dat Gods kind door het geloof verstaan mag, dat hij in Christus rechtvaardig is, dewijl het geloof het instrument der ziel is waardoor hij die eeuwige genadeweldaad ontvangt en aanneemt, en dat hij door het dadelijk geloof tot bewustzijn komt van zijn werkelijken staat, waarin zijn souvereine God naar vrijmacht hem gesteld heeft van alle eeuwigheid af.

Rechtvaardig door het geloof, kan nooit iemand worden, tenzij dan dat eerst zijn geloof daadwerkelijk tot doorbreking is gekomen.

Het „rechtvaardig voor God" gaat echter aan het „rechtvaardig door het geloof" vooraf. Geen sterveling is ooit in den tijd door het geloof rechtvaardig geworden, die het voor God in den eeuwigen Raad des Vredes niet alreede was.

Eerst in de ure zijner persoonlijke toebrenging werd hij in het aanbiddelijk heilgeheim van Gods kinderen ingeleid. Dan wordt het verstaan, dat er een *eeuwige liefde* is, waarmede de HEERE Zijn kinderen liefheeft, dat Gods vermakingen reeds met de kinderen der menschen waren toen de aarde nog niet gemaakt was en toen er nog geen aanvang was van de stofkens der aarde.

* * *

Daar is nooit genade dan op den grondslag van het recht Gods. Nu is het opmerkelijk, dat de heilige mannen Gods in de Schrift altijd bidden om de genade die er van eeuwigheid af is, welke dan ook steunen moet op een eeuwige rechtvaardiging. David bidt in Psalm 25: „Gedenk, HEERE, Uwer barmhartigheden en Uwer goedertierenheden, *want die zijn van eeuwigheid.*" En in Psalm 103 : 17 jubelt hij: *„Maar de goedertierenheid des HEEREN is van eeuwigheid* en tot eeuwigheid over degenen die Hem vreezen." Zoo heerlijk is het, als in Psalm 130 gezongen wordt:

Maar neen, *daar is vergeving*
Altijd bij U geweest;
Dies wordt Gij, HEER, met beving,
Recht kinderlijk gevreesd.

Die vergeving, omdat God met Christus Jezus als Borg en Middelaar in het gericht trad, is er *altijd geweest*. O wonder van genade, een eeuwige vrijspraak! Ja, waarlijk, de Zoon, die in den schoot des Vaders is, heeft het ons verklaard.

Uitverkoren *in Hem* vóór de grondlegging der wereld. Christus voldeed op Golgotha; daar vloeide Zijn bloed, daar gaf Hij den geest, daar droeg Hij den last van Gods toorn, daar werd de bezoldiging der zonde openbaar. In den tijd. En toch, Hij is het Lam dat geslacht is van de grondlegging der wereld. Dus van eeuwigheid.

Ja, van alle eeuwigheid zijn de uitverkorenen, in hun staat, voor God gerechtvaardigd, om Christus' wil.

De vrucht van dat geloof is een *kinderlijke* vreeze.

II.

GERECHTVAARDIGD DOOR CHRISTUS.

Welke overgeleverd is om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardigmaking.
Romeinen 4 : 25.

De rechtvaardiging van Gods uitverkorenen heeft wel is waar zijn grondslag in den eeuwigen Raad des Vredes, maar berust ook op de werkelijke voldoening aan het recht Gods *in den tijd*. Het stuk der rechtvaardigmaking is daarin van de heiligmaking onderscheiden, dat in het

eerste wij God als *Rechter* ontmoeten, en in het tweede onze ziel een *Heelmeester* ontvangt.

De Rechter van hemel en aarde spreekt een oo*rdeel* uit, spreekt vrij of veroordeelt, velt vonnis en bepaalt de straf. Geheel het werk der rechtvaardiging is eene *rechterlijke daad* Gods, waarbij het recht ten volle zijn loop heeft. En als God de Heere vrijspreekt, dan mag er metterdaad ook geen schuld zijn, want waar schuld is, daar moet veroordeeling en mag geen vrijspraak volgen, t e n z ij d a t d i e s c h u l d v o l k o m e n b e t a a l d e n a l g e h e e l g e d e l g d i s. God wil, dat aan Zijne gerechtigheid genoeg geschiede; daarom moeten wij aan haar òf door ons zelven òf door een ander volkomen betalen. Waar wij zelf niet betalen kunnen, integendeel de schuld dagelijks meerder maken, daar hebben wij, zullen wij voor God rechtvaardig zijn, door een ander, door den Borg en Middelaar, te betalen.

Op de vraag: wat is dat, voor God rechtvaardig te zijn? antwoordt VOETIUS, bij behandeling van vraag 59 van den Catechismus: „Voor God rechtvaardig te zijn, beteekent hier niet anders, dan zoo gesteld te zijn, dat men hebbe zoodanige gerechtigheid, welke ten volle den eisch van Gods Wet genoeg doen kan, en volgens dien ons kan maken vrijgesproken te worden in 't gericht Gods van de hel en eeuwige verdoemenis, en verklaard te worden als gerechtigd te zijn tot het hemelsch Koninkrijk en het eeuwige leven."

Tweeërlei gedachte is derhalve aan de leer der Rechtvaardigmaking verbonden, vooreerst die van de *vrijspraak* van hel en verdoemenis, en dan die van het *„gerechtigd zijn"* tot het eeuwige leven. Waar elk kind van God het weet alleen *in Christus* voor *God* rechtvaardig te zijn, daar hebben wij thans ietwat nader in te gaan op het „dubbele

recht", door Christus aan den bondeling Gods als vrucht van Zijne verdiensten geschonken. Tot juist verstand van deze rechtszaak Gods is het noodig, tot op het Paradijs terug te gaan.

God had Adam in het Paradijs geschapen en hem in den hof van Eden gesteld om dien te bewaren en te bewaken. Met Adam had God de HEERE het Verbond der Werken opgericht; het „doe dat en gij zult leven" was de scheppingsconditie voor Adam als Bondshoofd. Verkeerd gaan zij, die wanen dat Adam in het Paradijs reeds de volle heerlijkheid bezat en genoot, zoodat er voor hem niets meer te wenschen overbleef. Als wij de leerrijke geschiedenis van Genesis' drie eerste hoofdstukken lezen, dan zien wij juist omgekeerd, dat Adam het volle geluk, het eeuwige leven, de rijke zaligheid nog niet bezat. Maar wel was hem de mogelijkheid geopend om daartoe te geraken. Volbracht hij den eisch van het Werkverbond, dan zou die volkomene heerlijkheid, die de weelde van het Paradijs zeer verre te boven ging, als *loon voor zijne verdiensten* hem, en, wijl hij Bondshoofd was, niet alleen hem zelven, maar ook al zijnen nakomelingen geschonken zijn geworden.

Helaas, Adam was een ontrouw Bondshoofd; door moedwillige ongehoorzaamheid en door het ingeven des duivels heeft hij den eisch van Gods Wet niet volbracht, hij schond het Werkverbond, en in stee van het eeuwige leven te verdienen voor zich en zijn Bondskroost, verloor hij al wat hij bezat, werd uit het Paradijs verbannen, van den Boom des Levens weggedreven, en laadde op zich zelven en heel het menschelijk geslacht een *eeuwige schuld.*

Waar nu, door de eeuwige ontfermingen Gods, Christus als Borg en Middelaar in het Verbond der Genade optreedt, daar is het niet zoo, dat met het Genadeverbond het Paradijs-

verbond der werken werd afgeschaft, alsof het van nu voortaan alleen genade zou zijn voor den gevallen zondaar. Zoo is het geenszins. Reeds de gedachte van Christus' *borgtocht* staat vierkant tegenover zulk een genade-theorie. Veeleer komt het er op aan, in te zien, dat na en door den val van Adam een dubbel genadewerk door Christus als Bondshoofd is gewrocht.

Vooreerst was daar de zware erfschuld, de eeuwige doemschuld, en zoolang die *schuld* het menschdom bezwaarde, was er geen sprake van, dat de r e c h t v a a r d i g e R e c h t e r zou vrijspreken, maar was *veroordeeling* zeker. Voor die schuld is Christus borg geworden, die schuld heeft Hij betaald, volkomen betaald, tot den laatsten quadrantpenning toe. Hij is overgeleverd om onze zonden, onze krankheden heeft Hij op Zich genomen, onze smarten heeft Hij gedragen. Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld, de straf die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijne striemen is ons genezing geworden.

Dat betalen van die schuld, door Adam als Bondshoofd gemaakt, wordt de *lijdelijke gehoorzaamheid* van Christus genoemd. En door kracht van Christus' lijdelijke gehoorzaamheid wordt het een rechtvaardige vrijspraak in het gericht Gods voor allen die Hem van den Vader gegeven zijn. Hij is, als Borg, overgeleverd om onze zonden; *Hij is opgewekt om onze rechtvaardigmaking.* Hij kon in den dood niet blijven, het graf kon Hem niet houden.

De opstanding van Christus is eene onmisbare schakel in het werk des heils voor de rechtvaardigmaking van het volk des Verbonds. Het *overleveren* aan den dood om der zonden wil is een gedeelte van het borgtochtelijk werk van den Man der Smarten, die aan den bitteren en smadelijken

dood des kruises is prijsgegeven geworden. Het verrijzen uit het graf is de aanbiddelijke voltooïing daarvan. Als een borg om uw schuld in het gevangenhuis geleid wordt, dan zegt gij: om mijnentwille wordt hij gegijzeld. Worden straks de poorten ontsloten en de gevangene in vrijheid gelaten, dan weet ge meer; dan kunt ge daaruit met zekerheid besluiten: de schuld *is* vereffend, alles *is* betaald, het recht *heeft* zijn loop gehad. Met Christus' borgtocht voor de uitverkorenen is het zoo en niet anders gelegen. Hij stortte Zich in den dood *om onze zonden,* maar als Hij den last van Gods toorn gedragen *heeft,* als de drinkbeker des lijdens *ledig* gedronken is, als volkomenlijk *voldaan* is, dan ontworstelt Hij Zich aan den dood. De Vader wekt Hem op en Christus keert in het leven terug, in en door die opstanding predikende, wat Hij uitriep aan Golgotha's vloekhout: Het *is* volbracht!

Christus is opgewekt om onze rechtvaardigmaking. Door die opstanding, die van Christus' wege eene *opstanding,* maar van Gods zijde eene *opwekking* is, weet ge, dat het recht Gods zijn loop gehad heeft, dat der voldoening eischende gerechtigheid Gods volkomen is genoeg gedaan. Zij, die, door Gods verkiezende genade, in Christus hun Borg mogen bezitten, weten zich door Christus' opstanding en opwekking voor Gods aangezicht weer rechtvaardig te zijn, d. w. z. vrij van schuld te zijn, en *recht* op vrijspraak te hebben, door Christus' absolute voldoening en volkomen betaling.

Toch is dat nog slechts de helft van het genadewerk der rechtvaardiging door Christus. Was door den Borg niets meer gedaan dan dat Hij de schuld betaald had die Adam gemaakt had, dan waren de kinderen des Verbonds niet verder gebracht dan dat zij in de positie van Adam hersteld waren. Maar Adam bezat het eeuwige leven niet; hij had de roeping, het door trouwe vervulling van de eischen

Gods te verdienen. En nu is daarin het heerlijke van Christus' borgtocht gelegen, dat Hij niet alleen voor God den Vader op Zich genomen had, te betalen de schuld die Adam maken zou, maar ook om, als Adam uitviel uit het Verbond, te *verdienen,* wat Adam had kunnen en moeten verdienen. Het Genadeverbond doet dus het Werkverbond niet te niet, maar is er juist de vervulling van. Christus neemt het van Adam over, en Hij volbrengt al het Welbehagen Gods. De Wet Gods was in het midden Zijns ingewands. Het was Zijne spijze, den wil des Vaders te volbrengen. En zoo verdiende Christus voor ons het eeuwige leven. De gehoorzaamheid door Christus betoond in de Wetsvolbrenging, Zijn trouw in het houden van het Werkverbond, wordt de *dadelijke gehoorzaamheid* genoemd.

De Borg en Middelaar heeft dus èn de schuld betaald door Adam gemaakt, èn den hemel verdiend, wat Adam had moeten doen. In die beide stukken, de lijdelijke èn de dadelijke gehoorzaamheid, ligt onze rechtvaardigmaking door Christus den Heere, door Maleachi als de *Engel des Verbonds* aangekondigd.

Onze Belijdenis spreekt in art. 22, aan het slot, van deze dadelijke gehoorzaamheid Christi in deze woorden: „Maar Jezus Christus, ons toerekenende alle Zijne verdiensten en zoovele heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan, is onze rechtvaardigheid." De Heere Jezus is niet alleen onze Mozes, die uit het Egypte der ellende ons heeft uitgeleid. Ware dat zoo, dan stonden wij in de woestijn en hadden zelven het Kanaän te zoeken. Hij is ook onze Jozua, die den hemel voor ons verdiende, en in de eeuwige zaligheid ons inleidt.

Onze vaderen hebben ons geleerd, dat rechtvaardig zijn voor God, beteekent: èn naar recht vrijspraak in het Oordeel

te erlangen, èn „gerechtigd te zijn" tot de erfenis van het eeuwige leven. In het kort dus is de rechtvaardiging het geven van *vrijspraak* en *aanspraak*. Onze vrijspraak van schuld en aanspraak op de zaligheid liggen vast alleen in de betaling en verdiensten van Christus.

Slechts *in Christus* is de uitverkorene rechtvaardig en een erfgenaam van het eeuwige leven. In Gods eeuwigen Raad stelde de Christus Zich geheel vrijwillig als Borg en Middelaar voor den Vader, ten bate der uitverkorenen. Maar in den tijd werd Hij geboren, leed Hij onder Pontius Pilatus, is Hij gekruist, gestorven en begraven. En na Zijn verrijzen uit het graf maakte Hij den kerker Zijn buit, en voer ten hemel op vol eere.

Hij is het Lam dat de zonde der wereld wegneemt. Hij is de Overste Leidsman en Voleinder des Geloofs. Het gansche Genadeverbond is in rechten op Christus bevestigd.

III.

GERECHTVAARDIGD DOOR HET GELOOF.

Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus.
Romeinen 5 : 1.

Het woord van den profeet Habakuk: „de rechtvaardige zal door zijn geloof leven," is eenmaal in den kerkelijken strijd onzer vaderen een Schibboleth geweest voor alle belijders van het Evangelie.

Het was in de dagen der Hervorming, dat de geloofshelden het *Sola fide*, d. w. z. *alleen door het geloof*, als strijd-

leus in hunne banier schreven tegen de werkheiligheidstheorie van Rome.

Maar, eilacie, de Roomsche zuurdeesem werd later door de Remonstranten op Protestantsch terrein overgebracht, toen zij het geloof als een werk des menschen gingen beschouwen, en aan dat geloof de rechtvaardiging gingen verbinden. Immers toen werd niet meer gepredikt dat de rechtvaardige *uit of door* zijn geloof leeft, maar werd de dwaalleer gehoord dat hij *om* zijn geloof leven zou.

Waar wij de leer der rechtvaardiging in verband met Christus' opstanding uit de dooden overdachten, naar aanleiding van Paulus' woord in Rom. 4 : 25: *opgewekt om onze rechtvaardigmaking* — waar wij in ons eerste artikel het Lam, dat de zonde der wereld wegneemt, mochten beschouwen „als geslacht van de grondlegging der wereld", op grond waarvan de uitverkorenen des Vaders een *eeuwige vrijspraak* of rechtvaardigstelling bezitten, waaraan Christus de *wettige aanspraak* op de eeuwige erfenis toevoegde door Zijn dadelijke gehoorzaamheid, — daar wenschen wij thans die genadeweldaad in verband met het geloofsleven van Gods kinderen te bespreken.

E e n g e n a d e w e l d a a d ? Is dat wel goed gezegd? Kwam het er niet op aan, tegen de Ethischen met hand en tand vast te houden dat het werk der rechtvaardiging een *rechterlijke daad Gods* was, en is het dan geen inconsequentie, nu toch weer te spreken van een genadeweldaad?

Ganschelijk niet.

Want van tweeërlei genade valt bij dit werk des heils te roemen. Allereerst hebben wij de vrije gunst onzes Gods onverkort te handhaven, dat Hij den Borg en Middelaar beschikte om voor ons en in onze plaats te voldoen. Zeg zelf, wat is het anders dan absoluut vrije genade van

Gods kant, als Hij den Middelaar in den Raad des heils bestelt? Is het geen ongehoudene liefde Gods, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft? Voorwaar, in de borgstelling van Christus Jezus schittert de genade der goedertierene bij den Troon van het heiligst recht.

Dit wordt sober en schoon door Paulus aldus uitgedrukt: „Want Dien, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem." (II Corinthe 5 : 21.)

En in de tweede plaats is het ook genade, niets dan genade, wanneer *gij* door dien borgtocht van den Middelaar Gods en der menschen gedekt moogt zijn. Immers Hij is niet een Heiland voor allen, maar alleen voor de uitverkorenen. Wij hooren Hem in Zijn Hoogepriesterlijk gebed bidden: „Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen die Gij Mij gegeven hebt, want zij zijn Uwe." (Joh. 17 : 9.) Aan de volheid der genade in de *persoonlijke* uitverkiezing mag nooit getornd worden. „Jakob heb Ik liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat.

Laast gij, mijne lezers, deze woorden in Maleachi's eerste hoofdstuk ooit met de aangrijpende inleiding? Daar gaat iets aan vooraf, dat u in het hart grijpt. *„Was niet Ezau Jakobs broeder?* spreekt de HEERE; nochtans heb Ik Jakob liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat." Waarin was Jakob meer dan Ezau? W a s n i e t E z a u J a k o b s b r o e d e r? En toch, de eeuwige vrijmacht heeft Jakob uitverkoren naar den Raad des Welbehagens. Genade voor genade, moet elk verkorene uitroepen, wanneer hij roem op Gods bescherming dragen mag, want Ezau was toch Jakobs broeder, en elk mensch is toch kind van Adam.

Een *dubbele genade* alzoo moet dankbaar erkend worden èn in de bestelling van den Middelaar èn in de vrij-

machtige aanwijzing der uitverkorenen. En derhalve dient van de rechtvaardiging beleden te worden, dat we haar niet alleen als een rechterlijke daad Gods, gegrond op Christus' dubbele gehoorzaamheid, maar ook als een genadeweldaad des HEEREN hebben te beschouwen.

* * *

Maar wat wil nu de „rechtvaardiging door het geloof" zeggen? We onderzoeken eerst, wat het *niet* is. De Catechismus in vraag 61 begint ook het negatief te zeggen: „*Niet* dat ik vanwege de waardigheid mijns geloofs Gode aangenaam ben." De gedachte dat het wèl zoo was, was vanouds het Remonstrantsche gevoelen. De Arminiaansche ketterij was, gelijk bekend is, hierin gelegen, dat men leerde „vanwege de waardigheid des geloofs Gode aangenaam" te zijn.

Art. 22 van onze schoone Geloofsbelijdenis begint eveneens met te zeggen wat het *niet* is. „Doch wij verstaan *niet*, dat het, om eigenlijk te spreken, het geloof zelf is, dat ons rechtvaardigt."

Dan zou het geloof een *werk* zijn, zelfs een „goed werk", en dan wierd dâârdoor de rechtvaardiging verkregen. En ware het zoo, ach, dan hadden we ook geen Heiland als Borg en Middelaar meer noodig, en het Evangelie kon ons niet meer bekoren. We wierden hoogmoedig op ons eigen geloofswerk, en eigengerechtig op onze geloofsdaden.

M a a r z o o i s h e t n i e t.

Hierin ligt vanouds het Gereformeerd belijden: „dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijne gerechtigheid voor God *is*, en dat ik die niet anders dan *alleen door het geloof aannemen en mij toeëigenen kan.*"

Het geloof kan niets anders doen dan *aannemen* en zich *toeëigenen.* Zeer duidelijk wordt deze waarheid aan het slot van Art. 22 der Confessie aldus uitgesproken: „Wij verstaan niet, dat het, om eigenlijk te spreken, het geloof zelf is dat ons rechtvaardigt; want het is maar een *instrument,* waarmede wij Christus onze rechtvaardigheid omhelzen. Maar Jezus Christus, ons toerekenende alle Zijne verdiensten en zoovele heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats gedaan heeft, *is* onze rechtvaardigheid; en het geloof is een *instrument,* dat ons met Hem in de gemeenschap aller Zijner goederen houdt; dewelke de onze geworden zijnde, ons meer dan genoegzaam zijn tot onze vrijspreking van onze zonden."

Wie dit eenmaal goed verstaat, zooals onze Belijdenis het uitdrukkelijk zegt, dat het geloof een *instrument* der ziele is, die erlangt het rechte inzicht in deze alleszins gewichtige heilswaarheden.

Daar is een stroom van water. Gij hebt dorst en wilt drinken. In uw hand is een beker, en met dien beker kunt gij het water uit den stroom opscheppen en drinken.

Daar is een stroom van genade, en met het *instrument* des geloofs kunt gij drinken uit den stroom der genade, die afvloeit van de eeuwige bergen van den Raad des Welbehagens.

„De rechtvaardige zal door het geloof leven", wil niet zeggen, dat iemand door het geloof rechtvaardig zal *worden,* maar dat hij, die rechtvaardig *is,* als zoodanig leven zal door het geloof. Het is niet zoo, dat de geloovigen rechtvaardigen worden, maar omgekeerd: de rechtvaardigen worden geloovigen, en zij *leven* uit het geloof.

Daar is bij God een Boek des Levens. In dat Boek staan de namen der uitverkorenen als van eeuwigheid af gerechtvaardigden om Christus' wil, wijl Hij het Lam is, dat geslacht is van de grondlegging der wereld.

En hoe kom ik nu t e w e t e n of ook mijn naam in het bundeltje der levenden vervat is, of Jezus' borgtocht ook mij dekt en redt, of Zijne gerechtigheid de mijne voor God is?

Op alle deze vragen kan maar één antwoord gegeven worden: *door het geloof*. Ik zelf kan dat niet bewerkstelligen, maar alleen door middel van het geloof (als instrument der ziele) kan ik zulks aannemen en mij toeëigenen.

Dat is de beteekenis van het rijke antwoord op vraag 60 van den Catechismus: hoe zijt gij rechtvaardig voor God: *„Alleen door een waar geloof in Jezus Christus,* alzoo dat, al is het dat mijne consciëntie mij aanklaagt dat ik tegen alle de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen derzelve gehouden heb, en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben, nochtans God, zonder eenige verdienste mijnerzijds, uit louter genade mij de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent, evenals hadde ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja, als hadde ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft, *in zooverre ik zulk een weldaad met een geloovig hart aanneem.*"

* * *

Als het geloof de rechtvaardiging dan niet bewerkstelligt, maar haar slechts zich *toeëigenen* kan, wat is dan het voordeel van zulk een geloof? Als het geloof mij niet rechtvaardig stelt, maar mij alleen te verstaan geeft dat ik een rechtvaardige *ben,* waarin is dan het zalige van dat geloof gelegen?

Heerlijk is dat voordeel, rijk is die zaligheid. Dan komt er vrede in het hart, rust in de ziel, kalmte in het gemoed. En is dat zoo geringe zaak, als men Paulus hoort jubelen, en met hem mede kan jubelen: „Wij dan, gerechtvaardigd

zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus"?

O, wil het toch verstaan, dan, dan eerst, maar eerder niet, *hebben wij vrede*. Zoolang de ziel de gerechtigheid van Christus niet aanneemt en zich niet toeëigent, is er bangheid en verslagenheid, ten minste als er werk Gods aanwezig is. Het is zoo duister, als we aan ons eigen hart ontdekt worden, dat we tegen alle de geboden Gods zwaarlijk gezondigd hebben en geen daarvan gehouden. De ziel verkeert in benauwdheden, wanneer ze weet met den rechtvaardigen Rechter van hemel en aarde te doen te hebben. Zoo de HEERE met u in 't recht wil treden, ach, wie zal dan bestaan! Ge leeft in doodsgevaar, wanneer die stroom van ongerechtigheid de overhand over u gaat krijgen.

Maar als dan het geloof gaat werken, dan geeft de HEERE in Zijne barmhartigheid en genade, dat ge van u zelf, hoe zwaar ook beladen met doemschuld, moogt afzien. Dan mag het oog des geloofs op Christus, den volmaakt Rechtvaardige, geslagen worden als Borg en Middelaar, die door Zijn kennis velen rechtvaardig maakt. Dan wordt het heilgeheim van het Boek des Levens, en van het Lam dat geslacht is van de grondlegging der wereld, voor u ontsloten. Keer, mijne ziel, tot uwe ruste weder! Gij *zijt* verlost, God *heeft* u welgedaan!

Dan is er zalige vrede in het hart, alle bangheid is geweken, en het zoete wordt gesmaakt zooals het aan Gods vrienden naar zijn Vreêverbond wordt getoond, wanneer zij door het geloof — een bewijs der zaken die men niet ziet — zich in Christus uit genade rechtvaardig mogen weten met klaar bewustzijn.

Wat baat u, door het geloof te mogen verstaan dat ge een rechtvaardige zijt? Dit, dat de *onvrede* uit mijn hart

wordt weggenomen, en dat ik in mijn consciëntie *vrede* bij God heb door mijnen Heere Jezus Christus.

IV.

RECHTVAARDIG IN HET OORDEEL.

Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen, die Zijne verschijning liefgehad hebben.
II Timotheüs 4 : 8.

Het genadewerk der rechtvaardiging is veelzijdig en kan van uit zeer onderscheidene gezichtspunten bezien worden. Van eeuwigheid af is er voor de uitverkorenen in Christus vrijspraak, omdat het Lam voor God staat als geslacht van de grondlegging der wereld. Doch eerst toen Christus op aarde kwam, heeft Hij het „Volbracht" van Golgotha's kruis triumfeerend uitgeroepen, en in zijn dood bij den rijke geweest zijnde, is Hij opgewekt om onze rechtvaardigmaking.

En voorts wordt die rechtvaardigheid Christi (die feitelijk de rechtvaardigheid van Gods kinderen *is)* aan het volk van Jeruzalem aangeboden als het heil- en troostrijk Evangelie: „Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen. Spreekt naar het hart van Jeruzalem, en roept haar toe, dat haar strijd *vervuld is,* dat hare ongerechtigheid *verzoend is,* dat zij van de hand des HEEREN dubbel (d. w. z. de quitantie) *ontvangen heeft* voor al hare zonden."

Zulk een Evangelie, dat het „vervuld is", dat het „verzoend is," dat het „ontvangen heeft", is naar het hart van Jeruzalem, en wie aan dat Evangelie niet genoeg heeft, toont daardoor, dat Jeruzalems' hart niet in het zijne klopt.

Edoch bij die aanbieding van de rechtvaardigheid Christi moet ook een geopend oor en een ontsloten hart door God geschonken worden, opdat de ziel kunne hooren en kunne aannemen. De voorwerpelijke aanbieding des heils kan alleen aangenomen en toegeëigend worden, als onderwerpelijke genade daartoe bekwaamt.

Die onderwerpelijke genade schenkt God in de wedergeboorte. Want wie niet wedergeboren is, kan het Koninkrijk Gods niet eens zien, veel minder ingaan. En omdat deze waarheid zoo ontzaglijk moeilijk te gelooven is, gaf de HEERE aan Zijn Bondsvolk een teeken en zegel, om haar niet alleen te beduiden, maar ook te verzegelen. Eerst in de Besnijdenis en later in den Heiligen Doop. Naar duidelijk uitwijzen der Heilige Schrift was toch in het Oude Verbond de Besnijdenis een „teeken en zegel van de gerechtigheid des geloofs" (Rom. 4 : 11), en de beteekenis van den Doop in verband met onze subjectieve rechtvaardiging werd door onze vaderen in het keurig Doopsformulier aldus uiteengezet: „als wij in den Naam des Zoons gedoopt worden, zoo verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wascht in Zijn bloed van al onze zonden, ons in de gemeenschap Zijns doods en wederopstanding inlijvend, alzoo dat wij van al onze zonden bevrijd, *en rechtvaardig voor God gerekend worden.*"

Alzoo wordt naar Gereformeerd belijden reeds bij den Doop aan de kinderen des Verbonds beteekend, sterker nog, *verzegeld,* dat ze rechtvaardig voor God gerekend worden. Een diepe en innige waarheid, helaas, door

velen langen tijd al te zeer miskend, maar gelukkig in den tegenwoordigen tijd weer levende in het bewustzijn van velen die dieper inzicht erlangden.

Maar datzelfde Doopsformulier spreekt ook van een „toeeigenen hetgeen we in Christus hebben". Dat is in het bijzonder het werk des Heiligen Geestes. Hij verleent aan de uitverkorenen de genade en vrijmoedigheid, om wat ze metterdaad in Christus *hebben* krachtens de wedergeboorte, ook *toe te eigenen*. Dan wordt het een leven, een zalig en genietend leven uit en door het geloof. De ziel, eenmaal zoover door de genade des Heiligen Geestes gebracht zijnde, onder de prediking van het heil- en troostrijk Woord, roept het met al Gods heiligen uit: „Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, *hebben wij vrede bij God*, door onzen Heere Jezus Christus."

Dan heeft er een rechtshandeling in de vierschaar der consciëntie plaats gehad. De aanklacht was zwaar, want geen enkele van Gods geboden was gehouden, tegen alle was gezondigd, zelfs zwaar gezondigd. En God is rechtvaardig! Maar daar is geloofsgenade, waardoor de ziel grijpt naar de *eeuwige vrijspraak* om Christus' wil, het Lam dat geslacht is van de grondlegging der wereld. Wij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods, maar worden *om niet gerechtvaardigd*, uit Zijne genade, door de verlossing, die daar is in Christus Jezus. En met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid.

* * *

Gods Woord spreekt nog van een andere vierschaar dan die der consciëntie. Eenmaal zal de Dag des Oordeels komen en de heilige vierschaar in het eindgericht gespannen worden. Het oogenblik *zal* komen, dat de groote witte Troon

zal opgericht worden, dat de dooden, klein en groot, voor Gods aangezicht zullen staan, en dat de boeken geopend zullen worden.

Hoor, wat Patmos' ziener van dien Dag des Gerichts getuigt (Openb. 20 : 12): *„De dooden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hunne werken."* Wat Johannes als in vervulling aanschouwde, wordt door Paulus profetisch aangekondigd: „Want wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naar dat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad." (II Corinthe 5 : 10.)

Op dien geduchten Dag, vol van glorie, zal de Zoon het oordeel uitdragen, gezeten op den witten Troon. Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft *al* het oordeel den Zoon gegeven (Joh. 5 : 22.) Hem is gegeven *alle* macht in hemel en op aarde.

Ook dat oordeel hebben wij ons in te denken. Want de gedachtenis van dit oordeel is met recht schrikkelijk en vervaarlijk voor de boozen en goddeloozen, maar zeer wenschelijk en troostelijk voor de vromen en uitverkorenen.

Eer de dood onze vensteren binnenklimt en ons wegvoert uit het land der levenden, is het noodig, dat deze onontwijkbare vraag beantwoord worde: of het *oordeel des geloofs* in de vierschaar der *consciëntie* overeenstemmen zal met het *oordeel des Gerichts* dat eenmaal zal geveld worden naar wat uit de boeken wordt opgemaakt.

Paulus zag zonder vreezen dien Dag te gemoet, en getuigt: „Voorts is mij weggelegd *de kroon der rechtvaardigheid,* welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen, die Zijne verschijning liefgehad hebben."

Daar is een eeuwige vrijspraak in den Raad des Vredes. Daar is een vrijspraak des geloofs in de consciëntie. Daar is ook een rechterlijke vrijspraak in het oordeel des Gerichts van den Jongsten Dag, den dag des witten Troons.

Die driedubbele vrijspraak is toch weer één vrijspraak, want God is één. De rechtvaardiging van eeuwigheid is van den Vader; de rechtvaardiging door het geloof is het werk des Heiligen Geestes; de vrijspraak in het Eindgericht aller dingen gaat uit van den Zoon. Wien de Vader *al* het oordeel heeft overgegeven.

Maar wilt het toch wel bedenken, dat in het majestueuze Eindoordeel van den grooten Dag des Heeren de uitspraak naar heilig recht gedaan zal worden. De kroon der rechtvaardigheid zal alleen gegeven worden aan hen, die daar recht op hebben.

In dit tijdelijk leven worden de uitverkorenen in hun staat als rechtvaardigen gerekend, voor rechtvaardigen gehouden, tot rechtvaardigen gesteld. Maar als de heilige vierschaar gespannen wordt, dan wordt niemand rechtvaardig *verklaard*, die niet wezenlijk en werkelijk rechtvaardig *is*. Het oordeel zal gaan naar wat gedaan is, en de boeken zullen geopend worden, en uit die boeken zullen ze geoordeeld worden. Dan zal de goddelooze niet rechtvaardig verklaard, maar verdoemd worden, want heilig zijn Gods wegen, en niemand spreek' Zijn hoogheid tegen. Maar het recht der rechtvaardigen zal voor heel de wereld worden uitgedragen, door Hem die op den Troon zit.

Hoe komt dan de gemeente der uitverkorenen voor dien witten Troon te staan? Niet als in zich zelve doemschuldig en toch als rechtvaardig gerekend. Het werk der genade is voltooid, en de Bruid nadert tot den Troon des gerichts

„zonder vlek of rimpel of iets dergelijks", maar heerlijk, heilig en *onberispelijk.* (Efeze 5 : 27.)

Of, laat ook dit uit de Openbaring zelve u gezegd mogen worden: „Haar is gegeven, dat zij bekleed worde met rein en blinkend fijn lijnwaad, want dit fijne lijnwaad zijn *de rechtvaardigmakingen* der heiligen."

Dat is het mysterie van den dood. Daarom moeten wij sterven en begraven worden, want onze dood is geen betaling voor onze zonden, maar een afsterven van de zonde, en een doorgang tot het eeuwige leven.

De dood is die genadedaad des Heeren, waarin de uitverkorenen des Vaders van den ouden mensch met al zijn booze lusten volkomen verlost worden. Eerst in de stervensure treedt de toestand van volkomen heiligheid in. En dan, ja, is de Bruid des Lams „zonder vlek of rimpel of iets dergelijks", en bekleed met het fijne lijnwaad van *de rechtvaardigmakingen der heiligen,* en wacht zij met vurig verlangen op de Goddelijke rechtspraak van den Zoon, wetende, geloovende, hopende, dat zij zal ontvangen bij al wat zij bezit een schitterende kroon, *de kroon der rechtvaardigheid.*

Indien gij de verschijning van den Heere Jezus hebt liefgehad, dan zal die kroon der rechtvaardigheid ook u geschonken worden door Hem, die ze van eeuwigheid af voor u bestemd heeft, omdat Hij is het Lam, geslacht van de grondlegging der wereld, omdat Hij eerlang komen zal als Rechter op de wolken, om te oordeelen de levenden en de dooden.

Maar zoo iemand niet gevonden wordt, geschreven in het Boek des Levens, die zal geworpen worden in den poel des vuurs.

VAN DE ROEPING.

I.

DE ROEPING DER NATUUR.

Overmits hetgeen van God kennelijk is, in hen openbaar is; want God heeft het hun geopenbaard. Want Zijne onzienlijke dingen worden, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn.
Romeinen 1 : 19, 20.

Gaan wij thans over tot behandeling van de *Roeping*. Na den Raad des Welbehagens, de eeuwige verkiezing en rechtvaardiging, na de voldoening door Christus in leven en sterven, gaat de genade Gods persoonlijk tot het menschenkind uit en begint dan allereerst met de roeping. De Apostel getuigt: „Die Hij te voren verordineerd heeft, *deze heeft Hij ook geroepen.*"

Wij wenschen in een viertal artikelen dit stuk uiteen te zetten. En zulks omdat bij de roeping, die van Godswege tot den mensch komt, tusschen vierderlei dient onderscheiden te worden.

Ten eerste staan we reeds voor de groote en alles beheer-

schende onderscheiding van *inwendige* en *uitwendige* roeping. Het is noodig, over deze onderscheiding breedvoerig te handelen en zoowel aan de uitwendige als aan de inwendige roeping een afzonderlijk artikel te wijden.

Doch eer zulks kan plaats grijpen, is het noodig voor den geregelden gang der zaken, dat vooraf het oog op een andere onderscheiding gericht zij, en daarmee willen wij ons in dit en het volgende artikel bezighouden.

De Gereformeerden hebben te allen tijde tegenover de Dooperschen gewezen op een *dubbele roeping,* die van God den Heere tot het menschenkind uitging.

Wel te verstaan, een dubbele roeping, die in beide onderdeelen ook weer *uitwendig* was. M. a. w., men kon spreken van een dubbele uitwendige roeping. En daarmede werd dan gedoeld op de roeping Gods, die tot het menschenkind kwam, vooreerst in de *Natuur,* en dan in het *Woord.*

Over die uitwendige roeping Gods zoo in de Natuur als in de Schrift wordt door den heiligen Apostel Paulus breedvoerig gehandeld. Waar wij nu in dit artikel iets wenschen te zeggen over de uitwendige roeping Gods in de Natuur, daar schreven we hierboven dat Schriftwoord af, waarop onze vaderen zich bij voorkeur beriepen bij de uiteenzetting van dit gewichtig stuk der waarheid.

Rom. 1 : 19—21 is, wat men noemt, een *classieke* plaats, waarin een uiterst belangrijke waarheid is geopenbaard, die het antwoord geeft op tal van vragen, en kwesties oplost welke anders zeer stellig onoplosbaar zouden zijn.

De woorden luiden in hun geheel: „Overmits hetgeen van God kennelijk is, in hen openbaar is; want God heeft het hun geopenbaard. Want Zijne onzienlijke dingen worden, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid,

opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn; omdat zij, God kennende, Hem als God niet hebben verheerlijkt of gedankt, maar zijn verijdeld geworden in hunne overleggingen, en hun onverstandig hart is verduisterd geworden."

Laat ons, zij het ook in korte trekken, nagaan; 1e dat die roeping bestaat; 2e hoe zij ontvangen wordt; 3e waartoe zij strekt.

* * *

Dat die roeping bestaat.

Daar *is* een uitwendige roeping Gods in de Natuur. De Dooperschen hebben dit wel altoos geloochend, maar de Gereformeerden hebben die waarheid steeds trouw tegenover hen gehandhaafd. Het tweede artikel van onze Confessie heeft dit aldus geformuleerd: „Wij kennen Hem *door twee middelen*. Ten eerste door de schepping, onderhouding en regeering der geheele wereld, overmits deze voor onze oogen is als een schoon boek, in hetwelk alle schepselen, groote en kleine, gelijk als letteren zijn, die ons de onzienlijke dingen Gods geven te aanschouwen, n.l. Zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid."

Volkomen te recht wordt, op grond van Rom. 1 : 20 en andere dergelijke plaatsen, gesproken van een natuurlijke roeping Gods, d. w. z. van een roepen Gods tot den mensch uit de werken der Natuur. God de Heere heeft in de schepping zelve, zooals zij uit Zijne handen is voortgekomen, een sprake neergelegd, waardoor Hij gekend kan worden, en zulks opdat de mensch uit kracht van die kennisse Hem zou dienen en Zijn Naam zou loven en zou prijzen als den Almachtigen Schepper van hemel en aarde.

Paulus getuigt, dat met name twee dingen uit de Natuur gekend kunnen worden, n.l. Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid.

Deze kennisse Gods, die uit de Natuur verkregen kan worden, pleegt men gewoonlijk de „natuurlijke Godskennis" te noemen.

Psalm 19 handelt hier breed over. De hemelen *vertellen* Gods eer, en het uitspansel *verkondigt* Zijner handen werk. De dag aan den dag stort overvloediglijk *sprake* uit, en de nacht aan den nacht toont wetenschap. Geene spraak en geene woorden zijn er, waar hunne *stem* niet wordt gehoord. Hun richtsnoer gaat uit over de gansche aarde, en hunne *redenen* aan het einde der wereld.

Men voelt het aanstonds, dat „vertellen" en dat „verkondigen", die „sprake", die „stem", die „redenen" — het wijst u alles op een *roeping Gods* uit de werken der Natuur. Daar is dus ontwijfelbaar een natuurlijke roeping Gods, die uitgaat tot elk redelijk en zedelijk wezen.

Maar deze kennisse, al is zij verkrijgbaar, moet nochtans verkregen worden. Deze roepstem moet ook gehoord worden. Dat is de toon van Psalm 8: *„Als ik Uwen hemel aanzie,* het werk Uwer vingeren, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt." Het komt er dus voor den mensch, wat hem aanbelangt, op aan, dien hemel aan te zien en die sprake der verkondiging te beluisteren.

Als hij echter niet ziet en niet luistert, dan neemt dat het feit zelf nooit weg, dat die roeping Gods in de Natuur er toch werkelijk is. „Overmits hetgeen van God kennelijk is, in hen openbaar is, want God heeft het hun geopenbaard."

* * *

Hoe wordt die roeping Gods in de Natuur door den mensch ontvangen?

Door Adam in den staat der rechtheid zóó, dat hij Gods stem in de sprake der Natuur beluisterde. Door Adam,

niet in zonde gevallen zijnde, zóó, dat hij die groote en kleine letteren in het boek der schepping met onberispelijke juistheid kon lezen.

Maar, eilacie, de zonde kwam. En die val in zonde bracht met zich, dat de natuur des menschen alzoo verdorven werd, dat zijn verstand verduisterd werd. Hij werd doof voor die sprake Gods in de Natuur, blind voor dat schrift Gods in het Scheppingsboek.

Daar kwam meer bij. Niet slechts dat er verandering kwam in 's menschen conditie ten opzichte van de vatbaarheid om die sprake Gods in de Natuur te verstaan. Maar er kwam ook verandering in die sprake Gods zelve. De stemme die getuigt van „eeuwige kracht" en „Goddelijkheid" bleef, maar die roepstem werd zooveel ernstiger, zooveel somberder.

De man zou brood eten in het zweet zijns aanschijns, Die zweetdruppelen brachten ook een sprake Gods. De vrouw zou kinderen baren, terwijl zeer vermenigvuldigd werden de smarten harer dracht. Ook daarin heeft God iets te zeggen. De aarde zou voortbrengen, nademaal zij vervloekt was, doornen en distelen, en in die doornen en distelen bestelde God wederom letteren, om daarmede te schrijven in het boek der Natuur.

Vóór den val kon alle sprake Gods in de Natuur recht verstaan worden. Na den val kan de mensch dat niet meer doen, al bleef die sprake Gods, met vermeerdering van somberen inhoud, aanhouden.

Daarom zingt de Psalmdichter in Psalm 92 : 3:

Een ziel, aan 't stof gekluisterd,
Beseft Uw daden niet.
Geen dwaas weet, wat hij ziet;
Zijn oordeel is verduisterd.

En dat is het, wat Johannes ook in zijn heerlijken Proloog getuigt: „Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet begrepen." Het licht Gods is wel terdege blijven schijnen, maar het verduisterd verstand kan dat niet meer vatten.

* * *

Waartoe strekt die roeping dan?

De Kerke Gods belijdt van die natuurlijke roeping Gods drieërlei. Ten eerste dat zij *algemeen* is, want daar is geen sprake of oord, waar der hemelen stem niet wordt gehoord. Ten tweede, dat zij *zeer nabij* is, volgens het Schriftwoord: „opdat zij den Heere zouden zoeken, of zij Hem immers tasten en vinden mochten, hoewel Hij niet verre is van een iegelijk onzer." (Hand. 17: 27.) En ten derde, dat zij, waar zij krachteloos is tot zaligheid, nochtans God rechtvaardigt in Zijne veroordeeling van de goddeloozen.

Op dit laatste doelt Paulus in Rom. 1 : 20, als hij zegt: „want Zijne onzienlijke dingen worden, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, *opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn.*"

De roepstemmen Gods in de Natuur zijn, ook nu nog, vele. Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid worden op allerlei wijze aan elk sterveling gepredikt, in de grootheid der Natuur, in de majesteit van den vloek, in het opmerkelijke van allerlei gebeurtenissen. Wie ze niet hoort, is ziende blind, is hoorende doof.

Toch is die roeping Gods krachtig genoeg, dat God rechtvaardig in Zijn richten is, en niemand in den dag des Gerichts zich verontschuldigen kan.

O p d a t z ij n i e t t e v e r o n t s c h u l d i g e n z o u d e n z ij n. Dit geeft het antwoord op het bange raadsel,

hoe het mogelijk is, dat door den *rechtvaardigen* God zoovelen verdoemd zullen worden die van het Evangelie nimmer hebben gehoord. Daar zijn er, die meenen, dat eerst dan de rechtvaardigheid blinkt, als er verdoemenis komt na welbewuste verwerping van het aangeboden Evangelie.

Doch hoor, wat de Apostel getuigt: „Omdat zij, God kennende (uit de Natuur), Hem als God niet hebben verheerlijkt of gedankt; maar zijn verijdeld geworden in hunne overleggingen, en hun onverstandig hart is verduisterd geworden."

Waarom moet elk spreken over de roeping Gods altijd beginnen met de roeping Gods in de Natuur?

Opdat God in Zijne eere niet worde aangerand, maar wij de deugd Zijner rechtvaardigheid roemen!

Omdat God met deze roeping zonder ophouden tot alle menschen zonder onderscheid komt, en uit kracht dezer roeping niemand te verontschuldigen is, volgens den regel: „opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn."

En alzoo elk kind van God belijde, ten opzichte van het eeuwig gericht op den Jongsten Dag: Gij, HEERE God, zijt rechtvaardig in Uw spreken. Gij, HEERE, zijt rein in Uw richten.

II.

DE SCHRIFTUURLIJKE ROEPING.

Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in Welken zij niet geloofd hebben? en hoe zullen zij in Hem gelooven, van Welken zij niet gehoord hebben? en hoe zullen zij hooren, zonder die hun predikt? En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden? Gelijk geschreven is: Hoe liefelijk zijn de voeten dergenen, die vrede verkondigen, dergenen, die het goede verkondigen! *Romeinen 10 : 14, 15.*

Van de roeping Gods handelende, wezen we in het vorig artikel reeds op de allesbeheerschende onderscheiding tusschen *inwendige* en *uitwendige* roeping.

We zouden eerst over de uitwendige roeping handelen, die, gelijk we zagen, in twee deelen uiteenvalt, en daarna over de inwendige roeping, die op haar beurt, gelijk blijken zal, ook weer de aandacht vraagt voor een nadere onderscheiding.

De uitwendige roeping Gods in de Natuur, die er zeer zeker is, want de dag aan den dag stort *overvloediglijk* sprake uit, maar door den zondigen mensch niet recht verstaan wordt, dewijl geen dwaas weet wat hij ziet, omdat zijn oordeel verduisterd is, heeft altoos dit aangrijpend ernstige, dat zij God rechtvaardigt in Zijn oordeelen, en den Heere heiligt in Zijn richten, want die roeping is „algemeen en zeer nabij", en gaat altijd en overal door, opdat zij, naar luid der Schrift, niet te verontschuldigen zouden zijn.

Aangezien nu deze natuurlijke roeping, waarop door onze vaderen tegenover de Dooperschen zeer veel nadruk is gelegd, geen zaligmakende kracht bezit, daarom heeft God de

HEERE in Zijn eeuwige genade ook nog een andere uitwendige roeping verordineerd, waar wel zaligmakende kracht van uitgaat, n.l. de roeping door het Woord.

Daarop wijst onmiddellijk het vervolg van Art. 2 der Confessie, waarvan in het vorig artikel het eerste gedeelte is aangehaald. Als eerst gezegd is dat de roeping Gods in de Natuur voldoende is om „hun alle onschuld te benemen", dan volgt daarop onmiddellijk: „ten tweede, geeft Hij zich zelven ons nog klaarder en volkomener te kennen door Zijn heilig en Goddelijk Woord, te weten, zooveel als ons van noode is in dit leven, tot Zijne eer, en de zaligheid der Zijnen."

Daarmede belijdt de Gereformeerde dus, dat in de roeping des Woords ligt, wat aan de roeping der Natuur ontbreekt. De roeping der Natuur strekt om *alle onschuld* te benemen. De roeping des Woords geeft zooveel als van noode is tot de eere Gods en *tot de zaligheid der Zijnen.*

En dit belijden der Gereformeerde Kerk steunt op de autoriteit der Heilige Schrift. Paulus getuigt immers, dat hij volvaardig is om het Evangelie te verkondigen. Hij schaamt zich des Evangelies van Christus niet, want *„het is eene kracht Gods tot zaligheid"* (Rom. 1 : 16). En nog nader en breeder werkt hij dit uit in het 10e hoofdstuk van den brief aan de Romeinen, waar hij begint te zeggen, dat een iegelijk, die den Naam des Heeren aanroept, *zalig* zal worden. Maar dan volgt er ook terstond op:

„Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in Welken zij niet geloofd hebben? en hoe zullen zij in Hem gelooven, van Welken zij niet gehoord hebben? en hoe zullen zij hooren, zonder die hun predikt? En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden? Gelijk geschreven is: Hoe liefelijk zijn de voeten dergenen, die vrede verkondigen, dergenen die het goede boodschappen!"

En wat is nu het onderscheid tusschen de sprake Gods in de Natuur en de sprake Gods in het Woord? Immers dit, dat Gods Woord, de Heilige Schrift, predikt op de meest liefelijke wijze de genade, die daar is in het Evangelie van Christus Jezus.

Dat Woord Gods moet gepredikt worden. Het openbaart de verzoening door het bloed des kruises. En die *genade* wordt in de prediking aangeboden, straks door het Sacrament verzegeld.

De noodzakelijkheid van de roeping ligt vast in dit Schriftwoord: „Hoe zullen zij in Hem gelooven, van Welken zij niet gehoord hebben? en hoe zullen zij hooren, zonder die hun predikt?" Volgens Gods Woord is het (dadelijk) geloof uit het gehoor.

Natuurlijk geldt dit niet, gelijk elk dieper kenner der volle waarheid weet, het vermogen des geloofs, of de gave des geloofs als zoodanig, maar betreft dit de dadelijkheid des geloofs. Doch hierover wordt thans niet gehandeld. Dat komt straks, te zijner tijd, aan de orde.

De daad des geloofs is vrucht van het gehoor des Woords, en van de inwendige roeping, die daaraan verbonden is. Dat is de zin van Paulus' woord, als hij zegt dat de verkondiging des Evangelies een kracht Gods tot zaligheid is.

Zoo wordt begrepen de strekking van het 3e artikel van het 1ste stuk tegen de Remonstranten, waar we lezen: „En opdat de menschen tot het geloof worden gebracht, zendt God goedertierenlijk verkondigers van deze zeer blijde boodschap, tot wie Hij wil; door wier dienst de menschen geroepen worden tot bekeering en het geloof in Christus den Gekruisigde."

* * *

Waarom is die Schriftuurlijke roeping noodzakelijk?

De Heere teekent ons in Zijn Woord het geloof en de bekeering steeds als vruchten. Er wordt dan ook gesproken van *vruchten,* des geloofs en der bekeering waardig.

Alle vrucht nu komt op uit een *zaad.* Ook de vrucht des geloofs en der bekeering komt op uit een zaad, en wel uit het zaad der wedergeboorte. Evenals er nu geen zaad is dat uit zich zelf ontkiemt, zoo ontkiemt ook het zaad der wedergeboorte niet vanzelf.

Het zaad moet worden uitgestrooid. Het land dient bearbeid te worden. Regen en zonneschijn zijn daarbij noodig. Eerst dan komt, onder den zegen Gods, de vrucht te voorschijn.

Het zaad der wedergeboorte moet in den schoot der Kerk worden ingedragen. Ambtelijke bearbeiding is daarbij noodig. Onderwijzing en vermaning in de prediking zijn als geestelijke zonneschijn en regen. Eerst zoodoende mag op de vruchten van geloof en bekeering gerekend worden.

De noodzakelijkheid van de prediking, van de uitwendige roeping bij de bediening des Woords, ligt in het verkrijgen van die geestelijke vrucht, uit kracht der verordineering.

Elders getuigt de Apostel dan ook: „Want nademaal, in de wijsheid Gods, de wereld God niet heeft gekend door de wijsheid, zoo heeft het Gode behaagd, door de dwaasheid der prediking zalig te maken die gelooven." (I Cor. 1 : 21.)

Zoo is er dan een dubbele noodzakelijkheid voor deze uitwendige roeping.

De eerste ligt in het gebod Gods. De Heere heeft het geboden: Predikt het Evangelie aan alle creaturen. De Heere zendt Zijne dienaren allerwegen, met last en opdracht het Evangelie des Kruises alom bekend te maken.

Maar voorts, en dat is het tweede, is uit kracht der verordineering die prediking, hoe dwaas ook in het oog der

wereld, in Gods hand het krachtige middel om zalig te maken die gelooven, en dezulken te brengen tot geloof en tot bekeering, n.l. degenen die uitverkoren zijn en wedergeboren worden.

* * *

En wat is de inhoud van die roeping?

Ook hier weer is met tweeërlei te rekenen. Gelijk de Natuur ons openbaart eenerzijds de eeuwige kracht en de Goddelijkheid, anderzijds den vloek over mensch, dier en plant, zoo openbaart het Woord Gods, en dat dient de inhoud van elke prediking te zijn, evenzeer tweeërlei: vloek en genade.

Israël kende twee bergen, waar de priesters hun zegenspreuken en vervloekingen deden hooren: Ebal en Gerizim. Ook in het Nieuwe Testament gaat door wat de Apostel getuigde: „Want wij zijn eene goede reuke van Christus in degenen, die zalig worden, èn in degenen, die verloren gaan. Dezen wel eene reuke des doods ten doode, maar genen eene reuke des levens ten leven."

Die uitwendige roeping heeft alzoo op te wekken tot geloof en tot bekeering, door den goddelooze aan te zeggen dat het hem kwalijk zal gaan, en den rechtvaardige dat het hem wel zal gaan. Eeuwig wel en eeuwig wee is de inhoud van alle Schriftuurlijke roeping tot op den Jongsten Dag, den Dag van Christus' wederkomst op de wolken.

Daar is ook een boeteprediking tot de onboetvaardigen: wij verkondigen u, dat gij geen deel hebt in het rijk van Christus, en dat gij in het rijk Gods niet kunt komen. Ook zulk een prediking is gericht op het behoud van den zondaar, opdat hij zou bedenken, wat tot zijn vrede dient, en zich zou haasten om zijns levens wil. Immers, wie bouwt op het fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen, die predikt: „Wij

dan, wetende den schrik des Heeren, bewegen de menschen tot het geloof en zijn Gode openbaar geworden."

En dan komt de prediking naar het hart van Jeruzalem: „Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen. Spreekt naar het hart van Jeruzalem, en roept haar toe, dat haar strijd vervuld is, dat haar ongerechtigheid verzoend is, dat zij van de hand des HEEREN dubbel ontvangen heeft voor al hare zonden." Aan zulke prediking hebben zij behoefte, die Jeruzalem's hart in het hunne voelen kloppen.

Want liefelijk zijn op de bergen de voeten dergenen, die vrede doen hooren, dergenen die goede boodschap brengen van het goede, die heil doen hooren, dergenen die tot Sion zeggen: „Uw God is Koning."

Dat te kunnen gelooven, en in den weg des geloofs zich toe te eigenen, komt door de dwaasheid der prediking. Zoo heeft de HEERE, die vrijmachtig is ook in den Raad des heils, het van eeuwigheid af besteld en verordineerd. En de trouwe dienaren schamen zich de verkondiging van dat Evangelie niet, want het is een kracht Gods tot zaligheid.

Het hart van Lydia kwam onder die prediking tot geloof. De stokbewaarder in de gevangenis van Filippi werd op die wijs een toegebrachte. De kamerling kwam door Filippus' prediking tot bekeering.

Wie dat verstaan mag, hoe de daad des geloofs, de vrucht der bekeering verkregen wordt door de uitwendige roeping des Woords, zal dat genademiddel zeer hoog schatten, er naarstig naar zoeken, in stee van het tot zijn schade te verzuimen. Hij zal er naar grijpen en er heil uit wachten. De voeten dergenen die haar hem brengen, zijn liefelijk voor zijn hart.

De eere Gods en de zaligheid der zielen zijn daaraan gebonden en verbonden.

III.

HET SCHEPPEND ROEPEN GODS.

God, die de dooden levend maakt en roept de dingen die niet zijn, alsof zij waren.
Romeinen 4 : 17.

De uitwendige roeping is nu behandeld. Zij komt eensdeels tot alle menschen door de veelzijdige sprake Gods in de Natuur, „opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn". Zij komt anderdeels tot allen die onder het gehoor des Woords komen.

De Natuur roept luide uit Gods eeuwige kracht en Zijne Goddelijkheid, en predikt ook den vloek, zij het ook, dat die vloek getemperd is door stuitende genade.

De Heilige Schrift openbaart de volheid der genade door het bloed des kruises, het blijde Evangelie door den Zoon van Gods eeuwig welbehagen, als Middelaar van het Verbond der genade en verzoening.

Maar daar komt nu nog tweeërlei bij, waarover thans nader dient gehandeld te worden. Het is wat gemeenlijk de *inwendige* roeping genaamd wordt. En deze valt, gelijk de uitwendige, op haar beurt ook weer in twee deelen uiteen.

In dit artikel spreken we over het eerste stuk van de inwendige roeping, en in het volgende over het andere.

* * *

Bij de uitwendige roeping blijkt steeds, dat, alhoewel zij komt, de natuurlijke tot *alle* menschen, en de Schriftuurlijke tot zeer velen (volgens den tekst: „want *velen* zijn geroepen"), toch lang niet allen haar hooren, veel minder aan haar roepstem gehoor geven.

Van de natuurlijke roeping heet het, in verband met het verstaan daarvan door den natuurlijken mensch, dat zijn oordeel verduisterd is, en dat een dwaas niet weet wat hij ziet. Van de Schriftuurlijke roeping heet het, in gelijk verband: „Zij werden met nijdigheid vervuld, en wederspraken hetgeen van Paulus gezegd werd, wedersprekende en lasterende." (Zie Handelingen 13 : 45.)

Zonder dat er iets bij komt, kan de inwendige roeping, noch de natuurlijke, noch de Schriftuurlijke, ooit zaligmakend gehoord worden.

In het natuurlijke leven is het evenzoo en niet anders. Als ge tot iemand spreekt, maar hij heeft geen oor om te hooren, dan bereikt ge hem toch niet met uw stem. Als iemand langs den rand van een afgrond loopt, en gij uit alle macht hem toeroept: keer om, of ge zijt een kind des doods! dan kunt ge roepen zoo hard ge wilt, het baat u eenvoudig niet, als die man geen gehoor heeft en stokdoof is.

Uw roepen sluit altoos de onderstelling in, dat een mensch tot wien ge roept, u hooren kan. Als ge zeker weet dat iemand *dood* is, en u dus niet hooren kan, begeeft ge u niet met hem in gesprek. Dooden waarschuwt men niet voor dreigend gevaar. En in het geestelijke is het niet anders.

Zal derhalve, en dit is het wat we bedoelen, de uitwendige roeping der Natuur en der Schriftuur gehoord en verstaan worden, dan moet aan ééne conditie voldaan zijn, en wel aan deze: dat er *gehoor* is. Zonder vermogen om te hooren is alle uitwendig roepen, hoe luide ook, vergeefsch.

Daarom voegt de Heilige Schrift zoo telkens, wanneer de roeping wordt uitgedragen, er veelbeteekenend aan toe: *wie ooren heeft om te hooren, die hoore.* Immers, daar komt het ten slotte op aan, of er ooren zijn om te hooren.

* * *

Hiermede zijn we aan de *inwendige* roeping toe. Daar is ook een roepen Gods, waardoor de ziel het vermogen ontvangt om te kunnen hooren. Die daad Gods, waarbij de HEERE dat geeft, heet eveneens roepen, en wordt, ter nadere onderscheiding, het *scheppend roepen* genoemd.

De reden ligt voor de hand. We lezen in het Scheppingsverhaal, dat God de Heere schept door te roepen. Zoo eenvoudig staat het er in Genesis 1: „En God *zeide:* daar zij licht! en daar werd licht." „En God *zeide:* daar zij een uitspansel." „En God *zeide:* dat het drooge gezien worde!"

Heel de Schepping, al wat is en bestaat, kwam tot aanzijn door het roepen Gods. Als er niets is, en de Heere gebiedt dat het zijn zal, dan komt het er gewisselijk. Op dat scheppend roepen van God Almachtig doelt de Psalmdichter, als hij het betuigt: „Want Hij spreekt en het is er, Hij gebiedt en het staat er." (Psalm 33 : 9.)

Een reeks van Schriftplaatsen zou zijn bij te brengen, indien het noodig ware, om nader aan te toonen, hoe alle ding aanzijn en bestaan erlangt door het roepen Gods. Doch we doen dat niet, en merken slechts op, dat het zoo niet alleen in het natuurlijke, maar ook in het geestelijke is.

Daarom verwezen we hierboven naar de bekende woorden van Paulus uit Romeinen 4 : 17, waar wij lezen: „God, die de dooden levend maakt, en *roept* de dingen, die niet zijn, alsof zij waren." Dat doelt op het scheppend roepen Gods in het geestelijk leven. Door dat roepen Gods maakt de Heere de dooden levend, en wat niet is, roept Hij zóó, dat het komt.

Dat is een woord, dat uit des HEEREN mond uitgaat, en daarom heet het een *onmiddellijk* roepen, omdat de Heere deze roeping niet aan een of ander middel of instrument verbindt, maar haar Zelf uitdraagt.

„Het woord, dat *uit Mijnen mond uitgaat,* zal niet ledig tot Mij wederkeeren. Het zal doen hetgeen Mij behaagt, en het zal voorspoedig zijn in hetgeen waartoe Ik het zende."

Het woord, dat *uit des HEEREN mond uitgaat,* is altijd voorspoedig. De Heere spreekt en het is er. Hij gebiedt en het staat er.

Op dat scheppend roepen Gods in het rijk der genade doelt Paulus ook in II Cor. 4 : 6, waar we lezen: „God, die *gezegd* heeft, dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene, die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus Jezus."

Hier wordt van het geestelijk licht gesproken, en God heeft *gezegd,* d. w. z. *geroepen* met Zijn scheppend roepen, dat het schijnen zou.

* * *

Deze inwendige roeping, die, zoo in de natuur als in de genade, met scheppende, majestueuze kracht alle dingen die niet zijn, tot aanzijn roept, moet altijd eerst en vooraf hare werking gedaan hebben, zal ooit de uitwendige roeping, door den dienst van menschen, kunnen doordringen tot het oor der ziele.

Alleen wie een oor ontvangen heeft kan hooren, en door het scheppend roepen Gods wordt in de ziele een hoorend oor geplant.

Het staat zoo duidelijk in de Schrift: „Een hoorend oor en een ziend oog heeft de HEERE gemaakt, ja die beide." (Spreuken 20 : 12.) Zal ooit de uitwendige roeping in Natuur en Schriftuur ter zaligheid baten, dan moet er een „hoorend oor en een ziend oog" zijn. Die heeft de HEERE *gemaakt.* En de Heere maakt alle dingen door het Woord

dat *uit Zijnen mond* uitgaat. Als de HEERE spreekt, dan is er onmiddellijk een hoorend oor; als de HEERE gebiedt, dan is er terstond een ziend oog.

Dat is het, wat wij noemen de wedergeboorte in engeren zin. Het is in die wedergeboorte, dat de ziel van haar Bonds-God, als beginsel des geestelijken levens, een hoorend oor en een ziend oog ontvangt, waardoor zij in staat is te zijner tijd de uitwendige roepstemmen op te vangen en te beluisteren.

Men vraagt wel eens, wat vooropgaat, de roeping of de wedergeboorte. Maar deze vraag kan zóó niet gesteld worden, althans, zóó gesteld, niet beantwoord worden. Waar we bij het stuk der roeping toch tusschen vierderlei nauwkeurig hebben te onderscheiden, dient nader aangegeven te worden, welke roeping men bedoelt, als men vraagt of zij vóór of na de wedergeboorte valt.

Wordt gedacht aan de uitwendige roeping door het Woord, bij de prediking des Evangelies, dan kan niet anders gezegd, dan dat de wedergeboorte waarin het hoorend oor en het ziend oog ontvangen wordt, aan die roeping voorafgaat, en dat de uitwendige roeping eerst dan met vruchten gezegend kan worden, als zij op de wedergeboorte volgt. Van de *uitwendige* roeping geldt dus, dat zij, zal zij zaligmakend gehoord worden, na de wedergeboorte valt.

Maar heel anders staat het met de *inwendige* roeping. Zij gaat noodzakelijkerwijze aan de wedergeboorte vooraf, om de afdoende reden, dat de wedergeboorte, in engeren zin genomen, door deze scheppende roeping Gods gewrocht wordt. De Heere roept de dingen die niet zijn, alsof ze waren. De HEERE zegt: daar zij wedergeboorte, en dan komt die wedergeboorte onmiddellijk tot stand. Waar dus beleden moet worden dat de uitwendige roeping op de wedergeboorte volgt, daar moet ook gehandhaafd worden dat de

inwendige roeping aan de wedergeboorte voorafgaat, en deze juist aan haar het ontstaan te danken heeft.

En als de HEERE dan in en door en bij het scheppende roepen geeft „ooren om te hooren", dan zendt Hij Zijne dienaren, die bidden als gezanten van Christus' wege: laat u met God verzoenen. Dank zij het eigen werk Gods, door het Woord dat uit Zijn mond uitgaat, kunnen de Dienaren prediken in de hope, dat hun arbeid gezegend zal worden met *vruchten* van geloof en bekeering, waar God gaf het *zaad* der wedergeboorte.

Hiermede eindigen wij het eerste stuk van de inwendige roeping, om over te gaan tot de behandeling van het andere en niet minder gewichtige deel der inwendige roeping, waardoor het metterdaad tot geloof en tot bekeering komt.

IV.

HET KRACHTDADIG ROEPEN GODS.

Want ons Evangelie is onder u niet alleen in woorden geweest, maar ook in kracht en in den Heiligen Geest.
1 Thessalonicenzen 1 : 5.

Thans zijn wij toe aan ons laatste artikel van het viertal, dat over de Roeping handelen zou.

En waar het stuk der roeping de aandacht voor een viertal onderdeelen vraagt, gelijk we van meet af opmerkten, daar sprak het schier vanzelf, dat we in elk artikel één van de vier onderdeelen zouden behandelen.

Eerst hebben we de onderscheiding gemaakt tusschen *uitwendige* en *inwendige* roeping. De uitwendige roeping

liet zich splitsen in een *natuurlijke* en *Schriftuurlijke* roeping. En de inwendige roeping laat op haar beurt zich ook weer in twee deelen splitsen, waarvan het eerste, n.l. de *scheppende* roeping, is behandeld en waarvan thans het andere deel onze aandacht vraagt.

Dat deel heet ter nadere onderscheiding van het andere de *krachtdadige* roeping, en het is over die *krachtdadige roeping,* dat wij hier het een en ander te berde wenschen te brengen.

Tot recht verstand dezer zaak zal het evenwel goed zijn, haar eerst met eenige voorbeelden, uit het natuurlijk leven genomen, toe te lichten.

Gij hebt een luide stem en kunt goed spreken. Een ander heeft een goed oor en kan goed hooren. Denk u dit eens in, en stel dan de vraag, of deze twee gegevens, zonder meer, voldoende zijn om te constateeren dat, a l s g ij m a a r s p r e e k t, de ander u dadelijk en terstond hooren zal.

Bij even nadenken zal ieder antwoorden, dat daar noodzakelijk nog een derde iets bij moet komen. Om maar eens op eenige voor de hand liggende voorbeelden te wijzen. De persoon, tot wien gij spreekt, kan slapen. Natuurlijk heeft hij dan wel zijn gehoor, maar uw spreken bereikt zijn gehoor als dan niet, en dringt in dat geval niet door tot zijn bewustzijn. Daarvoor is noodig, dat hij allereerst gewekt worde uit zijn slapenden toestand.

Nemen wij nog een ander voorbeeld. Zal iemand, met goed gehoor, uw woord kunnen verstaan, dan moet er ook geen te groote afstand tusschen u en hem zijn. Zoodra de afstand toch de gestelde maat te boven gaat, is het feitelijke hooren een onmogelijke zaak, al is het gehoor ook nog zoo goed, en uw spraak zoo volkomen als het kan. En dan komt het er op aan, hoorder en spreker op zoodanige wijze in

elkanders nabijheid te brengen, dat uw stem zijn oor bereiken kan.

Voegen we hier ten overvloede nog een derde voorbeeld aan toe. Het kan ook wezen, dat er van afstand geen sprake is, hoorder en spreker zeer dicht bij elkander zijn. En toch, al is de hoorder wakker, en al is hij dicht bij u, dan kan er nog iets zijn waardoor het hooren allerminst is verzekerd. Stel, er is een gesloten deur tusschen u en hem, dan zoudt ge elkander, als die deur er niet was, zeer wel de hand kunnen geven. Maar nu er een deur tusschen u en hem is, en die deur gesloten is, nu is het onmogelijk, dat uw woord, dat uitgaat, zijn oor, dat op zich zelf goed is, bereikt; dan komt het er op aan, dat die gesloten deur geopend worde.

* * *

Hiermede is de zaak zelve toegelicht ook voor het geestelijke. Immers, waar God éénmaal scheppend geroepen heeft, daar *is* een hoorend oor en een ziend oog, in de wedergeboorte gegeven.

Bij de uitwendige roeping, door de prediking des Woords, merkten we reeds op, dat zij nooit ter zaligheid gedijen kan, als dat hoorend oor er niet is. Dan *kan* zij metterdaad niet verstaan worden. Evenmin als iemand die geen gehoor heeft, u verstaan kan als gij tot hem spreekt. Maar thans dient opgemerkt te worden dat, al heeft iemand een hoorend oor, uw woord daarom zonder meer nog niet werkelijk verstaan kan worden.

Ook in het geestelijk leven kunnen er allerlei verhinderingen en belemmeringen zijn. Iemand die slaapt, heeft wel gehoor, maar hoort niet. Zelfs een, die buiten bewustzijn ligt, mist zijn gehoor niet, maar hoort toch in werkelijkheid

niet. En zoo ook, als de uitwendige prediking komt tot iemand die wel door Gods scheppend roepen, in de wedergeboorte, een hoorend oor ontving, kan er toch een geestelijke slaap zijn, waardoor geen vruchten gezien worden. En noodig zal het dan zijn, zoo iemand wakker te schudden, opdat hij daadwerkelijk hoore.

O n t w a a k t, g ij d i e s l a a p t!

Als God de HEERE dat doet door den Heiligen Geest, dan hebben we het heerlijke werk van de krachtdadige roeping aan de ziel, zoodat zij nu metterdaad het Woord des Levens hoort, opgewekt uit den geestelijken slaap.

Ook kan, door allerlei oorzaak, de afstand tusschen uw ziel en Gods Woord zoo groot zijn, dat de stem des roependen het oor uwer ziel niet bereikt, dat die stem schijnt te zijn als van een roepende in de woestijn, dat hij, die spreekt, schijnt als in de lucht te spreken. Maar als een krachtige hand zoo iemand aangrijpt, en hem dwingt stil te staan totdat gij bij hem zijt, dan kan hij u hooren. Niet anders is het, als die krachtige hand hem tot u heenleidt. En zoo nu doet ook de Heilige Geest in het werk der genade: die verre zijn, brengt Hij nabij. Die Heilige Geest werkt met onwederstandelijke genade, om u zoo nabij te brengen, dat het Woord des Evangelies het hoorend oor metterdaad en daadwerkelijk bereikt. En die werking heet de krachtdadige roeping.

Nog kan er in het geestelijke iets niet in orde zijn. Tot de slapende ziel van den wedergeborene kan gezegd worden: Ontwaak, gij, die slaapt! Die „verre" waren, kunnen „nabij" gebracht zijn. Maar er kan ook een krachtige deur van zonde, van onwil, van onboetvaardigheid tusschen de roepstem des Woords en het hoorend oor zijn.

In dat geval is het eisch, dat die krachtige deur geopend worde, opdat de liefelijke stem kan doorgaan en het gepredikte

Woord de plaats zijner bestemming in het hart der wedergeborenen bereiken.

Als nu de deuren van het hart geopend worden, dan hebben we daarin een machtig genadewerk Gods te eeren, Het is het eigen werk van den Heiligen Geest, die deuren te openen. Geen roepstem van den prediker kan dat slot doen openspringen. Dan zijn en blijven dat *eeuwige* deuren, waaronder we hebben te verstaan deuren die eeuwig dicht blijven, die eeuwig een gesloten deur zijn. Hiervoor is noodig die inwendige roeping, die krachtdadige roeping van God den Heiligen Geest, één met den Vader en den Zoon.

Hoor Paulus van die opening der deuren door den Heiligen Geest gewagen. In I Cor. 16 : 9 zegt hij: „Want mij is eene groote en krachtige deur geopend." In II Cor. 2 : 12 heet het: „Als ik te Troas kwam om het Evangelie van Christus te prediken, en als mij een deur geopend was in den Heere." In Coloss. 4 : 3 vermaant de Apostel, te bidden voor die Goddelijke opening der deuren: „biddende meteen ook voor ons, dat God ons de deur des Woords opene, om te spreken de verborgenheid van Christus." En als de HEERE, door Zijn werk, die deuren opent, dan hebben wij het krachtdadige van Zijn roepen te roemen, dat aan elk uitwendig menschelijk roepen ontbreekt. De HEERE en Hij alleen, omdat Hij God is, kan krachtdadig roepen, door den slapende wakker te maken, door die verre zijn nabij te brengen, door alle verhindering weg te nemen in de opening der deuren.

***

Men heeft ook wel eens alzoo onderscheiden, dat men de uitwendige roeping bij de prediking de *algemeene* en de inwendige, nader bepaald de krachtdadige roeping, de *bijzondere* roeping heeft genoemd.

Doch dat is slechts een kwestie van naam en aan het wezen der zaak doet dit niets af of toe. Men zeide dan, dat de *algemeene* roeping kwam tot allen in het algemeen onder de prediking des Woords, maar dat de *bijzondere* roeping door den Heiligen Geest kwam tot de enkele of bijzondere personen in wie het gehoorde Woord in het hart werd geheiligd, en aan wie het werd toegepast. Het saamvallen van de algemeene prediking en die bijzondere werkzaamheid des Heiligen Geestes heet dan de krachtdadige roeping.

Op dit *samenvallen* van de prediking met de krachtdadige roeping valt alle nadruk. Het scheppend roepen Gods is toch een onmiddellijk werk, dat aan de geboorte kan voorafgaan, of met de geboorte kan saamvallen, of op de geboorte kan volgen, naar uitwijzen der Schrift. Maar de krachtdadige roeping is, op grond van Gods vrijmachtig welbehagen, aan de prediking gebonden. De krachtdadige roeping is de heerlijke zegen Gods, dien Hij over de uitwendige of algemeene roeping gebiedt, zoodat zij doel treft, het hart bereikt, en vruchten van geloof en bekeering doet aanschouwen.

Al is er zaad der wedergeboorte, de prediking zal niet baten, tenzij de HEERE de prediking Zijner dienaren vergezelle door de krachtdadige roeping des Heiligen Geestes. Het is om dien zegen der krachtdadige roeping, dat bij elke prediking zonder ophouden moet gebeden worden.

Want Paulus kan planten, Apollos kan nat maken, maar de zegen komt van boven, en God is de Eénige, die den wasdom kan geven.

Zonder de *kracht* van die roeping (en deswege heet zij dan ook krachtdadige roeping) komt er geen daad des geloofs of vrucht der bekeering. En van de alvermogende kracht dier roeping is Gods Woord vol. De profeet Jesaja roept het

onder het Bondsvolk uit: „Wie heeft onze prediking geloofd, en aan wien is de *arm des HEEREN* geopenbaard?"

Omdat alleen waar „de arm des HEEREN", d. w. z. het *krachtdadige werk des Geestes,* geopenbaard wordt, het er toe komt, dat de prediking daadwerkelijk geloofd wordt.

* * *

In die krachtdadige roeping wordt de almacht van Gods genade openbaar. Paulus roept het uit: „welke de uitnemende grootheid Zijner kracht zij aan ons die gelooven, naar de werking der sterkte Zijner macht." (Efeze 1 : 19.) Met wat majesteit van taal wordt daar het werk Gods in het geven van den wasdom geroemd!

A a n o n s d i e g e l o o v e n. Dus er wordt van geloovigen gesproken. Niet van hen, die het vermogen des geloofs hebben. Zeer bepaald van hen, die daadwerkelijk gelooven. Maar eer het tot daadwerkelijk gelooven komt, moet er iets wonderlijks gebeurd zijn. Een werk, waartoe een nietig menschenkind ten eenen male onbekwaam is. Een werk van Gods alvermogen, waarin uitkomt de uitnemende grootheid Zijner kracht, en zich vertoont de werking der sterkte Zijner macht.

Ach, wat wordt dat vaak vergeten! Hoe weinig wordt dat betracht! Hoe menigeen denkt dat, als er maar *zaad* der wedergeboorte is, die *vruchten* van geloof en bekeering vanzelf komen! En zoo is het toch niet. De Heere vraagt van u aanbiddende erkenning van de uitnemende grootheid Zijner kracht naar de werking der sterkte Zijner macht aan allen die gelooven. Als er daadwerkelijk geloof gevonden wordt, dan is de arm des HEEREN geopenbaard.

Zoo is de prediking een *kracht Gods* tot zaligheid, een iegelijk die gelooft. Ook een Petrus zal het getuigen: „die

in de *kracht Gods* bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid." (I Petrus 1 : 5.) En zoo kan Paulus roemen in de gemeente van Thessalonica: „Ons Evangelie is onder u niet alleen in woorden geweest, maar ook *in kracht en in den Heiligen Geest.*"

Bij het scheppend roepen geeft God de HEERE ooren die hooren kunnen.

Bij het krachtdadig roepen maakt God de HEERE, door Zijn onwederstandelijke genade, dat er gehoord, geluisterd, er aan gehoorzaamd wordt.

Zij er veel gebed in elk ouderhart, dat de God des Verbonds, in het uur der minne, kome tot hun kinderen met die uitnemende grootheid Zijner kracht, naar de werking der sterkte Zijner macht.

Zij er in elke bediening des Woords een vurig gebed, dat bij het planten en het nat maken de HEERE toch komen wil tot Zijn Verbondskinderen met dien wasdom, met die krachtdadige roeping des Heiligen Geestes, opdat het Evangelie niet alleen in woorden zij, maar ook en veel meer, in kracht en in den Heiligen Geest, tot verheerlijking van den nooit volprezen Naam des Heeren.

VAN DE WEDERGEBOORTE.

I.

ALGEMEENE REGEL.

Hoor naar Mij, o huis van Jakob, en het gansche overblijfsel van het huis Israëls, die van Mij gedragen zijt van den buik aan, en opgenomen van de baarmoeder af. En tot den ouderdom toe zal Ik Dezelfde zijn, ja, tot de grijsheid toe zal Ik ulieden dragen; Ik heb het gedaan, en Ik zal u opnemen, en Ik zal dragen en redden. *Jesaja 46 : 3, 4.*

Het stuk der Roeping is in een viertal artikelen afgehandeld. Wij hebben allereerst beschouwd de onderscheiding tusschen *uitwendige* en *inwendige* roeping. We hebben voorts gezien, hoe die uitwendige roeping zich laat splitsen in een *natuurlijke* en *Schriftuurlijke* roeping. En eindelijk hebben wij bij de uitwendige roeping stilgestaan, om haar eerst als een *scheppend* roepen en daarna als een *krachtdadig* roepen te bespreken.

Voortgaande met deze behandeling, zijn wij er thans aan toe, om nader de uitwerking van het scheppend roepen te bespreken. Dat scheppend roepen Gods was, gelijk wij zagen, een spreken zóó, dat, wat niet is, er wèl is; een gebieden

zóó, dat terstond het gebodene wordt, in één woord een roepen van de dingen die niet zijn, alsof ze waren.

Als God de HEERE zóó scheppend spreekt tot eene doode ziel, dan wordt in die ziel het leven geboren, het geestelijk leven, het leven uit God. En gelijk alle *leven* begint met een kiem, een oorsprong, een beginsel, zoo bezit ook het genadeleven een beginsel, en het is dat beginsel des geestelijken levens, hetwelk wij de wedergeboorte, in engeren zin genomen, noemen.

Dit laatste voegen wij er aanstonds aan toe, want het is onder Gereformeerden toch niet onbekend, dat van wedergeboorte in *drieërlei* zin gesproken wordt, in engeren, in ruimeren, en in den allerruimsten zin des woords. Wij wenschen dan ook te zijner tijd over de *bekeering,* als wedergeboorte in den ruimeren zin, en over *de vernieuwing van hemel en aarde,* als wedergeboorte in den allerruimsten zin des woords, te handelen, doch beginnen, uit den aard der zaak, haar te bespreken in den engeren zin des woords, als e e r s t e b e g i n s e l d e s g e e s t e l i j k e n l e v e n s, a l s k i e m v a n h e t g e n a d e l e v e n.

De vraag, die daarbij thans aan de orde komt, is wel deze: *wanneer* heeft die inplanting van de geestelijke levenskiem plaats? En het is uitsluitend over deze vraag, dat wij ons voorgenomen hebben in dit artikel te handelen.

Zoo gesteld, is die vraag niet aanstonds voor beantwoording vatbaar. Met allerlei dient rekening gehouden te worden. Vooreerst ligt het in ons bedoelen, deze zaak te beschouwen onder het gezichtspunt van het Verbond. De uitverkorenen Gods, die in het Verbond der Genade geboren worden, mogen niet op dezelfde wijze beschouwd worden als zij, die vreemd zijn aan dat Verbond. De Heidenen, die door de Zending worden toegebracht, staan er anders voor dan de kinderen

des Verbonds. Het is wel volkomen waar, dat geen Heiden tot geloof en bekeering kan komen, tenzij hij te voren wederom geboren zij, en dat ook bij hem de wedergeboorte aan de bekeering vooraf moet gaan. Maar het is een gansch andere kwestie, *wanneer* God de HEERE die levensvonk in zijn hart doet ontsteken. Daarover laten wij ons hier ter plaatse niet uit, en wij beperken dus ons antwoord op de gestelde vraag zeer bepaaldelijk tot de Verbondskinderen.

Doch ook zoo genomen, is voorzichtigheid geboden. Immers de HEERE is vrij in Zijn doen, en Zijn doen is niet altoos hetzelfde. Al is er zeer zeker een regel, wij hebben daarbij nooit te vergeten, dat deze toch door God Almachtig is gesteld, en deswege te allen tijde aan het doen des HEEREN onderworpen blijft, en dat God zelf er nooit aan gebonden is. Er zijn gewone, maar ook buitengewone handelingen Gods. Het voegt ons, in verband met allerlei omstandigheden, te aanbidden de veelvuldige wijsheid Gods.

Wanneer wij dus deze vraag gaan beantwoorden, dan stellen wij op den voorgrond, 1°. dat wij slechts handelen over hen, die in het Verbond worden geboren, en 2°. dat wij het gewone doen Gods bespreken, en met bijzondere gevallen ons ditmaal niet inlaten.

* * *

Wanneer heeft *gewoonlijk* bij de *Bondelingen* de inplanting van de geestelijke levenskiem (wedergeboorte) plaats?

En deze vraag, zóó gesteld zijnde, is niet moeilijk te beantwoorden bij het licht der Heilige Schrift. Zoo duidelijk is de uitspraak van Jesaja 46 : 3 en 4:

„Hoor naar Mij, o huis van Jakob, en het gansche overblijfsel van het huis Israëls, die van Mij gedragen zijt *van den buik aan* en opgenomen *van de baarmoeder* af.

En tot den ouderdom toe zal Ik Dezelfde zijn, ja tot de grijsheid toe zal Ik ulieden dragen; Ik heb het gedaan en Ik zal u opnemen, en Ik zal u dragen en redden."

Deze tekst is wonderrijk aan inhoud. Het ware te wenschen geweest, dat deze profetische grondtoon in onze prediking nooit ware zoek geraakt. Had men bij zulke uitspraken geleefd, het Methodisme zou nimmer zulk een vruchtbaren bodem in ons vaderland gevonden hebben, en terstond zou allerwegen eene krachtige reactie openbaar geworden zijn.

Het Methodisme laat het werk Gods op lateren leeftijd beginnen. Voor het werk Gods, dat nog schuilt in het hart der kleinen, had het nooit oog. Het greep naar de vrucht, zonder te bedenken dat die vrucht groeide aan een tak, dat die tak uitbotte uit een stam, en dat die stam opsproot uit een wortel, en dat die wortel ontkiemde uit een zaad.

Het Calvinisme stond steeds gansch anders, en ontving van den Heere, die het oog er voor opende, inzicht in die werkingen, omdat het zich uit Gods Woord liet onderwijzen.

De profeet spreekt hier het *Verbondsvolk* aan. Daarom heet het in den aanhef: „Hoor naar Mij, o *huis van Jakob*, en het gansche overblijfsel van het *huis Israëls!*" Wat hier gezegd wordt, raakt de Verbondsgenade voor Jakob, voor Israël. Zoo wilde de HEERE met geen volkeren handelen, maar aan *Jakob* gaf Hij Zijne wetten, en *Israël* leerde Hij in Zijne wegen wandelen.

Tot dat volk, tot het uitverkoren Bondsvolk, nu heet het: „die van Mij gedragen zijt van den buik aan, en opgenomen van de baarmoeder af."

Kan het meer beslist en duidelijker gezegd worden, wanneer de HEERE Zijn bemoeienis met de uitverkorenen in het Verbond begint?

Gedragen *van den buik aan!*
Opgenomen *van de baarmoeder af!*

Nog kernachtiger wordt het in één veelzeggend woord aangegeven, waar helaas te vaak overheen gelezen wordt: „Tot den ouderdom toe zal Ik *Dezelfde* zijn." Denk dat in. Span hier uw denkkracht. Peil hier de Goddelijke diepte der Schriftuurlijke Openbaring. Dat ééne woordje *„Dezelfde"* ontsluit een wereld van gedachten.

Tot den ouderdom toe *Dezelfde*. De HEERE zal niet met den ouderdom b e g i n n e n, zooals de Doopersche het waant. En wij mogen niet eerst van den ouderdom af met het genadewerk Gods r e k e n e n, zooals de Methodist dat doet.

Ganschelijk niet.

De HEERE is en blijft *Dezelfde*.

Dezelfde Bonds-God in uw jeugd als in uw ouderdom, ja tot de grijsheid toe. Niet voor de jongeren een ander dan voor de ouderen. Gewisselijk niet. Eén trouwe Verbonds-God voor de grooten èn de kleinen. Dezelfde vrije genade voor de kinderen, als voor de volwassenen en voor de grijsaards.

O, wierd dát in de gemeente maar diep beseft en helder ingezien! Hoe spoedig zou het Doopersche element gebannen zijn, hoe ras zou de schadelijke invloed van het Methodisme zijn bezworen!

Het is een machtige, aangrijpende gedachte, waardoor het Calvinisme zich zoo sterk wist en weet in alle religieuze worsteling der geesten. D a a r s t a a t g e s c h r e v e n: „Tot den ouderdom toe zal Ik *Dezelfde* zijn, ja, tot de grijsheid toe zal Ik ulieden dragen."

Nog eenmaal zal het gezegd worden, alsof het nog niet genoeg betuigd ware, maar wederom in andere woorden: „Ik *heb* het gedaan, en Ik zal u opnemen, en Ik zal dragen en redden."

Dus niet: Ik *ga* het doen, of: Ik *zal* het doen. Maar zeer beslist heet het: Ik *heb* het gedaan.

Ja, de HEERE is met Zijn bondelingen bezig *van den buik aan, van de baarmoeder af*. Tot den ouderdom zal Hij *Dezelfde* zijn, ja, tot de grijsheid toe. En wel is er voortdurende en nooit ophoudende genade. Maar dit heeft ieder Verbondskind te weten, die van het huis van Jakob is, van het overblijfsel van Israël, dat de HEERE hem betuigt bij al Zijne heerlijke beloften voor het heden en voor de toekomst: *Ik heb het gedaan*. Op grond daarvan nu, dat de HEERE het alreede gedaan heeft, en Hij Zijn werk niet laat varen, maar voleindigt (dewijl de verkiezing onberouwelijk is), betuigt Hij: ook voor het heden èn voor de toekomst zal Ik u opnemen, zal Ik dragen en redden.

* * *

Zoo is dit een heerlijk Schriftwoord, vol van diepe leering en klare onderwijzing. En als we dan voor de vraag staan: *wanneer* komt de HEERE gemeenlijk tot Zijn Verbondskinderen met het beginsel der genade, met de kiem des geestelijken levens, met de wedergeboorte in engeren zin, dan antwoorden wij: van den moederschoot af, van de baarmoeder af, van den buik af.

Eerst zoo kunnen we recht verstaan het antwoord, dat we te geven hebben op de eerste Doopvraag:

„Hoewel onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja aan de verdoemenis zelve onderworpen zijn, of gij niet bekent, dat zij *in Christus geheiligd zijn?*"

Onze kinderen *zijn* in Christus geheiligd. Zeker, ze zijn in Adam doemschuldig. Ze zijn in zonden ontvangen en geboren. Doch dat is niet alles wat wij van hen weten.

Het is slechts de ééne helft der waarheid. We weten óók, dat ze, voor zoover uitverkoren, *in Christus geheiligd zijn*, en dat ze *daarom* als lidmaten van Zijne gemeente behooren gedoopt te wezen.

Daarom. Het Doopsformulier laat dit rechtstreeks op het „in Christus geheiligd" slaan.

Omdat ze in Christus geheiligd zijn, behooren ze gedoopt te wezen. Het „in Christus geheiligd *zijn*" is hier de rechtstreeksche grond voor den Doop.

Dat belijden we reeds bij de geboorte. Omdat we het weten uit het Woord onzes Gods, dat de HEERE aan Zijn Verbondsvolk toeroept: „die van Mij gedragen zijt van den buik aan, en opgenomen van de baarmoeder af — tot den ouderdom toe zal Ik *Dezelfde* zijn."

De *uitverkoren* bondelingen *zijn* in Christus geheiligd.

Van de ure hunner geboorte af.

Wedergeboren, in den engeren zin des woords.

II.

VAN DEN MOEDERSCHOOT AF.

Maar, wanneer het Gode behaagd heeft, Die mij van mijn moeders lijf aan afgezonderd heeft en geroepen door Zijne genade.

Galaten 1 : 15.

We hebben naar het *mysterie* van de Verbondsgedachte gegrepen. De God der vaderen is, in den weg des Verbonds, ook een God des ontfermens voor de kleinen. En Hij is dat niet slechts in uitwendigen zin, maar alleszins ook in inwen-

digen zin. Wie Gereformeerd is, wie aan Gods Woord zich houdt, belijdt niet zonder meer, dat zijn kinderen „in zonde ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja aan de verdoemenis zelve onderworpen zijn", maar hij bekent daarenboven het gewichtige heilsfeit, dat zoo troostvol is voor het geloofsleven van elk ouderhart, dat ze *in Christus geheiligd zijn,* voor zooverre ze deel hebben in de erve der heiligen door de vrijmacht der uitverkiezing.

De genade Gods reikt tot aan den wortel van uw bestaan. Zoo ver de zonde u bederft, zoo ver heiligt de genade. In zonde ontvangen en geboren. Zeer zeker; maar wij weten ook, dat dit de nuttigheid van de heilige ontvangenis en geboorte van Christus, onzen Heiland, als Borg en Middelaar is, dat Hij met Zijn onschuld en volkomen heiligheid onze zonden, waarin wij ontvangen en geboren zijn, voor Gods aangezicht bedekt.

Omdat de genade, die van den Heiland ons toevloeit, ons zooveel te zeggen heeft in verband met het verschrikkelijke feit dat wij in zonde ontvangen en geboren zijn, daarom is er zoo heerlijke troost voor allen, die gelooven aan den Verbonds-God der vaderen, dat er bij de geboorte ook nog iets anders plaats grijpt dan het „in zonde ontvangen en geboren worden". Juist daarom, omdat de zonde reeds van dat oogenblik af bevlekt en bezoedelt en besmet, is er ook v a n d a t o o g e n b l i k a f genade noodig. En wie, die in zonde doemschuldig geboren is, zou met *uitwendige* genade kunnen volstaan! Dat zou den sterveling niet baten. Inwendig is de zonde van het uur der geboorte af. Inwendig is, Gode zij dank, ook de genade, die de HEERE Zijn uitverkoren Bondskinderen van die ure af verleent.

Inwendige genade, die verzoening doet over de schuld en zonde die den zondaar in zijn ontvangenis en geboorte aankleeft en zulks door toepassing der genade van de ont-

vangenis en geboorte van het heilig Kind Jezus. (Vraag 36 Catechismus.)

Inwendige genade, die reddend inwerkt op de zielen der uitverkorene Bondskinderen, zóó dat zij *onderwerpelijk,* dat wil zeggen persoonlijk, er deel aan hebben, al is het ook, dat ze er niets van weten.

Daar zijn velen, die het „onderwerpelijk" met het „bewuste" vereenzelvigen, of liever verwarren. Maar wij lezen in ons Doopsformulier: „Hoewel onze jonge kinderen deze dingen niet verstaan, zoo mag men dezelve nochtans daarom van den Doop niet uitsluiten, *aangezien zij ook zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig zijn.*"

Nu is het de vraag: als een kind in Adam doemschuldig is, *zonder het te weten,* neemt dan dat „zonder het te weten" ooit weg, dat het onderwerpelijk, wezenlijk, inwendig in Adam doemschuldig is? Met andere woorden is een kind *onderwerpelijk* doemschuldig, zonder het te weten?

En dan volgt er in het Doopsformulier, in rechtstreeksch verband daarmede, onmiddellijk op: „en *alzoo* ook weder in Christus tot genade aangenomen worden."

Dat woordeke „alzoo" geeft hier het antwoord op al de vragen die zich voordoen. *Gelijk* ze in Adam doemschuldig zijn, *alzoo* in Christus begenadigd. Raakt dat doemschuldig in Adam de kinderen onderwerpelijk, persoonlijk, wezenlijk — ook zonder het te weten — dan redt die genade in Christus hen *alzoo* op gelijke wijze, onderwerpelijk, persoonlijk, wezenlijk, al is het ook, dat ze het niet weten.

Het is goed, de aandacht er op te vestigen, dat „onderwerpelijk" nog iets anders is dan „bewust".

Als de schuld in Adam inwendig is door erfzonde en erfsmet, dan is *alzoo* de genade in Christus ook inwendig door wedergeboorte en heiligmaking.

Die inwendige genade, die reddend en heiligend werkt ten opzichte van het zondige dat reeds in de ontvangenis en geboorte van nature ons aankleeft, heet de wederbarende genade, en door haar wordt de wedergeboorte gewrocht. Die wedergeboorte dan in engeren zin genomen, als *beginsel* van het nieuwe leven, dat uit God is.

Deze wederbarende genade nu werkt bij de bondelingen gemeenlijk van den beginne af. De lijnen van zonde en genade loopen parallel en beginnen gelijktijdig. Dat is de voortdurende gedachte der Heilige Schrift en de doorloopende zienswijze van ons Doopsformulier.

Het gaat naar dezen profetischen stelregel: „Hoor naar Mij, o huis van Jakob en het gansche overblijfsel van het huis Israëls, die van Mij gedragen zijt *van den buik aan* en opgenomen *van de baarmoeder* af. En tot den ouderdom zal Ik *Dezelfde* zijn, ja tot de grijsheid toe zal Ik ulieden dragen. Ik *heb* het gedaan, en Ik zal u ook opnemen, en Ik zal dragen en redden." (Jesaja 46 : 3, 4.)

* * *

Wij schreven, dat dit de voortdurende gedachte van de Heilige Schrift is. En daarom willen wij ook op eenige andere plaatsen de aandacht vestigen. Niet, dat het heerlijke woord van Jesaja 46 niet voldoende zou zijn. Immers, al was er geen andere uitspraak, dan is deze nog zóó overduidelijk, dat de waarheid op zich zelve hierdoor meer dan genoeg in het helderste daglicht zou zijn gesteld geworden.

Maar het *versterkt* zoo, wanneer de Heere in Zijne goedertierenheid dat, wat voor ons verstand zoo moeilijk te begrijpen is, ja eigenlijk onbegrijpelijk, niet éénmaal, maar herhaalde malen doet hooren.

Wij wezen ditmaal hierboven op het tekstwoord in Galaten 1 : 15, waar Paulus dit uitspreekt: „Wanneer het Gode behaagd heeft, die mij *van mijner moeders lijf aan* afgezonderd heeft, en geroepen door Zijne genade." En het is goed, ook deze uitspraak bij te brengen, als over dit gewichtige stuk gehandeld wordt.

Hier is echter een kwestie van uitlegging bij betrokken, die wel onder de oogen gezien mag worden. Daar zijn velen, die hierbij uitsluitend denken aan de apostolische roeping van Paulus. De Apostel zou hier, huns inziens, slechts van zijne *ambtelijke* roeping gewagen. En eigenlijk zou deze tekst, nader omschreven, dan aldus komen te luiden: wanneer het Gode behaagd heeft, die mij van mijner moeders lijf aan afgezonderd heeft tot het Apostelambt, en daartoe geroepen door Zijne genade. Doch tegen deze opvatting zonder meer bestaan wel eenige bezwaren.

Vooreerst moet men niet eene alledaagsche verklaring aan het woord „roepen" geven, om dan daarna dat alledaagsche tot iets *bijzonders* te maken wanneer het wordt toegepast op Paulus' Apostelambt. Want wil men zeggen, dat Paulus reeds van dat oogenblik geroepen was om later als Apostel op te treden, dan valt al het *bijzondere* van de roeping, waarvan hier gewag gemaakt wordt, weg. Dan geldt dat voor *elke* roeping, voor elk persoon, voor elk bedrijf. Dan heeft *ieder* het te zeggen, dat hij van moeders lijf aan geroepen is tot datgene, waartoe God de Heere hem, op het van eeuwigheid af bepaalde oogenblik, roept. Dan geldt dat b.v. voor elk predikant precies evenzoo, ja zelfs in elk maatschappelijk beroep. Voor ieder, die in de wieg ligt, is gansch zijn latere levensloop, tot aan het graf toe, van oogenblik tot oogenblik bepaald. Wie het dus zoo wil verklaren, bewijst *te veel*. En er bestaat

van oudsher een spreekwoord, om de waarde te bepalen van een bewijs, dat *te veel* bijbrengt.

Maar in de tweede plaats, en dat klemt nog meer, het is niet de gewoonte der Heilige Schrift om, wanneer gedoeld wordt op het vooraf bepaalde van de latere roeping, zóó dat het beginsel der roeping in dat te voren bestemde te zoeken zij, alsdan te rekenen met de geboorte uit moeders lijf. In die gevallen rekent Gods Woord *van de eeuwigheid af*. Dan wordt er nadruk op gelegd, dat nog éér iets begon te leven, alles in Gods Boek stond geschreven. Dan geschieden alle dingen naar den bepaalden Raad en Voorkennisse Gods. En dan zijn de tijden *te voren verordend*, en de bepaling van hunne woning. Had Paulus dus niets anders willen zeggen, dan dat hij van den beginne af geroepen was geweest om op het door God bestelde oogenblik als Apostel op te treden, dan zou hij verwezen hebben, gelijk hij gemeenlijk doet, naar de eeuwigheid, vóór de grondlegging der wereld. Doch dan heeft het woord „roeping" een meer gewone beteekenis, n.l. van bestemming, bepaling, verordineering. Alle verordineering nu ligt in den eeuwigen Raad Gods.

En in de derde plaats, om wel het gewichtigste bezwaar tegen de éénzijdige opvatting van de gangbare uitlegging van dit tekstwoord in te brengen, zoo dient er toch op gewezen, dat Paulus hier spreekt van een zeer *bijzondere* roeping. In het algemeen kan men zeer zeker zeggen dat men tot *alles*, waartoe men later geroepen wordt, door God den Heere als het ware van moeders schoot af geroepen is. Maar Paulus wil hier niet op iets algemeens, doch op iets bijzonders de aandacht vestigen. Daar is iets buitengewoons in zijne roeping, er wordt melding gemaakt van een bijzondere roeping, als hij het uitspreekt: „van moeders lijf aan afgezonderd, en geroepen door Zijne genade". Dat gevoelt men als bij heilige intuïtie.

Moet dat bijzondere dan daarin gezocht worden, dat hij van den moederschoot af eene ambtelijke roeping tot het Apostolaat ontving? Maar men houde ons ten goede, dat dit onmogelijk zoo zijn kan. Als toch gevraagd wordt: wanneer is Paulus *tot Apostel* geroepen? dan zal niemand zeggen: van moeders lijf aan. Maar ieder zal antwoorden: op den weg naar Damascus, toen is de Heere van hem, als van een ontijdig geborene gezien, en toen is hij geroepen geworden om den Naam des Heeren uit te dragen voor de Heidenen, en de koningen, en de kinderen Israëls. Eerder kon Paulus, vanwege de buitengewone condities aan het Apostolaat gesteld, onmogelijk geroepen worden.

Wat is dan die roeping, waarmede Paulus geroepen is geworden, door de genade Gods, reeds van zijner moeders lijf af?

Het is die scheppende roeping, waardoor in zijn ziel het beginsel des eeuwigen levens werd geboren. Die roeping, waardoor het zaad der wedergeboorte in zijn hart werd geplant.

Al was Paulus jarenlang een Saulus, en al heeft hij de gemeente des levenden Gods uitnemend zeer vervolgd, toch gold, naar wij vastelijk gelooven, ook voor hem:

Gedragen *van den buik aan.*

Opgenomen *van de baarmoeder af.*

Tot den ouderdom toe *Dezelfde.*

* * *

Wij vestigen gaarne nog de aandacht op eene meditatie in *De Heraut* (van 21 Januari 1906). Behandeld wordt het Schriftwoord uit Psalm 22 : 10: „Gij zijt het immers, Die mij uit den buik hebt uitgetogen; Die mij hebt doen vertrouwen, zijnde aan mijner moeders borsten."

Tot recht verstand van dit Schriftwoord wordt in de eerste plaats gezegd: „Wel draagt Psalm 22 een sterk door-

gevoerd Messiaansch karakter, en komt eerst in zijn toepassing op den Man van Smarte dit lied van het bangste zieleleed tot zijn recht, maar toch zou 't ten eenen male van den rechten weg der uitlegging afvoeren, indien we Psalm 22 niet lieten uitgaan van Davids eigen zielsbevinding en alzoo niet begonnen met het toe te passen op den psalmist zelven."

Daarna wordt Psalm 22 : 10 vergeleken met de teksten Jeremia 1 : 5: „Eer Ik u in uw moeders buik formeerde, heb Ik u gekend, en eer gij uit de baarmoeder voortkwaamt, heb Ik u geheiligd," en Galaten 1 : 15 hierboven, door ons zoo breedvoerig behandeld.

En dan schrijft *De Heraut*: „Zegt ge nu, dat toch Jeremia en Paulus beiden niet in hun persoonlijke inleiding tot Gods gemeenschap, maar zeer bepaaldelijk in hun bijzondere roeping, als profeet de één, als apostel de ander, spreken, zoo zij dit voetstoots toegegeven.

Maar omgekeerd is het evenzoo buiten twijfel, dat voor beider roeping als profeet en apostel hun persoonlijke geestelijke ontwikkeling van de hoogste beteekenis was. Ze hebben in hun profetische en apostolische roeping persoonlijk te kampen, te strijden, geestelijk te worstelen gehad. Hun levenstoon ging niet buiten hun eigen zieleleven om. In het feit, dat God de Heere reeds vóór hun ontvangenis alles in hen had voorverordineerd wat ze voor hun roeping behoeven zouden, ligt alzoo tevens opgesloten, dat ook hun geestelijke verwekking, vorming en ontwikkeling van Gods wege reeds vóór hun geboorte voorzien was, en dat in hun ontvangenis en geboorte zulk een menschelijke persoon tot aanzijn werd geroepen, als vereischt werd, om tot zulk een geestelijken toestand te kunnen ingaan, en zulk een geestelijke roeping te kunnen vervullen.

Hoe men het dus ook wende of keere, er ligt in die drie sterke betuigingen van David, Jeremia en Paulus altoos deze stellige verklaring, dat reeds vóór en in hun ontvangenis en geboorte, de Heere hun God hen zóó als mensch, naar ziel en lichaam verordineerd en geschapen heeft, dat èn in hun zielsbestaan èn in hun lichamelijk bestaan al datgene gevonden werd, wat noodig was, om hen later op die bijzondere wijze te bewerken en geestelijk te doen uitkomen."

Wij meenden goed te doen, bij een behandeling van Galaten 1 : 15 bij te brengen wat *De Heraut* in soortgelijken trant schreef over Psalm 22 : 10 aangaande David, over Jeremia 1 : 5 aangaande Jeremia. Dusdoende werd voor deze waarheid op een drietal teksten gewezen. En wij lezen in Prediker 4 : 12: *Een drievoudig snoer wordt niet haast gebroken.*

III.

DE WEDERGEBOORTE VAN PAULUS.

Ik dank God, Dien ik diene van mijne voorouderen af, in een rein geweten.
II Timotheüs 1 : 3.

Dat woord van Paulus uit Galaten 1 : 15: „wanneer het Gode behaagd heeft, die mij *van mijner moeders lijf* aan afgezonderd heeft, en geroepen door Zijne genade", is dus een uitspraak, die onze ernstige overdenking ten volle waard is.

Wij spraken als onze overtuiging uit, dat hier met name gedoeld wordt op het scheppend roepen Gods, ten gevolge

waarvan het beginsel des geestelijken levens in Paulus' hart werd ingedragen van moeders lijf aan.

In dat gevoelen staan wij niet alleen. In den bloeitijd van het Calvinisme, toen er een bezield leven uit en bij het Verbond was, werd deze gedachte uitgesproken, zonder dat iemand zich daarover verwonderde, veel minder er zich aan ergerde. Toen, om maar één naam van groote beteekenis voor de Gereformeerde Theologie te noemen, VOETIUS hoogleeraar in de Heilige Godgeleerdheid aan de Utrechtsche Academie was, leerde hij, dat zich onder het Bondsvolk ook dit geval kan voordoen, dat iemand was *„van kindsbeen af wedergeboren,* grootgebracht en opgevoed in het Verbond, maar niet tot volle bekeering gekomen" (status electorum *ab infantia regenitorum,* et inde in foedere educatorum ac viventium, sed incomplete tantum conversorum — Select. Disp. Theol. II, pag. 408). En als voorbeelden voor dit geval, hetwelk hij breedvoerig bespreekt, wijst hij met name op Paulus en Augustinus.

Elders echter voor de vraag gesteld zijnde: „Wat moet van Paulus vóór zijne bekeering gedacht worden?" antwoordt VOETIUS zonder eenige aarzeling: „dat hij in zijne jeugd wedergeboren is (fuisse regenitum in infantia), waarvoor allicht Galaten 1: 15 kan worden bijgebracht, alhoewel de uitleggers dit gemeenlijk van de openbaringsgenade verstaan. Maar het is voldoende, te zien op zijne besnijdenis en zijn leven in het uitwendig Verbond, welke symbolen zijn van het inwendig Verbond en van de heiliging in alle uitverkorenen en door Christus verlosten, zooals een Paulus was. Eenige incomplete bekeering aangaande Paulus zou ik echter niet willen ontkennen." (Select. Disp. Theol. II, pag. 420.)

De overwegingen, door ons in het vorig artikel mede-

gedeeld, brachten ook ons tot de conclusie, dat de woorden: „die mij van mijner moeders lijf aan afgezonderd heeft, en geroepen door Zijne genade," niet uitsluitend zagen op de bestemming voor, of op de roeping tot het Apostolaat, maar voornamelijk op een *persoonlijke* roeping van genade, die tot Paulus uitging.

De genaderoeping van den levendmakenden Geest wordt hier besproken. Hij getuigt dan ook: „geroepen door Zijne *genade*", omdat genade gewrocht werd in die roeping, waarmede God hem, Paulus, geroepen had, reeds van den moederschoot af. Het zaad der wedergeboorte school in zijn hart, al heeft jarenlang het giftige Saulus-onkruid welig getierd.

Paulus was een kind des Verbonds. In het Verbond der *genade* had zijn God hem, naar vrijmachtig welbehagen, doen geboren worden, niet als een kind des vleesches, maar als een kind der beloftenis. En omdat hij niet een kind des vleesches was, maar een uitverkoren vat, daarom gaf God hem bij de natuurlijke geboorte ook nog die geestelijke geboorte, uit water en Geest.

De regel des Verbonds is toch deze: U komt de belofte toe, en uwen kinderen, en allen die daar verre zijn, *zoovelen als er de Heere onze God toe roepen zal*. Niet alle kinderen die uitwendig in het Verbond geboren worden, hebben daaraan inwendig deel. Achter het Verbond ligt altijd de uitverkiezing, de vrijmachtige beperking van het: „zoovelen als er de Heere onze God toe roepen zal".

Waar Paulus nu eerst op lateren leeftijd tot geloof en tot bekeering komt, daar weet hij van dat oogenblik af, met innerlijke zekerheid voor zijn eigen hart, dat hij behoort tot het besloten getal van Gods echte kinderen, dat hij geteld wordt onder degenen die er van den Heere onzen God toe geroepen zijn.

Maar als kind des Verbonds, als in het Verbond geboren en grootgebracht, past hij op zich zelven toe de zuivere Verbondsgedachte: al ben ik ook zeer laat *krachtdadig* geroepen, de levendmakende roeping ontving ik reeds bij mijn geboorte, door Zijne genade van moeders schoot af.

In verband hiermede erlangt zeer eigenaardige beteekenis een andere uitspraak van dezen zelfden Apostel, die wij thans hierboven plaatsen, en die we opgeteekend vinden in II Timotheüs 1 : 3: „Ik dank God, Dien ik diene van mijne voorouderen af, in een rein geweten."

Wie nu aan de Verbondsgedachte vasthoudt, wie nu de wedergeboorte van moeders schoot af belijdt, ontkomt aan tal van moeilijkheden, waarvoor anders geen afdoende oplossing te vinden is.

Daar staat: „Ik dank God, Dien ik diene van mijne voorouderen af, in een rein geweten." Paulus mag den Heere dank weten, dat Hij hem verwaardigd heeft Hem te dienen, en zulks niet alleen nu, na zijn bekeering, maar — volgens de Verbondsgedachte, — *van zijne voorouders af*. En nog wonderlijker wordt het, als de Apostel daar onmiddellijk aan toevoegt: *in een rein geweten*.

Maar lezen wij dan in Galaten 1 : 13 niet de oprechte schuldbekentenis: „Gij hebt mijnen omgang gehoord, die eertijds in het Jodendom was, dat ik uitnemend zeer de gemeente Gods vervolgde, en dezelve verwoestte"?

Hoe nu is dat in overeenstemming te brengen? „God gediend van de voorouders af in een rein geweten", en toch „uitnemend zeer de gemeente Gods vervolgd en dezelve verwoest"!

En nog grooter wordt de moeilijkheid, bij verzaking van de Verbondsgedachte, als wij Paulus aan even dienzelfden Timotheüs in zijn eersten brief zich zelf aldus hooren

beschuldigen: „die te voren een godslasteraar was, en een vervolger, en een verdrukker; maar mij is barmhartigheid geschied, dewijl ik het onwetende gedaan heb in mijn ongeloovigheid." (I Timotheüs 1 : 13.)

Dus nogmaals staan we voor het probleem: éénerzijds God gediend in een rein geweten, van de voorouderen af — ànderzijds te voren een godslasteraar, een vervolger, een verdrukker, en onwetende in zijn ongeloovigheid. De tegenstelling kan bijna niet krasser genomen worden. En toch, ook hier is de oplossing als vanzelf geboden, wanneer het geloof de Verbondsgedachte gegrepen heeft, en weet wat de wedergeboorte in engeren zin is.

Op tweeërlei wijze kan de oplossing van dit probleem gezocht worden, mits op den voorgrond sta, waar Paulus zelf met zooveel nadruk op wijst, dat hij een kind des Verbonds was. Hij betuigt toch: „want ik ben ook een Israëliet, uit het zaad Abrahams, van den stam van Benjamin" (Romeinen 11 : 1); elders: „Zijn zij Hebreën? ik ook. Zijn zij Israëlieten? ik ook. Zijn zij het zaad van Abraham? ik ook" (II Corinthe 11 : 22); en nogmaals: „besneden ten achtsten dage, uit het geslacht van Israël, van den stam van Benjamin, een Hebreër uit de Hebreën. (Filippenzen 3 : 5.)

Nu kan men, òf zeggen dat het zaad der wedergeboorte bij Paulus tot op zijn bekeering schuil bleef, òf ook, dat er eene gebrekkige openbaring in onvolledige bekeering aanwezig was. Letten wij er in elk geval op, dat Paulus niet alleen zegt *dat* hij geleefd heeft in het Verbond, natuurlijk naar de Oude bedeeling, maar ook, *hoe* hij in dat Verbond zich gedragen heeft. Hij getuigt in Handelingen 22 : 3 aangaande zich zelven: „Ik ben een Joodsch man, en te Tarsen in Cilicië geboren, opgevoed in deze stad, aan de voeten van Gamaliël, onderwezen naar de onderscheidenste wijze der va-

derlijke wet, zijnde een ijveraar Gods." En nog sterker spreekt hij in Handelingen 26 : 4 en 5: *„Mijn leven dan van der jonkheid* aan, hetwelk van den beginne onder mijn volk te Jeruzalem geweest is, weten al de Joden, als die van over lang mij te voren gekend hebben (indien zij het wilden getuigen), dat ik, naar de onderscheidenste sekte van onzen godsdienst, als een Farizeër geleefd heb." Brengen wij, om daarmede te eindigen, nog één uitspraak bij, die van Handelingen 25 : 14: „Dit beken ik u, dat ik, naar dien weg, welken zij sekte noemen, *den God der vaderen* alzoo diene, geloovende alles, wat in de wet en in de profeten geschreven is."

Uit dit alles blijkt, dat Paulus nooit een wereldling is geweest, maar, geboren als Bondskind in het Oude Verbond, meende hij trouw te moeten blijven aan de „vaderlijke inzettingen", en ook sloeg hij de verzenen tegen de prikkels, toen de Beloofde gekomen was, dien hij meende niet als den Messias te kunnen erkennen, totdat de Heere hem krachtdadig verscheen, en hem toeriep: „Ik ben Jezus, dien gij vervolgt." Zij die Paulus zoo beschouwen, erkennen hem als een van kindsbeen af wedergeborene, en zien in zijn trouw aan de Wet van Mozes duidelijke werkingen van het zaad der wedergeboorte, maar niet in volle bekeering uitkomende.

In het Verbond geldt als algemeene regel: „Hoor naar Mij, o huis van Jakob, en het gansche overblijfsel van het huis Israëls, die van Mij gedragen zijt van den buik aan, en opgenomen van de baarmoeder af. Tot den ouderdom toe zal Ik dezelfde zijn."

In dat Verbond was Paulus begrepen als een uitverkorene, dien God de Heere daartoe *inwendig* geroepen had. Van die inwendige roeping, sinds zijn bekeering, ten volle zich bewust geworden, getuigt hij, dat ze toch niet eerst op den weg van Damascus tot hem kwam, maar krachtens het Verbond reeds van moeders lijf aan. „Die mij van

mijner moeders lijf afgezonderd heeft, en geroepen door Zijne genade."

En straks tot doorbreking van het geloof en tot krachtdadige bekeering gekomen zijnde, en met bewustheid den dienst des Heeren, in aanbidding van den beloofden Messias, verkiezende, roept hij het uit: „Ik dank God, Dien ik diene van mijne voorouderen af, in een rein geweten."

Zoo kon hij getuigen uit kracht zijner wedergeboorte. Zonder die wedergeboorte heeft dit getuigenis geen waarde. Nog sterker, zonder zaad der wedergeboorte zou alleen gegolden hebben wat in I Timotheüs 1 : 13 staat: „die te voren een godslasteraar was, en een vervolger, en een verdrukker." Maar dat onvergankelijke zaad der wedergeboorte, hetwelk zijn zalig deel was van moeders lijf aan, doet hem, trots al zijn zonden, roemen in groote dingen.

Dit wordt eerst in zijn volle diepte verstaan, als we indachtig zijn het woord van den Apostel Johannes: „Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want Zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren." (I Johannes 3 : 9.)

Dat zaad der wedergeboorte, dat in Paulus school, kon niet zondigen. Dat was *onvergankelijk* zaad. Dat was *zaad uit God*. Dat was *blijvend* zaad. Naar den nieuwen mensch genomen, was er van zondigen dus geen sprake.

Door I Johannes 3 : 9 als tusschenschakel te nemen, kloppen Galaten 1 : 15 en II Timotheüs 1 : 3 volkomen met elkander, en is ook hier de toepassing van Jesaja's heerlijke Verbondsgedachte mogelijk.

Maar hoe nu die droeve zelfaanklacht in I Timotheüs 1 : 13 te verstaan? Hij was dan toch ondanks dat zaad der wedergeboorte te voren een godslasteraar, een vervolger, een verdrukker! Hij had dan toch, ondanks het dienen van God

in een rein geweten van zijn voorouderen af, de gemeente Gods uitnemend zeer vervolgd!

O zeker, dat heeft Saulus, niet Paulus gedaan. Hij heeft dat onwetende gedaan in zijne ongeloovigheid. Maar dàt kwam niet uit het zaad der wedergeboorte op. Die uit God geboren is, *kan* niet zondigen. Dat alles heeft de oude mensch gedaan. Dat kwam op uit de verdorven natuur.

Lees nu Romeinen 7. En denk dan éénerzijds aan een Paulus, die zijn God gediend heeft van zijne voorouderen af in een rein geweten, en anderzijds aan een Saulus, die een godslasteraar, een vervolger, een verdrukker was.

„Ik heb een vermaak in de wet Gods, naar den inwendigen mensch. Maar ik zie eene andere wet in mijne leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde.

Zoo dan..... ik zelf dien wel met het gemoed de wet Gods, maar met het vleesch de wet der zonde."

IV.

WEDERGEBOORTE EN DOOP.

Want Gij zijt mijne Verwachting, Heere HEERE, mijn Vertrouwen van mijne jeugd aan. Op U heb ik gesteund van den buik aan; van mijner moeders ingewand aan zijt Gij mijn Uithelper; mijn lof is geduriglijk van U.

O God, Gij hebt mij geleerd van mijne jeugd aan, en tot nog toe verkondig ik Uwe wonderen.

Psalm 71 : 5, 6, 17.

Het zal goed zijn, zich steeds helder voor de aandacht te stellen, dat wij bezig zijn te handelen van de wedergeboorte in engeren zin. Er wordt toch in de

Heilige Schrift van *drieërlei* wedergeboorte gesproken. En daarom wordt zeer te recht onderscheiden tusschen wedergeboorte in den engeren, ruimeren en ruimsten zin des woords.

En dat we bij wedergeboorte niet alleen te denken hebben aan het eerste doorbreken van de genade, aan het eerste naar buiten treden van het werk Gods, maar ook aan de inplanting van de kiem des geestelijken levens, aan het beginsel van Gods genadewerk in Zijn uitverkorenen, is door vele dingen openbaar.

Allereerst daar, waar het Woord Gods zelf de wedergeboorte in zoo innig nauw verband zet met den Heiligen Doop. Wij denken slechts, om thans niet meer te noemen, aan deze ééne uitspraak van Paulus: „Hij heeft ons zalig gemaakt, niet uit de werken der rechtvaardigheid, die wij gedaan hadden, maar naar Zijne barmhartigheid, *door het bad der wedergeboorte* en vernieuwing des Heiligen Geestes." (Titus 3 : 5.)

Nu is er niemand, die ook maar één oogenblik twijfelt, of hier wordt van den Doop gesproken. De Doop wordt „het bad der wedergeboorte" genoemd. En als dat zoo is, dan past het niet om over den Doop te spreken, alsof daarbij van geen genade der wedergeboorte te handelen ware. Dan gaat het niet aan om de wedergeboorte te beschouwen op eene wijze, die elken band harerzijds met den Doop losmaakt.

In de gemeente Gods worden de kleine kinderen gedoopt; slechts bij hooge uitzondering wordt de Doop aan bejaarden bediend, wanneer deze als proselieten der gerechtigheid toetreden tot het Verbond. Dus als de Doop aan de kleine kinderen der gemeente wordt bediend, dan is deze Doop voor hen een *bad der wedergeboorte;* dan is dat waterbad voor hen, gelijk de Kantteekenaren het volkomen te recht

zeggen, een teeken en zegel van de wedergeboorte en van de vernieuwing des Heiligen Geestes.

De gemeente is gereinigd met het bad des waters door het Woord, dat wil zeggen gereinigd door het bloed des Lams en door den Geest Gods, en daarvan is de Doop een teeken en zegel.

De kinderen weten met bewustheid van die heerlijke zaken niet af. Toch hebben zij daar deel aan. Evenals in het natuurlijke, zoo ook in het geestelijke, leven zij zeer zeker, edoch, het gaat buiten hun bewustzijn om.

Zij zijn gereinigd door het bad des waters. De Doop is ook voor hen het bad der wedergeboorte. En indien dat alles zoo is, dan is de wedergeboorte in engeren zin terdege te onderscheiden van de wedergeboorte in ruimeren zin, waarbij zij in bewust geloof doorbreekt en in persoonlijke bekeering openbaar wordt. Dan is die wedergeboorte het beginsel des geestelijken levens, de wortel der genade, het zaad des geloofs.

Geheel in overeenstemming met deze duidelijke uitspraken der Schrift hebben onze Vaderen dan ook die wedergeboorte in engeren zin bij het stuk van den Heiligen Doop besproken, en nauwkeurig acht geslagen op het nauw verband tusschen die beide.

Let reeds op den aanhef van ons Doopsformulier: „dat wij, met onze kinderen in zonden ontvangen en geboren, en daarom kinderen des toorns zijn, zoodat wij in het rijk van God niet kunnen komen, *tenzij wij vannieuws geboren worden.*" Dus terstond wordt de Doop gepredikt in allernauwst verband met de *nieuwe geboorte*, de wedergeboorte.

Let voorts op de nooit te onderschatten beteekenis van de eerste Doopvraag: „of gij niet bekent, *dat zij in Christus*

geheiligd zijn en daarom als lidmaten Zijner gemeente behooren gedoopt te wezen." Wie het „Ja" op deze vraag antwoordt, mag dat niet doen uit gewoonte of uit bijgeloovigheid. Hij heeft te weten wat hij antwoordt. Hij belijdt voor het aangezichte Gods, en voor de gansche gemeente, dat hij ook nog iets anders gelooft, dan dat zijn kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn. Hij weet, dat ze ook *in Christus geheiligd zijn*. Niet alleen uitwendig, maar ook inwendig, dewijl ze van nature ook inwendig verdorven zijn, en *alzoo ook weder in Christus tot genade aangenomen worden*. Is het eene inwendig, dan is *alzoo* het andere ook inwendig. Dit geldt natuurlijk alleen de uitverkorenen, „voor zooverre de Heere onze God ze er toe roepen zal". Maar staande bij den Doop, hebben wij, ten opzichte der uitverkiezing, te belijden, dat de verborgene dingen voor den Heere onzen God zijn, maar de geopenbaarde voor ons en onze kinderen.

Let eindelijk op het dankgebed na den Doop: „Wij danken en loven U, dat Gij ons en onzen kinderen, door het bloed van Uwen lieven Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven en *ons door Uwen Heiligen Geest tot lidmaten van Uwen eeniggeboren Zoon, en alzoo tot Uwe kinderen aangenomen hebt.*" In dit dankgebed wordt dus na de bediening van den Doop gedankt voor wat God door den Heiligen Geest in de Verbondskinderen — voor zoover er toe geroepen, — gedaan *heeft*, en dat zulks door den Heiligen Doop is bezegeld en bekrachtigd. En in verband daarmede, dat de Heere de wedergeboorte *gegeven heeft* aan de uitverkorenen die in het Verbond worden geboren, wordt dan ook gebeden, dat het kind „in den Heere Jezus Christus *wasse en toeneme*". Waar geen zaad is, kan niets wassen. Waar geen beginsel is, kan niets toenemen. Maar als er

zaad der wedergeboorte is, dan kan dat wassen. Als er een beginsel der genade is, dan kan dat toenemen.

* * *

Zoo leggen dus Gods Woord en der vaderen Belijdenis een onlosmakelijk verband tusschen den Doop en de wedergeboorte. En het bloote feit, dat de Doop aan de kinderen der gemeente bediend wordt, moet zoodoende reeds leiden tot de noodzakelijke onderscheiding tusschen wedergeboorte in engeren en ruimeren zin.

Zoo wordt Jesaja's Verbondsgedachte verstaan: „Hoor naar Mij, o huis van Jakob, en het gansche overblijfsel van het huis Israëls, *die van Mij gedragen zijt van den buik aan, en opgenomen van de baarmoeder af*. En tot den ouderdom toe zal Ik *Dezelfde* zijn, ja, tot de grijsheid toe zal Ik ulieden dragen. *Ik heb het gedaan*, en Ik zal u opnemen en Ik zal dragen en redden." (Jesaja 46 : 3, 4.) Dan heeft waarde, ook voor ons, het woord van Paulus in Galaten 1 : 15: „Wanneer het Gode behaagd heeft, die mij *van mijner moeders lijf aan* afgezonderd heeft, en geroepen door Zijne genade."

Dan gaan we verstaan, dat het een diepe waarheid is, en geen tegenstrijdigheid, wanneer Paulus de eene maal dankt: „Ik dank God, Dien ik diene van mijne voorouderen af, in een rein geweten" (II Timotheüs 1 : 3), maar een anderen keer zich zelf aldus aanklaagt: „die te voren een godslasteraar was, en een vervolger, en een verdrukker" (I Timotheüs 1 : 13), dewijl hij de gemeente des levenden Gods uitnemend zeer vervolgd heeft.

Dan ook peilen wij de diepte der Psalmen, die hierop doelen. Vestig slechts uwe aandacht op een dier heilige liederen, op Psalm 71.

Lees vers 5: „Want Gij zijt mijne Verwachting, Heere HEERE, mijn Vertrouwen *van mijne jeugd aan.*"

Wanneer is die zalige jeugd voor den bondeling begonnen? Op lateren leeftijd? Eerst toen hij er van weten ging?

Lees vers 6: „Op U heb ik gesteund *van den buik aan, van mijner moeders ingewand* aan zijt Gij mijn Uithelper; mijn lof is geduriglijk van U."

Dat is het Verbondsgeheim. Een wonder voor de ziel, die er behagen in heeft.

Eén gouden draad, die door heel de Schrift heen loopt. Eéne gedachte, die in de profetieën wordt beluisterd, in de psalmen wordt bezongen, in de brieven wordt beleden. Wie het zoo verstaan mag, heeft niet alleen rijke dankensstof, maar weet ook, dat zijn ziel bezig heeft te zijn met innig gebed. Laat den dichter van Psalm 71 u dat eveneens mogen zeggen in vers 16—18:

„Ik zal heengaan in de mogendheden des Heeren HEEREN; ik zal Uwe gerechtigheid vermelden, Uwe alleen.

O God, *Gij hebt mij geleerd van mijne jeugd aan,* en tot nog toe verkondig ik Uwe wonderen.

„Daarom ook, terwijl de ouderdom en de grijsheid daar is, verlaat mij niet, o God, totdat ik dezen geslachte verkondig Uwen arm, allen nakomelingen Uwe macht."

V.

WEDERGEBOORTE EN ROEPING.

En aangaande uwe geboorten: ten dage, als gij geboren waart, werd uw navel niet afgesneden; en gij waart niet met water gewasschen, toen Ik u aanschouwde; gij waart ook geenszins met zout gewreven, noch in windselen gewonden. Geen oog had medelijden over u, om u een van deze dingen te doen, om zich over u te erbarmen; maar gij zijt geworpen geweest op het vlakke des velds, om de walgelijkheid van uwe ziel, ten dage toen gij geboren waart. Als Ik bij u voorbijging, zoo zag Ik u, vertreden zijnde in uw bloed, en Ik zeide tot u in uw bloed: Leef! Ja, Ik zeide tot u in uw bloed: Leef! *Ezechiël 16 : 4—6.*

Wij wenschen thans, na breedvoerig over het gewone tijdstip, waarop in den regel deze genadeweldaad bij de bondelingen plaats grijpt, gesproken te hebben, ditmaal meer in het bijzonder de wedergeboorte als *vrucht der roeping Gods* te beschouwen. Want wel is zij een onmiddellijk werk Gods, maar daarbij mag nooit vergeten, dat de wedergeboorte een wonderlijk *werk Gods* is en blijft, gewrocht door Zijne alvermogende roeping, en dat zij alleen in zooverre onmiddellijk geheeten wordt, als daarbij bedacht wordt, dat de Heere zich hiervoor niet van eenig menschenkind als middel bedient.

De vraag: gaat de wedergeboorte aan de roeping vooraf, of heeft eerst de roeping plaats en volgt daarna de wedergeboorte, hebben wij steeds zoo beantwoord, dat de *scheppende roeping Gods* vooropgaat in het werk des heils, dat

door haar de wedergeboorte gewrocht wordt, en dat de *uitwendige roeping,* onder den zegen des Heeren, slechts daar gedijen kan, waar het zaad der wedergeboorte door het eigen roepen Gods is gegeven.

Over de wedergeboorte als vrucht van het scheppend roepen handelen we thans, en wij wezen op het aangrijpende woord van Ezechiël 16 : 4—6.

De heilige profeet stelt zich hier ten doel, Israël zijn zonde bekend te maken. Dat blijkt reeds uit den aanhef: „Uwe handelingen en uwe geboorten zijn uit het land der Kanaänieten, uw vader was een Amoriet, en uwe moeder eene Hethietische." En deze woorden worden tot Jeruzalem gesproken, gelijk blijkt uit vers 2, om *hare gruwelen bekend te maken.*

Allereerst wordt de erfzonde aangezegd. De Israëlieten beroemden zich er op, dat zij Abraham tot een vader hadden. Doch vleeschelijke geboorte uit een godzaligen vader of uit een vrome moeder brengt niemand de zaligheid aan. Het Verbond der genade rekent nimmer *de kinderen des vleesches,* maar alleen en uitsluitend de *kinderen der belofte*nis voor het zaad.

De kinderen des vleesches liggen, als nakroost van Adam, allen onder de erfschuld, en worden in zonde ontvangen en geboren. G e n a d e i s g e e n e r f g o e d, de zonde wel, en daarom doen wij ootmoedig belijdenis van de *erfzonde.* Hoor het een David betuigen: „Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijne moeder ontvangen." (Psalm 51 : 7.) Daarvan wist reeds een Job te gewagen: „Wie zal een reine geven uit den onreine? Niet één." (Job 14 : 4.) En voor ieder die het verstaan kan, heeft Jezus dat aldus aan Nicodemus betuigt: „Hetgeen uit het vleesch geboren is, dat is vleesch." (Johannes 3 : 6.)

Het is deze aangrijpende waarheid, die door Ezechiël aan het Israël zijner dagen wordt voorgehouden, dat vleeschelijke geboorte niets dan erfzonde met zich medebrengt.

Die erfzonde wordt door hem aldus in beeld gebracht: „Ten dage, als gij geboren waart, werd uw navel niet afgesneden; en gij waart niet met water gewasschen, toen Ik u aanschouwde; gij waart ook geenszins met zout gewreven, noch in doeken gewonden."

Zoo zijt gij ontvangen en geboren. Dat is uwe erfzonde. En die erfzonde leidt onverbiddelijk tot erfsmet. Deze laatste benaming is ontleend aan II Corinthe 7 : 1: „Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons ons zelven reinigen van alle *besmetting* des vleesches en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreeze Gods." Onder *erfsmet* hebben wij te verstaan de besmetting, de bezoedeling, de verdorvenheid onzer natuur, als zijnde het noodzakelijk gevolg van de *erfzonde,* dat wij in zonde zijn ontvangen en geboren.

Die erfzonde en erfsmet worden u in vers 5 nader aldus geteekend: „Geen oog had medelijden over u, om u een van deze dingen te doen, om zich over u te erbarmen; maar gij zijt geworpen geweest op het vlakke des velds, *om de walgelijkheid van uwe ziel, ten dage toen gij geboren waart.*"

O, wat beteekent het toch, u te beroemen dat gij Abraham tot een vader hebt! Van Abraham zelf kunt ge niets dan een *vleeschelijke geboorte* erlangen, en nooit waren de kinderen des vleesches het zaad. Zoo genomen, is er niets dan erfschuld, erfzonde, erfsmet. Alles geërfd, behalve genade, want: genade is geen erfgoed.

Hoe vernederend, hoe verbrijzelend is de profeet voor

allen, die zich slechts beroemen op het „ten dage dat ik geboren ben"! Lees en herlees de verzen 4 en 5 van Ezechiël 16, en bedenk het, dat *niet één een reine geeft uit den onreine;* dat wat uit vleesch geboren is, vleesch is; dat elk menschenkind in ongerechtigheid geboren wordt, en in zonde door zijn moeder ontvangen.

Laat het u tot verootmoediging brengen, die boeteprediking over de „walgelijkheid uwer ziele ten dage toen gij geboren waart", die aanklacht van „melaatschheid van den hoofdschedel af tot aan de voetzolen toe". Er is niets geheels aan u, maar wonden en striemen en etterbuilen.

* * *

Als er nu niets anders was dan vleeschelijke geboorte, gewis, dan zou het bitter ellendig met elk menschenkind gesteld zijn. Dan zou er niet de minste hope zijn.

Maar wij weten het heerlijk Evangelie, dat er niet alleen „kinderen des vleesches", maar dat er ook „kinderen der beloftenis" zijn, die voor *het zaad* worden gerekend.

En daarbij nu komt het aan op een *geestelijke geboorte,* op de *wedergeboorte.*

Verademing krijgt de ziel, na het lezen van de bange verzen 4 en 5, eerst bij het evangelische 6e vers: „Als Ik u voorbijging, zoo zag Ik u, vertreden zijnde in uwen bloede, en Ik zeide tot u in uwen bloede: „Leef! Ja, Ik zeide tot u in uwen bloede: Leef!"

Dat *bloed* is hier de naam voor erfzonde en erfsmet. Daarom zeggen de Kantteekenaren volkomen te recht: „Dit bloed beteekent onze verdorvenheid der natuur, in dewelke wij allen ontvangen en geboren zijn, en die ons den tijdelijken en eeuwigen dood onderworpen maakt."

Bloed is in de Heilige Schrift veelal, en met name in dergelijk verband, de naam voor de verdorven natuur. Vleesch en bloed zullen het Koninkrijk Gods niet beërven.

En terwijl wij allen zoo ontvangen en geboren worden als in vers 4 en 5 geteekend is, komt er alsnu een zaligmakend werk Gods tot stand.

De HEERE gaat spreken, de God des Verbonds gaat roepen. Wij weten dat, als de HEERE spreekt, dan *is* het er; als Hij gebiedt, dan wordt het terstond. Hij roept de dingen die niet zijn, alsof ze waren. Dies heet dat roepen Gods een *scheppend roepen*.

Als de HEERE Zijne uitverkorenen aanschouwt, dan ziet Hij ze *vertreden in hun bloed,* dat is in de walgelijkheid hunner ziele ten dage dat ze geboren zijn. Dan zegt Hij tot hen in hunnen bloede — het staat er tweemaal —: Leef: Ja, in uwen bloede Leef!

Dat *leven* is hier het genadeleven des Verbonds. De Kantteekenaren vertolken deze gedachte aldus: „Hoewel gij zeer onrein en mismaakt zijt en als in het midden des doods ligt, zal Ik nochtans maken, dat gij zult leven. D i t i s v o o r t d u r e n d v e r v u l d, v o l g e n s h e t V e r b o n d d e r g e n a d e, h e t w e l k G o d m e t A b r a h a m h e e f t o p g e r i c h t."

In dat Verbond zijn, naar den eeuwigen Raad der vrijmachtige verkiezing, de kinderen der beloftenis als *het zaad* gerekend.

Niet de vleeschelijke, alleen de geestelijke geboorte maakt tot kinderen Gods. Niet de eerste, slechts de tweede geboorte maakt de genade deelachtig. Niet de natuurlijke, uitsluitend de wedergeboorte maakt erfgenaam des eeuwigen levens.

Daarom is het voor ieder, die in zonde ontvangen en geboren is, de groote levensvraag, of de Heere hem ook

voorbijgegaan is toen hij daar lag „vertreden in zijn bloed", en of de God des Verbonds dat scheppingswoord van genade ook tot zijne ziel gesproken heeft.

O, het is zoo wonder, als de Heere dat woord spreekt! Dan wordt in de ziele het Goddelijk licht geboren. Maar de eere van dàt woord te spreken laat Hij niet aan den mensch over. Die eere heeft Hij Zich Zelf voorbehouden.

God de HEERE spreekt dat.

Het is het woord *dat uit Zijn mond uitgaat.* Daarom zal het niet ledig tot Hem wederkeeren. Het zal doen hetgeen Hem behaagt. Dies zal het voorspoedig zijn in hetgene waartoe Hij het zendt.

De Heere spreekt: Leef! Ja, Hij zegt het tot u in uwen bloede: Leef! Hij maakt de dooden levend. Hij roept de dingen die niet zijn, alsof ze waren. En ..... Hij doet dat *ten dage toen gij geboren waart.*

VI.

WEDERGEBOORTE EN BESNIJDENIS.

En de HEERE, uw God, zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om den HEERE, uwen God, lief te hebben met uw gansche hart en met uw gansche ziel, opdat gij levet.
Deuteronomium 30 : 6.

Toegekomen aan ons slotartikel van dat gedeelte uit de orde des heils hetwelk over de wedergeboorte in engeren zin handelt, brengen wij gemakshalve in herinnering hetgeen in de voorafgaande vijf stukken is behandeld geworden.

Het *1e* artikel stond stil bij de Verbondsgedachte *in het algemeen,* zooals die in Jesaja 46 : 3 en 4 geopenbaard is. „Hoor naar Mij, o huis van Jakob en het gansche overblijfsel van het huis Israëls, die van Mij gedragen zijt van den buik aan, en opgenomen van de baarmoeder af. En tot den ouderdom toe zal Ik Dezelfde zijn."

Het *2e* artikel plaatste ons voor *de bijzondere toepassing* van die algemeene Verbondsgedachte bij Paulus, waar hij zelf het uitsprak: „wanneer het Gode behaagd heeft, Die mij van mijner moeders lijf aan afgezonderd heeft, en geroepen door Zijne genade." (Galaten 1 : 15.)

Ons *3e* artikel zocht en vond, in toepassing van de Verbondsgedachte, eene volledige oplossing voor het anders zoo moeilijk probleem, dat Paulus eerst schrijft dat hij „te voren een godslasteraar was, en een vervolger, en een verdrukker," (1 Timotheüs 1 : 13) en later: „Ik dank God, Dien ik diene van mijne voorouderen af, in een rein geweten." (II Timotheüs 1:3)

Het *4e* artikel greep naar den kostelijken Psalmbundel, het Boek der heilige liederen, en het leerde ons verstaan uit Psalm 71 : 5 en 6: „Gij zijt mijne Verwachting, Heere HEERE, mijn Vertrouwen van mijne jeugd aan. Op U heb ik gesteund van den buik aan; van mijner moeders ingewand aan zijt Gij mijn Uithelper; mijn lof is geduriglijk van U." En dat deed ons den Heiligen Doop verstaan.

En eindelijk behandelde het *5e* artikel de wedergeboorte *als vrucht van het scheppend roepen Gods.* Wel zijn de bondelingen, zooveel het vleesch aangaat, in zonde ontvangen en geboren, en zijn ze verwerpelijk om de walgelijkheid hunner ziel. Doch de stem der genade van den levendmakenden Geest zegt tot hen, Ezechiël 16 : 4—6: „Ik zeide tot u in uwen bloede: Leef! Ja, Ik zeide tot u in uwen bloede: Leef!" Dat gebiedend tot leven roepen

verwekt daadwerkelijk het leven der genade in den weg des Verbonds, gelijk de Kantteekenaren reeds opmerkten.

Thans wenschen wij nog op één punt de aandacht te vestigen. Het mag niet verheeld, dat als over wedergeboorte in engeren zin gehandeld wordt, deze gemeenlijk te uitsluitend in verband met den Doop wordt besproken. En nu is het wel volkomen waar, dat de Heilige Doop eerst recht als Sacrament verstaan en in zijn sacramenteele werking gewaardeerd wordt, wanneer we weten en belijden, dat de kinderen des Verbonds — voor zooverre zij uitverkoren zijn — de wedergeboorte deelachtig zijn. Maar dat neemt niet weg, dat het stuk der wedergeboorte ook in verband met de *Besnijdenis* dient besproken te worden.

* * *

De Doop is voor de Besnijdenis in de plaats gekomen. Zoo hebben de Gereformeerden te allen tijde geleerd. Daarover is nooit eenige twijfel gerezen. In antwoord 74 van den Catechismus wordt dan ook geleerd: „Zoo moeten zij (n.l. de kleine kinderen) door den Doop, als door het teeken des Verbonds, der Christelijke Kerk ingelijfd en van de kinderen der ongeloovigen onderscheiden worden, *gelijk in het Oude Verbond of Testament door de Besnijdenis is geschied, voor dewelke in het Nieuwe Verbond de Doop ingezet is.*"

Ook in ons Doopsformulier wordt deze waarheid beleden en telkens den volke voorgehouden, als er bediening van den Heiligen Doop plaats heeft: „Daarom heeft God voormaals bevolen hen te besnijden, hetwelk een zegel des Verbonds en der gerechtigheid des geloofs was..... Dewijl dan nu de Doop in de plaats der Besnijdenis gekomen is," enz.

Eindelijk wijzen we op art. 34 van onze Geloofsbelijdenis, waar eerst tegen de Wederdoopers en Dooperschen dit staat: „dewelke (n.l. de kinderen der geloovigen) wij gelooven dat men behoort te doopen en met het merkteeken des Verbonds te verzegelen, gelijk de kinderkens in Israël besneden werden *op dezelfde beloften die onzen kinderen gedaan zijn.*" En dan eindigt dit artikel met deze belangrijke woorden:

„Daarenboven, hetgene de Besnijdenis deed aan het Joodsche volk, hetzelfde doet de Doop aan onze kinderen, welke de oorzaak is waarom de heilige Paulus den Doop noemde de besnijdenisse Christi."

Deze citaten zijn meer dan voldoende om aan te toonen, dat er onder de Gereformeerden zelfs nooit aan getwijfeld is of de band tusschen Besnijdenis en Doop is zeer nauw. Ze zijn beide teekenen en zegelen van het Verbond der genade, alleen onderscheiden in zooverre, dat het eene teeken *Oud*-Testamentisch, het andere *Nieuw*-Testamentisch is.

Maar dan is het ook eisch, zullen we den Doop recht verstaan, eveneens onderzoek te doen naar de Besnijdenis. En dat wel niet in zijn geheelen omvang, maar slechts in zooverre als het in direct verband staat met het onderwerp waarover thans gehandeld wordt.

En dan sta op den voorgrond, dat zij, die in de Besnijdenis niets dan een uitwendig teeken zonder meer zien, geheel en al dwalen.

De Besnijdenis had juist een diep geestelijke beteekenis, en de Heilige Schrift wijst daar voortdurend op. Symbolisch werd door haar de afsnijding van het lichaam der zonde beduid, en de vrije genade Gods werd door haar beteekend en verzegeld.

Slaan wij op Romeinen 4 : 11, dan leert de Apostel ons daar: „Hij heeft het teeken der besnijdenis ontvangen tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs." Op deze uitspraak doelt blijkbaar ons Doopsformulier. Alhoewel dus de Besnijdenis een *uitwendig teeken* was, snijdt hier het woord van den Apostel de voorstelling van een bloot *uitwendige beteekenis* af.

Zoo gaan wij uitspraken als in Deuteronomium 10 : 16 verstaan: „Besnijdt dan de voorhuid uws harten." De profeten doen in hun boeteprediking ook dezen toon hooren: „Besnijdt u den HEERE en doet weg de voorhuiden uwer harten." (Jeremia 4 : 4.) Zij vermanen ernstig, dat het uitwendig teeken zonder de beteekenende zaak niet kan baten. „Geen vreemde, onbesneden van hart en onbesneden van vleesch, zal in Mijn Heiligdom ingaan." (Ezechiël 44 : 7, 9.)

Het is met name Paulus, die aandringt op een geestelijke beschouwing van de Besnijdenis. Men denke slechts aan het slot van Romeinen 2: „Want die is niet een Jood, die het in het openbaar is, noch die is de besnijdenis, die het in het openbaar in het vleesch is; maar die is een Jood, die het in het verborgen is, *en de besnijdenis des harten,* in den geest, niet in de letter, is de besnijdenis, wiens lof niet is uit de menschen, maar uit God."

Dit is het mysterie der Besnijdenis. Het uitwendige teeken doelde, voor zoover het geestelijke waarde bezat, op de *besnijdenis des harten.*

Zeer diep wordt deze gedachte behandeld in Colossenzen 2 : 11 en 12, de groote en classieke bewijsplaats voor de waarheid, dat de Doop in plaats van de Besnijdenis is gekomen. Wij lezen daar: „in welken gij ook besneden zijt met eene besnijdenis, die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het lichaam der zonde des vleesches, door de besnijdenis van

Christus; zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die Hem uit de dooden opgewekt heeft."

Helder en klaar wordt hier geleerd wat de Besnijdenis is, als zij waarachtig heeft plaats gehad. Achter het uitwendige teeken, dat door menschenhand wordt toegebracht, ligt eene „besnijdenis die zonder handen geschiedt". *Zonder handen.* De besnijdenis des harten is dus een onmiddellijk werk Gods, omdat Hij Zich daarbij en daarvoor van geen menschenhand bedient. De besnijdenis die *zonder handen* geschiedt is de wedergeboorte, en wij worden zelfs hier onderwezen, dat de wedergeboorte *een onmiddellijk werk* van God den HEERE is.

De Besnijdenis doelde, wat de beteekenende zaak aangaat, niet op het afsnijden van de voorhuid voor natuurlijke doeleinden; ganschelijk niet. Die voorhuid was symbool van de verdorven natuur. En zoo zag de Besnijdenis op het uittrekken van het lichaam der zonde des vleesches.

D o o r d e b e s n ij d e n i s v a n C h r i s t u s, Ja, want Christus was de groote Besnijder, zooals Hij nu alleen de éénige en de groote Dooper is.

Als wij zoo de diepe beteekenis van de Besnijdenis verstaan, dan komen we hiermede voor het feit, dat in het Oude Testament niet alleen de grooten en volwassenen werden besneden, maar ook de kleine kinderen van het Bondsvolk.

Ook voor die kleinen, alhoewel zij er niet van wisten, had de Besnijdenis die hooge en die geestelijke beteekenis. Zij doelde ook voor hen op de besnijdenis des harten. Evenals de Doop hun thans beteekent en verzegelt een geestelijke wassching.

Daarom schreven wij hierboven het bekende tekstwoord van Deuteronomium 30 : 6 af: „De HEERE, uw God, zal uw

hart besnijden, *en het hart van uw zaad,* om den HEERE, uwen God lief te hebben met uw gansche hart en met uw gansche ziel, opdat gij levet."

Het is stellig een groote fout, als wij over den Doop handelen ons daarbij niet te laten leiden door wat aangaande de Besnijdenis in Gods Woord geleerd wordt. Onze Vaderen wisten het in art. 34 der Confessie zoo goed te zeggen, dat de Doop aan onze kinderen bediend wordt *„op dezelfde beloften* als de Besnijdenis aan de kinderen van Israël".

En welke zijn die beloften?

Dat de HEERE zal besnijden uwe harten *en het hart van uw zaad.* En daarom kregen die kleine kinderen het uitwendig teeken der Besnijdenis, als teeken en zegel daarvan, dat de HEERE, met een besnijdenis die zonder handen geschiedt, onmiddellijk dus, hun hart zou besnijden.

De besnijdenis nu van het hart is een der vele namen voor de wedergeboorte in engeren zin. Zij werd in Israël aan het zaad geschonken. Achter de besnijdenis met het mes lag — voor zoover uitverkoren — de besnijdenis zonder handen in het hart van het zaad van Gods volk. En dat geldt nu van den Doop.

Het feit dat de kleine kinderen voorheen werden besneden, tegenwoordig worden gedoopt, leert in rechtstreeksch verband met de geestelijke beteekenis van Doop en Besnijdenis, de wedergeboorte in engeren zin, de besnijdenis des harten, die onmiddellijk zonder handen geschiedt.

Wie zoo vasthoudt aan het Verbond Gods, en wie zoo de beteekenende zaak van Besnijdenis en Doop mag verstaan, die kan vrijmoedig antwoorden op de eerste Doopvraag, dat hij gelooft dat zijn kinderen, alhoewel in zonde ontvangen en geboren, *in Christus geheiligd zijn,* en daarom als lidmaten van Zijne gemeente behooren gedoopt te wezen.

Met nadruk hebben wij telkens geschreven, als we over de beloften des Heeren voor de Verbondskinderen spraken: „voor zoover uitverkoren."

Achter het Verbond ligt de uitverkiezing. Ieder die over de uitverkiezing spreekt zonder haar met het Verbond in verband te brengen, gaat feil. Maar hij doet evenzeer verkeerd, die over het Verbond spreekt zonder daarbij te wijzen op den ernst der uitverkiezing. Wie dat verzuimt, maakt valschelijk gerusten in Samaria.

Bepalen wij ons slechts tot de Besnijdenis. Al doelde de besnijdenis der voorhuid op de besnijdenis des harten, wie zal zeggen, dat ieder die het teeken der besnijdenis in zijn vleesch ontving, ook van God in zijn hart besneden was!

I s m a ë l was besneden, maar hij werd een spotter. E z a u was besneden, maar hij was een bitterheid des geestes voor zijn ouders. Het is niet alles Israël wat uit Israël is.

Wie zou durven uitspreken, dat ieder uitwendig gedoopte ook een inwendig gedoopte of een wedergeborene was! Het zou een verschrikkelijke verantwoordelijkheid laden op hem die het beweren dorst.

De ernstige prediker zal het der gemeente voorhouden: Al ware het getal der kinderen Israëls gelijk het zand der zee, *zoo zal het overblijfsel behouden worden.*

Dat overblijfsel is er naar de verkiezing der genade. En nu is dit de waarheid: Die geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn, zal zalig worden. Maar die niet geloofd zal hebben — (ook al is hij uitwendig gedoopt) — zal verdoemd worden.

Vele gedoopten openbaren zich later als Bondsbrekers. De troost voor het overblijfsel is: maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden!

Het Verbond Gods is zoo ingesteld: „Aan u komt de belofte toe, en aan uwe kinderen, en aan allen die daar verre

zijn, *zoovelen als er de Heere onze God toe roepen zal.*"

Voorheen had ieder besnedene, tegenwoordig heeft ieder gedoopte, bij het volwassen worden zich zelf naarstig te beproeven en te onderzoeken, of hij behoort tot hen die door den Heere onzen God er toe geroepen zijn, maar dan ook dien Doop voor eigen rekening te nemen, door belijdenis te doen van den Naam des Heeren.

VAN HET GELOOF.

I.

HET WONDERGELOOF.

Voorwaar zeg Ik u: zoo gij een geloof hadt als een mosterdzaad, gij zoudt tot dezen berg zeggen: Ga heen, van hier derwaarts! en hij zal heengaan; en niets zal u onmogelijk zijn.
Mattheüs 17 : 20.

Wie bij het Genadeverbond leeft, weet, dat de Heere in Zijn Verbond niet alleen met beloften, maar ook met eischen komt. Ons Doopsformulier drukt dat zoo treffend juist uit daar, waar het derde stuk van de leer des Doops wordt uiteengezet:

„Overmits in alle verbonden *twee deelen* begrepen zijn, zoo worden wij ook weder van God door den Doop vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid."

Wij behoeven hier toch waarlijk niet te herinneren, dat ook in het tweede deel des Verbonds, hetwelk over de *eischen* handelt, de genade Gods moet worden vastgehouden. Want wie kan uit eigen kracht ook maar het minste volbrengen van wat gevraagd wordt? Alleen bekwaammakende genade

Gods stelt daartoe in staat. Het is Israëls God die krachten geeft, van Wien het volk zijn sterkte heeft. Zoodra deze waarheid ook maar even wordt losgelaten, zijn we van het Gereformeerde pad af, en op den doolweg der Arminianen.

Al is het dus volkomen waar, dat het Genadeverbond een wezenlijk *verbond* is, en dies tweezijdig bestaat, wij hebben altijd vast te houden, dat in de beide deelen van het Verbond de vrije genade Gods verheerlijkt wordt.

Wat zijn nu met name de aan ons gestelde eischen van het Verbond? Wat zijn in hoofdzaak de twee conditiën, waaraan de bondelingen van hun kant moeten voldoen, en waaraan zij ook allen door genade kunnen voldoen? Men placht steeds deze vraag te beantwoorden door te verwijzen naar de stukken van geloof en bekeering. De Heere vraagt, ja eischt van de Zijnen geloof en bekeering.

„*Bekeert* u, en *gelooft* het Evangelie" is de eisch die in de prediking gesteld wordt. (Markus 1 : 15.) En Paulus, verkondigende hetgeen nuttig was geleerd te worden zoo in het openbaar als bij de huizen, zegt zelf, dat hij betuigde aan Jood en Griek beiden, de *bekeering* tot God, en het *geloof* in den Heere Jezus Christus. (Handelingen 20 : 21.)

Laat ons dan nu van het stuk des Geloofs handelen. Zij de gewone orde ons daarbij ten leiddraad, en handelen wij dus achtereenvolgens van het wondergeloof, het tijdgeloof, het historisch geloof en het zaligmakend geloof. Bezien we in dit hoofdstuk het wondergeloof.

* * *

Het wondergeloof wordt ook wel het geloof der mirakelen genoemd. Het mag niet overbodig heeten, met een enkel woord hierover uit te weiden, omdat velen wel weten *dat*

er een wondergeloof is, maar niet een klare voorstelling hebben *wat* er onder te verstaan zij.

Vanouds was dit de definitie die men er van gaf: het wondergeloof is eene innerlijke overtuiging en een vast vertrouwen, dat òf *door* mij òf *aan* mij een wonder gedaan worden kan en zal.

Men was dan voorts gewoon te onderscheiden tusschen een *dadelijk* en een *lijdelijk* wondergeloof. En onder dadelijk wondergeloof verstond men dan dat geloof, waardoor iemand in staat was een wonder te doen; onder lijdelijk wondergeloof dat geloof, waardoor iemand ontvankelijk of vatbaar was voor een wonder.

Met dit wondergeloof staan wij op het terrein der *wonderen,* en daarom moet het wel van het zaligmakend geloof onderscheiden worden. Zelfs mag niet gezegd worden, dat het wondergeloof zonder zaligmakend geloof niet bestaan kan. Wanneer toch in Mattheüs 7 het oordeel wordt uitgesproken over allen die op den breeden weg wandelen, dan wordt gezegd, dat dit oordeel ook gaan zal over hen die nog tegen het doemvonnis zullen inbrengen: „Hebben wij niet in Uwen naam geprofeteerd, en in Uwen naam duivelen uitgeworpen, en in Uwen naam vele krachten gedaan?" Toch zullen zij het hooren: „Ik heb u nooit gekend, gaat weg van Mij, gij, die de ongerechtigheid werkt!" (Mattheüs 7 : 22, 23.) Evenwel, zij konden die krachten niet doen, tenzij dan door het wondergeloof, hetwelk evenwel voor hen blijken zou niet zaligmakend te zijn.

Slaan wij Mattheüs 10 op, dan zien we in vers 1, dat de kracht van het wondergeloof door Jezus aan Zijn discipelen verleend wordt, bestaande in een macht om de onreine geesten uit te werpen, en om alle ziekten en kwalen te genezen. Maar in vers 4 zien wij, dat die macht des wondergeloofs

eveneens verleend werd aan Judas Iskariot, die Hem ook verraden heeft.

Zegt ook Paulus niet: „Al ware het, dat ik al het geloof had, zoodat ik bergen verzette, en de liefde niet had, zoo ware ik niets"? (I Corinthe 13 : 2). Hij heeft het daar ontegenzeglijk over het wondergeloof, blijkens de toevoeging van het „bergen verzetten". Maar hij spreekt toch onomwonden uit, dat in dat geloof als zoodanig geen zaligmakende kracht schuilt, ja, dat hij met *al* het wondergeloof, zonder bijkomende genade, *niets* zou zijn.

Het wondergeloof bestaat thans niet meer. Het behoorde thuis in een buitengewone orde van zaken, maar niet in een gevestigden staat der dingen. Daarom lezen we in Markus 16 : 17, 18: „Degenen die geloofd zullen hebben, zullen deze teekenen volgen: In Mijnen naam zullen zij duivelen uitwerpen; met nieuwe tongen zullen zij spreken; slangen zullen zij opnemen, en al is het dat zij iets doodelijks zullen drinken, het zal hun niet schaden; op kranken zullen zij de handen leggen, en zij zullen gezond worden."

Dat gold echter voor de dagen toen het Koninkrijk Gods kwam. Maar nu het gekomen is, en gekomen is met kracht, kwam aan deze dingen een einde.

* * *

Het *dadelijk* (actief) wondergeloof wordt aangegeven in den tekst, hierboven afgeschreven. Driemaal komt deze uitspraak, met een kleine wijziging, in de Heilige Schrift voor. In Mattheüs 17 wordt verhaald, dat de Heere Jezus een maanzieke genas, waarvan de discipelen morrend getuigden dat zij hem niet konden genezen, waarop Jezus bestraffend zeide: „Voorwaar zeg Ik u, zoo gij een geloof hadt als een mosterdzaad, gij zoudt tot dezen berg zeggen: Ga heen van hier

derwaarts! en hij zal heengaan, en niets zal u onmogelijk zijn." In Mattheüs 21 : 21 herhaalt Jezus deze zelfde woorden, naar aanleiding van den verdorden vijgeboom. In Lukas 17 : 6 gewaagt Jezus weder van de macht van het wondergeloof, doch spreekt nu niet van een berg, maar van een moerbezie-boom, wat aan de zaak zelf niets toe- of afdoet.

De reden, waarom dit geloof het *dadelijk* wondergeloof heet, ligt voor de hand. Zij die het bezaten konden wonderen doen, waren in staat mirakelen te verrichten. En zoovele wonderen als er, gedurende de vervlogen eeuwen, door profeten en apostelen gedaan zijn, zijn steeds door de dadelijke kracht van dat geloof gedaan, en zij die dat geloof niet bezaten konden ook geen wonderen uitrichten.

Het *lijdelijk* (passief) wondergeloof is dat geloof, die zekere overtuiging, waarin iemand een wonder aan of omtrent zich zelf verwacht. Zeer duidelijk lezen wij daarvan in Handelingen 14 : 9. Paulus was in Lystre, en zag daar een man onmachtig aan de voeten, kreupel zijnde van zijner moeders lijf. Maar hem aanziende, zag Paulus iets in hem. We lezen toch in vers 9: „ziende dat hij geloof had om gezond te worden." Nu, dat „geloof om gezond te worden" is het wondergeloof, maar niet om een wonder te doen, dat natuurlijk wel bij Paulus aanwezig was, maar om een wonder te ontvangen; deswege heet het dan ook lijdelijk of passief wondergeloof.

Ook dat is niet zaligmakend, evenmin als het dadelijke, waarvan het ons bij Judas bleek. Voor het niet zaligmakende van het lijdelijk wondergeloof wordt gemeenlijk naar Lukas 17 : 17 verwezen. Jezus had tien melaatschen gereinigd. Zij die genezen werden, bezaten allen het wondergeloof in lijdelijken zin. Maar van de tien wondergeloovigen kwam slechts de ééne Samaritaan dankende bij zijn Heiland

terug, zoodat Jezus het uitriep: „Zijn niet de tien gereinigd geworden? en waar zijn de negen?" Tot een getuigenis der schande voor alle eeuwen staat de vraag opgeteekend: „En zijn er geene gevonden, die wederkeeren om Gode eer te geven, dan deze vreemdeling?"

Dit neemt niet weg, dat toch menigmaal het lijdelijk wondergeloof met zaligmakend geloof verbonden was. In dit verband hebben wij te letten op de menigvuldig voorkomende betuiging, dat de genezing van een zieke plaats grijpt *na* de vergeving zijner zonden. Zien wij b.v. het geval van Mattheüs 9 : 1—7. Daar wordt tot den Heiland een geraakte gebracht, liggende op een bed. Tot hem komt het woord des Heilands: „Zoon, wees welgemoed, uwe zonden zijn u vergeven." En het is juist deswege, dat de Farizeën zich er in mengen en Hem beschuldigen: „Deze lastert God."

Intusschen, het lijdelijk wondergeloof als zoodanig is, naar de woorden van Handelingen 14 : 9, een „geloof om gezond te worden". En al moet menigmaal, na genezing, het „Uw geloof heeft u behouden" verstaan worden als de lichamelijke behoudenis door de kracht van het wondergeloof, toch toont menige geschiedenis, dat wondergeloof en zaligmakend geloof zeer vaak ook innig nauw in den persoon zelven verbonden zijn.

* * *

Al zullen wij niet alle gevallen bespreken, aangezien wij niet een breede studie over het wondergeloof opzetten, toch wenschen wij nog op twee uitspraken de aandacht te vestigen.

Jezus komt eenmaal in Zijn vaderland, en de ontvangst die Hem daar ten deel viel, was van dien aard, dat Hij verwijtend uitriep: „Een profeet is niet ongeëerd, dan in zijn vaderland en in zijn huis." Maar daarop volgt onmiddellijk:

„en Hij heeft aldaar niet vele krachten gedaan, vanwege hun ongeloof." (Mattheüs 13 : 58.)

„Niet vele krachten", dat wil zeggen: niet vele wonderteekenen, vanwege het gebrek aan wondergeloof in den lijdelijken zin des woords.

Duidelijker nog blijkt dit uit wat we lezen in Markus 6 : 5, waar, na precies dezelfde voorafgaande woorden, de zaak waar het om gaat, aldus wordt beschreven: „en Hij kon aldaar geen kracht doen, dan Hij legde weinigen zieken de handen op, en genas hen."

Natuurlijk wil dit niet zeggen, dat het voor Jezus onmogelijk was een wonder te doen als er geen lijdelijk wondergeloof aanwezig was.

Hij is God, en voor Hem was niets onmogelijk. Maar het beteekent, dat, naar den gewonen gang van zaken, Jezus zich van het verrichten van wonderwerken onthield daar, waar het wondergeloof ontbrak, omdat Hij Zijne weldaden niet wilde opdringen aan hen die er niet van gediend waren.

Immers tot een Martha en Maria heette het: „Indien gij *gelooft,* gij zult de heerlijkheid Gods zien." Zij geloofden zeer zeker zaligmakend, maar ook wondergeloovend, en zoo geloovende, aanschouwden zij, als wonder, de opstanding van Lazarus uit de dooden.

II.

HET TIJDGELOOF.

Maar die in steenachtige plaatsen bezaaid is, deze is degene, die het Woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt. Doch hij heeft geenen wortel in zich zelven, maar is voor een tijd; en als verdrukking of vervolging komt, om des Woords wil, zoo wordt hij terstond geërgerd.
Mattheüs 13 : 20, 21.

Na de behandeling van het wondergeloof komt de bespreking van het *tijdgeloof* aan de orde.

Ten minste, als men zich houdt aan de volgorde, door Jezus gegeven in de bekende gelijkenis van den zaaier. Daar toch wordt het tijdgeloof vóór het historisch geloof geteekend. De zaaier gaat uit om te zaaien; een deel van het zaad valt bij den weg en wordt door de vogelen opgegeten; een ander deel valt op steenachtige plaatsen, en dit is het beeld van het tijdgeloof; een ander deel valt in de doornen, en hierbij wordt op het historisch geloof gedoeld; en een ander deel valt in de goede aarde, en dit alleen heeft betrekking op het zaligmakend geloof.

Laat ons nu eerst lezen, hoe het tijdgeloof wordt beschreven in Mattheüs 13 : 5, 6: „Een ander deel viel op steenachtige plaatsen, waar het niet veel aarde had; en het ging terstond op, omdat het geene diepte van aarde had. Maar als de zon opgegaan was, zoo is het verbrand geworden; en omdat het geenen wortel had, is het verdord."

En aldus wordt in vers 20, 21 van datzelfde hoofdstuk het tijdgeloof verklaard: „Maar die in steenachtige plaatsen

bezaaid is, deze is degene, die het Woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt; doch hij heeft geenen wortel in zich zelven, maar is voor een tijd; en als verdrukking of vervolging komt, om des Woords wil, zoo wordt hij terstond geërgerd."

In dit gedeelte van Gods heilig Woord wordt het tijdgeloof nauwkeurig beschreven en in zijn wezen blootgelegd. Vierderlei wordt er dus van dit geloof gezegd: 1°. dat een tijdgeloovige het Woord des Koninkrijks *hoort;* 2°. dat hij het *terstond* aanneemt; 3°. dat hij het *met vreugde* ontvangt; en 4°. dat hij geen wortel in zich zelven heeft, het is alles *maar voor een tijd.*

Het tijdgeloof is voor anderen zeer moeilijk van het zaligmakend geloof te onderscheiden. Voor het uitwendige, voor het oog, is schier alles in orde, en waar het onderscheid juist in het inwendige, in het verborgene van het zieleleven gezocht moet worden, daar valt alle menschelijk oordeel ten eenen male weg, vermits God alleen de harten kent, de nieren proeft en de gedachten oordeelt.

Voor het uitwendig oog kan bij de zoodanigen niets anders geconstateerd worden dan dat alles, zooals Mattheüs het uitdrukt, „maar voor een tijd is", of zooals Lukas het schrijft: „die maar voor een tijd gelooven". Tijdgeloof is slechts een *tijdelijk* geloof. Er komt een oogenblik, dat het verdwijnt.

Het wordt ook wel een *schijngeloof* genoemd, omdat het zooveel op echt geloof gelijkt. Het is niet het geloof van een huichelaar die welbewust huichelt. Als de tijdgeloovige belijdenis van zijn geloof doet, dan meent hij het op dat oogenblik oprecht, want hij heeft het Woord immers terstond èn met vreugde ontvangen. Een tijdgeloovige spreekt niet tegen zijn consciëntie in, maar rechtuit naar zijn consciëntie, zooals die consciëntie op dat oogenblik het in hem

getuigt. Het heeft dus allen schijn van een waar geloof, in elk geval is het een gemeend geloof, en dies is de naam schijngeloof zeer zeker op zijn plaats.

Daar bestaat ook het schrikkelijk verschijnsel van den schijndood. Dan schijnt het precies alsof iemand werkelijk dood is, en toch is het zoo niet. Zooals nu de verhouding van schijndood tot dood is, zoo is ook de verhouding van schijngeloof tot zaligmakend geloof, zij het ook in omgekeerde evenredigheid.

Tijdgeloof is gansch iets anders dan historisch geloof. Het tijdgeloof bezit iets dat in het historisch geloof geheel en al gemist wordt. Een tijdgeloovige kent blijdschap, en in die blijdschap een zekere aandoening des gemoeds. Hij ontvangt immers terstond de prediking des Koninkrijks *met blijdschap*. Een historisch geloovige nu heeft die blijdschap nooit ofte nimmer, maar wel wordt bij hem vreeze en bangheid en benauwdheid gevonden. Een tijdgeloovige echter is nooit in de diepte; hij is van den beginne aan, voor zijn eigen bewustzijn, in de volle ruimte.

Die blijdschap en opgewektheid van den tijdgeloovige wordt door Jezus ook nog in een ander verband besproken, n.l. naar aanleiding van het optreden van Johannes den Dooper. Wij lezen in Johannes 5 : 35: „Gij hebt ulieden voor een korten tijd in zijn licht willen verheugen." De beide kenmerken van het tijd- of schijngeloof worden ook hier genoemd, n.l. de *verheuging* in het licht, èn dat het voor een *korten tijd* was; het was niet blijvende, zooals in vers 38 staat opgeteekend: „Zijn Woord hebt gij *niet in u blijvende*."

Het tijdgeloof heeft wel een snellen wasdom; het is als een wonderzaad, dat terstond opschiet, maar de wortel ontbreekt. Een tijdgeloovige heeft zijn huis niet op soliede fundamenten, niet op de steenrots gebouwd, maar op den lossen zand-

grond. En daarom ontbreekt het duurzame, het bestendige, het vaste aan zijn geloof. Het is maar voor een tijd; voor de eeuwigheid heeft het geen waardij.

* * *

De tijdgeloovige heeft wel eenige *kennis* van de waarheden des Evangelies. Hij hoort immers de prediking, en hij aanvaardt het gepredikte Woord. Maar zijn kennis is uitwendig, terwijl die van het zaligmakend geloof ook inwendig is. De kennis van den tijdgeloovige is meer in theorie, en blijft vreemd aan de praktijk der godzaligheid.

De tijdgeloovige zal zeer zeker de waarheden, die hem worden voorgehouden, ook *toestemmen,* maar die toestemming is bij hem niet een onwrikbare overtuiging. Zijn geloof is hem niet een *vaste grond* der dingen die men hoopt, het is hem niet een *zeker bewijs* der zaken die men niet ziet. En nu stemt hij, zoolang hij gelooft, alles wel toe, maar niet zoo, dat die waarheid als een rots voor hem vaststaat. Daarom ook, zoodra verdrukking of vervolging komt om des Woords wil, zoo wordt hij terstond geërgerd.

De tijdgeloovige staat nooit vast. Hij wordt lichtelijk afgedreven en omgevoerd met allerlei wind van leer. Hem raakt het woord van Paulus: „Ik verwonder mij, dat gij, zoo haast wijkend van dengenen, die u in de genade van Christus geroepen heeft, overgebracht wordt tot een ander evangelie." (Galaten 1 : 6.)

Het *vertrouwen* wordt ook bij den tijdgeloovige gevonden. Maar het is een ijdel betrouwen, en een zeer lichtvaardige toeëigening van de genade in Christus. Oefening des geloofs is niet aanwezig, ernstige zelfbeproeving ontbreekt, aan versterking van het geloof heeft de zoodanige geen behoefte. Zeer zeker, er is bij hem gerustheid, maar het is

een vleeschelijke gerustheid. Waarachtig berouw over de zonden is er niet, van een zich zelf mishagen en zich voor God verootmoedigen is geen sprake. Er is alleen *vreugde* bij het hooren van Gods Woord, maar niet een *klagen* over de ellende, niet een *zoeken* naar de verlossing. En toch, de waarachtige troost voor leven en sterven ligt in *drie* stukken, en niet in het ééne van louter blijmoedige vreugde en altoos juichend roemen. Amos waarschuwt aldus: „Wee den gerusten te Sion, en den zekeren op den berg van Samaria!"

* * *

Wij hebben in Gods Woord een persoon, die veel als sprekend type van den tijdgeloovige beschouwd wordt.

In Markus 6 : 20 lezen wij van Herodes en zijne verhouding tot Johannes den Dooper dit: „Want Herodes vreesde Johannes, wetende dat hij een rechtvaardig en heilig man was, en hield hem in waarde; en als hij hem hoorde, deed hij vele dingen, en hoorde hem gaarne."

Al de kenmerken van het tijdgeloof zijn hier aanwezig. Hij eert Johannes als een rechtvaardig en heilig man, op grond van wat hij aangaande hem weet. De gevoelvolle waardeering is er ook, want hij houdt hem in groote waarde. De blijdschap, waardoor het tijd- of schijngeloof zoo bijzonder gekenmerkt wordt, is er eveneens, want „hij hoorde hem gaarne".

Maar toen het uur der beproeving aanbrak, begaf Herodes dit alles. En hoe hoog hij Johannes ook in waarde hield, hoe gaarne hij hem ook hoorde, toen de booze Herodias het van hem vroeg, liet hij dien „heilige en rechtvaardige" onthoofden.

In het algemeen wordt van de tijdgeloovigen op deze aangrijpende wijze in Hebreën 6 : 4—6 gesproken: „Want het

is onmogelijk, degenen, die eens verlicht zijn geweest, en de hemelsche gaven gesmaakt hebben, en des Heiligen Geestes deelachtig geworden zijn, en gesmaakt hebben het goede Woord Gods, en de krachten der toekomende eeuw, en afvallig worden, die, zeg ik, wederom te vernieuwen tot bekeering, als welke zich zelven den Zoon van God wederom kruisigen en openlijk te schande maken."

Dezulken hebben *gesmaakt,* met vreugde, de hemelsche gaven. Maar als het tijdelijke van hun geloof onvruchtbaar blijkt voor de eeuwigheid, dan worden ze afvallig. Doch hij, die de volle waarheid weet, spreekt dan ook uit: „Zij zijn uit ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet, want indien zij uit ons geweest waren, zoo zouden zij met ons gebleven zijn; maar dit is geschied, opdat zij zouden openbaar worden, dat zij niet allen uit ons zijn." (I Johannes 2 : 19.)

Doch dit schrikkelijke zal, Gode zij dank, nooit aan één waarachtig kind van God overkomen, omdat de genadegiften Gods en de roeping Gods onberouwelijk zijn, en de Heere degenen die de Zijnen zijn, kent.

Daarom zegt de ziel, die de zalving van den Heilige ontving en alle dingen weet: „Zoo iemand zich onttrekt, mijne ziel heeft in hem geen behagen. Maar wij zijn niet van degenen, die zich onttrekken ten verderve, maar van degenen die gelooven tot behouding der ziele." (Hebreën 10 : 38, 39.)

III.

HET HISTORISCH GELOOF.

Gij gelooft, dat God een eenig God is; gij doet wel; de duivelen gelooven het ook, en zij sidderen.

Jacobus 2 : 19.

Na de behandeling van het *wonder*geloof en het *tijd*geloof, is thans het dusgenaamde *historisch geloof* aan de orde van bespreking. In de gelijkenis van den zaaier wordt dat aldus beschreven: „Een ander deel viel in de doornen, en de doornen wiesen op en verstikten het." En de verklaring, door Jezus zelven hiervan gegeven in Mattheüs 13 : 22, is duidelijk: „Die in de doornen bezaaid is, deze is degene, die het Woord hoort, en de zorgvuldigheid dezer wereld, en de verleiding des rijkdoms verstikt het Woord, en het wordt onvruchtbaar."

Merkten wij bij het tijdgeloof op, dat dit ook wel *schijngeloof* genoemd wordt, omdat het voor een tijd al den schijn van een echt geloof heeft, bij het historisch geloof dient in herinnering gebracht te worden, dat het ook wel het *geschiedgeloof* of bloot toestemmend geloof genoemd wordt. En zulks om deze reden, dat iemand die alzoo gelooft, het Woord Gods wel voor waarachtig houdt, maar op *historische wijze*, alsof het een gewone historie ware, die hem persoonlijk niet raakt.

Wij zouden het historisch geloof ook wel het *onvruchtbare geloof* kunnen noemen. Zoo wordt ten minste in de gelijkenis van den zaaier gedaan. De karakteristieke woorden, die het wezen van dat verschijnsel blootleggen, en waar

het tot recht verstand dezer zaak op aankomt, zijn toch deze: „en het wordt onvruchtbaar."

Er is bij den historisch-geloovige zeer zeker eenige kennis van de waarheid, en hij stemt haar ook gereedelijk toe. Maar die kennis en die toestemming brengen hem niets aan. Hij bezit er geen rijkdom voor zijn hart in, zijn ziel acht het bezit dier waarheid niet uitnemender dan robijnen of uitgelezen goud. Die kennis is voor hem een onvruchtbaar bezit, geen rentegevend maar een dood kapitaal. Hij kent Gods Woord als bloote historie, doch niet als blij Evangelie; hij leest en gelooft de geschiedenis, maar ontvangt geen blijde boodschap. En deswege heeten dezulken dan ook historisch- of geschiedgeloovigen, of in den trant van de gelijkenis van den zaaier, onvruchtbare geloovigen.

Als type van een historisch-geloovige wordt doorgaans koning Agrippa genomen. Paulus vraagt aan koning Agrippa, terwijl hij verantwoording doet: „Gelooft gij, o koning Agrippa, de profeten?" Hij doet die vraag, na vooraf gezegd te hebben: „Ik acht mij zelven gelukkig, o koning Agrippa, dat ik mij heden voor u zal verantwoorden van alles waarover ik van de Joden beschuldigd word, *allermeest, dewijl ik weet dat gij kennis hebt van alle gewoonten en vragen, die onder de Joden zijn.*" (Handelingen 26 : 2, 3.) In vers 26 stelt Paulus nogmaals de wetenschap en kennis van Agrippa op den voorgrond: „want de koning *weet* van deze dingen, tot welken ik ook vrijmoedigheid gebruikende spreek, want ik geloof niet, dat hem *iets* van deze dingen verborgen is, want dit is in geen hoek geschied."

En na dit zoo sterk mogelijk op den voorgrond gesteld te hebben, namelijk de kennis dezer dingen van Agrippa, vraagt hij alsnu op den man af: „Gelooft gij, o koning Agrippa,

de profeten?" Zelf geeft Paulus het antwoord: „Ik weet dat gij ze gelooft." (Handelingen 26 : 27.)

Toch, met die kennisse en met dat toestemmend geloof was Agrippa geen Christen. Al wat hij zeggen kon, is deze zijn bekende uitspraak: „Gij beweegt mij bijna, een Christen te worden."

Dat nu is het historisch geloof. Daarbij wordt Gods Woord toegestemd als *historische* waarheid, maar niet als *evangelische* waarheid. Men vindt alles wel een schoon verhaal, men wil ook wel gelooven, dat het een waarachtig geschiedverhaal is, en dat alles werkelijk gebeurd is zooals het daar beschreven staat, maar het blijft als het ware een geschiedverhaal en niets meer, het brengt geen boodschap, laat staan een blijde boodschap, hetwelk toch het Evangelie is. En daarom blijft het *onvruchtbaar*. Onvruchtbaarheid is het kenmerk van het historisch geloof.

Hiermee is dus alle misverstand afgesneden. Op den klank afgaande, zou men allicht geneigd zijn een historisch geloof te noemen zoodanig geloof, dat alleen de geschiedenissen of de historie van de Heilige Schrift aanvaardde, of dat Gods Woord in zooverre erkende en geloofde, als het de gebeurtenissen, die hadden plaats gehad, beschreef.

Men zou bij voorbeeld kunnen zeggen: in de Heilige Schrift staat allerlei van personen en volkeren opgeteekend. Daar is geen grond om de waarheid van die geschiedenissen in twijfel te trekken. Die geschiedenissen kunnen evengoed en op dezelfde gronden als alle andere geschiedenissen geloofd worden. En als iemand nu den Bijbel gelooft als geschiedboek, geen onderscheid makende tusschen gewijde en ongewijde geschiedenis, dan heet zoo iemand een historisch-geloovige.

Maar die redeneering is niet juist. Zij gaat mank. Want Gods Woord komt niet alleen met geschiedenissen. Daar

staan zeer zeker geschiedenissen in, maar ook vele andere zaken. Denk b.v. aan allerlei voorzeggingen en profetieën, aan de geboden en ordinantiën Gods; aan allerlei beloften en bedreigingen. Daar staat zooveel in Gods Woord dat toch niet onder den naam historie of geschiedenis gerangschikt kan worden.

De naam misleide hier niet. Want een historisch-geloovige is niet hij, die slechts de geschiedverhalen van den Bijbel gelooft. De naam „historisch geloof" raakt den aard, de natuur, het karakter van het geloof. Het wil zeggen, dat zoo iemand heel den Bijbel, met *al* wat er in staat, kan gelooven, o*p de wijze* zooals hij eene *geschiedenis* gelooft. Als eene geschiedenis die buiten hem omgaat, waar hij niet bij betrokken is, die hem niet raakt. Hij ontvangt er geen *boodschap* in, er wordt niets tot hem gezegd, hij ontvangt niets, hij neemt niets aan.

Onze oude godgeleerden drukten het aldus uit, dat het historisch geloof een geloof is, waarbij de mensch slechts komt tot eene bloote toestemming met het *verstand,* waarbij echter — en dit is het kenmerk — de *wil* absoluut werkeloos blijft.

Wij hopen, dat na het bovenstaande deze uitspraak ietwat duidelijk mag geworden zijn. Met een practisch voorbeeld wenschen wij het nog beter verstaanbaar te maken.

Ge kunt lezen de *geschiedenis* van een brand. Dan leest ge van een lamp die omviel, van het vuur dat snel om zich heen greep en weldra alles in brand zette, zoodat heel het huis in de vlammen verging. Maar als ge het gelezen hebt, dan doet ge het boek dicht en blijft zitten. Het was een *geschiedenis.* Gij kondt die lezen, maar daarmee was het uit.

Maar als iemand tot u komt met de *boodschap:* „Brand! Brand!" en ge ruikt ineens de brandlucht, ge ziet den rook,

ge hoort het vuur knetteren, dan blijft ge niet zitten. Dan vliegt ge op, tracht te redden wat teredden valt, en roept de vrienden en geburen, om te blusschen, indien het eenigszins kan.

Of wilt ge een ander beeld? Denk, dat ge in de courant leest dat een kind in het water gevallen is. Dan *leest* ge dat bericht, ge vindt het ongelukkig. Maar het is voor u niet meer dan een *bericht.* Doch denk nu, dat iemand u toeroept: „Uw kind ligt in het water!" Dan zult ge opvliegen, ook in het water springen, en alles in het werk stellen om het leven van uw kind te redden.

Dat nu bedoelden onze vaderen, als ze beweerden dat het historisch geloof slechts het *verstand* en niet den *wil* raakt. Het wil kortom zeggen, dat er menschen zijn, die onder de prediking des Woords verkeeren, en alles wel gelooven, maar dat de natuur van hun geloof zóó is, dat de prediking door hen aanvaard wordt op dezelfde wijze als zij een geschiedverhaal gelooven, waar zij verder niets aan hebben. Er wordt iets *verteld,* er wordt een *verhaal* gedaan. Maar er komt geen *boodschap,* geen *aanbieding,* geen *mededeeling* van het Evangelie. De wil blijft dientengevolge absoluut werkeloos. Er is bij den historisch-geloovige nooit eenige actie, niet de minste geloofswerking.

***

Let nu op wat Jezus zeide van de onvruchtbaarheid van het historisch geloof. Dan wordt het woord der prediking gezaaid tusschen de doornen. Dientengevolge wordt het zaad *verstikt,* het wordt *onvruchtbaar,* het heeft niet de minste uitwerking.

Zeker, hij hoort het Woord. Hij verstaat het ook wel — denk aan Agrippa. Maar als hij arm is, dan kwellen hem „de zorgvuldigheden dezer wereld"; als hij rijk is, dan bedreigt

hem „de verleiding des rijkdoms"; als hij weelderig is, dan verleiden hem „de wellusten des levens". Hij leest of hoort wel Gods Woord, maar als een historisch bericht, niet als een persoonlijke boodschap. Te midden van de zorgvuldigheden dezer wereld blijft hij worstelen. Bij de verleiding des rijkdoms ontvangt hij geen waarschuwing. Tegen de wellusten des levens hoort hij niet eens de vermaning.

Wat Jezus, in den stijl der gelijkenis, de *onvruchtbaarheid* van het historisch geloof noemde, dat heette bij de godgeleerden meer schoolsch: de werkeloosheid van den wil. Historisch heet dat geloof, niet omdat het zich op de historie van Gods Woord richt, maar omdat de werking van Gods Woord op hen geen andere is dan die van een gewone historie.

* * *

Eindelijk dient er nog op gewezen, dat, als over het historisch geloof gesproken wordt, steeds ook Jacobus 2 : 19 wordt bijgebracht. Daar lezen we: „Gij gelooft, dat God een eenig God is; gij doet wel; de duivelen gelooven het ook en zij sidderen."

Hoe hebben wij dit te verstaan? De historisch-geloovige leest den Bijbel zóó, dat die geheel buiten hem omgaat, hem persoonlijk niet raakt. En waar nu Gods Woord komt met het Evangelie, de blijde boodschap voor al de geloovigen, daar *ontvangt* hij die boodschap niet. Het is geen boodschap voor hem. Hij heeft niet het besef dat hem iets wordt *aangeboden,* daarom steekt hij de hand niet uit, grijpt er niet naar.

De historisch-geloovige kent geen blijdschap onder de aanbieding des heils. Daarin is hij vierkant het tegenovergestelde van den tijdgeloovige, die het Woord *terstond* èn *met vreugde* ontvangt. Bij een schijngeloovige is het groote

blijdschap; hij is van meet af aan in de volle ruimte, en nooit in de diepte. De schijngeloovige heeft het niet benauwd, zijn ziel is nooit vol van angst en zorgen. Daar is geen diepte van aarde, ook geen diepte van ellende. Hij kan alleen juichen, niet klagen.

Maar de historisch-geloovige heeft niet de minste genieting in het Evangelie. Hij blijft altijd koud onder de prediking. Christus in Zijn zoen- en kruisverdiensten is hem niet een oorzaak van groote blijdschap, aan Wien hij zoekt deel te krijgen. Wanneer Christus als Borg en Middelaar verkondigd wordt, dan gaat die prediking over zijn hoofd heen. Hij is absoluut onverschillig bij de opening van het testament, of zijn naam wel in het testament staat, of ook hij een erfgenaam is. Er is zelfs geen hope op de erfenis. Hij hoort wel van zonde spreken, maar weet zich zelf geen zondaar. Hij hoort wel de genade verkondigen, maar hij heeft geen honger en dorst naar de gerechtigheid.

Daarom nu staat het er, dat het zeer wel is, wanneer gij gelooft dat God een eenig God is. Maar dat geloof kan niet zalig maken. Dat is geen zaligmakend geloof. Zóó gelooven ook de duivelen, en alzoo geloovende, zijn zij aan eeuwige vervloeking prijsgegeven en sidderen.

Zalig is de geloovige alleen dan, als de kennisse des heils, en de beschouwing der waarheid Gods, hem *vruchtbaar* maken in geloofswerkzaamheden.

Als daar gevonden wordt een zoekend geloof, want dat zal vinden. Als er gebed is, want dat zal zekerlijk verhoord worden. Als er geklopt wordt, want dan is er gewis ook Een die opendoet.

Zalig hij, die als hij het Evangelie hoort, uitroept: Ik grijp er naar, ik zal er heil uit wachten!

IV.

TAALKUNDIGE BETEEKENIS.

Ik wil liever in de gemeente vijf woorden spreken met mijn verstand, opdat ik ook anderen moge onderwijzen, dan tien duizend woorden in eene vreemde taal.
I Corinthe 14 : 19.

Veel wordt over het geloof; over het wezen en de natuur des geloofs; over het vermogen, de hebbelijkheid en de dadelijkheid des geloofs gesproken en geschreven. Zulks wordt geregeld gedaan als er over het zaligmakend geloof in tegenstelling met historisch en tijdelijk geloof gehandeld wordt.

Het heeft echter zijn goede zijde, het w o o r d „geloof" ook eens als zoodanig te bezien, en taalkundig de beteekenis van dat zooveel gebezigde woord na te gaan, alvorens tot de behandeling van het zaligmakend geloof zelf over te gaan. Onze oude godgeleerden hebben dat steeds gedaan, en zij gaven ons daarin metterdaad een goed voorbeeld, hetwelk ook wij willen navolgen.

Met drie talen zullen wij ons dan hebben bezig te houden, n.l. met de *Hebreeuwsche* waarin het Oude Testament, met de *Grieksche* waarin het Nieuwe Testament geschreven is, en met de *Nederlandsche* waarin de Heilige Schrift voor ons is overgezet.

In het Hebreeuwsch wordt ons woord geloof uitgedrukt door *Emunah,* hetwelk afgeleid wordt van een grondwoord (Aman) dat beteekent: „wat *vaststaat*", en zoodoende ook overdrachtelijk: wat onwrikbaar, dies onfeilbaar en waarachtig is. Het zelfstandige naamwoord hiervan afgeleid, en door

geloof vertaald, drukt dus uit eene gewaarwording der ziel (nader bepaald omtrent het getuigenis Gods), en wel eene zoodanige, dat de ziel een vaste en onwrikbare overtuiging bezit van de waarachtigheid en onfeilbaarheid van het te harer kennisse gebrachte getuigenis.

Zoo genomen, heeft het geloof dus te doen met iets dat *vaststaat,* en is het een scherpe tegenstelling met al wat aan wankelen doet denken. Wij bezitten een uitspraak in Gods Woord die deze gedachte zeer duidelijk weergeeft, en wel in II Petrus 1 : 19, waar wij lezen: „Wij hebben het profetische woord, dat *zeer vast* is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt."

De *vastigheid* ligt in dat profetische woord, ja, het profetische woord is zelf de vastigheid. En dat *zeer vaste* van het Woord is het wezen der waarheid. De vraag toch: Wat is waarheid? ontvangt haar antwoord door juist op de voorwerpelijke vastigheid van het Woord te wijzen.

Maar nu worden geloof en waarheid, samen het vaste of vaststaande (naar Hebreeuwsch taaleigen) uitdrukkende, zoo onderscheiden, dat de waarheid *voorwerpelijk* v a s t s t a a t, en dat het geloof *onderwerpelijk* die vastigheid erkent en h o u v a s t aan de waarheid heeft.

Van uit de Hebreeuwsche taal bezien, kunnen wij het wezen des geloofs dus het best vertolken, door te zeggen, dat het geloof een onderwerpelijke vastheid van de vaststaande waarheid is. De formule: Ik geloof dit, wil derhalve, goed beschouwd, zeggen: voor mijn zielsbesef staat dit *vast,* en wel zóó vast, dat ik er op *steun.*

In de Grieksche taal wordt het woord *pistis* gebezigd, waar het geloof moet worden aangeduid. En dat woord wordt afgeleid van een werkwoord dat *overreden* beteekent. Zoodoende wil dus in de Grieksche taal het woord geloof

uitdrukken eene waarheid waarvan men innerlijk overreed is. Het geloof is, alzoo bezien, een volle overtuiging des gemoeds van de waarachtigheid eener zaak, waarvan ik overreed ben.

Toch is hiermede de zaak zelve nog niet ten volle uitgedrukt. In het Grieksche woord pistis, voor geloof, ligt niet slechts de gedachte van overreed te zijn, maar ook die van *overtuigd* te zijn. Wat men wel eens noemt „plat praten", heeft hier niets mede te maken, want juist de gedachte dat iemand zich van ganscher harte vereenigt met, en overgeeft aan een *bondig betoog*, treedt hier zoo sterk mogelijk op den voorgrond.

Zoo zien wij dus, dat in de Hebreeuwsche taal meer „dat staat voor mij *vast*" de idee van het geloof is, en dat in de Grieksche taal meer „daar ben ik van *overtuigd*" de gedachte van het geloofswezen is.

Nu is er één plaats in de Heilige Schrift, waar ons een korte en krachtige definitie van het geloof gegeven wordt. Wij zouden dien tekst wel den classieken tekst kunnen noemen voor het geven van een bepaling van het wezen des geloofs.

Wij lezen in Hebreën 11 : 1: „Het geloof nu is een *vaste grond* der dingen die men hoopt, en een *bewijs* der zaken die men niet ziet." Opmerkelijk, dat hier het wezen des geloofs door twee woorden wordt weergegeven, n.l. èn door *vaste grond* èn door *bewijs*.

Wat wij hierboven, zij het ook zeer kort, gezegd hebben over het Hebreeuwsche en het Grieksche woord voor geloof, moge bij Hebreën 11 : 1 duidelijk maken, dat in de „vaste grond" meer de Hebreeuwsche, en in het „bewijs" meer de Grieksche idee van het wezen des geloofs tot uiting komt. Maar dit is zeker, dat beide gedachten niet gescheiden

kunnen worden, hoewel ze te onderscheiden zijn. Ze behooren bij elkaar, en saam drukken ze de volle gedachte uit. Het geloof is èn een vaste grond èn een bewijs.

Het Nederlandsche woord „geloof" bestaat uit twee deelen. De eerste lettergreep is een voorvoegsel *„ge"* en drukt het volledige uit van de gedachte die in het grondwoord wordt aangegeven. De tweede lettergreep *„loof"* is het eigenlijke stamwoord, welks beteekenis ons belang inboezemt.

Dat grondwoord „loof" vinden we ook in woorden als lief, lof, b*elofte*, oor*lof* terug en beteekent letterlijk: „zich laten welgevallen, goedkeuren, inwilligen". De gedachte is deze, dat men zich tot het schoone, het goede, het ware aangetrokken gevoelt, en, ten gevolge van die innerlijke aantrekking, er liefde en lof voor, er geloof in of aan heeft. Het geloof is dus een innerlijke band, die uw ziel op de een of andere wijze bindt aan het voorwerp des geloofs, en wel zoo, dat men als het ware geestelijkerwijze er aan *geboeid* is.

COMRIE schrijft dan ook te recht in zijn catechetische uiteenzetting van den 7^{en} Zondag van den Heidelberger: „Noch menschelijk, noch goddelijk geloof kan bestaan, of er is eene *overtuiging des gemoeds van de waarheid* der zaken die men gelooft. Want waar dit niet is, is geen geloof, het is maar eene gissing, een veronderstelling en eene inbeelding, maar geen geloof."

De Catechismus zelf zegt het uitdrukkelijk, en dat raakt het *wezen* des geloofs, dat het geloof is een *stellig* weten en een *vast* vertrouwen.

Het geloof, zal het geloof zijn, heeft met het *stellige* en *vaste* te doen.

Het geloof is niet een voorzichtig „achten", waarbij men zegt: ik acht het raadzaam. Het is niet een denken, in den

zin: „Ik denk het maar zoo." Allerminst is het synoniem met meenen, alsof geloof en meening op voet van gelijkheid zouden staan.

Dit laatste reeds daarom niet, omdat het woord „meenen" gebezigd wordt van denkbeelden die bij den persoon zelf ontstaan, (wie zich bescheidener uitdrukt zegt: ik vermeen) en meening zooveel als een „eigen gedachte" is. Geloof daarentegen heeft niets met eigen meening, maar met het getuigenis van een ander te doen.

Geloof is „vast voor waar houden wat *een ander*, in wien men vertrouwen stelt, getuigt". Richt het geloof zich op Gods getuigenis, dan heet het goddelijk geloof; aanvaardt het eens menschen getuigenis, dan wordt het menschelijk geloof geheeten. Maar altijd is dit het karakteristieke van het geloof, dat het afgaat op het woord van *een ander*, dat men eens anders woord *stellig* voor waar houdt en er *vast* op vertrouwt.

Het ligt in den aard der zaak, dat „*stellig* weten" en „*vast* vertrouwen" in het geloof onafscheidelijk aan elkaar verbonden zijn. Zoo zelfs, dat ook in onze taal het woord geloof menigmaal alleen voor vast vertrouwen gebezigd wordt.

In de handelswereld bestaat het woord *krediet*. Nu beteekent krediet, als het letterlijk vertaald wordt, niets anders dan geloof. Als men zegt: deze koopman heeft veel krediet, òf: hij is zijn krediet kwijt, dan wil zulks zeggen, dat de genoemde wel of geen geloof (vertrouwen) heeft, en dat dit *vertrouwen* (krediet) afhangt van dit ééne, hoe hij *bekend* staat.

Op de kerkelijke vergaderingen worden *geloofsbrieven* (credentie-brieven) overgelegd, waaruit blijken moet of iemand „met vertrouwen" mag worden toegelaten. Bij de kerkelijke inzegening van het huwelijk wordt gevraagd aan

bruidegom en bruid, of ze elkander „trouw en geloof" zullen houden, en dat geloof beteekent aldaar in het huwelijksformulier „getrouwheid".

In vroeger dagen werd dat woord „geloof" in dezen laatsten zin beter verstaan dan thans. Wij willen hiervoor op één voorbeeld wijzen. De Statenbijbel geeft in I Timotheüs 5 : 12 te lezen, ten opzichte der jonge weduwen die wederom willen huwen: „hebbende haar eigen oordeel, omdat zij haar *eerste geloof* hebben te niet gedaan." Dat ziet natuurlijk op hare belofte om zich in de gemeente aan den dienst des Heeren te wijden. Maar als zij wederom huwen, kunnen zij aan die belofte niet getrouw zijn. Dewijl dat tegenwoordig niet meer zoo verstaan wordt, en men, op den klank afgaande, aan veel erger dingen zou denken, heeft de nieuwe uitgave in de thans gangbare taal in I Timotheüs 5 : 12 de woorden „het eerste geloof" veranderd in „hare eerste belofte".

Doch in vroeger dagen werd dat zeer goed verstaan. Menige herberg had in die tijden op het uithangbord staan: „Vanouds 't Geloof!" Daar was destijds niet de minste spotternij mede bedoeld, maar thans zou ieder zich er aan ergeren. Het beteekende niets anders, dan dat men aan de vertrouwde klanten *geloof*, d. w.z. krediet placht te verleenen.

Zooveel zij intusschen duidelijk, dat eene taalkundige onderzoeking van het woord „geloof" ons doet vinden, dat geloof is een innerlijke gesteldheid van het zielsbewustzijn, waarin het getuigenis van een ander voor ons *vaststaat*, en zóó vaststaat, dat wij er staat op maken en er ons *vertrouwen* op zetten.

Geloof *is*, taalkundig genomen, wat de Catechismus zegt: niet alleen een *stellig* weten, maar ook een *vast* vertrouwen.

V.

HET ZALIGMAKEND GELOOF.

En hen buiten gebracht hebbende, zeide hij: „Lieve heeren, wat moet ik doen, opdat ik zalig worde?" En zij zeiden: „Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden, gij en uw huis."
Handelingen 16 : 30, 31.

Thans zijn wij toegekomen aan, wat verreweg het voornaamste is als van het geloof gehandeld wordt, n.l. het *zaligmakend geloof*. Noch in het wondergeloof, noch in het historisch en tijdgeloof is, gelijk wij gezien hebben, eenige zaligheid gelegen.

In onderscheiding van al datgene waarover nu geschreven is, spreekt de Kerk dan ook zeer bepaaldelijk van het *zaligmakend geloof*. Laat ons ook hier de vraag beantwoorden waaraan dit geloof zijn naam ontleent.

Wij verwezen in ons Schriftwoord, hierboven aangegeven, naar de bekende geschiedenis van den stokbewaarder van Filippi. Paulus, door sommigen van die stad uit persoonlijke wraakzucht in den kerker geworpen, was op wonderdadige wijze daaruit door den Heere bevrijd geworden: er geschiedde snellijk een groote aardbeving en terstond werden alle deuren geopend, en de banden van allen werden los. De stokbewaarder, verschrikt en ontdaan, meenende in zijn ontsteltenis, dat de gevangenen in de ontstane verwarring ontvloden waren, en wetende dat hij, waar hij voor hunne bewaring aansprakelijk was gesteld, hunne ontsnapping met zijn hoofd zou moeten boeten, trok een zwaard en zou zich

zelven ombrengen, maar hoort Paulus' woord: „Doe u zelven geen kwaad, want wij zijn allen hier."

Bevende valt hij voor Paulus en Silas neder en roept uit: „Lieve heeren, wat moet ik doen, opdat ik zalig worde?" En hierop spreekt Paulus de veelzeggende en troostvolle woorden: „Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden, gij en uw huis."

Hier wordt dus het antwoord gevonden op de gedane vraag, waarom het geloof in den Heere Jezus Christus het zaligmakend geloof genoemd wordt.

Dat geloof maakt zalig.

Te gelijker tijd wordt ook aangewezen *wat* het zaligmakend geloof is, n.l. het geloof in den Heere Jezus Christus.

Vele andere uitspraken zouden nog hierbij kunnen gebracht worden. Wij zullen slechts twee noemen. Vooreerst Efeze 2 : 8: „Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave." Alzoo wordt ook hier duidelijk op den voorgrond gesteld eene zaligheid, die *door het geloof* geworden is, en men verstaat dusdoende de beteekenis van het zaligmakend geloof. En in de tweede plaats wijzen wij op de bekende woorden in Johannes 3 : 16, waar het wezen van het zaligmakend geloof wordt blootgelegd: „Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen ééniggeboren Zoon gegeven heeft, *opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*"

Ook hier weer vinden wij in die schoone, treffende, eenvoudige woorden hetzelfde antwoord gegeven, dat „het geloof in Hem, den Zone Gods," het eeuwige leven, de zaligheid geeft, en dies zaligmakend is.

Nu staat ons tweeërlei te doen. Vooreerst hebben wij aan te toonen, dat het zaligmakend geloof een *geloof* is. En

in de tweede plaats dienen wij de *zaligmakende kracht* van dat geloof na te gaan.

Vooral dat eerste stuk mag niet te licht geschat worden. Het geloof als zoodanig behoort tot het wezen van den mensch. Het ligt in de orde der natuur, dat de mensch geloovig is, geloof bezit, metterdaad gelooft.

Adam in het Paradijs ontving, krachtens zijne schepping naar het Beeld Gods, het geloofsleven in zijne ziel. En ook Christus Jezus, dewijl Hij waarachtig mensch was, heeft het geloof gehad.

Dat geloof, zooals het in de schepping aan Adam gegeven was, en zooals hij het dus bezat vóór den val, was de band van zijn zielsbewustzijn, die hem bond aan God zijn Schepper. Door dat geloof oefende hij bewuste gemeenschap met zijn Maker en Formeerder. Het was door de kracht van zijn geloofsleven, dat hij Gods stem beluisterde in de sprake der natuur. Alleen in den weg des geloofs kon Adam van God den Heere afweten en, als diep afhankelijk schepsel, al zijn betrouwen op Hem stellen. Het geloof was eveneens voor Adam in den staat der rechtheid een *bewijs* der zaken die hij niet zag. Vóór of na den val — dat maakt geen verschil — is het geloof een kracht der ziel (virtus) om met de wereld der onzienlijke dingen in bewuste gemeenschap te treden.

Door de zonde is die kracht in haar tegendeel omgeslagen. Zoo is altijd de werking der zonde. De zonde werpt zich op de van God gegeven krachten, en verkeert die in haar tegendeel. Positief heeft de zonde nog nimmer iets tot aanzijn geroepen. Ze is een beroovende actie. En zoo is de geloofskracht, die naar scheppingsorde tot het wezen en de natuur van den mensch behoort, door de actie van de zonde geworden een bedenken des vleesches, dat vijandschap tegen

God is. De negatieve kracht van het ongeloof uit zich in *verwerping* van Gods Woord en in *haat* tegen God en Zijn Gezalfde.

Als God de Heere nu met genade komt werken in de zielen Zijner uitverkorenen, als Hij den Raad des eeuwigen welbehagens in hunne harten gaat uitvoeren, dan wordt niet iets *nieuws* geschapen. De Gereformeerden zijn wars van de leer eener „nieuwe schepping", en zij handhaven het beginsel van vernieuwing, van herschepping, van wederbaring. Ten opzichte van het geloof werd dit dan ook zoo toegepast, dat men uitsprak: het geloof (n.l. het zaligmakend geloof) is geen zesde zintuig der ziel, maar eene herstelling van het zielsleven zelf, dat, door de zonde, in het ongereede geraakte.

Het zaligmakend geloof is en blijft *geloof*, eene kracht in het bewustzijn aangaande de onzienlijke dingen, den mensch in de schepping zelve geschonken. Dat geloof nu werd door de zonde aangetast. En zaligmakend is de *herstelling* van dat geloof, is de *rechtzetting* van dat geloof in den gevallen mensch, in den zondaar. Deze zaligmakende herstelling, of herschepping van het geloofsleven in den mensch, heeft plaats op zoodanige wijze, als het vereischt wordt in verband met de verdorven natuur van den afgeweken, gevallen en vervallen mensch.

In het diepste wezen der zaak is dus zaligmakend geloof eene *herstelling* van het geloofsleven in den verloren zondaar. En ten gevolge van deze wederbaring is het geloof, onderwerpelijk, het middel ter zaligheid, den uitverkorenen des Vaders geschonken.

* * *

Ons tweede punt was: de *wijze* der herstelling van het zaligmakend geloof. In den aanvankelijken staat der rechtheid was er geen plaats voor de belofte van Christus' komst, welke komst eerst *na* den val geopenbaard werd, al lag het Besluit van Christus' zending, in Gods Raad, vóór den val vast.

In het Paradijs richtte zich het geloofsleven van Adam rechtstreeks op God Drieëenig, zonder tusschentreding van een Middelaar. Adam *kende* (door het geloof) God zijn Maker, èn *vertrouwde* op zijn Formeerder. Het was in den hof van Eden een onmiddellijke geloofsgemeenschap tusschen den almachtigen Schepper en den naar Zijn Beeld geschapen mensch.

Maar de herstelling van die geloofsgemeenschap in de uitverkorenen, gewrocht door het genadewonder der wedergeboorte, kan niet zonder Middelaar plaats grijpen. Nu is het optreden van een Middelaar en Verlosser noodzakelijk. En sinds is het de stellige uitspraak: „Niemand komt tot den Vader dan door Mij. Niemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het de Zoon wil openbaren." (Mattheüs 11 : 27.)

Evenals Israël in de woestijn, gebeten door de vurige slangen, te zien had op de koperen slang, zou het genezen worden, zoo heeft het geestelijk Israël des Nieuwen Testaments, gebeten door de oude Slang, te zien op Christus als den Middelaar Gods en der menschen, zal het zalig worden. Een iegelijk die in den Zoon gelooft, *en door den Zoon in den Vader,* zal niet verderven, maar het eeuwige leven hebben.

Vóór de zonde was het dus eene *rechtstreeksche* geloofsgemeenschap tusschen des menschen ziel en zijn Schepper. Na de zonde kwam er eene *middellijke* geloofsgemeenschap tusschen de zielen der uitverkorenen en hun genadigen God.

De stokbewaarder vraagt: „Lieve heeren, wat moet ik doen,

opdat ik zalig worde?" En het éénige antwoord dat hier gegeven kan worden luidt, als het woord dat voor een ieder geldt: „Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden." De Verbondsbelofte wordt onmiddellijk hieraan toegevoegd: „gij en uw huis."

Het zaligmakend geloof is de wondere herstelling van het geloof in hen die eenmaal zalig zullen worden. Dat geloof is een vrije gave Gods, en wie het ontving heeft er zijn God dank voor te weten, en mag vastelijk vertrouwen, dat eens de eeuwige zaligheid zijn deel zal zijn, vermits het geloof niet aller is, maar alleen der uitverkorenen Gods, en de verkiezing Gods onberouwelijk is.

Het zaligmakend geloof kan niet anders, dan zich op den Christus Gods richten, en Hem zoeken met toevluchtnemend vertrouwen, vermits God zich in Christus openbaart, en buiten Christus geen zaligheid te zoeken of te vinden is.

Als Filippus zijn Heiland vraagt: „Heere, toon ons den Vader, en het is ons genoeg!" dan luidt het antwoord, waarin de zaligmakende kracht van het herschapen geloofsleven is beschreven: „Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien."

Hij is *de* weg, *de* waarheid en *het* leven. De zaligheid is in geen anderen, want er is ook onder den hemel geen andere naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden.

Omdat het zaligmakend geloof is het geloof van de wedergeborenen, dat zich op Christus richt, en juist door het *geloof in Christus* de belofte der zaligheid wegdraagt, daarom wordt die Heiland *Jezus* geheeten, dat is Zaligmaker, omdat Hij Zijn volk zalig maakt van hunne zonden.

* * *

Zagen we ditmaal, dat het zaligmakend geloof vooreerst een *geloofskracht* is, en in de tweede plaats, dat deze *zaligmakende* herstelling van het geloof in de wedergeboorte bij de uitverkorenen plaats grijpt, in verband met den éénigen Middelaar, zoodat de zaligheid er stellig bij beloofd en er onlosmakelijk aan verbonden is, wij hopen nu achtereenvolgens de twee deelen van dat geloof te gaan bespreken.

Wel zijn er steeds geweest die van *drie* deelen des geloofs (kennis, toestemming en vertrouwen) spraken, maar wij houden ons aan de voorstelling van den Heidelberger, die slechts *twee* deelen van het oprechte of zaligmakende geloof kent. En dat om verschillende redenen, die wij alsdan nader zullen uiteenzetten.

Het geloof is een *vaste grond* der dingen die men hoopt, en een *bewijs der zaken* die men niet ziet.

Mozes geloofde, en door zijn geloof hield hij zich vast als ziende den Onzienlijke. Den Onzienlijke te zien, en aan Hem zich vast te houden, is de heerlijkheid des geloofs.

Zoo geloofde Adam in het Paradijs in zijn Schepper, toen God zich openbaarde in heerlijkheid en majesteit. Zoo gelooft de begenadigde in zijn Bonds-God in de openbaring van goddelijke ontferming en genadig mededoogen.

VI.

DE KENNIS DES GELOOFS.

Mijn volk is uitgeroeid, omdat het zonder kennis is; dewijl gij de kennis verworpen hebt, heb Ik u ook verworpen.
Hoséa 4 : 6a.

Uit hoeveel deelen bestaat het zaligmakend geloof? Deze vraag is ons thans ter onderzoek voorgelegd, en aan de hand van den Heidelberger wenschen wij haar te beantwoorden.

De gevoelens loopen hierover uiteen. Volgens sommigen bestaat het wezen des geloofs uit *twee*, volgens anderen uit *drie* deelen. Zij, die bij voorkeur twee stukken opsommen, noemen: kennis en vertrouwen; en zij die pleiten voor drie deelen, rekenen: kennis, toestemming en vertrouwen.

In het wezen der zaak nu maakt dit niet het minste verschil, en is het ten slotte slechts een formeele kwestie. Want heel het geding, dat men er van gemaakt heeft, komt hierop neer, of de kennis zelve wel den naam van geloof dragen mag, dan wel of de toestemming van het gekende het eigenlijke van het geloof is. En dan moet, als de vraag zóó gesteld wordt, wel toegegeven worden, dat wij niet in de kennisse als zoodanig, maar wel in de beaming van het gekende met het eigenlijke geloof te doen hebben.

Zoo vat ook de Heidelbergsche Catechismus het op. Een waar geloof is *niet alleen ..... maar ook .....* En juist die onscheiding van het bekende „niet alleen" en „maar ook" doet u reeds onmiddellijk zien, dat ook daar het wezen des geloofs behandeld wordt als bestaande uit twee deelen.

De nadere uiteenzetting van het eerste deel brenge daarbij niet in verwarring. Want als we lezen: „een waar geloof is

niet alleen een stellig weten of kennisse waardoor ik alles voor waarachtig houde dat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft", dan wordt daar toch niet onduidelijk gezegd, dat het niet het stellig weten of de stellige kennisse als zoodanig is die men geloof noemt, maar dat dit juist gekarakteriseerd wordt door deze woorden, waarop dan ook volle nadruk moet gelegd worden: *„waardoor ik alles voor waarachtig houde."*

Zoo ligt het trouwens in den aard der zaak. Wie toch zal beweren, dat de kennisse der Heilige Schrift zelve reeds het geloof is, en wie zal niet onmiddellijk toegeven, dat dit juist is het „voor waarachtig houden" van wat men uit de Schrift weet?

Want een ongeloovige kan zeer wel den ganschen Bijbel kennen, en volledig op de hoogte van den inhoud er van zijn, en toch verwerpt hij desondanks de Schrift, hij houdt Gods Woord *niet* voor waarachtig. Zijn ongeloof bestaat derhalve niet in gemis aan kennis, maar daarin, dat hij *niet* voor waarachtig houdt, wat hij uit de Schrift weet.

En omgekeerd, een Christen kan zeer wel den Koran van Mohammed kennen, hij kan dien ijverig bestudeeren, hij kan terdege er in thuis zijn, maar toch zegt hij: ik houd den door mij gekenden Koran niet voor waarachtig, hij is leugenachtig.

Geloof onderstelt steeds, dat iets geweten wordt, en dat, wat geweten wordt, wordt toegestemd, beaamd, voor waarachtig gehouden. Niet het kennen, wel het *erkennen* raakt het eigenlijke geloofselement.

* * *

Is zoodoende duidelijk geworden, wat het onderscheid is tusschen „kennis" en „toestemming" ten opzichte van het geloof, dan wijzen wij er thans onmiddellijk op, dat hier

wel van onderscheiding, maar geenszins van scheiding sprake mag zijn.

Zonder kennis kan het geloof niet bestaan. Het geloof is in alle opzichten aan kennis gebonden. Kennis is de onmisbare voorwaarde voor het geloof. Het geloof richt zich op den inhoud der kennis.

Dat gaat reeds in het natuurlijke leven door. Wanneer iemand tot u komt met een verhaal, dan moet ge toch eerst dat verhaal *kennen,* daarna zult gij uitmaken of dat verhaal u aannemelijk voorkomt, en of gij het gelooft. Hoe zult ge iets gelooven, als ge niet eerst *weet,* wat ge gelooft! De inhoud van het geloof moet noodzakelijk vooraf gekend worden.

Hierdoor nu wordt met name duidelijk, dat *geloofsleven* nog iets anders is dan *gevoelsleven.* Dit laatste dreigt zoo licht te verloopen in onschriftuurlijke gemoedelijkheid, en, ten gevolge daarvan, in allerlei valsche mystiek, juist doordat het element van kennis, waardoor voor waarachtig gehouden wordt wat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, menigmaal verwaarloosd wordt.

Zal het geloof wezenlijk een geloof zijn, dan is het onmisbaar vereischte, dat er een mededeeling of openbaring zij, dat die openbaring gekend worde, en dat datgene wat uit kracht van mededeeling gekend wordt, worde toegestemd en beaamd. Toen wij het woord geloof taalkundig onderzochten, bleek ons, dat reeds het woord als zoodanig aangeeft dat „gelooven" is *aannemen wat een ander ons mededeelt.*

Zal iemand zoo gelooven, dat hij alles voor waarachtig houdt dat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, dan kan het niet anders, of hij moet dat Woord Gods eerst kennen.

Op die *kennisse* in het geloofsleven werd met name door de Gereformeerden steeds groote nadruk gelegd. Wel heeft men juist deswege vaak het verwijt van intellectualisme ons

doen hooren, doch dit kwam voort uit misverstand. Wanneer het oog helder open is voor de gemaakte onderscheiding tusschen „kennis" en „toestemming", dan ontkomt men aan dat gevaar, en geeft den beschuldiger geen vat op zich. (Wij spreken thans niet over het zaligmakend element dat óók in de rechte kennis gelegen is.)

Immers wie het geloof in de kennisse zelf zoekt, ja, die loopt gevaar verstandsmensch te worden, en in intellectualisme te vervallen.

Uit het hebben van veel *kennis* volgt volstrekt niet het aanwezig zijn van veel *geloof*. Zoo staat het niet. Alleen als het eigenlijk geloofselement niet in de kennis, maar in de toestemming, in de beaming van het gekende wordt gezocht, dan voelt ieder terstond, hoe zoodoende een machtige dam tegen alle intellectualistisch gevaar is opgeworpen, en dat het, voor het zaligmakend geloof, wel is waar een gewichtige vraag is: hoe staat het met de kennis? doch dat de groote hoofdvraag toch is en blijft: houdt gij zonder eenige twijfeling, zonder zweem van aarzeling dat alles, wat gij kent, nu ook voor volkomen waarachtig? Zegt gij in volle oprechtheid des harten ja en amen op alles wat God in Zijn Woord tot u zegt?

Vandaar komt het ook, dat er een onmiskenbare verhouding bestaat tusschen de kennis van Gods Woord en het geloof daarin. Naarmate iemand meer van Gods Woord afweet en beter in de Heilige Schrift thuis is, naar die mate zal hij ook meer of minder krachtig in het geloofsleven zijn. Natuurlijk moeten tijden en allerlei bijzondere omstandigheden hierbij in acht genomen worden. De stokbewaarder van Filippi zal stellig wel niet veel van het Evangelie geweten hebben, en in onze dagen wordt gewis heel wat meer vereischt. De kamerling van de koningin der Mooren

ontving catechetisch onderwijs dat in enkele uren afliep, zooals het tegenwoordig niet meer zou kunnen.

Doch eenige kennis is altijd noodig. Men moet kennis hebben van zijn zonden, en weten van de barmhartigheden Gods, in Christus Jezus geopenbaard. Bovendien, hij, die in de kennis der waarheden (die hij oprechtelijk omhelst) het verst gevorderd is, zal in dit leven toch nog altoos ootmoedig moeten belijden: „Wij zien nu door een spiegel in een duistere rede, maar alsdan zullen wij zien aangezicht tot aangezicht; *nu ken ik ten deele,* maar alsdan zal ik kennen, gelijk ook ik gekend ben."

* * *

Ten slotte wenschen wij nog op eenige uitspraken der Heilige Schrift de aandacht te vestigen, waar gewezen werd op de beteekenis van het *kennen* der waarheid door het geloof.

In Jesaja 53 : 11 lezen wij: „Door Zijne kennis zal Mijn Knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken." De Kantteekening verklaart kort maar duidelijk: „Versta die *kennis,* door welke Hij zou bekend en aangenomen worden als Heiland en Middelaar tusschen God en de menschen." De bedoeling is, dat hier gesproken wordt van het rechtvaardigmakend geloof, voortspruitend uit de *kennis* van den Rechtvaardige.

Ook wijzen wij op de bekende uitspraak van den Heere Jezus in het hoogepriesterlijk gebed. De woorden van Johannes 17 : 3 luiden: „Dit is het eeuwige leven, dat zij U *kennen,* den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus. Dien Gij gezonden hebt!" En zoo juist vertolkt de Kantteekening de gedachte, dat de woorden: „dit is het eeuwige leven" beteekenen: dat is de weg en het middel om tot het eeuwige leven te komen", en die weg om het eeuwige leven deel-

achtig te worden, en de zaligheid te beërven, is de *rechte kennis* van God en van den Middelaar Jezus Christus.

Is het bezit dier kennis onmisbaar om tot het toestemmend, aannemend, beamend geloof te komen, daarenboven is de strafrede hard tegen hen, bij wie zij niet aanwezig is.

Hoor den profeet Jesaja klagen: „Een os kent zijn bezitter en een ezel de krib zijns heeren, maar Israël heeft g e e n k e n n i s, Mijn volk verstaat niet."

Maar somber voor zijn tijd, en dreigend ook voor onze dagen staan de woorden van Hosea, die hier boven ons stuk staan afgeschreven:

„Mijn volk is uitgeroeid, omdat het zonder kennis is; dewijl gij de kennis verworpen hebt, heb Ik u ook verworpen."

VII.

DE ZALIGMAKENDE KENNIS.

De natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden.
1 Corinthe 2 : 14.

Wij schreven in ons vorig artikel tusschen twee haakjes: „Wij spreken nu niet over het zaligmakend element dat óók in de kennis gelegen is." En daarmee bedoelden wij dat, al is het eenerzijds waar dat het geloof niet in de kennis als zoodanig is gelegen, maar in de toestemming van het gekende, toch anderzijds niet over het hoofd gezien mag worden, dat het zaligmakend geloof amen zegt op een bijzondere kennis, die deswege dan ook, om haar beter aan te duiden, *geloofskennis* geheeten wordt.

Op dit punt wenschen wij thans wel ietwat nader in te gaan, ter afsnijding van alle misverstand.

Het is niet zoo, dat het zaligmakend geloof als voorwerp van toestemming te doen heeft met een *natuurlijke kennis* van de bijbelsche waarheden. Ware dit ons bedoelen, dan zouden wij ons aan een valsche vermenging van natuur en genade schuldig maken, dan zou in onze beschouwing de eenheid in het werk Gods ontbreken, en dan zou, evenals bij de Remonstranten, de voleinding van wat God begon onzeker zijn.

Maar zóó is het niet. Het zaligmakend geloof heeft te doen met een *bovennatuurlijke kennisse*.

Misschien is het duidelijker, als wij zeggen dat het zaligmakend geloof beaamt de kennisse, niet van den natuurlijken mensch, maar van den *wedergeboren mensch*.

Wij hebben nooit te vergeten het woord van den Heere Jezus, eenmaal tot Nicodemus gesproken: „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien." Dat wil toch ook zeggen, dat een, die niet geboren is uit water en Geest, zelfs niet in staat is *geestelijke kennis* van de dingen van het Koninkrijk Gods deelachtig te worden.

Met een beeld aan het natuurlijke leven ontleend is deze zaak wel begrijpelijk te maken. Een die stokdoof is kan geen kennis verkrijgen van de tonen der muziek. Een die stekeblind is kan geen kennis erlangen van de kleuren. Het rijk der tonen is voor den doove ontoegankelijk. Het gebied der kleuren is onbereikbaar voor den blinde.

En evenzoo nu is het onmogelijk voor een niet wedergeborene om het geklank des Evangelies te hooren, of om het wonderbaar licht van Gods hemelsch Koninkrijk te aanschouwen.

Overmits het nu zeker waar is, dat een natuurlijk mensch wel *verstandelijke* kennis van den Bijbel kan bezitten, maar dat het zaligmakend geloof werkzaam is met de *geestelijke* kennis van de verborgenheden van Gods Woord, zoo is het noodig, dat ook over het zaligmakend element in de kennis zelve een woord gezegd wordt.

* * *

Paulus handelt van deze diepe waarheid in I Corinthe 2 : 14: „De natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden."

Let wel op wat Paulus van den natuurlijken (dat is onwedergeboren) mensch zegt: hij *kan* ze niet verstaan. Het vermogen om geestelijk te onderscheiden, mist de natuurlijke mensch. Eerst in de wedergeboorte wordt een hoorend oor en een ziend oog van den HEERE geschonken.

Ja, zoozeer staat de natuurlijke kennis tegenover de geestelijke kennis van den wedergeborene, dat in I Corinthe 1 er op wordt gewezen, hoe de *wijsheid* Gods *dwaasheid* voor de wereld is, en dat de wereld God niet heeft gekend in de wijsheid Gods (vers 21). En als God de Heere uitverkiest wie Hij wijs maken zal, lezen we dan niet: „maar het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou"? (vers 27.)

Dat het zaligmakend geloof, wanneer het de waarheden aanvaardt, werkzaam is niet met natuurlijk maar met geestelijk gekende waarheden, met verborgenheden die een mystiek karakter aan die kennis verleenen, blijkt waarlijk niet het minst uit dat roerend dankgebed van onzen Heiland: „Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen

hebt, en hebt ze den kinderkens geopenbaard. Ja, Vader, want alzoo is geweest het welbehagen voor U."'

Juist die kinderkens, wien het geopenbaard is, hebben van den Heere iets ontvangen, waardoor zij in staat zijn geestelijke kennis van de zaken Gods te verkrijgen. Wanneer wij in Efeze 1 : 17 lezen: „opdat de God van onzen Heere Jezus Christus, de Vader der heerlijkheid, u geve den Geest der wijsheid en der openbaring, in Zijne kennis," dan volgt daar onmiddellijk op, waarin die gave bestaat: „namelijk *verlichte oogen uws verstands.*"

Een mensch, in zonden ontvangen en geboren, en niet in Christus geheiligd, is *verduisterd* in zijn verstand, en zoodoende vervreemd van het leven Gods. Maar als God Zijne genade in den uitverkorene gaat uitwerken, dan werkt de Almachtige wederbarend, en in die hemelsche wedergeboorte geeft de Vader aller lichten eerst „verstand met Godlijk licht bestraald", voorts eene heiliging in de genegenheden, en eindelijk eene omzetting van den verdorven wil.

Ten gevolge nu van deze goddelijke verlichting des verstands is het den wedergeborene mogelijk, de zaken van Gods Koninkrijk te zien, daarvan de geopenbaarde kennis te verkrijgen, en er zijn amenzeggend geloof aan te schenken.

* * *

Voegen wij aan deze theoretische uiteenzetting een practische verklaring toe.

Het is niet de vraag of men de *letter* van Gods Woord kent, want dat kan men met het natuurlijk verstand ook. Maar het komt er voor het zaligmakend geloof op aan, of er een rechte, ware, geestelijke kennis van het Woord des Heeren is.

V e r s t a a t g ij o o k, w a t g ij l e e s t? is de vraag van Filippus, die ook hier van kracht blijft.

Als de geschiedenis van Abraham met zijne twee zonen, één uit de vrije en één uit de dienstmaagd, gelezen wordt, dan kan het natuurlijk verstand die geschiedenis zeer wel kennen en ook gelooven. Maar de wedergeborene verstaat die geschiedenis bovenal *geestelijk*, en dat zooveel te meer, waar Paulus in Galaten 4 : 24, juist aangaande die gebeurtenis, zegt: „hetwelk dingen zijn, die andere beduidenis hebben, want deze zijn de twee verbonden."

Als de profetie gelezen wordt, dan is er bestraling met het goddelijk licht voor noodig, zal men niet de letter der profetie, maar den geest der profetie verstaan. Want, zoo lezen we in Openbaring 19 : 10: „de getuigenis van Jezus is de geest der profetie."

Die kennisse nu, die alleen door het verlicht verstand van den wedergeborene verkregen kan worden, is de zaligmakende kennis. Met haar hebben wij door de toestemming van het zaligmakend geloof te doen, zullen wij een geloof bezitten, waardoor we niet alleen iets weten, maar waardoor we werkelijk zalig worden.

En als ge dan ten slotte vraagt, hoeveel iemand wel *weten* moet, hoe groot de *geloofskennis* zijn moet, om zalig te leven en te sterven, dan verwijzen wij hiervoor naar de tweede vraag van den Heidelbergschen Catechismus, waar het antwoord u zegt, dat deze *kennisse* zich uitstrekken moet over drie stukken.

Ge hebt te *weten* hoe groot uwe zonden en ellende zijn. Ge hebt te *weten* hoe ge van al uwe zonden en ellende verlost wordt. Ge hebt te *weten* hoe ge Gode voor zulke verlossing dankbaar hebt te zijn.

Deze drie stukken zijn van oudsher in de Gereformeerde Kerken de stukken van de geloofskennis geweest. Met deze stukken heeft het zaligmakend geloof van doen. Van deze

dingen moet de ziel weten, en daarop moet zij amen zeggen.

Die kennis nu is nooit het deel van een natuurlijk mensch. Hij *kan* die dingen zelfs niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden.

Zelfkennis wordt vóór alle dingen gevraagd, om daardoor te weten wie en wat gij zijt in u zelven, buiten Christus gedacht, maar als doemschuldig Adamskind beschouwd.

Kennis wordt er vereischt, om te weten dat God rechtvaardig is, en dat God wil dat aan Zijne gerechtigheid genoeg geschiede, en dat aan haar volkomen betaald moet worden.

Kennis is noodzakelijk, dat Christus Jezus, als Borg en Middelaar, voor al de uitverkorenen des Vaders bij God is, en dat er vergeving gewrocht is alleen door de voldoening van het bloed des Lams.

Kennis is onmisbaar van het leven der dankbaarheid, hoe ge voor Gods aangezicht oprechtelijk zult wandelen. En als het geloof met deze driedubbele kennis bezig is, dan weten wij, dat die kennis alleen het deel is der wedergeborenen, en dat deze geloofskennis zaligmakend is, omdat daaraan de zaligheid verbonden is.

Zoodoende blijkt duidelijk, dat er van een valsche vermenging van natuurlijke kennis en zaligmakend geloof geen sprake is.

Zoo is er éénheid in het genadewerk Gods, dat uit Hem èn de kennis, èn het geloof èn de vruchten zijn.

Zoodoende is er ook een rustig vertrouwen, dat de Heere niet zal laten varen de werken Zijner handen, maar dat Hij zal voleinden wat Zijne hand begon.

Want diezelfde trouwe God, die deze *geestelijke* kennis gaf, geeft ook het zaligmakend geloof, en Hij zal Zijn werk voleinden, omdat Zijn werk een *volkomen* werk is.

VIII.

HET VERTROUWEN DES GELOOFS.

Dezelve Geest getuigt met onzen geest,
dat wij kinderen Gods zijn.
Romeinen 8 : 16.

Volgens den Heidelberger bestaat het zaligmakend geloof uit *twee* deelen. Daar is niet alleen een stellig weten, maar ook een hartelijk vertrouwen. Wij zijn van oordeel, dat thans genoegzaam gehandeld is van de kennisse, die noodzakelijk den inhoud aan het geloof geeft, en die alleen door de wedergeborenen, krachtens de verlichting des Heiligen Geestes, verkregen kan worden, zoodat wij meenen thans gevoeglijk te kunnen overgaan tot de bespreking van het tweede deel des geloofs, het *hartelijk vertrouwen*.

Beginnen wij ook hier met te wijzen op het bekende antwoord van den Catechismus, die in kerken en scholen (volgens het opschrift van dat kerkelijk leerboek) geleerd wordt. Daar heet het: „maar ook een vast vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest door het Evangelie in mijn harte werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken is, uit loutere genade, alleen om de verdienste van Christus wille."

Steeds hoorden we, dat dit het moeilijkste stuk van het geloofsleven was. Men kan met velen over de zaken van het geestelijk leven spreken, en zal dan vernemen, dat men zeer zeker alles voor waarachtig houdt wat ons God in Zijn Woord openbaart, dat men in het minst niet twijfelt aan de waarheid van Gods Woord; dat men ook zoo ver gaat met stellig en zeker te gelooven dat er vergeving der zonden is, eeuwige

gerechtigheid en zaligheid *alleen om Christus' wil;* men gelooft gaarne, dat het voor anderen zoo is, dat er vaders in Christus, en eikeboomen der gerechtigheid zijn, die daar deel aan hebben; men geeft toe, dat er krachtdadig bekeerde zielen zijn, die kunnen oproepen om toe te luisteren wat God aan hun zielen heeft gedaan.

Maar . . . . dan heeft God het aan *hun* zielen gedaan. Dat is genade voor *anderen.* Voor uw gevoel, voor uw bewustzijn staat *gij* er nog buiten. Gij zoudt het 't liefst zoo willen uitdrukken: „wel aan anderen, maar niet (ten minste nog niet) aan mij," in plaats van zoo beslist te spreken als dat in den Catechismus gedaan wordt: „niet alleen aan anderen, maar ook mij."

Dat „*ook mij*", het wordt zoo weinig vernomen, en waar het beluisterd wordt, hoort men het zoo fluisterend, zoo zacht uitspreken. En toch, wat men *ook van u* zoo gaarne hooren zou, waar men op wacht, het is die fiere geloofstaal, die vaste verzekerdheid van het geloof: Ik weet, *mijn Verlosser* leeft.

* * *

Nu hebben wij vóór alle dingen er op te letten, dat God de Heere die verzekerdheid des geloofs geeft, dat deze zekerheid een gave Gods is, die werkelijk gevonden wordt; ja, veel meer nog, dat deze verzekerdheid een kostelijke vrucht is van het genadewerk Gods, waar de hemelsche Landman naar zoekt. Evenzeer als er moet worden aangedrongen op een stellig weten, evenzeer moet worden opgewekt tot een hartelijk vertrouwen. De Heere onze God heeft deze twee in het geloof te zamen nauw verbonden. Het geloof is niet alleen een weten, *maar ook* (let hier wel op) een hartelijk vertrouwen.

De verzekerdheid wordt in dit leven door God den Heere gegeven. Dat weten wij èn uit de Heilige Schrift èn uit de de ervaring der geloovigen. Wanneer wij Psalm 23 lezen, dan wordt daar de hooge geloofstaal vernomen: „De H E E R E i s m ij n H e r d e r!" Zoo vangt het aan. David zingt niet: De HEERE is een Herder, of: de HEERE is een Herder voor anderen. Neen, ganschelijk niet; zijn jubel gaat op over persoonlijk heil, niet alleen voor anderen, maar ook voor hem zelf, en dies juicht hij in dezen psalm, die eerst zóó recht verstaan wordt: „De HEERE is *mijn* Herder!"

Dat dit de rechte zin is van deze woorden, blijkt wel uit wat onmiddellijk volgt: „*mij* zal niets ontbreken." Dat weet David voor zich zelf, daarvan is hij overtuigd, en al ging hij nu ook in een dal der schaduwen des doods, dan zou hij geen kwaad vreezen, want de HEERE is *zijn* Herder, en daarom zal *hem* niets ontbreken; de herdersstaf in die Vaderhand was hem derhalve een onuitsprekelijke troost.

Ook van Paulus vernemen wij die verzekerdheid van zijn staat, als hij in Galaten 2 : 20 uitroept: „Ik ben met Christus gekruisigd, en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij." Neen, niet alleen anderen, Petrus, Johannes, Jakobus, maar *ook ik*, Paulus, weet mij met Christus gekruisigd, en den Zone Gods *in mij* levende en werkende.

Deze voorbeelden kunnen zeer vermenigvuldigd worden. Ze komen herhaalde malen voor. Maar hoe ook onderscheiden in bewoording en uitdrukking, de grondtoon van de verzekerdheid des geloofs, van het hartelijk vertrouwen, is en blijft de zekerheid in eigen hart, dat het niet alleen voor anderen, maar dat het ook voor mij is, een zalige wetenschap van er persoonlijk deel aan te hebben. „Ik weet, *mijn* Verlosser leeft, en Hij zal de laatste over het stof opstaan, en als zij na mijne huid dit doorknaagd zullen hebben,

zal *ik* uit *mijn* vleesch God aanschouwen." Zoo sprak Job, en velen van Gods kinderen spraken het hem na.

Dit zijn weliswaar voorbeelden van bijbelheiligen, die van groote dingen gewagen konden, maar wij hebben er ook op te letten, hoe de Heere Zelf openbaart dat Hij deze heerlijkheid aan Zijn gunstelingen te genieten geeft, als de vindenstijd daar is.

De Evangelist van het Oude Testament predikt, en zij wien de arm des HEEREN geopenbaard is, gelooven het: „Het werk der gerechtigheid zal vrede zijn, en de werking der gerechtigheid zal zijn *gerustheid en zekerheid* tot in eeuwigheid. Mijn volk zal in eene woonplaats des vredes wonen, en in *welverzekerde woningen,* en in stille, geruste plaatsen." (Jesaja 32 : 17, 18.)

Maar ook in het Nieuwe Testament wordt herhaaldelijk van deze zekerheid gesproken. De Apostelen gewagen er voortdurend van. Wij lezen in II Corinthe 1 : 22: „Die ons ook heeft verzegeld, en het onderpand des Geestes in onze harten gegeven"; en de Kantteekenaren vertolken deze gedachte volkomen te recht aldus: „dat is, *als met opdrukking van Zijn zegel verzekerd,* namelijk van onze gemeenschap met Christus, en dienvolgens van onze aanneming tot kinderen en tot erfgenamen Gods."

Deze zekerheid volgt op de kennis. De kennisse des Evangelies gaat vooraf, maar bij het geloof in het Evangelie komt dan ook die heerlijke zekerheid, dat het Evangelie niet slechts een algemeene publicatie, maar ook een persoonlijke boodschap aan u brengt, dat het Evangelie niet alleen voor anderen, maar ook voor u is. Aan die zekerheid heeft het zoekend hart behoefte. Maar God laat niet in het onzekere, Hij neemt den bangen twijfel weg, Hij geeft zekerheid en vast vertrouwen.

Zoo schrijft Paulus in Efeze 1 : 13: „In welken ook gij zijt, nadat gij het Woord der waarheid, namelijk het Evangelie uwer zaligheid, gehoord hebt; in welken gij ook, nadat gij geloofd hebt, zijt verzegeld geworden met den Heiligen Geest der belofte." Het staat hier zoo uitdrukkelijk, dat het geloof zelf vooropgaat, en dat de verzegeling, ten gevolge waarvan de verzekerdheid komt, gegeven wordt *„nadat* gij geloofd hebt".

De Heere *verzegelt* Zijne belofte en genade. Hij geeft ze onder en met een zegel, juist om door middel daarvan tot verzekerdheid te geraken. Dat is zeer duidelijk in deze tekstwoorden gezegd.

* * *

Evenwel, dat is alles nog *voorwerpelijk*. Het moet erkend worden, en het is buiten allen twijfel, dat de Heere aan Zijn kinderen, in dit tijdelijk leven, licht in de duisternis, steunsel bij het onvaste, rust te midden van de onrust geeft. De Heere geeft zelfs in de Bondszegelen middelen om die verzekerdheid deelachtig te worden.

Maar *onderwerpelijk* moet deze genade tot haar recht komen, want het zegel behoort niet alleen opgedrukt te worden, maar het stempel dient ook zijn indruk achter te laten.

Dat nu is het eigen werk van den Heiligen Geest, dat vermag geen mensch te doen, hiervoor is een goddelijke werking noodig. Daarvan getuigt de Heidelberger dan ook zoo treffend juist: „een vast vertrouwen, *hetwelk de Heilige Geest* (door het Evangelie) in mijn hart werkt."

Ons tekstwoord, hierboven afgeschreven, bepaalt daar in het bijzonder bij: „Dezelve Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn." Daar is zeer zeker een getuigenis van den Heiligen Geest, een testimonium Spiritus Sancti. Die

Heilige Geest, God met den Vader en den Zoon, te eeren tot in eeuwigheid, overtuigt van zonde, overtuigt van gerechtigheid, overtuigt van oordeel.

Die Heilige Geest overtuigt, dat het alles waarachtig is wat God in Zijn Woord ons openbaart.

Diezelfde Heilige Geest komt ook werken in de harten der uitverkorenen met vreedzame en zeer liefelijke werkingen, om de ziel te overtuigen, en het gemoed te verzekeren, dat de vergeving der zonden, de eeuwige gerechtigheid en zaligheid, van God niet alleen anderen in het algemeen, maar ook zeer bijzonderlijk aan u persoonlijk geschonken is.

Die Heilige Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn, d.w.z. (zie de Kantteekening), de Heilige Geest beweegt ons niet alleen, God als onzen Vader aan te roepen, maar getuigt inwendig tot onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn.

En als de Heilige Geest zóó in het hart gewerkt heeft, dan keert de ziel tot hare ruste weder, dan weet zij dat God ook haar heeft welgedaan, dan roept zij met volle vrijmoedigheid God als haar Abba, haar lieven Vader aan.

Dan juicht zij in heiligen geloofsjubel met al de beweldadigden: „Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus."

Heerlijk, als het zoo met u mag zijn!

IX.

HET TOEVLUCHTNEMEND GELOOF.

Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd.
Hebreën 4 : 16.

De zalige verzekerdheid van zijn staat voor God, is het heerlijkste wat door een kind Gods op aarde kan genoten worden. Het wekt tot heilige jaloerschheid op, wanneer we hooren getuigen, dat iemand in de volle ruimte geleid is, verkeeren mag in de zeer grazige weiden, en drinken uit de zeer stille wateren. Dan toch is alle bange vreeze uitgebannen, en wordt een geloofsjubel vernomen, die, als beginsel van het eeuwige leven, voorsmaak is van de volkomene zaligheid hiernamaals.

Maar wie is er, die beweren zal dat deze blijde verzekerdheid des heils hier op aarde eene plante is, die den heelen zomer en den ganschen winter door, zonder ophouden, geurt en bloeit? Hier is voorwaar wel een groote verscheidenheid! De plante des geloofs, met haar bloem van zalige verzekerdheid, doorleeft in het geestelijke allerlei onderscheidene gesteldheden. Ook bij haar komt de winter, waarin blad noch bloem gezien worden; straks weer de liefelijke, zachte lente, dan spruit de knop naar buiten, en dan ook keert weer het oogenblik terug, dat die knop prachtig ontluikt en dat de schoone bloem u verkwikt door kleur en geur. Maar heeft dat weer een bepaalden tijd geduurd, al naar dat de ordinantie Gods: „alles naar zijn aard", geldt, dan komt ook in de ziel de herfst, waarin de genieting van dat schoone

langzamerhand aan uw oog onttrokken wordt, en volgt de winter, waarin gij, oppervlakkig, twijfelmoedig zeggen zoudt: nu is dat alles geheel weg! En toch, de bloem ging niet weg, maar voor een wijle schuil, om straks weer door een levenwekkende lentezon tot vernieuwde openbaring van het sluimerende leven opgewekt te worden.

Zoo gaat het niet alleen in het leven der natuur, maar óók in het leven der genade; nu eens kan de ziel juichen en jubelen in de grootste zieleweelde, dan weer schijnt het alsof er geen leven is, of ook, het wordt een zuchten en klagen alsof schier alles verloren was.

Met het oog op die wisselende toestanden in het genadeleven, is het zoo goed, te onderscheiden tusschen het *wezen* en het *welwezen* des geloofs. Het wezen des geloofs omvat alles wat tot het geloof als zoodanig in alle omstandigheden behoort, het welwezen ziet op datgene, wat bij het geloof aanschouwd wordt in de gunstigste omstandigheden, in de heerlijkste oogenblikken.

Ook ten opzichte van het hartelijk vertrouwen hebben wij met deze onderscheiding te maken, en is zij waarlijk niet van belang ontbloot.

Men moet namelijk niet vereenzelvigen (gelijk menigmaal pleegt te geschieden) de *verzekerdheid des geloofs* met de *verzekerdheid des gevoels*. COMRIE schreef zoo te recht, bij zijne behandeling van Zondag VII van den Heidelbergschen Catechismus: „Wij moeten altijd onderscheid maken tusschen de *verzekerdheid des geloofs* en de *verzekerdheid des gevoels;* omdat dit niet gedaan wordt, is er een verbazende duisternis en verwardheid in de bevatting van velen, daar twee zaken, van elkander zeer onderscheiden, ondereen vermengd worden."

De verzekerdheid van het geloof behoort tot het *wezen*, de verzekerdheid van het gevoel tot het *welwezen* des geloofs.

Nu is dat hartelijk vertrouwen, hetwelk tot het *wezen* des geloofs behoort, dat onwankelbaar vertrouwen waarmede men op God steunt, het betrouwen dat men in den Heere stelt. Ik steun op God, mijn Toeverlaat.

CALVIJN, in zijne Institutie (III, 2, 17) van de verzekerdheid des geloofs handelende, bespreekt deze zaak breedvoerig en betoogt, waar hij zijne redeneering in het kort samenvat, aldus: „In somma, daar is niemand waarlijk geloovig, dan alleen diegene, die, door een grondige en zekere kennis overtuigd en verzekerd zijnde dat God hem een genadig en goedgunstig Vader is, van Zijne goedertierenheid zich zelf alles goeds belooft, en die, op de beloften van Gods goedertierenheid ten zijnent vertrouwend, ongetwijfeld hope der zaligheid heeft."

Zie, daar zijn vele beloften Gods, waarin de Heere met barmhartigheid en genade komt tot allen, die Zijn Woord gelooven, daarnaar hongeren en dorsten.

Als wij die beloften Gods met vertrouwen (geloofsvertrouwen) aangrijpen, dan komt in de ziel, wat de Apostel *vrede* noemt. Waarom vrede? Omdat er zonder dat stille vertrouwen op Gods beloften een beroering van schrik en vreeze is.

Nu is het zaligmakend geloof niet altijd verzekerd in zijn gevoel, maar wel heeft het steeds, zij het ook in afwisselende mate, een hartelijk vertrouwen op God, op Zijn Woord, op het Evangelie. En als dat vertrouwen geschokt wordt, ja, dan komt de bange strijd in de ziel, en is er zeer krachtige opwekking noodig om dat geschokte vertrouwen te herstellen.

Heerlijk is het alsdan de Psalmen te lezen, want voor allerlei toestanden van het leven der ziel is een lied in dien heiligen bundel te vinden. Sprak men in oude dagen niet van het Boek der Psalmen als van de Geestelijke Apotheek?

David, de koninklijke harpenaar, hij dichtte en zong zeer zeker onder de inspiratie des Heiligen Geestes, maar in zijn lied kwam toch óók het persoonlijk element van eigen geloofsworsteling tot uiting. Juist daarin schuilt het geheim, dat wij voor eigen hart zoo rechtstreeksche aansluiting aan de Psalmen hebben. De toestanden die David doorleefde, maken ook wij op onze wijze door, en zijne klachten konden vaak, zoo meenen wij, best onze eigen klachten zijn. Hij klaagt, hij bidt, hij jubelt, maar dan doet hij het ons voor, en wij nemen zoo gaarne zijne woorden op onze lippen.

CALVIJN zeide eens: „De Schriftuur stelt ons geen klaarder of gedenkwaardiger exempel des geloofs voor oogen dan in David, bijzonder zoo gij ziet op den gedurigen loop zijns levens."

Hoor nu dien David klagen in Psalm 42 : 6, 12: „Wat buigt gij u neder, o mijne ziele, en wat zijt gij onrustig in mij!" Dan spreekt uit dien toon twijfelmoedige verslagenheid des harten, gebrek aan vast geloofsvertrouwen. Maar door de kracht des Heiligen Geestes wekt hij zich zelf weer op tot kinderlijk vertrouwen, als het onmiddellijk daarop klinkt: „Hoop op God, want ik zal Hem nog loven. Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezichts en mijn God!"

Zeg zelf, als ge Psalm 77 leest, zoudt ge dan soms niet zeggen dat er van het hartelijk vertrouwen (hetwelk iets anders is dan de verzekerdheid des geloofs) zoo goed als niets meer te vinden is, wanneer Asaf verwijtend jammert: „Zal dan de HEERE in eeuwigheid verstooten, en voortaan niet meer goedgunstig zijn? Houdt Zijne goedertierenheid in eeuwigheid op? Heeft de toezegging een einde van geslacht tot geslacht? Heeft God vergeten genadig te zijn? Heeft Hij Zijne barmhartigheden door toorn toegesloten?"

Zie, dan is dat „oud vertrouwen" weg, en zoo noodig is

het dan, dat dit „oud vertrouwen", vaak diep geschokt door allerlei omstandigheden, weer gevoed worde door bezig te zijn met die *gewisse beloften Gods,* die nimmer falen, nimmer hare vervulling missen, maar die ontwijfelbaar op Gods tijd, naar den eeuwigen Raad, zullen gestand gedaan worden.

Daar is dus in den geloovige een kinderlijk *vertrouwen* waar God met het Evangelie tot zijne ziele kwam, dat de Heere kan en wil, ja, zal doen wat Hij beloofd heeft, omdat Hij die het beloofd heeft getrouw is. Maar dat vertrouwen is nog iets anders dan de verzekerdheid zelve, die slechts bij tijden genoten wordt. Dat vertrouwen wacht wel een heilrijk lot van den Heere, die een Rots is en Wiens hulp stellig blijken zal, maar het is niet altijd gerust, zwijgt niet steeds Gode stil.

Daar zijn zwakke oogenblikken, waarvan ook het Avondmaalsformulier spreekt, waarin wij met de zwakheden van ons geloof te strijden hebben.

In die bange oogenblikken van het leven zijn er liefelijke psalmen om ons op te beuren, om ons weer geestelijk moed te doen grijpen, om ons een hart onder den riem te steken. Denk slechts aan Psalm 27 : 14: „Wacht op den HEERE, zijt sterk, en Hij zal uw hart versterken, ja, wacht op den HEERE!"

Dat vertrouwen mag nooit op eenig schepsel gesteld, het moet van alle schepsel afgetrokken worden, en als het alleen op den HEERE, den Gods des Verbonds, die trouwe houdt en eeuwig leeft, gesteld wordt, dan is ook weer terug die werkzaamheid van het zaligmakend geloof, dan is er weer *vrede* nu voor het heden in het hart, als de ziel tot hare ruste wederkeert, en dan is er *hope* voor de toekomst, die te wachten is. Want God is onze Vrede, en wij zijn in hope zalig geworden.

Wij schreven hierboven het bekende woord: „Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd."

Hier is een apostolische opwekking tot vrijmoedig vertrouwen des geloofs, tot een vast en hartelijk vertrouwen, om met vrijmoedigheid te pleiten op Gods Trouwverbond. Wij zijn kinderen, laat ons dan vertrouwend tot onzen Vader gaan.

Eerst als wij zoo het zaligmakend geloofsvertrouwen gaan verstaan, dat dit niet bedoelt slechts te gelooven *dat* er een God is, of *aan* een God te gelooven, maar zeer bepaaldelijk: een gelooven *in* God, als zijnde een vertrouwen en steunen op den HEERE, een zich verlaten op alle beloften des Evangelies, dan gaan wij ook verstaan, dat dit geloof er zeer zeker kan zijn, zonder dat daar nog is die volle zekerheid des gevoels.

Dan is het geloof nog *toevluchtnemend,* en spreekt het door het toevlucht zoeken juist zijn vertrouwen uit, want het neemt zijn toevlucht alleen tot Hem, op Wien het alle betrouwen stelt voor dit en voor het toekomend leven.

X.

HET VERTROUWEN DES GELOOFS IN ZIJN NADERE ONDERSCHEIDING.

In God zal ik het Woord prijzen; in den HEERE zal ik het Woord prijzen. Ik vertrouw op God; ik zal niet vreezen; wat zou mij de mensch doen?

Psalm 56 : 11, 12.

Waar wij eerst meer *voorwerpelijk* gewezen hebben op de verzekerdheid des geloofs, dewijl God in Zijn Woord openbaart dat Hij metterdaad die verzekerdheid geeft aan Zijn volk; waar wij vervolgens meer *onderwerpelijk* gehandeld hebben van de verzekerdheid des geloofs bij degenen die daar met bewustheid deel aan hebben en er geestelijk van genieten — daar hebben wij in ons vorig artikel de aandacht er op gevestigd, dat het zaligmakend geloof, bestaande uit twee deelen, (n.l. eenerzijds het *voor waar houden* van de bijzondere Openbaring Gods, en anderzijds het *hartelijk vertrouwen)* ook in zijn tweede element den eisch stelt van een andere onderscheiding.

Het hartelijk vertrouwen toch kan, gelijk wij zagen, in tweeërlei zin worden opgevat, is vatbaar voor een nadere onderscheiding. Daarmede wordt dan gedoeld òf op het stellen van zijn betrouwen op den Heere, òf op de heerlijkheid, met klare bewustheid zich zelf een uitverkorene des Vaders te mogen weten.

Wij spreken met opzet van een nadere *onderscheiding,* omdat deze twee in het hartelijk vertrouwen niet te scheiden

zijn, want waar het b e t r o u w e n waarachtig op den Heere gesteld wordt, daar zal op Gods tijd, in den weg der middelen door de bediening van het Woord en het gebruik van de heilige Sacramenten, de p e r s o o n l ij k e v e r z e k e r i n g van zijn staat, de verzekerdheid des gevoels genoten worden. Deze twee zijn niet te scheiden, ze zijn innig nauw verbonden, uit het eene komt het andere te voorschijn. Het zich geheel op den Heere verlaten, is de onmisbare voorwaarde om, op den bestemden tijd, tot volle ruimte te komen.

Het geloof is niet alleen een kennis, ten minste het zaligmakend geloof is dat niet. Het vermeende geloof, het schijngeloof, het geloof van den naamchristen bezit wel kennis, doch geen *zaligmakende* kennis en dies ook geen hartelijk vertrouwen.

Maar het zaligmakend geloof is juist daarin èn van het historisch geloof èn van het tijdgeloof beslist zeer scherp onderscheiden, dat het wèl vertrouwen bezit. Velen zoeken dan ook juist in het hartelijk vertrouwen het *karakteristieke* kenmerk van het oprechte, waarachtige, zaligmakende geloof.

Zullen wij het zóó nemen, dan hebben wij echter wel te verstaan, dat het hartelijk vertrouwen in zijn wezen een steunend, een toevluchtnemend, een zich op den Heere verlatend vertrouwen is. Het is zijn eerste openbaring, zooals wij het in Psalm 146 lezen: niet op prinsen vertrouwen, zich niet op menschen verlaten, waar men nimmer heil bij vindt. Het waarachtige geloof stelt geen vleesch tot zijn arm. Welgelukzalig is de man — en hij bezit het zaligmakend element van het geloofsvertrouwen, door de vrije genade Gods, — die den Gods Jakobs tot zijne hulpe heeft, wiens *verwachting* op den HEERE zijn God is.

Zoo schoon klinkt het in de berijming van Psalm 27,

waar eerst het voorafgaande *werk Gods* wordt bezongen:

„Mijn hart zegt mij, o Heer, *van Uwentwege:*
Zoek door gebeên met ernst Mijn aangezicht,"

en onmiddellijk daarna de *uitwerking* van het werk van 's Heeren wege in het zoekend geloofsvertrouwen:

„Dat wil, dat zal ik doen; *ik zoek den zegen*
Alleen bij U, o Bron van troost en licht!"

Hierin ligt te gelijker tijd het geheim van het hartelijk vertrouwen besloten. Het is niet het zoeken, als zoodanig. Het is veel minder het zoeken in zijn vage, zwevende algemeenheid. Maar het is zeer bepaaldelijk dat wonderlijke zoeken *bij den HEERE alléén,* en bij niemand en niets anders. Ook Psalm 32 zingt daarvan, en predikt de belofte van door Gods weldadigheden omringd te zullen worden, uitsluitend aan „wie op *God* vertrouwt, *op Hem alleen*". Zoo vinden wij het gedurig in tal van de heilige liederen uit het Boek der Psalmen terug, en als saamvatting van al die gedachten schreven we hierboven uit Psalm 56 af: „In God zal ik het Woord prijzen, in den HEERE zal ik het Woord prijzen. Ik *vertrouw* op God, ik zal niet vreezen; wat zou mij de mensch doen?"

En daarnaast, ja ten gevolge daarvan, wordt ook die andere toon beluisterd van hooggestemden lof en dank. Niet alleen die van het *hijgend dorsten,* maar ook die van het *triumfeerend jubelen.*

Daar is een stil geloofsvertrouwen: De Heere zal het goed maken, het einde zal vrede zijn. Maar daar is ook een juichende geloofsverzekerdheid: de Heere heeft geholpen, de Heere is mijn deel, mijn zalig lot.

Denk aan Psalm 57, een van Davids gouden kleinoodiën, waarin zijn eer opwaakt, en zijn zanglust den dageraad vooruitstreeft. Hoor hem jubelen:

„Uw hand, o God, *heeft veilig mij geleid;*
Ik ben gered: nu is mijn hart bereid,
Het is bereid om U, mijn God, te loven."

En evenzoo in dat schoone vers van Psalm 116:

„Keer, mijne ziel, tot uwe ruste weder;
Gij zijt verlost, God heeft u welgedaan!"

Zoo ook eindigt de Psalm, waaruit we hierboven eenige verzen afschreven, aldus:

„O God, o*p mij zijn Uwe geloften;* ik zal U dankzeggingen vergelden, want Gij hebt mijne ziel gered van den dood."

Zoo gaan wij het verstaan, dat er eenerzijds een stil vertrouwen is, dat hoopt op Jakobs God, dat wacht op den HEERE, dat zeker weet n i e t b e s c h a a m d te zullen worden, dat steunt op Gods vermogen, en vertrouwt op alle beloften van genade en heil; maar dat er anderzijds ook een mystiek vertrouwen is, dat geniet het deel des bekers, dat rust in de liefelijkheên van het zalig hemelleven, dat zich vermaakt in het schoon vooruitzicht, dat zich verheugt in het goddelijk licht dat toestraalt vroeg en laat.

* * *

Waarvan zou onze Catechismus spreken, als het in antwoord 21 luidt, dat het waar geloof óók is „een vast vertrouwen, dat niet alleen anderen, maar oo*k mij* vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken is uit louter genade, alleen om de verdienste

van Christus wille?" Zou dat doelen op het steunend of op het genietend vertrouwen?

Die vraag wordt voortdurend gesteld, en zij komt telkens weer aan de orde. Wij willen, voor zoover het ons mogelijk is, ook hierop een antwoord geven.

Laat ons voor ditmaal nagaan, wat een godgeleerde als COMRIE, die zeer groot vertrouwen ten onzent geniet, dienaangaande in zijn bekende Catechismusverklaring zegt.

Als hij toegekomen is aan de behandeling van het *vaste vertrouwen,* dan schrijft hij reeds in zijn inleiding of algemeene beschouwing: „Datzelfde Woord indringende met een goddelijk licht, als tot den persoon in 't bijzonder gesproken, zoo is er in dat ingewrochte geloof een vermogen, *om zich daarop met een zeker vertrouwen te verlaten, en er vast staat op te maken,* dat alles, wat God om Christus' wil, door den Heiligen Geest, in het Evangelie den persoon voor zich in het bijzonder aanbiedt of schenkt, hem medegedeeld zal worden."

En straks aan de zaak zelve toegekomen, schrijft hij: „De verzekerdheid des geloofs is alleen rustende op Gods waarheid, om als verpand in de goddelijke beloften, waardoor wij dan (schoon wij de zaak van de belofte niet in dadelijke bezitting hebben en dan duizenderlei zwarigheden en schijn van onmogelijkheid zich daartegen opdoen) *nochtans op het Woord van den belovenden God zulk een vasten staat maken,* dat wij de zaak als de onze aanzien, en die als de onze, eer wij de dadelijke bezitting hebben, met een gerust hart aanvaarden."

En als COMRIE dan verder uiteengezet heeft hoe dat vertrouwen is een rusten in het Woord van God, van dien God die niet liegen kan, vermits de waarheid de gordel Zijner lendenen is, dat het is een vertrouwen op den Naam des HEEREN, en een steunen op zijn God, dan poneert hij de

gedachte, dat dit „vertrouwen op God" behoort tot het *wezen* des geloofs, terwijl de persoonlijke verzekerdheid van eigen staat behoort tot het *welwezen* des geloofs.

Daarna stelt hij de vraag: „Wat is het *voorwerp* van de verzekerdheid des geloofs?" om als antwoord op die vraag te wijzen naar de woorden: „vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid" uit antwoord 21 van den Catechismus. En zóó komt hij ten slotte op de kwestie die ons bezighield, en waarvoor wij zijn werk raapleegden: „Welke is nu de *verhouding* of *betrekking* van die weldaden (n.l. van de vergeving der zonden) tot den geloovige?"

De Catechismus drukt die verhouding uit in deze woorden: *geschonken* is. Dat wil zeggen: de vergeving der zonden, de eeuwige gerechtigheid en zaligheid *is den geloovige geschonken*. Het zaligmakend geloof richt zich op de beloften Gods, het vertrouwt God Zelf in Zijne belofte, en die belofte luidt in het Evangelie: *het is geschonken*.

En nu eindelijk aan de vraag zelf toekomende, hoe het tweede deel van antwoord 21 van den Catechismus verstaan moet worden, geven wij het liefst aan COMRIE zelf het woord, om zijn gevoelen in dezen uit te spreken:

„Nu zult gij zeggen: hoe moeten wij die woorden van den Catechismus dan verstaan, waarin het voorwerp des geloofs, in deszelfs nadere betrekking tot ons, zoo voorgesteld wordt, *dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij . . . . geschonken zij;* en hoe kan dit met de leer der bijzondere genade overeengebracht worden? Mijne geliefden, hetgeen wij overdacht hebben, willen wij u gaarne meedeelen; zoo gij iets beters hebt, voeg het er bij, het zal mij aangenaam zijn.

„Vooreerst, wij verstaan het *schenken, aanbieden* of *geven* met deze bepaling, dat de dingen, die dus aangeboden zijn,

ons waarlijk van God geschonken en gegeven zijn in de belofte van het Evangelie, en meenen, dat deze drie woorden, schoon verscheiden in klank, één en hetzelfde beteekenen. In dit opzicht wordt de geheele zaligheid die God schenkt aan ons arme zondaars, die niets dan hel en verdoemenis waardig zijn en die niets hebben of doen kunnen om die zaligheid te verkrijgen, eene *gave* genaamd, die ons God in het Evangelie v o o r s t e l t, a a n b i e d t e n s c h e n k t uit vrije genade."

Zeer duidelijk zegt dus COMRIE hier, en ook elders, dat hij het verstaat van de *persoonlijke* aanbieding (schenking) van de genadebelofte des Evangelies, in onderscheiding van de *algemeene* aanbieding.

Zijns inziens beteeekent het: een vast vertrouwen, dat die genadeweldaden niet alleen in het algemeen aan anderen, m a a r o o k a a n mij in het bijzonder geschonken, dat wil zeggen voorgesteld, aangeboden zijn.

Tot zooverre COMRIE

XI.

HET GELOOF EN DE BIJZONDERE AANBIEDING DES EVANGELIES.

Maar ik zal uitzien naar den HEERE, ik zal wachten op den God mijns heils. Mijn God zal mij hooren.

Micha 7 : 7.

Van COMRIE vernamen wij in ons vorig artikel, hoe hij de woorden: „dat niet alleen anderen, maar oo*k mij* vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van

God geschonken is," verstaat in dien zin, dat het woordeke *„geschonken"* hier gelijkluidend is met *aangeboden.*

Een enkel woord ter toelichting moge hieraan toegevoegd worden, want het gaat hier om de bekende onderscheiding van *algemeene* of *bijzondere* aanbieding van het Evangelie.

In de prediking heeft de aanbieding van het Evangelie der genade metterdaad in het algemeen plaats. De vergeving der zonden en het eeuwige leven worden niet aan bijzondere personen, die met den vinger aan te wijzen zijn, aangeboden, maar in het algemeen aan de ware geloovigen. Het persoonlijk verstaan van die aanbieding, het er bij bepaald worden, het er mede bezig zijn, daarentegen, is de daad van een iegelijk, die ooren heeft om te hooren, in het bijzonder. Velen verkeeren onder de prediking zonder nut, want van nature is een ieder zoo zorgeloos en ongevoelig, dat hij geen acht slaat op de prediking van het Woord des Evangelies, ja, dat hij het zelfs niet hooren of verstaan kan. Daarop doelt het aangrijpende zeggen van den Apostel in Hebreën 4 : 2: „Want ook ons is het Evangelie verkondigd, gelijk als hun; maar het woord der prediking deed hun geen nut, *dewijl het met het geloof niet gemengd was in degenen, die het gehoord hebben."*

Maar als de Heilige Geest met genade krachtdadig werken gaat in den uitverkorene, dan bewerkstelligt Hij, dat de ziel zelve, onder de algemeene aanbieding van het Evangelie der genade, van die *algemeene* aanbieding eene *bijzondere* of *persoonlijke* aanbieding gaat maken, doordat in de eerste plaats de prediking recht verstaan wordt, doordat voorts het hart ernstig acht slaat op het Woord, doordat vooral hartelijke belangstelling openbaar wordt omtrent de gedane beloften. En dan wordt, als *in hen die hooren* het woord der prediking met het geloof gemengd wordt, ook geloofd: het

Evangelie, dat ik mag hooren verkondigen, dat wordt niet alleen aan anderen, maar o o k a a n m ij v e r k o n d i g d, de aanbieding des heils wordt ook aan mij persoonlijk gedaan. Zoo nu verstaat COMRIE het tweede deel des geloofs als een vast vertrouwen dat, wat in het Evangelie als genadegifte Gods wordt aangemerkt, niet alleen in het algemeen aan anderen, maar ook in het bijzonder aan mij persoonlijk wordt aangeboden of geschonken.

Daarom zegt hij: „De Heilige Geest, als het Hem behaagt, werkt alzoo, dat Hij dat aanbod, hetwelk in 't algemeen gedaan wordt, door deszelfs onmiddellijke, krachtdadige en onwederstandelijke werking zoo doet indringen in onze harten, met Goddelijke overtuiging, dat wij overtuigd worden, dat dàtgene, wat God in 't algemeen aanbiedt aan anderen, Hij dat alles om niet ons voor ons zelven in 't bijzonder aanbiedt en schenkt."

Wij hopen zoodoende duidelijk gemaakt te hebben wat een godgeleerde als COMRIE verstaat èn onder de woorden „niet alleen anderen, maar ook mij", èn onder de woorden „geschonken is".

* * *

Wij weten, dat de Catechismus vervaardigd is door ZACHARIAS URSINUS en CASPAR OLEVIANUS. Willen wij dus den eigenlijken zin van den Catechismus recht verstaan, dan is het onafwijsbare eisch, na te gaan, wat de opstellers van den Catechismus zelven bedoeld hebben met de woorden, die zij eigenhandig hebben neergeschreven.

Dat onderzoek is nooit moeilijk, want zoo van URSINUS als van OLEVIANUS staan nadere gegevens ons ten dienste. Van CASPAR OLEVIANUS bezitten wij, door de goede zorgen van Obbo Copinga, eene *„Verklaring der Apostolische Ge-*

loofsbelijdenis", waarin eerst breedvoerig over het zaligmakend geloof als zoodanig gehandeld wordt.

Daarin beantwoordt OLEVIANUS de vraag: wat het geloove zij? en antwoordt pagina 13 aldus: „Het geloof is, God in Zijn gansche Woord, naar de kennis van Zijnen wil, toe te stemmen als waarachtig en almachtig, en alzoo Gode de eere te geven, en niet aan te merken hetgeen in ons of in andere schepselen daartegen schijnt te strijden; mitsgaders in dit Woord, als het voornaamste oogmerk, te zien op de belofte des Evangelies, dat Hij Zich ons waarlijk tot een Vader in Christus geeft, en dat Hij ons, door den Heiligen Geest Christus ingelijfd, uit genade rechtvaardigt en dagelijks heiligt, en ons door dezelfde kracht onderhoudt, waardoor Christus uit de dooden is opgewekt, en waardoor Hem alle dingen onderworpen zijn, opdat de hope des eeuwigen levens, in Zijne waarheid en kracht gegrond, zeker zij."

Ter verduidelijking lezen wij op pagina 14 nog dit: „Zeggen wij het nog klaarder op deze wijze: Het geloof is, te erkennen, dat dit Gods onveranderlijke wil is, en daarin te berusten, dat Hij de, door de profeten beloofde en door Christus metterdaad aan het licht gebrachte zaligheid ons uit genade schenkt, gelijk de artikelen des geloofs getuigen; erkennen, zeg ik, dat die dingen daarin begrepen zijn, ons van God uit genade geschonken zijn, naar het getuigenis van alle profeten van alle eeuwen, en ook van Christus zelven, en in dezen standvastigen wille Gods te berusten, en Gode deze eere te geven, dat Hij Zijne almachtige kracht beide van overlang bewezen heeft in de beloften te volbrengen en de meeste artikelen des geloofs metterdaad te vervulllen, en in de toepassing dier weldaden ook nog bewijst, mitsgaders in die dingen welke in de artikelen overig zijn te vervullen, zekerlijk bewijzen zal."

De bedoeling is duidelijk. Vergeving van zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid *zijn geschonken.* In het Oude Testament waren die heilsgoederen *beloofd.* God heeft Zijne belofte gestand gedaan, Hij *heeft* Zijn Zoon *gegeven.* De Christus Gods *is geschonken,* en in Hem *heeft* God al Zijne beloofde genade *geschonken,* door vervulling van al de gedane beloften. Maar die *schenking* is niet los van de *persoonlijke toepassing.*

Slaan wij nu het Schatboek van URSINUS op, dan willen wij daaruit nagaan, hoe door hem over deze zaak is gedacht.

Na eerst van de kennisse en van de toestemming gesproken te hebben, gaat URSINUS het vaste vertrouwen bespreken, waardoor het zaligmakend of rechtvaardigmakend geloof van het historisch en tijdgeloof te onderkennen is, en zegt dan, om hem in zijn eigen woorden te laten spreken: „dat het een vertrouwen is, en toeëigening der genadige kwijtschelding der zonden door Christus en om Zijnentwil. Dit vertrouwen moet zijn bij het waarachtig geloof. Want door de bloote kennis met toestemming kan niemand zalig worden, dewijl de duivelen ook alzoo gelooven en sidderen. Daarom ook de Apostel het vertrouwen bij het geloof voegt, als hij zegt: in Denwelken wij hebben de vrijmoedigheid, en den toegang met vertrouwen door het geloof aan Hem. Gelijk in Hebreën 11 : 1 het geloof genaamd wordt *een vaste grond der dingen, die men hoopt.*"

Onmiddellijk daarop volgt de vraag: Wat dit geloof eigen zij? en dan luidt het antwoord: „in God gerust te zijn en zich te verblijden om zoo groot een goed."

En als dan daarna het zaligmakend geloof in zijn onderscheiding van historisch en tijdgeloof besproken wordt, schrijft URSINUS:

„Zoo is dan dit rechtvaardigmakend of zaligmakend

geloof onderscheiden van de andere soorten, dat dit alleen een *zeker vertrouwen* is, waardoor wij ons Christi verdiensten toeëigenen. En wij toeëigenen ons dezelve, als wij zekerlijk gelooven dat de gerechtigheid of de verdienste van Christus ons ook geschonken en toegerekend worden. Een vertrouwen is een beweging des harten en van den wil, eenig goed zoekende, en daarop met blijdschap gerustelijk steunende, of zich geheellijk op een ding verlaten. (Dit beduidt ook het Grieksche woord pistis, waarmede het geloof genaamd wordt.)"

Wij kunnen niet nalaten, en wij gelooven onzen lezers waarlijk geen ondienst te doen, maar integendeel een dankbaar werk voor hen te verrichten, wanneer wij hieraan toevoegen het slotwoord, waarmede URSINUS in zijn Schatboek de bespreking van deze materie beëindigt, vermits in korte stellingen zijn gansche gedachtengang hier is saamgevat:

Boven de § staat: „De geloovigen weten alleen, wat een rechtvaardigmakend geloof zij." En aldus wordt deze § uitgewerkt:

„Maar wat waarachtiglijk een rechtvaardigmakend geloof zij, verstaat niemand, dan die gelooft en met geloof begaafd is, gelijk hij, die nimmer honig geproefd heeft, niet verstaat hoedanigen smaak de honig heeft, hoewel hij veel van de zoetigheid gehoord heeft, want een ieder geloovige vindt in hem zelven, en kan andere menschen verklaren deze dingen:

I. Hij gelooft, dat het alles waar en Goddelijk is, wat in de Schriftuur begrepen is.

II. Hij gevoelt, dat hij verplicht is om deze dingen alle vastelijk te gelooven en te omhelzen, want hij bedenkt, zoo dit waar en Goddelijk is, dat het ook billijk is dat hij het gelooft.

III. In dit alles aanschouwt, omhelst en toeëigent hij zich inzonderheid de belofte des Evangelies van de genade

Gods, of van de genadige vergeving der zonden, van de gerechtigheid, en het eeuwige leven, te schenken alleen aan die gelooven, om Christus' wil en door Hem, gelijk gezegd wordt: die gelooft in den Zone Gods, die heeft het eeuwige leven.

IV. Door dit vertrouwen is hij vastelijk gerust op de tegenwoordige genade Gods nopens hem, en uit dien hoofde besluit hij alzoo van de toekomende genade: nadien mij God nu alzoo lief heeft en zoo groote goederen geeft, zoo zal Hij mij ook behouden in eeuwigheid, want Hij is onveranderlijk en Zijne gaven zijn zonder berouw.

V. Uit deze goederen volgt een blijdschap in het harte, en een vrede der consciëntie, die alle menschelijk verstand te boven gaat.

VI. Hij heeft een wil en ernstig voornemen om Gode gehoorzaam te zijn, zonder eenige uitzondering, in alles dat God wil gedaan of gelaten hebben, al raast en tiert de duivel en de wereld. Wie gelooft, die gevoelt in zich deze dingen, en ook wie deze dingen in zich gevoelt, die gelooft waarachtig."

Dit is voorwaar een uitnemende schets van URSINUS, waarvan ook heden ten dage, zoo in de prediking als in de catechisatie, nog een dankbaar gebruik gemaakt kan worden.

XII.

HET GELOOF EN DE SACRAMENTEN.

Want ik weet, Wien ik geloofd heb, en ik ben verzekerd, dat Hij machtig is, mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren tot dien dag.

II Timotheüs 1 : 12.

Wij wenschen nog een slotwoord toe te voegen aan onze artikelen die van het geloof handelden. Zooals duidelijk bleek, hebben wij ons daarbij geheel gehouden aan de voorstelling van den Heidelbergschen Catechismus, die het zaligmakend geloof beschouwt als bestaande uit twee deelen, n.l. uit een *stellig weten* èn een *vast vertrouwen.*

Wij hebben ook gezien, dat over dat vast vertrouwen eenig verschil van gevoelen is, hoedanig dat moet opgevat worden. COMRIE verstond het als een vast vertrouwen, dat de schenking, dat wil zeggen de *aanbieding* des heils, in het algemeen gedaan, *persoonlijk* had plaats gehad. Maar wij lazen, dat OLEVIANUS zeer bijzonder dacht aan de *schenking* van den beloofden Christus, volgens gedane beloften, en, in het Schatboek, dat URSINUS meer doelde op de vrijmoedige *toeëigening* der genade.

Thans wenschen wij dit onderzoek te besluiten met nog te wijzen op de werking van het Sacrament ten opzichte van het geloofsleven. Alvorens daartoe over te gaan, deelen wij nog mede het gevoelen zoo van CALVIJN als van VOETIUS over het geloofsvertrouwen.

CALVIJN geeft bij de behandeling van Efeze 3 : 12: „in Denwelken wij hebben de vrijmoedigheid, en den toegang

met vertrouwen, door het geloof aan Hem," de navolgende leerrijke gedachten ten beste:

„Wij hebben hier een schoone en zeer nuttige leering, want Paulus drukt zeer bekwamelijk uit, *welke de kracht en de natuur des geloofs zij, èn wat vertrouwen in de ware aanroeping Gods vereischt wordt.*"

Aangaande het geloof zelf schrijft CALVIJN dan: „Paulus spreekt hier van het geloof in Christus, daarmede bedoelende, dat ons in Christus voorgesteld wordt al wat het geloof moet beschouwen; waaruit volgt, dat een vage en verwarde kennis van God *niet* kan geacht worden het geloof te zijn; maar wel eene zoodanige kennis, die zich op Christus richt, om God in Hem te zoeken, hetwelk niet kan geschieden, tenzij de kracht en het werk van Christus gekend worden."

En na over deze *kennis* van God in het aangezicht van Christus gesproken te hebben, volgen nu deze belangrijke woorden over het *geloofsvertrouwen:* „De Apostel leert, dat uit dit geloof voortspruiten vrijmoedigheid en vertrouwen, waarvan het vertrouwen eerst is, en de vrijmoedigheid volgt. Zoo moet men dan *drie* trappen maken. Ten *eerste* gelooven wij de beloften Gods. Ten *tweede,* daarop vertrouwende, verkrijgen wij geloofsvertrouwen, zoodat wij goedsmoeds zijn en kalm in de ziel worden. Ten *derde* vloeit hieruit voort de vrijmoedigheid, door welke wij zonder vreeze, ja zonder schroom en standvastig ons Gode overgeven. Diegenen, die het geloof en het geloofsvertrouwen willen scheiden, doen evenals zij, die de zon van hare warmte en licht willen berooven. Ik geef wel toe, dat naar de mate des geloofs, in den een meer, in den ander minder geloofsvertrouwen is, maar nergens zal het geloof gevonden worden zonder deze werkingen en vruchten. Het is een heilige vóór-

genieting, om zoo te zeggen, wanneer wij op Christus den Middelaar steunen, dat wij zeker rusten in de vaderlijke liefde Gods, ons zeker het eeuwige leven durven beloven, en niet bevreesd zijn voor dood en verdoemenis."

* * *

VOETIUS, in zijn „Catechisatie over den Heidelbergschen Catechismus" de kennisse des geloofs eerst breedvoerig besproken hebbende, stelt daarna de vraag: „Wat wordt er nog meer vereischt?" om dan te antwoorden: „eene particuliere toestemming en verzekering."

Die particuliere toestemming wordt door hem beschreven daarin te bestaan, „dat ik niet alleen weet en geloof dat er een God is, maar dat Hij *mijn* God is; niet alleen weet en geloof dat de Heere Christus een Zaligmaker is, een Zaligmaker van anderen, of van alle de Zijnen, maar *mijn* Zaligmaker." Zoo wordt Christus door het geloof aangenomen, en weten wij ons in Hem voor God rechtvaardig.

Het is niet door bijzondere openbaringen, maar door den gemeenen Geest des geloofs en door den Geest van Christus, die in de Zijnen werkt, dat de geloovigen tot deze particuliere toestemming op de algemeene aanbieding des heils komen, want die den Geest van Christus niet heeft, komt Hem niet toe.

En dan stelt VOETIUS de vraag: „Wat volgt uit deze particuliere toepassende kennis en verzekering?" om op die vraag te antwoorden: „een *heerlijk vertrouwen,* namelijk, dat alle mijne zonden om Christus' wil vergeven zijn en dat ik derhalve zekerlijk en gewisselijk zal zalig worden."

Dus het heerlijk vertrouwen volgt uit de verzekerdheid, vloeit er uit voort, is er de vrucht van. En om hierin niet misverstaan te worden, dat de verzekerdheid voorafgaat en het vertrouwen volgt, wordt de vraag duidelijk gesteld:

„Kan dit vertrouwen daar wel zijn, zoo wanneer dat fundament niet gelegd is (n.l. God is *mijn* God, Christus is *mijn* Zaligmaker, Zijne verdiensten zijn *mijn* verdiensten)?" en deze vraag wordt door VOETIUS ontkennend beantwoord.

Ten overvloede wordt de vraag nogmaals gesteld: „Kan ik wel vertrouwen en mij geruststellen, omdat mijne zonden om Christus' wil zijn vergeven, en ik dienvolgens zalig zal worden, tenzij dat ik eerst vooruit vaststelle dat Christus *mijn* Zaligmaker is?" En hierop wordt „neen" geantwoord. „Volgt dit vertrouwen noodzakelijk op het voorgaande?" zoo wordt verder gevraagd, om hierop een toestemmend antwoord te geven. En om alle misverstand voorgoed af te snijden, vraagt hij nog éénmaal: „Kan het een wel zonder het ander?" om daarop als antwoord te geven: „Neen, want daar vastgesteld is, dat Christus is *mijn* Zaligmaker, daar moet noodwendig dan volgen dat vertrouwen des harten."

Kortom, VOETIUS maakt dus deze onderscheiding tusschen de *verzekerdheid* en het *vertrouwen,* dat de verzekerdheid zich richt op de persoonlijke verhouding van den geloovige tot Christus, dat Jezus *zijn* Zaligmaker is, — terwijl het vertrouwen voor hem de *vrede* in de ziele is, omdat de zaken tusschen mij en God, om Jezus' wil en door Zijne verdiensten, dan ook volkomen in orde en algeheel in het reine zijn.

Ik *weet:* Jezus is *mijn* Heiland; nu, dan *vertrouw* ik ook vastelijk met God verzoend te zijn om Zijnentwil.

* * *

Dat geloof werkt de Heilige Geest door middel van de prediking in de harten der uitverkorenen. De prediking maakt den Heiland bekend als Borg en Middelaar. Zij verkondigt Jezus Christus in Zijn zoen- en kruisverdiensten. De boodschappers van goede tijding roepen uit: „Zoo is er dan

geene verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn!"

Die openbare prediking wordt in hare algemeene aanbieding des heils door allen gehoord, want: „Hoe zullen zij in Hem gelooven, van Welken zij niet gehoord hebben, en *hoe zullen zij hooren, zonder die hun predikt?*"

Maar die prediking kan alleen door den wedergeborene verstaan en begrepen worden. Immers, „een hoorend oor en een ziend oog zijn van den HEERE, ja die beide." Alleen waar de arm des HEEREN geopenbaard is, zoo, dat de doode levend geworden is, wordt de prediking der Godsgezanten geloofd. God is wonderbaar in al Zijn geloovigen en heerlijk in Zijn heiligen. Een die niet wedergeboren is, kan het Koninkrijk Gods niet ingaan, hij kan het zelfs niet zien.

In die wedergeboorte uit den Heiligen Geest schuilt het wondere vermogen des geloofs, en door de prediking des Evangelies wordt het geloofsvermogen, onder den krachtdadigen zegen des Heeren, gedreven tot geloofsoefening en geloofswerkzaamheden.

Dan komt er vóór alle dingen zaligmakende *kennis,* in de eerste plaats van eigen schuld en zonde, die doemwaardig maakt, en dan van de genade Gods, in Christus gewrocht, ter handhaving van, en ter voldoening aan Zijn Goddelijk recht. Voorts een stille hope en straks een volle verzekerdheid, dat Christus niet alleen voor anderen, maar ook voor mij de Verlosser en de Zaligmaker is. Eindelijk het vaste vertrouwen, dat, als Jezus *mijn* Borg en *mijn* Middelaar is, dan ook door dien Borg volkomen betaald en alle hemelsche zaligheid *gewisselijk* verworven is.

Voor deze gerustigheid der ziele gaf God de Heere niet alleen de prediking, doch ook de heilige Sacramenten. Zulks leeren wij in vraag 65 van den Heidelberger: „Vanwaar komt zulk een geloof?" — „Van den Heiligen Geest, die het

geloof in onze harten *werkt* door de verkondiging des heiligen Evangelies, en het *sterkt* door het gebruik der Sacramenten."

De Sacramenten zijn geen ijdele en ledige teekenen. Ze zijn van God ingesteld *ter verzegeling* van Zijne beloften in het Verbond der Genade, opdat wij „door het gebruik daarvan" de beloften des Evangelies des te beter verstaan zouden. (Vraag 66.)

Wij worden van den Heiligen Geest in het Evangelie *geleerd,* maar door de Heilige Sacramenten *verzekert* Hij ons van de volkomene zaligheid. (Vraag 67.)

Reeds bij Abraham kwam dat doel van het Sacrament zoo treffend uit. God gaf hem het teeken der Besnijdenis tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs. Die rechtvaardigheid was hem echter reeds in de voorhuid toegerekend. Maar opdat hij te vrijmoediger en te vaster zou gelooven dat hij werkelijk voor God in Christus rechtvaardig was, ontving hij, in het teeken der Besnijdenis, een zegel van Gods genadebelofte voor zich en zijn zaad, als een steunsel des geloofs. (Romeinen 4 : 11.)

Dat blijft gelden ook voor den Doop, daar deze voor de Besnijdenis in de plaats trad. Datzelfde geldt niet minder voor het Heilig Avondmaal, wijl de Sacramenten, naar hun algemeene bestemming, dienen tot versterking van het geloof.

Daar zijn altoos eenvoudige zielen, die meenen niet ten Avondmaal te mogen gaan, alvorens zij volkomen verzekerd zijn van hun staat. Ach, dat zij het verstonden, dat de Heere de Sacramenten niet voor de „eiken der gerechtigheid" instelde, maar voor de zwakken, om hen in hun geloofsleven te versterken! Zooals het in de Confessie (art. 33) staat: „Wij gelooven, dat onze goede God, *acht hebbende op onze grovigheid en zwakheid,* ons heeft verordend de Sacramenten."

Aan het einde van ons voortreffelijk Avondmaalsformulier, handelende over het *doel* van dat Heilig Sacrament, lezen wij dan ook: „*opdat* wij vastelijk zouden gelooven, dat wij tot dit Genadeverbond behooren, nam de Heere Jezus in Zijn laatste Avondmaal het brood," enz.

Let daar wel op. Er staat niet: o*mdat* wij dat zoo vastelijk gelooven, maar: o*pdat* wij het vastelijk zouden gelooven.

Zoo blijft het Avondmaal een Sacrament, zoo is het een steun voor de geloovigen, zoo gaat er een versterkende kracht voor het ware geloofsleven van uit.

Wel handelen wij nu niet in den breede over de Sacramenten. Maar nu zoo breedvoerig over de verzekerdheid en het vertrouwen des geloofs gesproken werd, ging het niet aan, geheel van de Sacramenten te zwijgen.

Juist omdat wij gemeenlijk in ons geloof zoo weinig verzekerd zijn, en in ons vertrouwen zoo onvast, moest noodzakelijk, zij het ook met een kort woord, er op gewezen worden, wat God de Heere, in Zijn genade en goedertierenheid, gegeven heeft om ons daarin ter wille te zijn en te hulpe te komen.

* * *

Job getuigde zoo heerlijk: „Ik weet, mijn Verlosser leeft, en Hij zal de laatste over het stof opstaan."

Zoo verkondigde ook een Paulus: „Ik weet, Wien ik geloofd heb, en ik ben verzekerd, dat Hij machtig is, mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren tot dien dag."

Paulus geloofde in den Christus.

Hij wist, dat Christus in hem leefde.

En nu was hij van zijn toekomst verzekerd. Hij had een vast vertrouwen, dat het einde heerlijk zou wezen.

Hij was er zeker van, en vertrouwde er op, dat Christus

zijn pand, het pand van eeuwige gelukzaligheid, voor hem in den hemel weggelegd, zou bewaren.

Dat pand zal bewaard worden tot den dag van Christus' wederkomst, als de eeuwige heerlijkheid voor al Gods kinderen ingaat.

Uit die taal spreekt geloof.

Daarin wordt openbaar een *kennisse* van het heil met vrijmoedige toeëigening.

Daaruit blijkt een onwrikbare *zekerheid* met een vast *vertrouwen.*

Dat is geloofstaal om jaloersch op te worden. De Heere geve u zoo met een Job en met een Paulus te mogen roemen.

Bidt, en *u* zal gegeven worden, dat óók gij kunt roemen:

„Want *ik ben verzekerd,* dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus onzen Heere."

VAN DE BEKEERING.

I.

DE VRUCHT DER BEKEERING.

Brengt dan vruchten voort, der bekeering waardig.

Mattheüs 3 : 8.

Wij zijn nu toegekomen aan het stuk der bekeering. Van het geloof is genoegzaam gehandeld. Wij hebben gezien dat de wedergeboorte als het ware een „zaad", een „kiem" is. Al verder gaande, kwamen wij tot beschouwing der *vruchten*, eerst tot de *vrucht* des geloofs, en thans tot de *vrucht* der bekeering.

Het is er ons in dit artikel om te doen, de aandacht er op te vestigen, dat de bekeering in de Heilige Schrift als eene *vrucht* wordt voorgesteld. Daarom schreven wij hierboven het bekende tekstwoord af: „B r e n g t d a n v r u c h t e n v o o r t, d e r b e k e e r i n g w a a r d i g."

Wat de woorden „der bekeering waardig" beteekenen, wordt genoegzaam door de Kantteekenaren duidelijk gemaakt. Deze vertolken de gedachte aldus: „Dat is betamelijk, of met de ware bekeering overeenkomende." Het wil dus

zeggen, dat hier wordt aangedrongen op een ernstige en waarachtige bekeering.

Nu handelen wij thans zeer bijzonder over de bekeering als *vrucht,* opkomende uit het *zaad* der wedergeboorte. Deze beeldspraak is niet buitengewoon, integendeel, zij komt gedurig voor in de Heilige Schrift.

De bekende gelijkenis van den zaaier plaatst ons voor de gebruikelijke beeldspraak. Een zaaier gaat uit om te zaaien. Een deel van het zaad valt bij den weg, de vogelen des hemels komen en eten het op. Een ander deel valt op steenachtige plaatsen, waar het niet veel aarde had. Een ander deel valt in de doornen, die opwiesen en het verstikten. Maar een ander deel valt *in de goede aarde.* Eerst als het zaad des Woords in de goede aarde valt, in de gereedgemaakte aarde, in de wel toebereide aarde (wij zouden zeggen in het wedergeboren hart), lezen wij de treffende uitspraak: *„en gaf vrucht,* het een honderd-, het ander zestig-, en het ander dertigvoud."

Dat hier over geloof en bekeering gesproken wordt, is buiten alle tegenspraak. Het verdient echter de aandacht, dat hier gesproken wordt van *vruchten,* die opkomen uit de *goede aarde,* en wel in verscheidene hoeveelheid. In Lukas 8 : 15 wordt de verklaring zeer duidelijk gegeven: „en dat in de goede aarde valt, zijn dezen, die, het Woord gehoord hebbende, hetzelve in een eerlijk en goed hart bewaren, *en in volstandigheid vruchten voortbrengen."*

Het is God den Heere metterdaad om die vruchten te doen. Dat leert ons de aangrijpende gelijkenis van den onvruchtbaren vijgeboom. De landman kwam en *zocht vrucht* van zijn boom; hij zocht echter reeds drie jaren tevergeefs. Toen beval hij: „Houw hem uit! Waartoe beslaat hij ook onnuttelijk de aarde!" Nog wel niet terstond, eerst zou de

hovenier nog alle middelen aanwenden: „Laat mij toe, dat ik eerst om hem grave, en mest aanbrenge; indien hij vrucht zal voortbrengen, laat hem staan, maar indien niet, zoo zult gij hem namaals uithouwen." Doch als de vrucht voorgoed uitbleef, dan zou die boom zeer zeker worden uitgehouwen, want hij mocht niet onnuttelijk de aarde beslaan.

Hiermede komen ook overeen die ernstige en roerende woorden van den Heere Jezus, toen Hij Zich zelven den waren Wijnstok noemde. „Alle rank, die *geen vrucht draagt,* die neemt Hij weg. Maar hierin is de Vader verheerlijkt, dat gij *veel vrucht draagt.*" En alleen die ranken, die in Christus als den Wijnstok blijven, dragen *veel vrucht.*

De hemelsche Landman zoekt, waar het zaad aan goede aarde toebetrouwd is, *vruchten,* en Hij stelt er Zijne glorie in, dat *veel vruchten* worden voortgebracht.

En die vruchten zijn steeds geloof en bekeering.

Ook de heilige Apostel Paulus gewaagt daar herhaaldelijk van, en hij beziet eveneens de bekeering, en al wat daarmede samenhangt en met haar in verband staat, onder het vaste gezichtspunt van de vrucht als zeer duidelijke beeldspraak. Opdat wij Gode *vruchten* dragen zouden," schrijft hij aan de Romeinen (hoofdstuk 7 : 4).

Tot de gemeente der Collossenzen spreekt Paulus eerst van het geloof, en daarna van de bekeering als heerlijke vruchten. En zulks in het allernauwste verband met de prediking des Woords. In hoofdstuk 1 : 6 heet het: „hetwelk (n.l. het woord der waarheid, des Evangelies) tot u gekomen is, gelijk ook in de geheele wereld, en het brengt *vruchten* voort, gelijk ook onder u, van dien dag af, dat gij gehoord hebt, en de genade Gods in waarheid bekend hebt."

Een zeer opmerkelijke uitspraak. Want als de genade

Gods in waarheid bekend wordt, als het geloof krachtdadig doorbreekt, dan hebben wij te doen niet met een plotseling feit, niet met een geheel nieuw iets, maar met een *vrucht*. En vruchten botten uit aan ranken, die ranken schieten uit den stam, die stam spruit op uit een zaad. Het is alles een *organisch* proces.

En ook de bekeering tot goede werken wordt, in datzelfde hoofdstuk wederom onder dit gezichtspunt bezien. Vers 10 luidt: „opdat gij moogt waardiglijk wandelen den Heere, tot alle behaaglijkheid, in alle goede werken *vrucht dragende*, en wassende in de kennisse Gods." Waar God geplant heeft, daar heet het zeer karakteristiek „vrucht dragen", als er gevonden wordt een wandelen in alle goede werken.

* * *

Als er goed zaad is, en dat wordt in goede aarde geworpen, dan *moeten* er, onder den zegen des Heeren, vruchten komen. Dat kan niet anders. Dat is alzoo èn in het natuurlijke, èn in het geestelijke. Zoo is, naar het bestel des Heeren, de loop der zaken.

Daarop wijst ook de Heidelbergsche Catechismus in vraag en antwoord 63. Er wordt eerst gevraagd: „Maar maakt deze leer geen zorgelooze en goddelooze menschen?" En het antwoord luidt: „Neen zij, want het is onmogelijk, dat zoo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zoude voortbrengen vruchten der dankbaarheid."

Deze vraag brengt niets nieuws onder de zon. Men heeft vanouds gevraagd, of de leer der uitverkiezing geen zorgelooze menschen maakt. Tegenwoordig vraagt men in gelijken trant, of de leer der wedergeboorte geen antinomiaansche menschen maakt. Maar ons antwoord luidt, als dat der Vaderen, dat zulks *onmogelijk* is.

Ook het aangehaalde antwoord uit den Catechismus spreekt van een *inplanting* en van *vruchten voortbrengen.*

Die „inplanting" gaat altijd vooraf. Het „vruchten voortbrengen" volgt later. En zulks om de afdoende reden, dat het alzoo en niet anders door den Heere verordineerd is.

Als er geen zaad is, dan kan er ook niet geplant worden. Als er niet geplant is, kan niets wassen. Als er geen wasdom is, kunnen er geen vruchten komen.

Het is zoo nuttig voor de beschouwing der waarheid om de bekeering, evenals het geloof, in het beeld eener *vrucht* te bezien. De Methodistische voorstelling is, dat de bekeering iets gansch onverwachts en plotselings is. Een treffende ontmoeting, een indrukwekkende gebeurtenis, een aangrijpend sterfgeval heeft plaats, een donderslag wordt bij helderen hemel vernomen, en eensklaps staat men voor het feit, dat de zondaar een „bekeerde" is geworden. Als met een geestelijken tooverslag wordt deze bekeering gewrocht.

Doch dat is niet de voorstelling van Gods Woord. De Heilige Schrift teekent ons de bekeering als een *vrucht.* En van elke vrucht geldt de diepe waarheid, dat zij rijpt. Dat *rijpen* van de vrucht staat tegenover den bekenden Methodistischen *tooverslag.* De landbouw levert de geliefkoosde beeldspraak voor het genadewerk Gods in Zijn uitverkorenen. De Vader is de *Landman.* De gemeente is Gods *akkerwerk.* Paulus gaat aan het *planten,* Apollos *besproeit* en maakt nat. En het is van God den Heere, dat de *wasdom* wordt afgebeden. En de Vader wordt verheerlijkt in het dragen van *veel vrucht.*

Het zijn immers de *vruchten,* waaraan de boom gekend kan worden. „Aan hunne vruchten zult gij hen kennen. Leest men ook eene druif van doornen, of vijgen van distelen? Alzoo een ieder goede boom brengt voort goede vruchten,

en een kwade boom brengt voort kwade vruchten. Een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen, noch een kwade boom goede vruchten voortbrengen. Een ieder boom, die geene goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen. Zoo zult gij dan dezelven aan hunne vruchten kennen."

Wij wenschen zoo van het stuk der bekeering te handelen, dat we in haar een heerlijke en kostelijke vrucht zien van het Goddelijke zaad der wedergeboorte. Wij willen haar beschouwen als een vrucht van het werk Gods in den wedergeborene, zij het ook, dat die vrucht niet verkregen wordt zonder planten en nat maken.

De opwekking zelve tot bekeering luidt in Gods heilig Woord: „Brengt dan vruchten voort, der bekeering waardig."

II.

VERSCHEIDENHEID IN DE BEKEERING.

Want de droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt den dood. *II Corinthe 7 : 10.*

Van de bekeering als vrucht der wedergeboorte, gelijk wij haar in ons vorig artikel geteekend hebben, zal nu nader gehandeld worden. Maar eer wij daartoe overgaan, wenschen wij aan te toonen, dat wel op den voorgrond mag staan, dat er niet één vast en onveranderlijk type van bekeering is, alsof de bekeering voor een ieder in alle omstandigheden één en hetzelfde ware. De geschiedenis van het bekeeringsleven der kinderen Gods leert ons, bij nadere beschouwing

er van, dat, zoo ergens, dan hier een zeer groote rijkdom van verscheidenheid gevonden wordt.

Wij worden in de Heilige Schrift reeds aanstonds opmerkzaam gemaakt op twee soorten van bekeering, die metterdaad niet meer dan den naam met elkander gemeen hebben.

Paulus schrijft in II Corinthe 7 : 10: „Want de droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid, maar de droefheid der wereld werkt den dood." Hier wordt geleerd, dat er *tweeërlei* bekeering is. De eene is zaligmakend dewijl zij er is om Gods wille; de andere is natuurlijk en bestaat slechts om den wille der wereld. Tusschen deze twee bekeeringen bestaat even groot verschil als tusschen hemel en aarde, tusschen particuliere genade en gemeene gratie. Het is gansch iets anders, of een zondaar tot bekeering komt omdat zijne ongerechtigheid hem *„zonde voor God"* is geworden, dan wel, of een boosdoener aflaat van de dwaling zijns wegs, omdat hij weet dat een *goede naam onder de menschen* beter is dan olie. Het eerste is een reddend werk des Heiligen Geestes, het laatste slechts een *toom* (denk aan den Psalmregel: laat zulk een dwang voor u niet noodig wezen), een soort rem der stuitende genade. Waar er dus in de eerste plaats te onderscheiden valt tusschen een *natuurlijke* bekeering en een *zaligmakende* bekeering tot God, daar stelt ons de zaligmakende bekeering zelve wederom voor verlei schakeering in den menigvuldigen rijkdom van het genadeleven.

Als zij, die in het Verbond zijn geboren en opgevoed, later ontrouw worden aan der Vaderen God en Heere, en alsdan door de profeten in staat van beschuldiging worden gesteld, vanwege hun *afhoereeren*, dan luidde de vaderlijke oproeping tot bekeering gedurig aldus: „Keert weder, gij afkeerige kinderen," of: „Keer weder, o jonkvrouwe Israëls."

Juist dat telkens gewagen van „*wederkeeren*" toont, dat we hier te doen hebben met een bekeering van eigenaardig karakter. Zij doet ons denken aan het slotvers van den grootsten Psalm uit het Boek der Liederen, waarin wij zingen: „Gelijk een schaap heb ik gedwaald, dat, onbedacht, zijn Herder heeft verloren." Het is eene *Verbondsbekeering,* als een schaap op lateren leeftijd zich weliswaar helaas tijdelijk *afkeert,* maar toch straks, door Gods genade, ook *wederkeert* tot den Herder, van Wien het te onzaliger ure zich afwendde.

Doch het is eveneens eene *Verbondsbekeering,* — en dat vergete men nooit — wanneer een bondeling in het opwassen aanvankelijk geen liefde voor den Naam des Heeren in zijn hart voelt opkomen, in den beginne afkeerig is van de liefelijkheid en den schoonen dienst des Heeren in de heilige gebouwen, zijn hart aan de wereld geeft, maar eerst op lateren leeftijd, krachtdadig door God geroepen, tot besliste breuke met de zonde en de wereld komt.

Hij is als de zoon, die op het bevel des vaders: „Ga heen, werk heden in mijn wijngaard", *eerst* antwoordt: „Ik wil niet," doch *daarna* berouw hebbende, ging hij heen.

Daar zijn kinderen die, als de zondaars hen aanlokken, helaas wel bewilligen, de tucht des vaders niet hooren, en de leer hunner moeder verlaten, in stee dat de ouderlijke onderwijzing hun hoofd een aangenaam toevoegsel is en een keten om hun hals. (Zie Spreuken 1 : 8—10.) Ze gaan, ondanks dat ze godzalig zijn opgevoed, de wijde wereld in, door haar aanlokselen bekoord. Maar ook over zulke aanvankelijk weinig belovende bondelingen strekken zich de ontfermingen en barmhartigheden des Heeren nog uit. Al wordt jarenlang geen enkele vrucht gezien aan den vijgeboom die „in het voorhof is geplant", toch pleit de hovenier: „Laat hem ook nog dit jaar," als de heer des wijngaards dien boom

wil uitroeien. En Gode zij dank, er zijn er altoos geweest, en er zijn er ook nu nog, die van Gods genade *wonderen* kunnen verhalen, als zij u vragen te luisteren naar wat God aan hun ziel heeft gedaan, als zij op veel later leeftijd nog tot krachtdadige bekeering zijn gekomen. Daar zijn mannen en vrouwen, voor wie in de jeugd, naar den mensch gesproken, bijna schier geen hope meer overbleef, en van wie tot roem van Gods genade later bleek, dat zij echte bondelingen waren. Zoo kwam een Paulus, als bondeling geboren, maar aanvankelijk geen vrucht dragende, op den weg naar Damascus tot heerlijke en krachtdadige bekeering, daar hij te voren een vervolger, een verdrukker, een godslasteraar was. Zoo weten we van een Augustinus, door God bestemd om eenmaal de grootste der kerkvaders te worden, dat hij in zijn jeugd aan allerlei losbandigheid en uitspatting zich overgaf, tot grievende smart zijner vrome en biddende moeder, die, haar zielsnood aan Ambrosius klagende, van hem het welbekende heerlijke troostwoord ontving: „Een zoon van zooveel gebeden kan niet verloren gaan!"

* * *

Behalve de *natuurlijke bekeering* der Gemeene Gratie, die gekenmerkt wordt door „droefheid naar de wereld", en de *Verbondsbekeering* òf van het later afgedoolde schaap, òf van den aanvankelijk onwilligen zoon om in den wijngaard zijns vaders te arbeiden, hebben we ook nog de *zaligmakende bekeering* van hen, die uit de duisternis geroepen worden tot het Koninkrijk van Gods wonderbaar licht.

Deze bekeering is van de anderen wel terdege te onderscheiden, zullen we niet den Gereformeerden koers verliezen, en verzeilen in Methodistische wateren. Als er toch personen zijn, die niet in het Verbond van Gods volk geboren

zijn, die niet onder het geklank van Gods Woord of onder de beademing des Evangelies zijn grootgebracht, doch van kindsbeen af in de „duisternis" geleefd hebben, maar op een van eeuwigheid af bepaald oogenblik, naar den Raad Gods, door de bijzondere voorzienigheid des Heeren (door wat middel of in welken weg dan ook) met Gods gunstvolk in aanraking worden gebracht, en door den Heere algeheel *veranderd* worden, zoodat zij toetreden als proselieten der gerechtigheid, dan hebben wij hier met eene bekeering van bijzonderen aard te doen, die niet met de twee vormen van Verbondsbekeering op één lijn gesteld worden kan en mag. Het is iets anders als een *bondeling* wederkeert of tot inkeer komt, en het is iets anders als een *wereldling* wordt overgezet uit de duisternis in het Koninkrijk van Gods wonderbaar licht. De bondeling staat, uit kracht van den Doop, voor den stelligen eisch van bekeering. De wereldling kan eerst na bekeering het Sacrament des Doops ontvangen.

Toch wordt dat alles met één gemeenschappelijken naam *bekeering* geheeten. Het ligt niet in onze bedoeling, al de vormen en gestalten van de bekeering elk afzonderlijk breedvoerig te behandelen. Maar wel wenschen wij, voor zoover noodig, op een en ander terug te komen en er alsdan iets meer van te zeggen.

III.

TWEEËRLEI ELEMENT IN DE BEKEERING.

Betert u dan, en bekeert u.
Handelingen 3 : 19.

In den Heidenbergschen Catechismus is het de 33ste Zondag, waarin met name over de bekeering gehandeld wordt.

Eerst wordt gevraagd: „In *hoeveel stukken* bestaat de waarachtige bekeering des menschen?" Daarna wordt elk stuk der bekeering afzonderlijk besproken.

Het antwoord op de eerst gestelde vraag luidt: „In twee stukken: in de afsterving des ouden en in de opstanding des nieuwen menschen." (Vraag 88.)

Te zijner plaatse wenschen wij ook de afsterving van den ouden, en de opstanding van den nieuwen mensch te bespreken. Maar alvorens daartoe over te gaan, komt het ons wenschelijk voor, eerst een andere onderscheiding te behandelen, die door de Heilige Schrift zelve ons aan de hand gedaan wordt.

In het Grieksch, de grondtaal van het Nieuwe Testament, worden twee verschillende woorden voor de „bekeering" gebezigd, waarvoor in de Hollandsche vertaling doorgaans slechts één woord gebruikt wordt. Het ware zeer wenschelijk geweest, indien allerwegen ook in de *vertaling* het duidelijk onderscheid in de *grondtaal* tot zijn recht ware gekomen. Zulks zou bevorderlijk geweest zijn zoowel voor het recht verstand van menigen tekst, als voor het juiste inzicht in het stuk der bekeering zelve.

Om deze zaak nader aan te duiden wijzen we op het tekst-

woord, hierboven afgeschreven. We lezen in Handelingen 3 : 19: *„Betert u dan en bekeert u."* Hier nu worden in het Grieksch de twee oorspronkelijke woorden voor het ééne Hollandsche „bekeeren" naast elkaar gezet. Nu ging het niet aan, te vertalen: „Bekeert u dan, en bekeert u." Derhalve werd ditmaal een ander woord genomen, en leest men: *„Betert* u dan, en *bekeert* u." Maar men wete wel, dat hetzelfde woord dat hier door „beteren" is vertaald geworden, alom elders door „bekeeren" wordt overgezet.

Dezelfde opmerking valt te maken, als bijvoorbeeld Handelingen 26 : 20 wordt gelezen. Daar lezen we in het tweede gedeelte van dat vers: „en den Heidenen verkondigd, dat zij zich zouden *beteren,* en tot God *bekeeren,* werken doende der bekeering waardig." Hetzelfde Grieksche woord, dat hier door „beteren" wordt weergegeven, staat ook in de herhaalde oproeping: *„Bekeert* u, want het Koninkrijk der Hemelen is nabij gekomen", doch hier heet het weer bekeering.

Hoe weinig die twee woorden in het Grieksch op elkander gelijken, al worden ze geregeld beide door „bekeering" vertaald (behalve natuurlijk als ze saam in één tekst voorkomen), moge blijken door ze hier in onze letters weer te geven. M e t a n o i a en E p i s t r o p h ê zijn de beide Grieksche woorden voor de bedoelde zaken, waarvan nu eens het eene, dan weer het andere gebezigd wordt.

Het is van groote beteekenis, hier de aandacht op te vestigen. Want juist het teruggaan tot die oorspronkelijke woorden kan ons duidelijk maken, welke twee zaken *saam* het wezen der bekeering uitmaken.

Het eerste woord (metanoia) wijst letterlijk op eene verandering van *zienswijze,* op eene omzetting van *overtuiging.*

Het tweede woord doelt op eene verandering in *handelwijze* of op eene omzetting in *leefwijze.* Gemakshalve zouden

we het zoo kunnen zeggen: de twee Grieksche woorden voor bekeering raken èn de *zienswijze* èn de *handelwijze*.

* * *

Hiermede nu zijn we toegekomen aan het *dubbel karakter* van de bekeering. En dat is nog iets anders, dan waar in Zondag 33 van den Heidelberger op gedoeld wordt. Daar toch is meer sprake van de *dubbele werking*, die bij de bekeering bespeurd wordt, n.l. om èn den ouden mensch te dooden, èn den nieuwen mensch aan te doen.

Bekeering vormt, in alle opzichten, eene absolute tegenstelling met de zonde. Bekeering is: tegen de zonde strijden en juist het tegenovergestelde doen van wat de zonde wil. Het zal derhalve noodig zijn, zij het ook kort, vooraf het dubbel karakter der zonde aan te geven, zullen we een open oog hebben voor de dubbele genade Gods, in de bekeering aan Zijn gunstvolk bewezen.

De mensch ontving van God den Heere in zijn ziel *twee vermogens*, gelijk men in de zielkunde leert. Hij bezit in zijn ziel het *denkvermogen* en het *wilvermogen*, ten gevolge waarvan hij kan d e n k e n en w i l l e n.

Toen Satan den mensch tot zijn prooi begeerde, en van den mensch, die naar den beelde Gods geschapen was, in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid, een zondaar maakte, toen was het juist èn dat denken èn dat willen dat Satan met zijn doodelijk zondegif aantastte en verdierf.

Van een recht denken en een heilig willen is het geworden een d w a a s d e n k e n en een z o n d i g w i l l e n. De mensch werd geen stok en blok. Hij behield na den val èn zijn denken èn zijn willen. Zijn goed en recht verstand werd verduisterd, zijn goede en heilige wil tot het kwade omgebogen en bedorven. De macht der zonde werd

openbaar in al zijn peinzen en streven. Het werd een averechts denken en een willen van het zondige. De Heilige Schrift spreekt daarom van het *verduisterd verstand* en van den *verdorven wil.*

Doch onder dat verduisterd verstand hebben we niet te verstaan eene afwezigheid of gemis van het verstand, maar een *vijandig denken.* Het denken van den zondaar richt zich zich tegen God. De Apostel Paulus schrijft daarvan in Romeinen 8 : 7: „Daarom, dat het bedenken des vleesches vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich der wet Gods niet, want het kan ook niet." In Efeze 4 : 18 staat wel: „Verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods", maar dat verduisterd verstand wordt elders verklaard te zijn een „bedenken van vijandschap tegen God".

En met den wil staat het evenzoo. De natuur des menschen is alzoo verdorven, dat zijn wil, in plaats van overeen te stemmen met den wil van God, zich altijd tegen dien wil aankant, en er zich vijandig tegenover stelt. Hij wil, hij is geneigd, God en zijn naaste te haten; hij geeft ook uiting aan dien haat, dien afkeer om zich aan 's Heeren geboden te onderwerpen. „Laat ons Zijne banden breken, en van Zijn juk en touwen ons ontslaan," wordt en is het booze streven. De zondaar wil altijd anders dan God wil, hij stelt zijn wil tegenover dien van God. Onder de zondaars is er niemand rechtvaardig, ze zijn allen afgeweken, en te zamen onnut geworden. Daar is niemand die goed doet, ook niet tot één toe. De toestand van den zondaar is deze, dat hij de zonde wil en doet.

Zagen wij tot nu toe, dat Satan in de zonde èn het verstand verduisterde èn den wil ten kwade neigde, laten wij nu verder gaan met de reeds aangevangen bespreking van het d u b b e l k a r a k t e r der zaligmakende be-

keering, uitgedrukt door de twee onderscheidene woorden in de grondtaal.

Verandering van zienswijze. (Metanoia.)

Verandering van leefwijze. (Epistrophê.)

Alle bekeering begint met u te doen inzien, dat ge in een dwaling verkeert. Daar was iets in uwe gedachte, dat beslist *niet waar* is. Ge meendet het wel zoo, maar het blijkt nu, dat uwe meening zich grondde op eene vergissing, zooals men het vergoelijkend uitdrukt. De Schrift gebruikt dat verzachtende woord niet, maar bezigt zeer scherp den waren naam: *leugen.*

Alle zonde begint met leugen, komt uit op leugen, leeft van leugen. Dat blijkt reeds uit de Paradijsgeschiedenis. Satan begint met listiglijk voor onwaar te verklaren wat God gezegd heeft. Satan stelt zijn *leugen* voor de waarheid Gods in de plaats. En toen de mensch te onzaliger ure de *waarheid Gods* prijsgaf voor de *leugen Satans,* toen kwam de zonde, gevolgd door al de ellende.

Daarom zegt de Heiland van Satan, hem in zijn ware gestalte teekenende: „Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit zijn eigen, want hij is een leugenaar, en de vader derzelve leugen." (Johannes 8 : 44.)

In tegenstelling nu met Satan als de aartsleugenaar, wordt Christus Jezus geopenbaard als *de Waarheid.* Want Hij *is* de waarheid en de waarheid is door Hem geworden, en al de waarheid is in Hem en in Hem alleen gevonden.

Alle bekeering begint met eene verandering van zienswijze. De leugen wordt als leugen ontdekt en aanschouwd, de waarheid in Christus wordt gezien en omhelsd. Maar die verandering wordt tevens gevolgd door eene omzetting in den wil, welke als het tweede element van de bekeering is aan te merken. Voorheen was het: „Gij zijt uit den vader den duivel,

en wilt de begeerte uws vaders doen." Maar als, door bekeerende genade, het woord van Satan in uwe ziel als leugen gebrandmerkt is, en de weg der zonde van Satan voor u ongerechtigheid is geworden, dan komt ook, ten gevolge van veranderd inzicht door de verlichtende genade des Geestes, een gansch ander willen zich in u als bekeerde openbaren.

Dan klimt deze bede op uit de ziel: „Geef, dat wij en alle menschen onzen eigen wil verzaken en Uwen wil, die alleen goed is, zonder eenig tegenspreken gehoorzaam zijn. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde!"

Betert u. Komt tot een andere *zienswijze,* o zondaar, die verstrikt zijt in de leugenen van hem, die de vader der leugenen is. Betert u, door in Christus Jezus, als den Zoon des Vaders, de Waarheid Gods te aanbidden.

Bekeert u. Komt tot een andere *leefwijze,* door den ouden mensch af te sterven, en den nieuwen mensch met zijne werken aan te doen.

IV.

DE BEKEERING EEN GENADEWERK GODS.

Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn, want Gij zijt de HEERE, mijn God. Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mij zelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja, ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.
Jeremia 31 : 18b, 19.

Ons eerste artikel ontvouwde het Schriftwoord: „Brengt dan vruchten voort, der bekeering waardig", (Mattheüs 3 : 8) om daarbij te overdenken, hoe Gods Woord de bekeering

ons teekent als eene *vrucht,* opkomende uit het *zaad* der wedergeboorte. In de tweede plaats hebben wij stilgestaan bij het belangrijke feit, dat niet het minst in den bekeeringsweg de veelvuldige wijsheid Gods openbaar wordt, zoodat deze niet voor allen één en dezelfde is, en ons oog open heeft te zijn voor de rijke onderscheidenheid in de wegen der bekeering, in verband met de bijzondere leidingen des Heeren. De bekeering van een wereldling, die als een brandhout uit het vuur gered wordt, gaat anders toe dan de bekeering van den bondeling, die van kindsbeen af in de Schrift onderwezen is. En ook de bekeering van den bondeling kan, gelijk we gezien hebben, nog op zeer verschillende en uiteenloopende wijze plaats grijpen. En in ons derde artikel hebben we overwogen, dat we kunnen spreken, èn van een *dubbel karakter,* èn van een *dubbele werking* bij de bekeering. Immers het dubbele karakter werd aangegeven door de verschillende grondwoorden in de Heilige Schrift, waarbij nu eens op de verandering in *zienswijze,* dan weer op de verandering in *leefwijze* gedoeld werd. De dubbele werking herinnerde ons aan de catechetische les van den Heidelberger, dat het bij de bekeering aankomt èn op het dooden van den ouden mensch, èn op het aandoen van den nieuwen mensch met zijne werken.

***

Thans willen wij de aandacht onzer lezers in het bijzonder bepalen bij de waarheid, dat ook de bekeering, evenals het geloof, een *werk Gods* is. Daarbij overdenken wij de genade Gods in den weg, dien Hij met al Zijne kinderen houdt. Het is een *Genade*-verbond, en wat in dat verbond geschonken wordt is vrije genade, en wordt uit loutere genade gegeven.

Leefden wij nog, als Adam in het Paradijs, onder het

Werkverbond, dan zou het er bij de bekeering (bijaldien daar van bekeering sprake had kunnen zijn) op eigen kracht aangekomen zijn. Dan konden wij, en moesten wij ons zelven bekeeren. Waar dit nu niet meer zoo is, en het Gode behaagd heeft in den Zoon Zijner eeuwige liefde het Verbond der genade met ons op te richten, en in dat Verbond te doen deelen allen, wier namen van eeuwigheid af geschreven staan in het Boek des levens, daar vloeien de genadeweldaden des Verbonds uit vrije gunst den uitverkoren bondelingen toe.

Overmits nu ook de zaligmakende bekeering een onderdeel van het Genadeverbond is, zoo komt het er op aan, helder in te zien, hoe wij in de bekeering een *genadewerking Gods* hebben te waardeeren.

Ons tekstwoord hierboven afgeschreven, kan hierbij gewichtige diensten bewijzen. De profeet betuigt hier: „B e k e e r m ij, z o o z a l ik b e k e e r d z ij n, w a n t Gij z ij t d e H E E R E m ij n G o d. Z e k e r l ij k, n a d a t ik b e k e e r d b e n, h e b ik b e r o u w g e h a d, e n n a d a t ik m ij z e l v e n b e n b e k e n d g e m a a k t, h e b ik o p d e h e u p g e k l o p t."

Dat is de mystieke achtergrond van alle bekeering. Hetzij dat het er op aankomt het woord van Satan als leugen in te zien, of de ongerechtigheid als zonde te vlieden, hetzij dat we voor den eisch staan den ouden mensch te kruisigen en den nieuwen mensch aan te doen, het is altijd een *werk Gods,* als een zondig en doemschuldig menschenkind daartoe gebracht mag worden. Wat zoo menigmaal door de gemeente gezongen wordt, gaat met name voor de bekeering ten volle door:

't Is Isrels God, die krachten geeft,
Van Wien het volk zijn sterkte heeft.

Want in de bekeering komt het juist op kracht en sterkte aan. Dan is er kracht noodig om uit den dood der zonden op te staan, en sterkte om tegen de werken des duivels en zijn gansche rijk te strijden, en altoos sterken tegenstand tegen den Booze te bieden.

B e k e e r m ij, z o o z a l ik b e k e e r d z ij n!

Dat is een bede, die wordt neergelegd bij den Troon der genade. Dat is een verzuchting, die wordt opgezonden tot den grooten Hoorder der gebeden. Dat is een smeeking, die opkomt uit het wedergeboren hart.

Wie niet wederom geboren is, die *kan* zoo niet bidden en *wil* zoo niet bidden. Alleen als God de Heere in de ziel van Zijn uitverkoren bondeling bezig is geweest met inplanting van genadewerk, en Hij dat genadewerk in actie brengt (omdat Zijn genadegiften en roeping onberouwelijk zijn en Hij nooit laat varen de werken Zijner handen, maar voleindt wat Zijne hand begon), dan komt het tot een bede als hier wordt opgezonden naar den hoogen hemel.

Dan is er een ernstig gebed om bekeering. Dan wordt er vurig gebeden, of de Heere wil bekeeren, dewijl alleen in dien weg het komt tot een waarachtig *bekeerd zijn*. De bekeering is een genadegifte Gods!

Sprak Jezus het niet eenmaal onomwonden uit: „Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke"? (Johannes 6 : 44.) Dit woord van den Heiland, dat allen hoogmoed der menschen zoo onverbiddelijk nederwerpt, is klaar en duidelijk. En is dit het wezen der bekeering, dat de zondaar tot den Heiland komt, en Zijne geboden, die niet zwaar zijn, onderhoudt, dan zegt Jezus zoo duidelijk, dat *niemand* uit zich zelf, of van zich zelf tot Hem komen kan. En zal het werkelijk gebeuren, dat iemand tot Jezus als zijn Heiland en Zaligmaker komt, dan is daarin een werk Gods

gewrocht; dan dient erkend, dat dit een *trekken Gods* is geweest. De Bruid weet dat ook wel; dies bidt zij in haar heilig minnelied: „Trek mij, wij zullen U naloopen." (Hooglied 1 : 4.) En hierin heeft vanouds de Pelagiaansche, en later de Remonstrantsche dwaling gelegen, dat zij in de bekeering alleen een „werk van den mensch" zag, en dat het oog gesloten was voor het *trekken Gods*.

Maar de Gereformeerde wist het, en hij beleed het, dat de kracht der bekeering een genadegifte Gods was, dat de sterkte van Israëls Bonds-God kwam, en dat alleen het getrokken worden door Gods machtige liefdekoorden onwederstandelijk dwingt Hem na te loopen.

* * *

Onze Vaderen beleden dat in artikel 3 van hoofdstuk III en IV hunner Leerregels: „Overzulks worden alle menschen in zonden ontvangen en als kinderen des toorns geboren, onbekwaam tot eenig zaligmakend goed, geneigd tot alle kwaad, dood in zonden en slaven der zonde. En willen noch kunnen tot God wederkeeren, noch hunne verdorvene natuur verbeteren, noch zich zelven tot de verbetering daarvan schikken, zonder de genade des wederbarenden Geestes." En in artikel 11 van datzelfde hoofdstuk heet het roerend schoon: „Hij opent het hart, dat gesloten is; Hij vermurwt, dat hard is; Hij besnijdt, dat onbesneden is. In den wil stort Hij nieuwe hoedanigheden en maakt, dat die wil, die dood was, levend wordt; die boos was, goed wordt; die niet wilde, nu metterdaad wil; die wederspannig was, gehoorzaam wordt, Hij beweegt en sterkt dien wil alzoo, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen."

Wie op die wijze in de bekeering een genadegift Gods

mag zien, en verstaan kan dat, alleen als de Heere iemand bekeerd *heeft,* zoo een ook bekeerd *is,* die zingt:

Komt, luistert toe, gij Godgezinden!
Gij, die den Heer van harte vreest!
Hoort, wat mij God deed ondervinden,
Wat Hij gedaan heeft aan mijn geest.

Ja, dat is de rechte grondtoon, te mogen jubelen in wat de Heere gedaan heeft, in wat Hij gewrocht heeft, in wat God schonk en gaf.

* * *

Nog op een tweetal andere plaatsen vestigen wij de aandacht, waardoor het duidelijk mag worden, dat de bekeering, als behoorende bij het Genadeverbond, een gave Gods is.

In Handelingen 5 : 31 lezen we: „Dezen heeft God door Zijne rechterhand verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker, *om Israël te geven bekeering* en vergeving der zonden." Israël is hier het ware Israël, want het is niet alles Israël wat uit Israël is, evenmin als ieder wedergeboren is, die uit geloovige ouders geboren wordt.

En nu heet het hier, in deze rede van Petrus, dat God aan het waarachtige Israël de *bekeering geeft.* Dus, hoezeer ook de bekeering een vrucht is die opkomt uit het zaad der wedergeboorte, zij is en blijft altoos een genadegifte, iets dat God geeft, en dat Hij uit genade geeft.

En in de tweede plaats wijzen we op II Timotheüs 2 : 25, waar Paulus deze bede doet hooren: „Of hun God te eeniger tijd *bekeering gave* tot erkentenis der waarheid." Het verband wijst de beteekenis dezer woorden duidelijk aan. Daar waren personen, met wie Timotheüs van doen had, welke onder den strik des duivels gevangen lagen. Dezulken moesten met zachtmoedigheid onderwezen worden. Maar

een dienstknecht Gods kan wel planten, ook nat maken, doch de wasdom zelve kan van niemand anders dan van God komen. En zoo ook de oproeping tot bekeering van dwaling en van zonde, kan wel zeer krachtig en ernstig plaats hebben, maar de bekeering zelve kan niet anders dan door de trekkende kracht Gods tot stand komen. Indien dat niet het geval is, dan *kan* niemand komen, en dan *wil* niemand naloopen. Zoo verstaan we deze bede van Paulus: „Of hun God te eeniger tijd bekeering gave!"

De bekeering is een gave Gods, en zij is dat in elk opzicht, zoowel in haar dubbel karakter als in haar beide werkingen.

* * *

Vestigen we ten slotte er ook nog de aandacht op, dat we in de genadegifte der bekeering te doen hebben met een weldaad van het Genade-verbond.

Dit blijkt uit den bekenden tekst van Jeremia 31 : 33: „Maar dit is het *verbond,* dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt de HEERE: Ik zal Mijne wet in hun binnenste geven, en Ik zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God, en zij zullen Mij tot een volk zijn."

Dit *is* het Verbond. En tot het wezen van dat Verbond behoort mede, dat de HEERE in het binnenste Zijn Wet geeft, en die in het hart schrijft, en met onweerstandelijke genade dwingt daarnaar te leven. En dat is de bekeering.

Klaarder en duidelijker wordt het nog door Ezechiël uitgesproken in hoofdstuk 36 : 26, 27:

„En Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwen geest geven in het binnenste van u, en Ik zal het steenen hart uit uw vleesch wegnemen, en Ik zal u een vleeschen hart geven, en Ik zal Mijnen Geest geven in het binnenste

van u, en Ik zal maken dat gij in Mijne inzettingen zult wandelen, en Mijne rechten zult bewaren en doen."

O, het is heerlijk, dat wij in dagen leven dat weer veel over het Verbond wordt gesproken. Maar het zij en blijve toch voor al Gods volk een *Genade*-verbond. In dat Verbond moet de vrije genade Gods worden groot gemaakt tot verheerlijking van Zijn nooit volprezen Naam.

En dan is immers dit de bekeering, dat de kinderen Gods worden verlost van hunne onreinigheden en verkeerdheden, en dat zij weer wandelen in de wegen des Heeren, dat ze betrachten de geboden Gods, en dat ze houden de inzettingen en de rechten des Heeren.

En wie *geeft* die bekeering?

Wie *maakt* dat het zoo komt?

Immers Israëls Ontfermer! Hij roept het uit: *„Ik zal geven* Mijnen Geest in het binnenste van u. *Ik zal maken,* dat gij in Mijne inzettingen zult wandelen." Zoo is de bekeering een weldaad van het Genade-verbond.

Zij er dan veel gebeds:

„Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn, want Gij zijt de HEERE, mijn God!"

V.

DE EISCH DER BEKEERING.

Werpt van u weg al uwe overtredingen, waardoor gij overtreden hebt, en maakt u een nieuw hart en eenen nieuwen geest; want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls? Want Ik heb geenen lust aan den dood des stervenden, spreekt de Heere HEERE; daarom, bekeert u en leeft.
Ezechiël 18 : 31, 32.

Zoowel de wereldling als de bondeling staan voor den stelligen eisch van bekeering. En zij die eenmaal tot bekeering gekomen zijn, moeten zich ook weer dagelijks bekeeren, door voortdurend te strijden tegen de inwonende zonde, en telkens terugkeeren tot de wegen des Heeren.

Maar van elke bekeering, die toch in haar wezen is: een haten van de leugen en een liefhebben van de waarheid, een breken met de zonde en een wandelen in de heiligmaking, geldt, gelijk wij in ons vorig artikel gezien hebben, de vaststaande waarheid, dat zij een *werk Gods*, een *gave des* Heeren is.

En toch kan het niet ontkend worden, ja, moet het zeer krachtig worden staande gehouden, dat de Heere van den mensch zelven bekeering *eischt*, dat de daad der bekeering van den zondaar *gevorderd* wordt, en dat met tijdelijke en eeuwige straf bedreigd wordt een iegelijk die zich zelven niet bekeert.

Wordt er nu zoo over de bekeering gesproken in de Heilige Schrift, dan heeft het toch allen schijn alsof de bekeering een werk van den mensch is. In elk geval is het niet voor

tegenspraak vatbaar, dat de mensch zelf voor zijne al of niet bekeering verantwoordelijk gesteld wordt.

Met het geloof is het niet anders gelegen. Allerwegen wordt geleerd dat het geloof een gave Gods is, dat alleen de uitverkorenen van den Heere het geloof ontvangen. En toch komt tot een ieder de uitdrukkelijke eisch om te gelooven, en ligt het oordeel gereed voor de ongeloovigen.

De stand der zaken alzoo zijnde, dat eenerzijds geloof en bekeering als een vrije *gave Gods* worden geopenbaard, maar dat anderzijds we hier ook te doen hebben met stellige *eischen Gods,* leidt dit als vanzelf tot de nadere overweging, dat wij, zoo in het stuk des geloofs als in de zake der bekeering, niet uitsluitend te doen hebben met een Goddelijke werking, maar ook met een menschelijke actie.

En waar we in ons vorig artikel breedvoerig bij de Goddelijke werking stilstonden, daar willen wij thans onze aandacht wijden aan de menschelijke actie. Daaraan zal zich dan vanzelf de vraag verbinden, welke nu de verhouding van die beide werkingen is.

* * *

Ons tekstwoord hierboven afgeschreven, wijst die werking, waarop gedoeld wordt, aan: „Werpt van u weg alle uwe overtredingen, waardoor gij overtreden hebt, e n m a a k t u e e n n i e u w h a r t e n e e n e n n i e u w e n g e e s t; want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls? Want Ik heb geenen lust aan den dood des stervenden, spreekt de Heere HEERE; daarom, bekeert u en leeft."

Met name op de middelste woorden komt het voor het onderhavige geval aan: *Maakt u een nieuw hart en eenen nieuwen geest."* Want anders heet het toch: Ik zal u een nieuw hart geven. En hier komt het Goddelijk bevel:

maakt u een nieuw hart. Anders heet het: Ik zal u een nieuwen geest geven. En hier beveelt God de Heere: maakt u eenen nieuwen geest.

Ja, het moet duidelijk ingezien worden, dat de Heere bijna allerwegen in de Heilige Schrift de bekeering van den mensch zelven afeischt, en dat voortdurend staat opgeteekend: „Zij bekeerden zich." In de saamvoeging nu van die twee gedachten, dat het is èn een „bekeerd worden" èn een „zich bekeeren", staan wij metterdaad voor het probleem, dat om oplossing vraagt.

Gelukkig dat die oplossing gegeven is, en dat wij haar niet hebben te zoeken, maar slechts in te denken en na te denken. Want het staat toch zoo, dat het wel volkomen waar is, dat God de Heere de bekeering geeft, maar de Heere bekeert nooit iemand buiten hem zelven om. In de wedergeboorte is het een gansch andere zaak. Daarin is de mensch absoluut lijdelijk. Hij baart zich zelven niet weder, maar hij *wordt* wedergeboren. In de wedergeboorte werkt God de Heere geheel buiten het willen en werken van den mensch, die uit water en Geest geboren zal worden.

Maar in de bekeering is God de Heere bezig met den mensch in zijn geestelijke werkzaamheden zelve.

Dan is God werkende in de werkingen van den mensch; de macht Gods grijpt den mensch daarbij aan in zijn denken, willen en streven. En zoo wordt de mensch gedwongen zelf mede werkzaam te zijn. De Eerste Oorzaak is en blijft God, maar hij die tot bekeering gebracht wordt, werkt daarin zelf mede als tweede oorzaak.

Zeer duidelijk wordt deze verhouding van het Goddelijke en het menschelijke, als Eerste en tweede oorzaak, in de bekeering door Paulus geleerd in Filippensen 2 : 12, 13: „Werkt uws zelfs zaligheid met vreeze en beven; want het

is God, die in u werkt, beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen."

Dus de mensch zelf wordt opgeroepen om zijne zaligheid te bewerken met vreeze en beven. Maar als die werking in hem gevonden wordt, dan is zij toch weer Gods werk. Want Hij werkt in Zijn uitverkorenen èn het willen èn het werken. En zulks naar Zijn eeuwig en vrijmachtig Welbehagen. In dat Welbehagen ligt het eeuwig besluit der verkiezing en der rechtvaardiging. Uit dat Besluit vloeit voort de genadegifte der wedergeboorte. En in dat zaad der wedergeboorte schuilt de krachtige werking die dringt en perst, in den mensch zelf, om uit te komen in zaligmakend geloof en door te breken in krachtdadige bekeering.

God werkt op zoodanige wijze in den wedergeborene, dat Hij hem dwingt zich zelven te bekeeren.

* * *

Zeer schoon en duidelijk wordt deze zaak uiteengezet in onze Dordtsche Leerregels. In het algemeen veroorloven wij ons de opmerking te maken, dat velen in onze Kerken den Catechismus precies van buiten kennen. Daar kan geen uitdrukking uit een der Zondagen worden aangehaald, of zij is voor velen een welbekende. Daar kan op niets worden gezinspeeld, of men voelt onmiddellijk waarop gedoeld wordt.

Iets kleiner is de kring, maar betrekkelijk is hij nog groot, die ook terdege thuis is in de Belijdenis der Kerk. Op menige catechisatie, vooral met de ouderen, worden ook de 37 Artikelen des geloofs behandeld, en velen zien op lateren leeftijd zelven ook nog de Confessie eens in.

Maar zeer klein is de kring in de Kerken die een volledig gebruik maakt van de „Drie Formulieren van Eenigheid". De meesten schijnen het met *twee* Formulieren al

heel wel te kunnen doen. En daarom nemen wij deze gelegenheid te baat, om allen die belang stellen in het naarstig onderzoek der waarheid, zeer ernstig op het hart te binden, dat zij ook gebruik maken van het *derde* Formulier van Eenigheid onzer Kerken, namelijk van de Dordtsche Leerregels. Een kostelijke schat van Godgeleerde kennis is daarin neergelegd, en niet zonder rijken troost en diepere inleiding in de waarheid worden ze gelezen.

We vestigen daarom hier de aandacht er op, dat de hoofdstukken III en IV van de Dordtsche Leerregels handelen over de verdorvenheid des menschen, over zijne bekeering tot God, en over de manier daarvan.

In artikel 12, aan het slot, lezen wij van de inwerking Gods op het willen en werken van den mensch bij de bekeering aldus: „en alsdan wordt de wil, zijnde nu vernieuwd, niet alleen van God gedreven en bewogen, *maar, van God bewogen zijnde, werkt hij ook zelf*. Waarom ook te recht gezegd wordt, dat de mensch, door de genade die hij ontvangen heeft, gelooft en zich bekeert." De cursief gedrukte woorden ontleden het bekeeringsvraagstuk meesterlijk juist. De wil, van God (als Eerste Oorzaak) bewogen zijnde, werkt daarna ook zelf. En het is door *ontvangene genade*, dat de wedergeborene *zich zelf* bekeert.

Het tegenovergestelde gevoelen, dat der valsche lijdelijkheid, waarbij de mensch van de zelfwerkzaamheid in de bekeering niet wil weten, heet d e s t o k-e n-b l o k t h e o r i e. Maar dat is nooit het gevoelen der Gereformeerden geweest. En het was te allen tijde een zeer moeilijk werken voor de Dienaren des Woords, wanneer zij met menschen te doen hadden, die zich, in geestelijken zin, als stokken en blokken aan hen voorstelden.

In artikel 16 van het aangehaalde hoofdstuk lezen wij:

„Doch gelijk de mensch door den val niet heeft opgehouden een mensch te zijn, begaafd met verstand en wil, en gelijk de zonde, die het gansche menschelijk geslacht heeft doorgedrongen, de natuur des menschen niet heeft weggenomen, maar verdorven, en geestelijker wijze gedood; alzoo werkt ook deze Goddelijke genade der wedergeboorte in de menschen *niet als in stokken en blokken,* en vernietigt den wil en zijne eigenschappen niet, en dwingt dien niet met geweld zijns ondanks, maar maakt hem geestelijk levend, heelt hem, verbetert hem, en buigt hem te gelijk liefelijk en krachtiglijk; alzoo dat, waar de wederspannigheid en tegenstand des vleesches tevoren ten eenen male de overhand had, daarna eene gewillige en oprechte gehoorzaamheid des geestes de overhand begint te krijgen; waarin een waarachtige en geestelijke wederoprichting en vrijheid van onzen wil gelegen is."

Ook in de genade is de mensch derhalve geen stok en blok. Maar de genade Gods werkt zoo liefelijk en krachtiglijk in den mensch, dat hij zelf zoo wil als God hem leidt, en dat hij zich zelven bekeert. „De wil, van God bewogen zijnde, werkt ook zelf."

Moge door de stellige uitspraken der Heilige Schrift deze dubbele werkzaamheid zelve in de bekeering voor ons boven allen twijfel verheven zijn. En zij ook het doel bereikt, door dit artikel beoogd, dat ons heenwijzen naar de schoone Dordtsche Leerregels uitdrijve, deze als een kostelijken schat te bezitten en te waardeeren. Want dan wordt verstaan, hoe het eenerzijds noodig is ootmoedig te bidden: „Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn!" maar dat anderzijds niets afgaat van den eisch des Heeren: „Maakt u een nieuw hart en eenen nieuwen geest."

VI.

DE OPENBARING DER BEKEERING.

Ik haat de valschheid, en heb er eenen gruwel van: maar Uwe Wet heb ik lief.
Psalm 119 : 163.

Thans komen we ook met dit stuk van de leer des heils aan ons slot. We hebben gezien, in de beide laatste artikelen, dat de bekeering zeer zeker een werk Gods is in den wedergeborene, maar altijd zóó, dat de zelfwerkzaamheid der ziel daarbij geprikkeld wordt, en dat van valsche lijdelijkheid daarbij geen sprake mag zijn.

In ons slot-artikel wenschen we nog te spreken over de uitwerking van Gods werk in een die bekeerd wordt èn zich bekeert, of, om het nog eens anders uit te drukken, in een die tot bekeering gebracht wordt èn tot bekeering komt.

Daarop wijst het tekstwoord, ditmaal als Schriftwoord hierboven geplaatst: „I k h a a t d e v a l s c h h e i d, e n h e b e r e e n g r u w e l v a n; m a a r U w e W e t h e b i k l i e f."

Onze oude Vaderen schreven, dat de voornaamste „daden der bekeering" drie in getal zijn, namelijk: kennis, droefheid en haat.

Met de kennis, als factor der bekeering, bedoelden zij de kennis der zonden. Iemand kan niet tot bekeering komen, of hij moet *weten* dat hij gezondigd heeft en waarin zijne zonden gelegen zijn. Daarbij werd dan verwezen naar Jeremia 31 : 19: „Nadat ik mij zelven ben *bekend gemaakt*, heb ik op de heup geklopt." Ook wel werd aangehaald Jeremia 3 : 13: „Alleen, *ken* uwe ongerechtigheid, dat gij tegen den HEERE uwen God hebt overtreden."

Zulks ligt trouwens in den aard der zaak. Hoe zal iemand zich omkeeren op zijn weg, als hij niet eerst klaarlijk inziet dat hij op een verkeerden weg is! Evenzoo moet de leugen en zonde als zoodanig welbewust *gekend* worden, zal het komen tot een bekeering naar waarheid en gerechtigheid.

In dezen trant spreekt ook Paulus, als hij handelt over de begeerlijkheid. Hij wat tot *kennis* van de zonde gekomen, maar door de Wet. Hij getuigt: „Ja, ik *kende* de zonde niet, dan door de Wet. Want ook had ik de begeerlijkheid niet *geweten* zonde te zijn, indien de Wet niet zeide: gij zult niet begeeren."

Door de Wet is de *kennis* der zonde!

Ook de Catechismus begint over die kennis te handelen. Het is immers, vóór alle dingen, noodig te *weten,* hoe groot mijne zonden en ellende zijn.

Maar deze kennis, zoo van het bedreven kwaad als van het nagelaten goed, is niet bloot verstandelijk, indien zij eene zaligmakende kennis is. Zij gaat gepaard met een gewaarwording des harten. Daarom spreekt de Gereformeerde, die geen intellectualist is, bij het stuk der bekeering in de tweede plaats van *droefheid.* En ook hier kan het woord van Jeremia 31 : 19 weer licht ontsteken: „Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, *heb ik berouw gehad,* en nadat ik mij zelven ben bekend gemaakt, heb ik *op de heup geklopt.*" De Kantteekening verklaart dat „kloppen op de heup" als zichtbare uitdrukking van droefheid: „dat is getreurd, of misbaar bedreven, gelijk degenen doen, die hartzeer en grooten weedom gevoelen."

Men wijst daarbij ook op Job 42 : 6: „Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en assche." Als iemand tot bekeering komt, na bedreven kwaad, dan leert hij niet alleen de zonde kennen, maar dan leert hij ze zóó kennen, dat

hij haar onrein, onheilig vindt, en dat hij droefheid in de ziel ondervindt waar hij, door die zonde, zich voor God verontreinigd weet.

Het behoort mede tot de ernstige zelfbeproeving vóór het Avondmaal, zich zelven vanwege zijne zonden voor God te mishagen. Bij het eerste stuk daarvan heet het in ons schoon Formulier: „Ten eerste, bedenke een iegelijk bij zich zelven zijne zonde en vervloeking, opdat hij zich zelven *mishage* en zich voor God verootmoedige."

Psalm 38 kan met name dienen om den toestand der ziel waar te nemen, waarin het tot eene waarachtige verbrijzeling des harten is gekomen. Edoch, in die waarachtige droefheid, die uitdrijft tot den troon der genade, om te bidden: „O God, wees mij zondaar genadig!" ligt ook zaligheid. Want, zoo lezen we in II Corinthe 7 : 10: „De droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid, maar de droefheid der wereld werkt den dood."

Niemand wane, dat alle droefheid een bewijs is van genade. Wie berouw heeft, òf omdat zijn kwaad is uitgekomen, òf omdat hij bang is voor de straf, òf omdat hij zich schaamt voor de menschen, rekent niet met den heiligen God. Dat is een droefheid der wereld, die straks in eeuwige wroeging zal overgaan, daar, waar het vuur onuitblusschelijk is en de worm niet sterft.

Zaligmakend is de droefheid alleen dan, als zij er is om Gods wil. Als het een „droefheid naar God" is, waarvan David een zoo heerlijk voorbeeld gaf, toen hij uitroep: *„Tegen U, U alleen,* heb ik gezondigd, en gedaan dat kwaad is in Uwe oogen, opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken, en rein zijt in Uw richten." Want het is toch zoo, dat wij in onze zonden slechts zijdelings met menschen te maken hebben, maar feitelijk en rechtstreeks met den Heere onzen God. Als

er gezondigd wordt, dan wordt er gezondigd tegen de allerhoogste Majesteit Gods.

Reeds dat te beseffen, dat een nietig menschenkind in al zijne zonden Majesteitsschennis pleegt tegen den hoogen en volzaligen God, moet noodwendig, bij de rechte kennis daarvan, het hart met *verslagenheid* vervullen. Lezen we niet op den Pinksterdag, na de ontdekkende rede van Petrus, dat zij verslagen werden? Er staat: „En als zij dit hoorden, werden zij *verslagen in het hart.*"

Voorwaar, de waarachtige bekeering is niet alleen de verstandelijke kennis van de zonde, maar ook een ontroering in het hart.

* * *

We zeiden het reeds, dat de uitwerking van de genadedaad der bekeering *drieërlei* in den bekeerde is.

De mensch is alzoo geschapen, dewijl hij naar den Beelde Gods geformeerd is, dat in zijn bestaan en optreden hoofd, hart en hand eene gewichtige roeping hebben te vervullen.

En daarom wezen onze Vaderen ook nog op een derde daad in de bekeering, namelijk op het *haten* van de zonde, en het liefhebben van de Wet Gods. Daarop wijst een tekstwoord als van Psalm 119 : 63: „Ik haat de valschheid, en heb er een gruwel van, maar Uwe Wet heb ik lief."

Het meest duidelijk heeft Paulus hierover wel geschreven in Romeinen 7 : 15: „Want hetgeen ik doe, dat ken ik niet; want hetgeen ik wil dat doe ik niet, maar hetgeen ik haat dat doe ik." Paulus spreekt hier *na* zijn bekeering. Maar in zijn bekeering is dan toch dit openbaar geworden, dat het tot een *haten* van de zonde gekomen is.

Dat de bekeering in dit leven nooit volkomen is, dat

zelfs de allerheiligsten het nog maar brengen tot een zeer klein beginsel der gehoorzaamheid, dat wij allen dagelijks in velen struikelen, is een andere aangelegenheid, die straks bij de heiligmaking besproken zal worden.

Ieder die tot bekeering gebracht is, zal met Paulus betuigen: „Niet dat ik het alreede verkregen heb, maar ik jaag er naar, of ik het ook grijpen mocht." Doch dat neemt niets weg van de stellige waarheid, dat, waar krachtdadige bekeering in de ziel is gewrocht, er een *haat* tegen de zonde gevonden wordt. En haat is nog iets anders dan berouw. Waar deze haat is, daar is vijandschap en strijd. Deze haat zoekt den ondergang van den ouden mensch. De heilige haat poogt den ouden mensch te kruisigen, te dooden en te begraven. En als Paulus, zelfs na zijn bekeering, nog in zonde valt, dan doet hij wat hij *haat,* en daarom doet *hij* het niet meer, maar de zonde die in hem woont.

Ook David getuigt, en dat is zijn bekeering: „Ik haat de valschheid, en heb er een gruwel van." Dat wil niet zeggen, dat hij geen zonde meer deed. Ieder weet beter. Maar wel, dat ook zijne ziel niet alleen *berouw over,* maar tevens *haat tegen* de zonde kende.

Nu is er nooit haat, of er is ook liefde.

De zondaar is geneigd God en zijn naaste te haten. Maar daar staat tegenover, dat hij de zonde bemint, dat hij de wereld liefheeft. En zoo ook omgekeerd, zult ge daarin het genadewerk der bekeering in uw hart kunnen bevinden, als er niet slechts haat tegen de zonde, de wereld en den duivel is, maar als er ook liefde voor God, voor Gods Naam en voor Gods Koninkrijk in uwe ziel wordt gevonden.

U w e W e t h e b i k l i e f. Die liefde tot Gods gebod doet bidden: „Ontdek mijne oogen, dat ik aanschouwe de wonderen van Uwe Wet." Die heilige liefde doet uitroepen:

„In alle volmaaktheid heb ik een einde gezien; maar Uw gebod is zeer wijd."

Zoo bij den *onbekeerde* als bij den *bekeerde* is er liefde èn haat.

Maar dit is het geheim der zaak, dat in de bekeering liefde en haat van voorwerp geruild hebben.

De onbekeerde heeft de wereld lief, en haat God.

De bekeerde heeft God lief, en haat de zonde.

En daarom heet het in Psalm 97 : 10: „Gij *liefhebbers* van den HEERE *haat* het kwade."

* * *

Deze zaligmakende bekeering nu, waarbij het derhalve aankomt op *kennis* van de ongerechtigheid, op *berouw* over het bedreven kwaad, op *haat* tegen het onheilige van de zonde, en op *liefde* voor den Heere, is aan geen tijd gebonden.

De wereldling die buiten het Verbond Gods leefde, maar door Gods barmhartigheid nog als een brandhout uit het vuur wordt gered, kan zelfs op zijn sterfbed nog tot geloof en bekeering gebracht worden. De moordenaar aan het kruis bij den Heiland is hiervan een heerlijk voorbeeld. Hij mocht in zijn bange doodsworsteling nog hooren: „Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn." En nog heden ten dage worden, door de Zending, op allerlei leeftijd, tot roem van Gods genade en tot verheerlijking van den Naam des Heeren, de uitverkorenen Gods uit de duisternis toegebracht tot het Koninkrijk van Zijn wonderbaar licht.

Maar ook voor den bondeling, die in het Genade-verbond is geboren en opgegroeid, is geen vaste tijd aan te geven.

Aan Timotheüs wordt geschreven: „Blijf in hetgeeen gij geleerd hebt, en waarvan u verzekering gedaan is, wetende,

van wien gij het geleerd hebt, dat gij *van kindsbeen af* de Heilige Schriften geweten hebt." Zoo ook met Samuël.

Maar Paulus was eerst een vervolger, een lasteraar. Niet vóór zijn reis naar Damascus wordt hij door Gods krachtige hand tot volle bekeering gebracht.

Daarin hebben wij de vrijmacht Gods te eeren. Doch voor niemand is dit een verontschuldiging om zijne bekeering uit te stellen. Bij het voorhouden van dien eisch vraagt de Heere *dadelijk* uwe gehoorzaamheid.

Kiest u *heden,* wien ge dienen wilt!

Heden, zoo gij Zijne stem hoort, verhardt uw hart niet!

Haast u, om uws levens wil!

VAN DE HEILIGMAKING.

I.

EEN GENADEWERK GODS.

En de God des vredes Zelf heilige u geheel en al; en uw geheel oprechte geest en ziel en lichaam worde onberispelijk bewaard in de toekomst van onzen Heere Jezus Christus.
I Thessalonicensen 5 : 23.

Als wij nu van de Heiligmaking gaan handelen, dan erkennen wij gaarne, dat reeds in de wedergeboorte, in het geloof, in de bekeering wij met even zoovele onderdeelen van dat genadewerk Gods te doen hebben gehad. Toch kan ons dat niet verhinderen nu ook nog van de Heiligmaking afzonderlijk te schrijven.

Tegenover de Ethische en Methodistische stroomingen van onze dagen kwam het schier als vanzelf, dat veel over de rechtvaardiging gesproken en geschreven werd. Maar elke gedachtenkring die zich uitsluitend tot dat werk des heils van den genadigen Bonds-God bepaalt, wordt éénzijdig, en ontvangt te zijner tijd de straf voor zulke kortzichtigheid thuis.

Het is genoegzaam bekend, hoe in de vorige eeuw KOHLBRÜGGE opstond, die ontegenzeggelijk het stuk der rechtvaardiging in helder daglicht heeft geplaatst, zóó, dat het volk dat de getrouwigheden liefheeft er van genoot; maar door te weinig te gewagen van die andere weldaad des Genadeverbonds, die wij de Heiligmaking noemen, kwam er bij zijne volgelingen, die geen ware Kohlbrüggianen, maar *Neo*-Kohlbrüggianen zijn, een verkeerde geest, die zich weldra in Antinomianisme openbaarde.

De Gereformeerden oordeelden te allen tijde, dat nooit alleen over de rechtvaardiging, maar voortdurend in verband daarmede, en in behoorlijke aansluiting daaraan, ook over de heiligmaking gepredikt moest worden.

Vanouds wist men het, dat er een „keten des heils", een „gulden keten des behouds", een „dierbare keten der Goddelijke waarheden" was, en dat in die keten het stuk der heiligmaking een onmisbare schakel was en is, naar luidt van het woord des Apostels in Romeinen 8 : 29: „Die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd *den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn,* opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broederen." De cursief gedrukte woorden doelen op de heiligmaking.

Onze Belijdenis onderscheidt alzoo tusschen rechtvaardiging en heiligmaking, als wij lezen in artikel 24: „Wij gelooven, dat dit waarachtig geloof, in den mensch gewrocht zijnde door het gehoor des Woords Gods en de werking des Heiligen Geestes, hem wederbaart en maakt tot een *nieuwen mensch* en doet hem leven in een *nieuw leven,* en maakt hem vrij van de slavernij der zonde. Daarom is het zoo verre van daar, dat dit *rechtvaardigmakend geloof* de menschen zoude doen verkouden in een vroom en heilig leven, dat zij daarentegen zonder hetzelve nimmermeer iets doen zullen uit liefde

tot God, maar alleen uit liefde tot zich zelven en uit vreeze van verdoemd te worden."

Nu is het wel zoo, dat de heiligmaking in allerlei manier van de rechtvaardiging is te *onderscheiden,* maar ze mag er toch nooit van *gescheiden* worden, om de afdoende reden, dat de God des Verbonds deze twee weldaden *onafscheidelijk* verbonden heeft, en zulks in de beide deelen des Verbonds.

Immers als wij in den Naam des Heiligen Geestes gedoopt worden, dan verzekert (in het eerste deel des Verbonds) God de Heilige Geest ons, dat Hij „ons tot lidmaten van Christus *heiligen* wil", — maar, overmits in alle verbonden twee deelen begrepen zijn, zoo worden wij (in het andere deel des Verbonds) ook weder door den Doop vermaand en verplicht tot een *nieuwe gehoorzaamheid.*

Of, wilt ge het met de eigen woorden der Heilige Schrift, dan wijzen we eerst op het werk Gods in Zijn uitverkorenen, waarvan de Apostel getuigt, als hij zegt: „maar gij *zijt* afgewasschen, maar gij *zijt* geheiligd, maar gij *zijt* gerechtvaardigd, in den naam van den Heere Jezus, en door den Geest onzes Gods." (I Corinthe 6 : 11). En in onmiddellijk verband daarmee op den voortdurend herhaalden eisch: „Zijt heilig, want Ik ben heilig." „Jaagt den vrede na en de heiligmaking, zonder welke niemand den Heere zien zal." „Maar gelijk Hij, die u geroepen heeft, heilig is, zoo wordt ook gij zelven heilig in al uwen wandel." En groot zou de reeks van Schriftuurplaatsen van dezen aard zijn, indien wij alle teksten zouden willen bijbrengen. Maar zij het genoeg voorshands er op te wijzen, dat, aangezien de heiligmaking een weldaad des Genade*verbonds* is, er dus, overmits in alle verbonden twee deelen begrepen zijn, niet alleen evangelische *beloften* van heiligmaking zijn, maar ook zeer stellige *eischen* voor de kinderen des Verbonds, als geroepenen en gerechtvaardigden, om heilig te leven.

In dat licht wenschen wij van de heiligmaking te handelen als een heerlijke Verbondsweldaad, die in dit tweeërlei opzicht zooveel tot ons te zeggen heeft. Doch zij vooraf een dubbele dwaling geteekend, eene Sociniaansche en eene Arminiaansche.

Volgens de Socinianen moet het wezen der heiligmaking gezocht worden in een breuke met booze daden, in een zedelijke betering des levens. De mensch heeft zijn feilen en gebreken, doet verkeerde dingen, en als hij tot het inzicht van het slechte zijner handelingen komt, dan heeft hij het kwade na te laten en het goede te doen. En het komen tot die „verbetering des levens" is volgens de Socinianen de heiligmaking zelve. Maar van meet af hebben die van Gereformeerde religie zijn dat ontkend en de onzen zijn van kindsbeen af onderwezen in de ernstige waarheid, dat de zonde niet slechts in de *daden* schuilt, maar, veel dieper, wortelt in onze *natuur*, dat wij *van nature* verdorven zijn, en dat de „verkeerde werken" opkomen uit die onzalige fontein van ons boos en verdorven hart.

Men versta ons wel. Natuurlijk werd tegenover den Sociniaan niet beweerd dat de „goede werken" geheel los van de heiligmaking stonden. Ganschelijk niet, eer het tegendeel, want onlosmakelijk is die band tusschen het genadewerk der heiligmaking en de betering des levens. Maar het *wezen* der heiligmaking raakt de heiliging der natuur, die door de zonde besmet en bezoedeld is, en, die natuur eenmaal geheiligd zijnde, is de verandering des levens daarvan een heerlijk gevolg. En dit laatste kan dus niet anders dan òf als onderdeel van het geheel der heiligmaking, òf als kostelijke vrucht van het heiligmakend werk Gods in Zijn uitverkorenen beschouwd worden. Ook op dat onderscheid èn op dat verband hopen wij nader te wijzen.

En in de tweede plaats wijzen wij op de dwaling der Arminianen en Remonstranten, die, in navolging van Pelagius, den ketter der oudheid, den vrijen wil des menschen drijven, en leeren dat de mensch, in eigen kracht tot alles bekwaam, het goede wil eigener beweging.

Is het nu dat hij „uit navolging" (gelijk de Pelagiaansche formule luidt) de zonde doet, dan kan hij uit *eigen kracht* zich van zijn zondigen weg bekeeren en het goede pad weer opgaan. Alzoo wordt de mensch zijn eigen heiligmaker. En daartegenover nu beleden onze vrome Vaderen met beslistheid, dat de heiligmaking niet een eigen werk, doch een weldaad van het *Genade-verbond* was en is. Alle weldaden van *dat* Verbond zijn genade en worden uit genade geschonken. De bondelingen hebben in niets dan in vrije genade te roemen. Uit Zijne volheid is het genade voor genade. En als er dan eenige heiligmaking, zij het ook een nog zoo klein beginsel, bij de uitverkorenen des Vaders gevonden wordt, dan komt dat uitsluitend door de vrije gunst die eeuwig Hem bewoog, om in den Raad Zijns Welbehagens zulks alzoo over de Zijnen te gehengen. Het is Israëls God die *levenskrachten* geeft, van Wien het volk zijn *geestelijke sterkte* heeft.

Heiligmaking is nooit het werk van eenig menschenkind, het is het eigen werk van God den Heiligen Geest, één met den Vader en den Zoon, te loven en te prijzen tot in der eeuwigheid.

Dat zal nooit anders verstaan worden door hem, die weet en belijdt, dat Christus Jezus is *geschonken* tot wijsheid van God, tot rechtvaardigheid, ook tot *heiligmaking* en verlossing.

En daarom schreven wij hierboven die bede van den Apostel Paulus aan de gemeente van Thessalonica:

„De God des vredes Zelf heilige u geheel en al; en uw

geheel oprechte geest en ziel en lichaam worde onberispelijk bewaard in de toekomst van onzen Heere Jezus Christus."

II.

HEILIGING EN HEILIGMAKING.

Maar nu van de zonden vrijgemaakt zijnde, en Gode dienstbaar gemaakt zijnde, hebt gij uwe vrucht tot heiligmaking, en het einde het eeuwige leven.

Romeinen 6 : 22.

Tegenover de Socinianen beweerden onze Vaderen, dat de heiligmaking niet in eene natuurlijke bekeering of in eene zedelijke verbetering gelegen was, maar dat deze ten principale bestond in eene *instorting van het nieuwe of geestelijke leven,* waarvan dan de goede werken heerlijke vruchten waren.

Tegenover de Arminianen handhaafden de Gereformeerden te allen tijde de eere Gods in het genadewerk der heiligmaking, door in haar een weldaad van het Genadeverbond te zien, waarbij de mensch niet in zich zelven te roemen had, maar God te danken voor de vrije gunst, ook daarin hem bewezen.

Bij deze twee overwegingen stonden wij in een voorafgaand artikel stil. Doch thans wenschen wij de aandacht te vestigen op de noodige onderscheidingen bij het stuk der heiligmaking zelve.

Men heeft toch op te merken dat, als er in de Heilige Schrift van heiligheid, heiliging, heiligmaking gesproken wordt, dit dikwerf in zeer onderscheiden zin geschiedt.

Laat ons daartoe eerst opslaan eenige bekende teksten, waar

het van den hoogen God gezegd wordt, dat Hij Zich Zelven heiligt, dan zal daarbij onmiddellijk gevoeld worden, dat hier sprake is van eene heiliging in gansch bijzonderen zin.

De eerste verzen van Leviticus 10 zijn daarvoor reeds leerzaam. Bij den aanblik van de straffende gerechtigheid Gods, die de zonen van Aäron, Nadab en Abihu, welke, tegen het uitdrukkelijk bevel des Heeren, vreemd vuur op het altaar hadden gebracht, doodde, zeide Mozes: „Dat is het, wat de HEERE gesproken heeft, zeggende: In degenen, die tot Mij naderen, zal Ik *geheiligd* worden, en voor het aangezicht van al het volk zal Ik verheerlijkt worden."

In die doodstraf van Nadab en Abihu werd de Heere *geheiligd,* dat wil zeggen dat de Heere Zich als de absoluut Heilige openbaarde, dat Gods heiligheid een *kracht* is die het goede handhaaft en het kwade straft, dat de heiligheid Gods de Heilige God Zelf is, de levende God, een God van absolute actie, een verterend vuur voor al het ongerechtige.

Bij Massa en bij Meriba is sprake van een heiliging Gods in even denzelfden zin. Wij lezen toch in Numeri 20 : 12 en 13, dat de Heere tot Mozes en Aäron zegt: „Omdat gijlieden Mij niet geloofd hebt, *dat gij Mij heiligdet* voor de oogen der kinderen van Israël, daarom zult gijlieden deze gemeente niet inbrengen in het land, hetwelk Ik hun gegeven heb. Dit zijn de wateren van Meriba, daar de kinderen Israëls met den HEERE om getwist hebben: *en Hij werd aan hen geheiligd.*"

De HEERE werd in Zijne straffende gerechtigheid in Mozes en Aäron geheiligd, betoonde Zich de Handhaver van Zijn Goddelijke wet. Die werkelijkheid is zoo aangrijpend, er iets van te mogen verstaan dat de heiligheid des Heeren een vuurgloed is, die voor Hem henen gaat en blaakt aan alle zijden.

* * *

Doch in de tweede plaats heeft de mensch ook zijn God te heiligen. Het verwijt trof juist Mozes en Aäron, dat zij den Heere niet *geheiligd* hadden voor de oogen der kinderen van Israël. En dat niet-heiligen van den Heere bestond daarin, dat zij zich niet aan Zijn Woord gehouden hadden.

Waar elken dag, in getrouwheid aan der Vaderen kostelijke usantie, het allervolmaaktste gebed gebeden wordt, zooals de Heiland ons heeft leeren bidden, daar gaat dagelijks de bede omhoog: „Uw Naam worde geheiligd." Daar bidt dan toch het kind van God, dat zijn hemelsche Vader hem bekwaammakende genade wil geven, ten einde hij dien Naam Gods kunne *heiligen*. En dat *heiligen* bestaat daarin, dat hij God recht kenne, en Hem in alle Zijne werken, waarin Zijn almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid klaarlijk schijnen, moge *heiligen*, dat wil zeggen roemen en prijzen, en voorts alzoo leven, dat die Name Gods om zijnentwille niet gelasterd, maar geëerd en geprezen worde.

Wanneer dus een menschenkind zijn God en Vader heiligt, dan bestaat dat heiligen in deze drie stukken: ten eerste dat hij den Heere recht kent, ten andere dat hij zich stipt aan Gods Woord houdt, en eindelijk dat hij Zijn lof al grooter maakt.

* * *

Nu dient echter nog op tweeërlei gewezen te worden. Vooreerst, dat de Heilige Schrift in het algemeen ook spreekt van het heiligen van iets creatuurlijks, van het schepsel. En ten tweede daarop, dat bij de heiliging van het menschenkind in het bijzonder, wij weder hebben te onderscheiden tusschen een uitwendige en een inwendige heiliging.

Eene heiliging in den meest algemeenen zin des woords kan plaats vinden ten opzichte van al wat creatuur is.

Als Mozes den HEERE, den Bonds-God der Vaderen, bij het wel brandend maar niet verteerd wordend braambosch ontmoet, dan hoort hij het van verre reeds zich toeroepen: „Nader hier niet toe, trek uwe schoenen uit van uwe voeten, want de plaats, waarop gij staat, is *heilig land.*"

In de Paradijs-historie staat opgeteekend, dat de Heere op den zevenden dag gerust heeft van al Zijn werk dat Hij gemaakt heeft, en dat God den zevenden dag heeft gezegend en dien *geheiligd.* In rechtstreeksche aansluiting daarmee begint dan ook het vierde gebod: „Gedenkt den sabbatdag, dat gij dien *heiligt.*"

Wij lezen van de *heiligheden* van Tabernakel en Tempel, en van het *heilige* van al de gereedschappen die daartoe behoorden; ook van het *heiligen* van den verbodsdag en van den krijg; in Psalm 27 zingen wij: „Och, mocht ik in die *heilige* gebouwen". Doch dan weten wij, dat zoowel het land waarop Mozes stond, als die gebouwen waarin Israël saamkwam, een „heiligheid" van eigenaardige soort bezaten.

Het Doopwater is *heilig* water, het brood en de wijn die bij het Avondmaal gebruikt worden heeten in het Formulier „heilige spijze en heilige drank". En zulks volkomen te recht. In al zulke gevallen heeft het woord heiligen de beteekenis van „afzonderen", „bestemmen", „wijden" van het een en ander voor een religieus doel.

De zevende dag is *heilig,* omdat God dien dag in het bijzonder bestemd heeft tot Zijn dienst. Water, brood en wijn zijn heilig, omdat ze gewijd zijn tot sacramenteel gebruik. De gebouwen zijn heilig, omdat ze afgezonderd zijn als plaatsen voor samenkomsten der gemeente. Doch eenige innerlijke heiligheid kleeft nòch aan den dag, nòch aan het gebouw, nòch aan eenig element.

* * *

Derhalve hebben wij nog ons oog te vestigen op de laatste onderscheiding waarvan melding gemaakt werd. Wij spreken namelijk, ten opzichte van het redelijk-zedelijk creatuur, den mensch, van een uitwendige en inwendige heiligheid.

We belijden een *heilige,* algemeene, Christelijke Kerk. Daar zijn *heilige* engelen. De Apostelen en Profeten worden *heiligen* genoemd. En zulks wordt gedaan, omdat men, met hiervan te spreken, een heilig terrein betreedt, en zich in een heiligen kring beweegt.

Heel iets anders echter is het, wanneer we te doen hebben met inwendige heiliging, ook wel „heiligmaking" in onderscheiding van „heiliging" genoemd. Wanneer wij lezen in II Corinthe 7 : 1: „Dewijl wij dan deze belofte hebben, geliefden, laat ons ons zelven reinigen van alle besmetting des vleesches en des geestes, *voleindigende de heiligmaking* in de vreeze Gods", of in Romeinen 6 : 22: „Maar nu van de zonde vrijgemaakt zijnde, en Gode dienstbaar gemaakt zijnde, hebt gij uwe vrucht tot *heiligmaking,* en het einde het eeuwige leven," dan weten we aanstonds, dat wij hier bepaald worden bij een zeer bijzonder iets uit het stuk der heiligheden, namelijk bij de *inwendige* heiligmaking der ziel.

III.

DE EISCH DER HEILIGMAKING.

Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons ons zelven reinigen van alle besmetting des vleesches en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreeze Gods.
II Corinthe 7 : 1.

Paulus schreef eenmaal aan de gemeente van Corinthe: „Er moeten ook ketterijen onder u zijn, opdat degenen, die oprecht zijn, openbaar mogen worden onder u." (I Corinthe 11 : 19.) En het is alle eeuwen door, gelijk de Kerkhistorie ons overtuigend leert, het opmerkelijk bestel des Heeren geweest, dat Hij Zijn Kerk bracht tot de belijdenis der zuivere waarheid, door het opkomen der ketterij. Van zeer veel beteekenis is dan ook het woord „moeten" in den aangehaalden tekst: „want er *moeten* ook ketterijen onder u zijn." En het is deswege, dat wij begonnen met te wijzen, ten eerste op de ketterij der Socinianen, die het wezen der heiligmaking in zedelijke verbetering zochten, en voorts op de ketterij der Arminianen, die de werking der heiligmaking aan den mensch zelven toekenden, en zoodoende God in de eere Zijner genade te kort deden.

In de tweede plaats was het noodig, en dat deden wij in ons vorig artikel, te wijzen op allerlei onderscheidingen die bij het stuk der heiliging en heiligmaking gebezigd worden, opdat misverstand wierd afgesneden, en het verkrijgen van het rechte inzicht bevorderd.

Thans gaan wij er toe over, te handelen van de heiliging in engeren zin, ook wel ter nadere onderscheiding in het

bijzonder de heiligmaking genoemd. Hierbij zetten wij dan uiteen éénerzijds, hoe de heiligmaking een weldaad van het *Genade*-verbond is, en derhalve als een genadedaad van den Bonds-God is te eeren; anderzijds ook, hoe zij, overmits in alle verbonden twee deelen begrepen zijn, twee stukken bevat.

Laat ons beginnen met een oude definitie van de heiligmaking te geven, die bijvoorbeeld bij een A MARCK, een onzer beste godgeleerden, gevonden wordt. Deze schrijft:

„De heiligmaking zeggen wij te zijn: een weldaad des Genadeverbonds, door welke God de uitverkorenen, van Hem geroepen en gerechtvaardigd zijnde, wel door den uiterlijken dienst van Zijn Woord en Bondszegelen, maar meest door de inwendige genade van Zijnen Geest dagelijks van de aangeborene verdorvenheid der zonde meer bevrijdt, en aan Zijn Beeld gelijker maakt, welke in den dood in hen zal worden volmaakt, opdat zij zoo door goede werken hunne eigene zaligheid, hunner naasten stichting, en de eere Gods mogen bevorderen."

Vraag 113 van den Heidelbergschen Catechismus geeft duidelijk het wezen en karakter der heiligmaking aan: „dat ook de minste lust of gedachte tegen eenig gebod Gods in ons hart nimmermeer kome, maar dat wij te allen tijde van ganscher harte aller zonden vijand zijn, en lust tot alle gerechtigheid hebben."

Wij belijden alzoo, dat door de zonde de mensch *in zijn natuur* verdorven is geworden. Als kinderen hebben we het reeds geleerd: „Ik ben *van nature* geneigd God en mijn naaste te haten." De 7e vraag van den Heidelberger luidt: „Vanwaar komt dan die *verdorven natuur* des menschen?" en het antwoord luidt, dat *„onze natuur"* alzoo verdorven is, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden".

Wie dat éénmaal recht heeft ingezien dat door de zonde

de natuur verdorven is geworden, die verstaat ook, dat uit die verdorven natuur de booze werken, de zondige daden voortkomen.

Onze kleine kinderen hebben nog geen dadelijke zonden gedaan, en toch erkennen wij in ons antwoord op de eerste Doopvraag dat ze in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerlei ellendigheid, ja aan de verdoemenis zelve onderworpen zijn. Zonder hun weten zijn zij der verdoemenis in Adam deelachtig.

Die verdorven natuur betreft den geheelen mensch, zijn verstand, zijn wil, zijn gemoed. Dat alles is verontreinigd en bezoedeld.

Het verstand is *verduisterd.*

De wil is *onheilig.*

Het gemoed is *verdorven.*

En ten gevolge daarvan is het *bedenken* des vleesches vijandschap tegen God, is het *willen* een grijpen naar het kwade, en zijn de bewegingen des gemoeds een *haten* van God en den naaste.

En nu komt God de Heere met tweeërlei genade. Bij den goddelooze wordt die booze natuur in bedwang gehouden door stuitende genade of gemeene gratie. Het kind der wereld is wel *geneigd* tot alle kwaad, maar hij kan, door den teugel Gods, aan zijn neigingen niet toegeven.

Bij de kinderen Gods echter komt de Heere ook nog met een andere genade, met een particuliere genade, met een reddende genade van levendmakend heil.

Die booze natuur ontvangt niet alleen een breidel om haar te bedwingen, maar God geeft daarenboven nog een *andere* natuur, eene wedergeboorte, een nieuwen mensch. En de gifte nu van die *andere* natuur is de heiligmaking in engeren zin. Deze is de instorting van het heilige leven Christi.

Zoo dan, indien iemand *in Christus* is, die is een *nieuw schepsel;* het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles *nieuw* geworden.

De bede om heiligmaking is altoos een gebed om vernieuwing der natuur en wegneming van die booze, verdorven natuur.

„Schep mij een rein hart, en vernieuw in het binnenste van mij een vasten geest," is de bekende bede uit Psalm 51, waar om heiligmaking gebeden wordt.

Heiligmaking is die genadedaad Gods, waardoor de *nieuwe mensch* geschapen wordt, en Christus in Zijn uitverkorenen *leeft.*

Helaas echter, tot hunnen dood toe blijft de verdorven natuur, de oude mensch, de heiligmaking, den nieuwen mensch, in Gods uitverkorenen bekampen. De oude mensch denkt en begeert *tegen* alle geboden Gods, hij schept vermaak in de zonde, verheugt zich in de ongerechtigheid. De nieuwe mensch daarentegen wenscht naar alle geboden Gods van ganscher harte te leven, hij is te allen tijde een vijand en hater der zonde en heeft lust en begeerte tot alle gerechtigheid. Doch tot onze beschaming moet het beleden, totdat ons lichaam in het graf wordt neergelegd, blijft die oude mensch nog zooveel kracht behouden, dat de allerheiligsten, *zoolang zij in dit leven zijn,* maar een klein beginsel dezer gehoorzaamheid hebben. (Vraag 114, Catechismus.)

Het 7e hoofdstuk van Paulus' brief aan de Romeinen, vers 21, 22, 23, is altijd aangrijpend voor hen die dien strijd tusschen ouden en nieuwen mensch, tusschen verdorven en heiliggemaakte natuur in zijn eigen persoonlijk leven doormaakt.

„Zoo vind ik dan deze wet in mij, als ik het goede wil doen, dat het kwade mij bijligt. Want ik heb een vermaak in de wet Gods, naar den inwendigen mensch. Maar ik zie

eene andere wet in mijne leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijne leden is."

Die heiligmaking, die gifte der nieuwe natuur, betreft den geheelen mensch, zijn verstand, zijn wil, zijn gemoed. Dat alles wordt gewasschen en gereinigd.

Het verstand wordt verlicht.

De wil wordt ten goede geneigd.

De bewegingen des gemoeds worden heilig.

En ten gevolge daarvan wordt het een *bedenken* van de dingen die daarboven zijn, waar Christus is; wordt het een *willen* van al de geboden Gods, en een *liefhebben* van God en den naaste.

Die heilige natuur bekwaamt tot het doen van goede werken. Een verdorven natuur kan niets dan zondigen. Een heilige natuur weet: „een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want zijn zaad blijft in hem, en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren." (I Johannes 3 : 9.)

Alle zonden komen op uit de verdorvenheid, alle goede werken uit de heiligmaking.

* * *

En hoe staat het nu met het Verbond?

Wat het eerste deel aangaat, is het alles genade wat God geeft, en wordt het uit vrije genade aan de uitverkorenen geschonken dat God ze heilig maakt, dat wil zeggen, dat God hun de natuur van den nieuwen mensch in Christus schenkt en geeft.

Als wij in den naam des Heiligen Geestes gedoopt worden, zoo verzekert Hij ons, dat Hij ons tot lidmaten van Christus *heiligen* wil. En daarom antwoorden wij ook op de eerste Doopvraag, dat wij bekennen, dat onze kinderen *in Christus geheiligd* zijn.

De Verbondskinderen in *Christus geheiligd.*

Onze kinderen zijn niet alleen in zonden ontvangen en geboren. Wie dat uitspreekt zonder meer, getuigt slechts eene halve waarheid. Ze zijn ook *geheiligd,* ja waarlijk, *in Christus* geheiligd. Daarmede belijdt de Kerk, en volkomen naar waarheid, dat onze kinderen, voor zooverre geen kinderen des vleesches maar der belofte, geboren worden niet alleen met een zondige, maar ook met een heilige natuur. De zondige en heilige natuur worstelen reeds van kindsbeen af tegen elkander in.

Zondig is de natuur, lang voordat er zondige daden openbaar worden.

Heilig is de natuur, lang voordat er goede werken gezien worden.

Die heilige natuur is een gave Gods aan Zijn uitverkoren Verbondskinderen, gerekend naar het inwendig Genadeverbond. Want het mag nooit vergeten, dat niet alles Israël is, wat uit Israël is. Alleen wie van Christus is, is Abrahams zaad.

En daarom zegt de Schrift, omdat de heiligmaking een vrije gave der verkiezende genade Gods is: *De God des vredes zelf heilige u geheel en al.* I Thessalonicensen 5 : 23.)

Maar alle verbonden, en zoo ook het Genadeverbond, hebben twee deelen. Dies zijn wij ook vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid.

God geeft een goeden boom. Die goede boom moet ook *goede vrucht* voortbrengen. De goede werken nu, zijn de goede vruchten van den boom der heiligmaking.

Daar is niet alleen een genadegifte van heiligmaking in de wedergeboorte, maar daar ligt ook een eisch om heilig te zijn in dagelijksche bekeering.

Zijt heilig, want Ik ben heilig.

Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons ons zelven reinigen van alle besmetting des vleesches en des geestes, *voleindigende de heiligmaking* in de vreeze Gods. (II Corinthe 7 : 1.)

God begint met heiligmaking in de wedergeboorte.

Hij vraagt van u, in het tweede deel des Verbonds, het „voleindigen der heiligmaking in de vreeze Gods". Dat is het doen van goede werken, het dooden van den ouden mensch, het aandoen van den nieuwen mensch.

Als maar verstaan wordt, dat het ook weer genade Gods is, heiligmakende genade, om heilig te zijn in het leven van den nieuwen mensch, waar God de natuur heilig gemaakt heeft. En ook, dat de volle heiligmaking toeft tot de heerlijkheid ingaat.

Die eisch van heiligmaking, om heilig te zijn, wijst op grenzen van de Christelijke vrijheid. Aan de vrijheid van den Christen wenschen wij in niets te kort te doen, mits die vrijheid maar *Christelijk* zij. De bondeling vergete daarbij nooit, dat er ook is *een band des Verbonds.* „Ik zal u onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des Verbonds." En nu is het volkomen waar, dat de HEERE de Zijnen onder dien band brengt, maar Gods volk heeft ook onder dien band te zijn en te leven.

Het leven der heiligmaking ligt geteekend in deze woorden van Paulus: „Ik ben door de wet der wet gestorven, o*pdat ik Gode leven zou.* Ik ben met Christus gekruisigd, *en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.*" (Galaten 2 : 19, 20.)

IV.

DE VOLHARDING DER HEILIGEN.

Ik geef hun het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal ze uit Mijne hand rukken. Mijn Vader, die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen; en niemand kan ze rukken uit de hand Mijns Vaders.

Johannes 10 : 28, 29.

Van de heiligmaking kan niet gehandeld worden, of de heerlijke leer van de *volharding der heiligen* zet een kroon op dien arbeid. Wij, Gereformeerden, bezitten in het laatste hoofdstuk van de Dordtsche Leerregels een schoone uiteenzetting van deze dierbare waarheid. En eer wij zelven daarvan iets gaan zeggen, drukken wij hier het schoone slotwoord van den laatsten der Dordtsche Leerregels af:

„Deze leer van de volharding der ware geloovigen en heiligen, mitsgaders van de verzekerdheid dezer volharding, welke God, tot Zijns Naams eere en tot troost der godvruchtige zielen, in Zijn Woord zeer overvloediglijk geopenbaard heeft, en in de harten der geloovigen indrukt, wordt wel van het vleesch niet begrepen, en wordt van den Satan gehaat, van de wereld bespot, van de onervarenen en hypocrieten misbruikt, en van de dwaalgeesten bestreden; maar de Bruid van Christus heeft haar altijd, als een schat van onwaardeerbaren prijs, zeer teederlijk bemind, en standvastiglijk verdedigd. En dat zij dit ook voortaan doe, zal God bezorgen; tegen Denwelke geen raad geldt, noch eenig geweld iets vermag."

Dat vertrouwen der Vaderen is niet beschaamd geworden; God heeft daarvoor gezorgd, dat nog heden ten dage de Bruid van Christus deze waarheid bezit als „een schat van onwaardeerbaren prijs".

* * *

De rechtvaardigmaking en heiligmaking, hoewel nooit gescheiden, zijn toch onderscheiden op velerlei manier. In de rechtvaardigmaking werkt God *omtrent,* in de heiligmaking *in* den bondeling; de rechtvaardigmaking bedekt de *schuld,* de heiligmaking strijdt tegen de *zonde;* de rechtvaardigmaking is eene *toerekening* van Christus' borggerechtigheid, de heiligmaking eene *instorting* van het leven van Christus; de rechtvaardigmaking is inéén *volkomen,* de heiligmaking is voorloopig, zelfs in den allerheiligste, nog slechts als een *beginsel* aanwezig.

Zoo wordt in de Gereformeerde Theologie gemeenlijk het onderscheid tusschen beide weldaden van het Genadeverbond aangegeven. Men kan korter zeggen, dat de rechtvaardigmaking eene *rechterlijke* daad Gods is, en dat de heiligmaking de *mystieke* genade Gods in den uitverkorene indraagt. In den Raad des heils was het van eeuwigheid verordineerd, dat niet alleen de gansche schuld betaald, maar ook, dat de macht der zonde gebroken zou worden. En als Christus dien Raad Gods volvoert, dan sterft Hij niet slechts *voor* de gemeente, maar dan leeft Hij ook *in* haar, en deelt door instorting van mystieke genade Zijn leven aan Zijn volk mede. En door het *heilige leven* van Christus in Zijn lichaam, wordt de macht der zonde gebroken, en komt het heilige tegenover het onheilige, het g e e s t e l i j k e l e v e n tegenover den g e e s t e l i j k e n d o o d te staan.

Alle deze weldaden geschieden door den Heiligen Geest,

die de Heiligmaker is. Wij doen belijdenis, in de Twaalf Artikelen des Geloofs, van den Vader en onze schepping, van den Zoon en onze verlossing, van *den Heiligen Geest en onze heiligmaking.* Dat doet evenwel in niets te kort aan de vaststaande waarheid, dat Gods als God Drieëenig Zich openbaart in al Zijne werken naar buiten, dus ook in het werk der heiligmaking. Maar wel belijden wij in het bijzonder, dat de Heilige Geest de uitverkorenen wederbaart en hun het geestelijke leven schenkt; dat de Heilige Geest in Christus inlijft en tot zaligmakend geloof brengt; dat de Heilige Geest den rechtvaardige door het geloof doet leven en bekwaamt tot en helpt in den heiligen strijd tegen de drie doodvijanden, zonde, wereld en duivel; dat de Heilige Geest het verstand verlicht en den wil heiligt en alzoo tot bekeering brengt; dat de Heilige Geest verzekering geeft van het kindschap Gods, het hart met vrijmoedigheid vervult en vastelijk doet hopen op de eeuwige zaligheid hiernamaals. Alle deze weldaden worden in onderlingen samenhang de heiligmaking genoemd, en zij zijn het werk van God den Heiligen Geest. Wie *uit den Geest* geboren is, heeft daar deel aan. (Johannes 3 : 5.) Het is eene barmhartigheid door het bad der wedergeboorte en *vernieuwing des Heiligen Geestes.* (Titus 3 : 5.)

***

Waar de heiligmaking realiseert „de verordineering om den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn", en God de Heere door *instorting* van het geestelijke leven in den waren bondeling, niet alleen mystieke kracht geeft om het leven der genade te ontplooien, maar ook om tegen de macht der zonde te strijden — daar leert de Gereformeerde tot zijne verootmoediging, in Zondag 44 van den Catechismus, dat zelfs de

allerheiligsten, *zoolang zij in dit leven zijn,* nog maar een *klein beginsel* dezer gehoorzaamheid bezitten.

In het eerste artikel van den vijfden Leerregel spraken onze Vaderen het beslist uit: „die God naar Zijn voornemen tot de gemeenschap van Zijnen Zoon, onzen Heere Jezus Christus, roept, en door den Heiligen Geest wederbaart, die verlost Hij wel van de heerschappij en slavernij der zonde, *doch Hij verlost hen in dit leven niet ganschelijk van het vleesch en het lichaam der zonde.*"

En daaruit spruiten nu allerlei zonden voort. Vandaar een dagelijks struikelen in velen, en een somtijds vallen in zware zonden. Tot onze diepe beschaming lezen wij zelfs van Gods beste kinderen in het heilig geschiedverhaal van groote en gruwelijke zonden. Wij hooren daarvan ook in het leven, soms zóó, dat ons gemoed, om de eere van Gods Naam, daardoor pijnlijk getroffen wordt. Aan alle Farizeesche eigengerechtigheid zij daarbij het zwijgen opgelegd. Wie staat, zie toe dat hij niet valle! Als God Zijn uitverkorenen loslaat, dan komt de zonde, want geen menschenkind kan door eigen kracht staande blijven.

De berijming van het Gebed des Heeren legt ons zoo ernstig op de lippen:

Leid ons in geen verzoeking ooit!
Verberg voor ons Uw aanzicht nooit;
Gij weet het, onze kracht is klein,
De driften veel, en 't hart onrein,
Wat wordt er van ons in dien staat,
O Vader, zoo Gij ons verlaat?

Daarom belijden wij al verder: „God is getrouw, die hen in de genade, hun éénmaal gegeven, barmhartiglijk bevestigt, en ten einde toe krachtiglijk bewaart." Maar met deze bewarende genade Gods is het niet alzoo gelegen, of de kinderen

Gods kunnen, door eigen schuld, aan de leiding dier genade in sommige gevallen *voor een tijd* zich onttrekken, en worden dan door het vleesch, door de wereld en door Satan tot zware en gruwelijke zonden vervoerd. De donkere bladzijden uit het leven van David en Petrus behoeven slechts opgeslagen te worden om een historisch bewijs voor deze droeve waarheid te leveren. Doch dat is *tijdelijk*. Zooals een schijngeloovige „voor een tijd" met vreugde gelooven kan, zoo kan ook een kind Gods „voor een tijd" God verlaten en de wereld dienen. Maar dat houdt zeker op, daar komt gewisselijk een einde aan. O, daar is dat bedroeven van den Heiligen Geest, waardoor de oefening des geloofs voor een tijd verbroken wordt, en de consciëntie zwaarlijk verwond, en het gevoel der genade voor een tijd verloren gaat. Doch dat duurt totdat de Heilige Geest in het hart van den gevallene ernstige boetvaardigheid verwekt, hem tot zijn Bonds-God doet wederkeeren, en dan ook Gods vaderlijk aanschijn opnieuw over hem doet lichten.

Daarom belijdt artikel 6: „Want God, die rijk is in barmhartigheid, neemt, naar het onveranderlijk voornemen der verkiezing, den Heiligen Geest van de Zijnen, ook zelfs in hun droevig vallen, niet geheel weg, en laat hen zóó verre niet vervallen, dat zij van de genade der aanneming en van den staat der rechtvaardigmaking uitvallen, of dat zij zondigen ter dood, of tegen den Heiligen Geest, en, van Hem geheel verlaten zijnde, zich zelf in het eeuwige verderf storten."

Een kind Gods kan wel vallen, maar niet vervallen, wel zondigen, doch niet in de zonde leven. De zoon die uit het vaderhuis gaat, staat, als hij in zijn ziel van den zwijnendraf eene innerlijke walging ondervindt, ook weer op, en zegt: „Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan, en zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u." Dan komt

ook die diepe beschaamdheid, die bekennen doet: „Ik ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden, maak mij als een van uwe huurlingen."

Maar deze bekeering komt niet uit den gevallen zondaar zelf op, doch door den Heiligen Geest. Wij lezen in artikel 8, aangaande het onmogelijke dat een kind Gods geheel vervalt: „*ten aanzien van God* kan het ganschelijk niet geschieden, dewijl noch Zijn Raad veranderd, noch Zijne belofte gebroken, noch de roeping naar Zijn voornemen herroepen, noch de verdienste, voorbidding en bewaring van Christus krachteloos gemaakt, noch de verzegeling des Heiligen Geestes verijdeld of vernietigd kan worden."

De volharding der heiligen ligt vast in den eeuwigen Raad des Vredes. Dat hoog besluit kan door niets gekeerd worden, want de genadegifte en de roeping Gods zijn onberouwelijk. De Satan beproeft ons wel zeer te ziften als de tarwe, maar aan des Vaders rechterhand in den hemel hebben wij een barmhartigen Hoogepriester, die weet medelijden te hebben met onze zwakheden, die ook voor ons bidt, en voor ons met Zijn voorbede steeds tusschentreedt bij den Vader.

Satan woelt en werkt. Hij gaat rond als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou kunnen verslinden. Doch, God zij eeuwig lof en eer, van de uitverkorenen, die gekocht zijn niet door goud of zilver, maar door het dierbaar bloed van Christus als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam, maakt Satan niet één tot zijn prooi of buit. De Heere kent degenen die de Zijnen zijn. Hij is de trouwe Herder, de Wachter Israëls die nooit sluimert. Eenmaal gaf Hij Zijn leven voor de schapen, en sinds houdt Hij trouw de wacht over de zoo duur gekochte kudde. Ja, de schapen dwalen wel af, en keeren zich een iegelijk naar zijn weg. Maar de goede Herder verliest ze nimmer uit het oog. Als het

donker wordt, als de zon ondergaat, komt er bangheid en benauwdheid in het hart, dan roept het schaap weer om zijn herder, dien het zoo onbedacht had verloren. Eer de levenszon ondergaat, roept het afgedoolde kind van God weer om zijn Heiland. En dan komt die éénige Herder der schapen, en richt, eer hem de schaduw des dood overvalt, zijn voeten weer op het pad des vredes; eer de nacht des doods komt, brengt Christus het afgedoolde schaap weer in den stal, bij de kudde, en neemt het onder Zijn eeuwige hoede. In het dal der schaduwen des doods zijn weer daar de stok en de staf, die vertroosten.

Zoolang het schaap afzwierf en ronddoolde, was daar een doodvijand, die loerde en wachtte op het oogenblik om zijn sprong te doen. Die booze vijand schijnt den trouwen Herder niet te zien, of in den waan te verkeeren dat deze het schaap uit Zijn oog verloren heeft. Hoe het zij, eer het voor eeuwig te laat is, betoont de Heiland de onwankelbare waarheid van Zijn herderlijke trouw: „Mijne schapen hooren Mijne stem, en Ik ken ze, en zij volgen Mij. En Ik geef hun het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal ze uit Mijne hand rukken. Mijn Vader, die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen, en niemand kan ze rukken uit de hand Mijns Vaders."

VAN DE HEERLIJKMAKING.

I.

DE HEERLIJKHEID HIERNAMAALS.

Gij zult mij leiden door Uwen raad, en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen.
Psalm 73 : 24.

Onze behandeling van de orde des heils spoedt ten einde. Wij zijn thans toegekomen aan het laatste stuk van onze taak. De Raad Gods met zijn uitverkiezing, de Raad des Vredes met zijn eeuwige rechtvaardiging, de wedergeboorte en de roeping, het geloof en de rechtvaardigmaking daardoor, de bekeering en de heiligmaking, zijn even zoovele schalmen in de gouden keten des behouds, en zij zijn alle zoowel afzonderlijk als in onderling verband door ons, naar de mate onzer kracht, en naar het licht ons over die dingen geschonken, beschouwd en behandeld.

Maar één stuk rest ons nog om te bespreken, en dan kunnen wij, wat deze stukken aanbelangt, de pen nederleggen, en wachten op den zegen des Heeren over dezen onzen arbeid, ten dienste Zijner gemeente verricht.

Die laatste schalm heet de *heerlijkmaking,* om haar bij den meest gebruikelijken naam te noemen. En het is hiervoor, dat wij ten slotte uwe aandacht vragen.

Gods werk is van eeuwigheid af in de vrijmachtige verkiezing en in de rechterlijke rechtvaardiging der uitverkorenen, want het Lam is geslacht van vóór de grondlegging der wereld.

Gods werk komt in het proces des tijds tot langzame ontplooiïng, tot geleidelijke ontwikkeling, zoo in de verwekking ten leven, als in de toebrenging der van eeuwigheid gekenden tot het heil.

Maar Gods genadewerk zal eenmaal heerlijk voltooid, schitterend voleindigd worden, als de laatste levende steen in het geestelijk huis zal zijn ingezet, als het getal der uitverkorenen vol zal zijn — en de sluitsteen zal kunnen worden ingezet in het grootsche gebouw der herschepping in den Tempel der verlossing en der genade.

Zeker, daar is een veelvuldig bezig zijn met den Raad des heils en met de Godsgedachten van barmhartigheid en vrede, die van eeuwigheid zijn. Daar is een rijke genieting van de genadegiften Gods in dit tijdelijk leven. Maar er is ook, door de werking van den Heiligen Geest, goedgekeurd door de openbaring in de Heilige Schrift, een machtige drang naar het *volkomene* der zaligheid, die toeft tot de voleinding der eeuwen.

Wij weten het zeer wel, dat wij i n d i t l e v e n slechts een *beginsel* der eeuwige vreugde in ons hart gevoelen, maar dat eerst *na dit leven* v o l k o m e n z a l i g h e i d genoten zal worden, die geen oog heeft gezien, geen oor heeft gehoord, en in geens menschen hart is opgeklommen.

Abraham is de vader aller geloovigen ook daarin, dat hij beleed hier op deze aarde een vreemdeling en bijwoner te zijn, en dat hij klaarlijk betoonde begeerig te zijn naar het hemelsche vaderland, verwachtende de stad die fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is.

Wij gevoelen het in ons, zoo door de werkingen der natuur als der genade, dat het hier beneden niet bestendig is, dat eenmaal het groote *einde* komen zal met geweldige natuurtafereelen en majestueuze bewegingen van de krachten des hemels, als Christus het Koninkrijk aan God en den Vader zal overgegeven hebben, nadat eerst alle dingen Hem zullen onderworpen zijn, want dan zal Christus zelf onderworpen worden Dien, die Hem alle dingen onderworpen heeft, opdat God zij alles in allen.

Alles wacht op de eeuwige heerlijkheid. En de inleiding in, en de bekwaammaking tot die zalige heerlijkheid wordt de heerlijkmaking genoemd.

Die heerlijkheid is het zielsverrukkend voorwerp der heilige hope van de kinderen Gods, en de algeheele vervulling van het zaligmakend geloof der gezegenden des Vaders, voor wie dat koninkrijk is weggelegd vóór de grondlegging der wereld, als een heerlijke erfenis, welke eerst na de voleinding der eeuwen in bezit kan worden genomen.

* * *

Ter inleiding voor de reeks, waarin wij ons voornamen hierover iets te zeggen, wezen wij op het bekende woord van Asaf uit Psalm 73: „Gij zult mij leiden door Uwen Raad, en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen."

Drieërlei zit hierin:

Vooreerst, dat er een Raad Gods is, dewijl Gode al Zijne werken van eeuwigheid bekend zijn. Dan, dat uit dien aanbiddelijken Raad Gods voortvloeien allerlei leidingen en bestieringen in den weg Zijner algemeene, bijzondere en allerbijzonderste Voorzienigheid. Eindelijk, dat *daarna,* na dat alles, volgt een opnemen in de heerlijkheid Gods.

Hoe ook bij deze trits de gedachten zich vermenigvuldigen

mogen, in dat ééne woordeke *daarna* ligt voor ons het antwoord gegeven op tal van vragen, die als vanzelf oprijzen uit het gemoed.

Daarna is er een opnemen in de heerlijkheid des Vaders. Want ja, hier in dit tijdelijk leven is het niet doenlijk de Goddelijke genade tot volle ontplooiïng en tot de rijkste ontwikkeling te brengen. Het „daarna" kwam reeds uit in het woord van den verheerlijkten Heiland na Zijn wondervolle verrijzenis: „Raak Mij niet aan, want Ik ben nog niet opgevaren tot Mijnen Vader." Al wat in de heerlijkheid besloten ligt, of met de heerlijkmaking gegeven wordt, schuwt deze aarde, die onder den vloek ligt, en kan zich eerst dan met het menschenkind gemeenzaam maken, als er weer gerechtigheid op de aarde zelve woont.

Dat gevoelde ook een Paulus, die van deze twee gedrongen werd, hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste. Maar hij wist, dat in het vleesch te blijven toen noodiger was.

Dat gedrongen worden naar de lieflijkheên van het eeuwig, zalig hemelleven is vrucht van Geesteswerking. Immers als Paulus in II Corinthe 5 daarvan melding maakt en spreekt over het gebouw dat wij van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen, en dan gewaagt van het „zuchten in dezen, verlangende met onze woonstede die uit den hemel is, overkleed te worden," dan laat hij daar toch op volgen: „Die ons tot ditzelve bereid heeft is God, die ons ook het onderpand des Heiligen Geestes gegeven heeft."

Zonder daar thans verder op in te gaan, willen wij er toch nu reeds op wijzen, dat het verlangen naar de eeuwige heerlijkheid ook in de hemelen daarboven bij de gezaligden zich krachtig blijft uiten. Wij lezen van de zielen onder het

altaar, die roepen met een groote stem, zeggende: „Hoe lang, o heilige en waarachtige Heerscher, oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet van degenen die op aarde wonen?" En de Geest en de Bruid zeggen immers: Kom! En heel de Kerk, ook die reeds verlost en ingegaan is, bidt zonder ophouden: Ja, kom, Heere Jezus! Het wacht alles op Christus' wederkomst op de wolken.

Zoo is vanzelf de stof der overdenking voor de artikelen die volgen aangegeven. De heerlijkmaking doorloopt twee stadiën. Zij begint reeds voor de ziel „van stonden aan na dit leven", als zij tot Christus, haar Hoofd, zal worden opgenomen. Zij voltooit zich in de zalige opstanding der dooden, als ons vleesch, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, wederom met de ziel vereenigd, aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig zal gemaakt worden.

Maar ook daarbij blijft het niet staan. De leer der heerlijkmaking verbiedt alle overgeestelijkheid, die uitsluitend met de onzienlijke wereld rekent, daarbij de wereld van het zichtbare prijsgeeft, en zoodoende in zondig spiritualisme verloopt. God de Heere heeft den hemel *en de aarde* gemaakt. En Christus kwam niet alleen om de ziel, maar ook om het lichaam te verlossen. Hij vergaf de zonden, maar genas ook de kranken. God laat niet varen de werken Zijner handen. Heel de schepping is in het plan der verlossing, in het werk der genade, in de toekomstige heerlijkmaking opgenomen.

Gerechtigheid zal op de aarde wonen, en de straks verheerlijkte menschheid zal wonen op de nieuwe aarde, in het herwonnen en voor eeuwig onverliesbare Paradijs.

De vleeschwording des Woords eischt dat, en de lichamelijke opstanding van Christus onzen Heere belooft dit heil. Daar is een wederherstelling van alle dingen. Wij lezen in Romei-

nen 8 : 19—22: „Het schepsel, als met opgestoken hoofde, verwacht de openbaring der kinderen Gods.

Want het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om Diens wil die het der ijdelheid onderworpen heeft, op hope dat ook het schepsel zelf zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods.

Want wij weten, dat het gansche schepsel te zamen zucht, en te zamen als in barensnood is tot nu toe."

Handelen wij dan achtereenvolgens: eerst van de aanvankelijke verheerlijking na den dood, daarna van de heerlijkmaking zelve in de opstanding der dooden, en eindelijk van de volle heerlijkmaking in de wederherstelling van alle dingen.

II.

HET HEMELSCH PARADIJS.

En Jezus zeide tot hem: Voorwaar zeg Ik u: Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn.
Lukas 23 : 43.

De aanvankelijke verheerlijking na den dood is het onderwerp, dat ons voor ditmaal bezighouden zal. En daarmede wordt gedoeld op die genade, die door God aan Zijne bondelingen bewezen wordt van af de stervensure, waarin zij in de eeuwigheid worden opgenomen, tot aan den dag van het Eeuwig Oordeel, waarop de heerlijkheid in volle glorie zal geopenbaard worden.

Nu openbaart de Heilige Schrift dienaangaande niet veel. Zoo rijk als de genade in dit tijdelijke leven beschreven

wordt, zoo breedvoerig als de heerlijkheid die komende is, geteekend wordt, zoo sober zijn de berichten aangaande den „voorloopigen toestand".

Ze zijn echter genoegzaam om allerlei misverstand, dat allengs opkwam, uit den weg te ruimen. Zonderlinge gedachten toch zijn er in het hoofd van menigeen opgekomen.

En als wij dat zeggen, dan denken we daarbij niet aan de heidensche leer van de zielsverhuizing, door Egyptenaren en Indiërs verkondigd, alsof de ziel na het sterven van den eenen mensch in den anderen mensch zou overgaan, ja zelfs in dier of plant. Want op Christelijk terrein is die gedachte, voor zoover wij weten, niet verkondigd.

Maar wel denken wij hier aan de leer van een „verfijnde lichamelijkheid der ziel" na het sterven. Daar zijn er toch, die verkondigen, dat het grove lichaam wordt afgelegd, opdat de ziel in een soort aetherisch lichaam voort zou leven. Met name de Theosophie onzer dagen maakt zich hier sterk op. Voor ons echter is deze zaak van meet af een onwaarheid, dewijl zij voortspruit uit het beginsel dat de mensch drievoudig bestaat: uit geest, ziel en lichaam, de bekende leer van de Trichotomie. Waar wij echter weten dat de mensch niet drievoudig, maar *tweevoudig* bestaat: uit geest en lichaam, en dat des menschen geest een „ziel" genoemd wordt, omdat hij niet zelfstandig leeft als een engel, maar gebonden is aan een lichaam, daar is, de leer der Dichotomie waarheid zijnde, nadere bestrijding der leer van het voortleven in een aetherisch of verdund lichaam na den dood, niet van noode.

Wel echter dient notitie genomen te worden van een stelling, oudtijds door de Socinianen en Dooperschen verkondigd, die ook thans nog velen behaagt. Men noemt haar de leer van de psychopannychie, en gelooft daarbij, dat de

ziel des menschen zoodanig aan het lichaam gebonden is, dat zij wel zonder het lichaam bestaan, maar niet met bewustheid leven kan. De ziel leeft door het lichaam, en is in al hare waarnemingen en bewegingen aan het lichaam gebonden. Door het oog ziet, door het oor hoort de ziel. En als nu de ziel „aflijvig" geworden is, zooals de ouden dat plachten te noemen, dan is zij met machteloosheid geslagen. Volgens dezulken kan het niet anders, of de ziel van een gestorvene is algeheel bewusteloos, zij is als in een diepen slaap verzonken, kan niet denken, niet waarnemen, niet genieten, niet lijden. Men beroept zich voor die leer van den „zieleslaap" zelfs op de Heilige Schrift. Teksten als Johannes 11 : 11, waar Jezus van den gestorven Lazarus zegt: „onze vriend *slaapt*", moeten daarvoor dienst doen, alsof Jezus niet daarom van Lazarus als van een slapende spreekt, omdat Hij hem zal opwekken. Ook vleit men zich met drogredenen als deze, dat het Eeuwig Oordeel op den Jongsten Dag geen doel meer heeft, als de kinderen Gods reeds zalig zijn vóór het Oordeel, of als de zondaren reeds verdoemd zijn vóór het Gericht. Maar die dat zeggen, verstaan niet, dat de eere Gods niet volstaan kan met een persoonlijk oordeel over ieder menschenkind afzonderlijk in het sterven, maar dat Gods eere en glorie eischt een algemeen en publiek oordeel na de lichamelijke opstanding der dooden.

Het kan echter geenszins ontkend worden, dat de natuurlijke rede het meest voldaan wordt door de leer van een slaap der zielen na het sterven. Naar den mensch gesproken, ligt die gedachte zelfs voor de hand. Als wij het oog sluiten, kan de ziel niet zien, en stoppen wij het oor dicht, dan kan de ziel niet hooren. En zoo stellen wij ons het zieleleven onwillekeurig voor, wanneer het lichaam aan den dood is prijs-

gegeven. Maar wij mogen nooit vergeten, dat het lichaam tot het *wezen* van den mensch behoort, en dat het daarom geheel buiten ons voorstellingsvermogen gaat, eene gedachte te vormen over den bijzonderen toestand van eene ziel, als God deze een wijle *anders* doet bestaan, zonder lichaam, ook zonder aan het lichaam gebonden te zijn. Dat gaat ons tegenwoordig begrip te boven.

Bovenal, niet de natuurlijke rede, maar het Woord Gods heeft in dezen onze gedachten te leiden. En dat Woord leert ons juist het tegenovergestelde van een bewusteloos zieleleven na den dood. Slaan wij slechts de gelijkenis van den armen Lazarus en den rijken man op. Van Lazarus lezen wij, dat zijn ziel door de engelen gedragen werd in den schoot van Abraham; de rijke man deed zijn oogen open in de hel, zijnde in de pijn. Het woord van Abraham is hier beslissend: „nu wordt hij vertroost, en gij lijdt smarten." Daar is dus een „vertroost worden", daar is een lijden in de smarten, en dat is iets anders dan onbewust blijven voortbestaan.

* * *

Van een andere zijde wordt zoowel de heidensche leer der zielsverhuizing, als de pantheïstische theorie van het verfijnde lichaam, als ook de naturalistische leer van den zieleslaap gelaten voor wat zij is, maar dan toch ook weer iets verkondigd dat niet bestaanbaar is. Men leert, op onderscheidene wijzen, een genade, die in de eeuwigheid wordt aangeboden. Het Evangelie wordt bekend gemaakt aan hen, die het in *dit* leven nooit gehoord hebben, opdat ook zij alsnog gelegenheid zouden hebben zich te bekeeren. De Roomschen gelooven aan een vagevuur, waarin de geloovigen komen, die in dit leven niet genoeg heilig zijn geworden voor

den hemel. In dat vagevuur, een louteringsvuur, worden de zielen der afgestorvenen geheel toebereid voor den hemel. Doch hiervan leert de Schrift niets. Het is den mensch gezet éénmaal te sterven en daarna het oordeel. De booze zal zijn oogen opendoen, zijnde in de pijn. Maar voor de kinderen Gods lezen wij bepaaldelijk het kruiswoord van den Heiland aan den begenadigden moordenaar: „Heden zult gij met Mij *in het Paradijs* zijn!" Zoo stierf ook een Stefanus, toen hij de hemelen geopend zag, en de Zoon des menschen staande ter rechterhand Gods, met deze bede: „Heere Jezus, ontvang mijnen geest." En Paulus weet niets anders dan van een ontbonden worden, om daarna ook met Christus Jezus te wezen. Nergens is van een vagevuur eenige sprake. Wel van een komen in het Paradijs, van een ingaan in den hemel, van een leven met en bij Christus den Heere.

* * *

De dood is om der zonde wil in de wereld gekomen. En dien dood hebben wij daarom eerst recht te verstaan, zullen wij iets vorderen in de ontwikkeling dezer gedachten. De dood is niet een „niet-meer-zijn", is niet een „ophouden van het bestaan", zooals met name door de mannen der wereld wordt geleerd. Christenen spreken veel van een *onsterfelijke ziel,* en werken zoodoende onzes inziens wel eenigermate een misverstand in de hand.

Van tweeën één toch. Als van een „onsterfelijke ziel" gesproken wordt, dan bedoelt men, dat de ziel eeuwig blijft bestaan en voor vernietiging niet vatbaar is; maar dan moet dadelijk opgemerkt, dat die onsterfelijkheid in even gelijke mate ook van het lichaam geldt. Ook het lichaam is, beschouwd in verband met de onsterfelijkheid, even onvernietigbaar als de ziel.

Of men bedoelt, dat de ziel na den tijdelijken dood *anders* bestaat, nu zij gescheiden is van het lichaam. Maar dat geldt toch ook van het lichaam, dat eerst als l ij k, en straks na de ontbinding, *anders* bestaat, nu het gescheiden is van de ziel.

Mocht men het echter geestelijk bedoelen, en zeggen dat in geestelijken zin de ziel onsterfelijk is, dan ligt het antwoord voor de hand, dat zulks niet waar is, want dat de ziel, zonder genade, *dood is in zonden en misdaden,* en uit dien dood alleen door wederbarende genade wordt opgewekt. Evenzeer als de ziel door de roeping Gods uit den geestelijken dood wordt opgewekt, evenzoo zal eenmaal het lichaam door het roepen Gods uit den lichamelijken dood tot opstanding geroepen worden.

Hoe men het ook wende of keere, de ziel is niet alléén onsterfelijk, maar het lichaam is dat ook. En het wil ons voorkomen dat, ter afsnijding van mogelijk misverstand, het beter is te spreken van den onsterfelijken *mensch,* waarbij terstond aan ziel èn lichaam gedacht wordt.

* * *

Dood en leven zijn voor ons andere gedachten dan de ideeën van een al of niet bestaan. Wij denken bij het *leven* aan allerlei verbindingen in een volle, grootsche harmonie. In het leven is er band tusschen ziel en lichaam, tusschen mensch en mensch, tusschen de menschheid en de wereld. Maar bovenal is er een zalige band tusschen God en den mensch. Waar de mensch in nauwe verbinding met zijn God leeft, daar is *het* leven, het volle, rijke, zalige leven.

En de dood is het verbreken van die levensbanden. Ziel en lichaam worden gewelddadig gescheiden. Alle banden die binden aan den mensch en aan de wereld, worden verscheurd. Dat is alles een openbaring van de macht des doods. Maar

de Dood in al zijn verschrikkelijkheid is toch, dat de mensch, naar den Beelde Gods geschapen, gestooten is uit het gemeenschapsleven met den Heere zijnen God.

* * *

Nu komt de reddende genade Gods dien levensband tusschen den Schepper en het bewuste schepsel herstellen. De Schepper is ook Verlosser, en Hij verlost de uitverkorenen van den Dood. De Vorst des Levens triumfeerde in goddelijke kracht over den tijdelijken en eeuwigen dood, ten bate van den geheelen mensch, naar ziel en lichaam beide.

Die verlossing gaat in tweeën, weshalve er tweeërlei opstanding is. Zalig en heilig is hij, die deel heeft in de *eerste opstanding,* over dezen heeft de *tweede dood* geen macht.

In het leven der genade is de eerste opstanding. Zij die hooren naar de prediking, die roept: „Staat op uit de dooden, en laat Christus over u lichten!" hebben deel aan de eerste of geestelijke opstanding. Zij staan op uit den dood van zonde en misdaad. Zij laten Christus over zich lichten, en dies zullen zij dan ook priesters van God en van Christus zijn, en zij zullen met Hem heerschen als koningen duizend jaren, tot in der eeuwen eeuwigheid.

Is dat nu *het leven,* om, na terugwerping van den dood, die u van God losscheurde, weer in de aanschouwing Gods en in Zijne zalige gemeenschap te mogen leven, dan verstaan we iets van de aanvankelijke verheerlijking, die voor de ziel intreedt terwijl het lichaam in het graf wordt neergelaten.

Vooreerst wordt de ziel van den vloek dezer aarde, met al den aankleve van dien verlost, want de band aan dien vloek is een kwelling voor haar. De geest keert weder tot God, die hem gegeven heeft. (Prediker 12 : 7.) Zij wordt geheel

en al van de wereld, die onder den vloek ligt, weggenomen en losgemaakt. Wij lezen in Job 14 : 21, dat een afgestorvene *niets* van deze aarde weet; „zijne kinderen komen tot eere, en hij weet het niet; of zij worden klein, en hij let niet op hen". En in Prediker 9 : 5 en 6 lezen wij: „De levenden weten dat zij sterven zullen. Maar de dooden weten niet met al. Zij hebben ook geen loon meer, maar hunne gedachtenis is vergeten; ook is alreede hunne liefde, ook hun haat, ook hunne nijdigheid vergaan; *en zij hebben geen deel meer in deze eeuw in alles wat onder de zon geschiedt.*"

Daarom zijn wij tegen alle heiligenvereering en doodenaanbidding. Want „Abraham weet van ons niet, en Israël kent ons niet". (Jesaja 63 : 16.)

De ziel wordt bij den dood, als zij ingaat in den hemel, geheel verlost van deze zondige wereld, die in het booze ligt. Maar deze zaligheid is voorloopig, want straks zal ook het lichaam verlost worden en ingaan in de heerlijkheid.

Die aanvankelijke heerlijkmaking is niet slechts een volle *verlossing* voor de ziel van den vloek, maar ook een absolute *heiligmaking*. De allerheiligsten brengen het in dit tijdelijk leven maar tot een zeer klein beginsel, en struikelen dagelijks in velen. Maar in de ure des doods wordt *de zonde afgestorven*. Dat afsterven v a n d e z o n d e is het groote wonder der heerlijkmaking, weggelegd voor Gods kinderen, die komen zullen tot de geesten der *volmaakt rechtvaardigen*.

De dood is ook een doorgang tot het eeuwige leven — het Paradijs wordt betreden, de troon Gods wordt aanschouwd, de gemeenschap met den volzaligen God wordt genoten.

„Heden zult gij met Mij *in het Paradijs* zijn!" Maar wie zal die heerlijkheid en zaligheid beschrijven? Zoo vlug is geen geest, zoo welbespraakt geen tong.

Paulus is eenmaal opgetrokken geweest in het Paradijs (II Corinthe 12 : 4) en heeft toen gehoord onuitsprekelijke woorden, die het een mensch niet geoorloofd is te spreken.

III

DE OPSTANDING DER DOODEN.

Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelve gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking, waardoor Hij ook alle dingen Zich Zelven kan onderwerpen.
Filippensen 3 : 21.

De heerlijkmaking, die aan de uitverkorenen naar den Raad des Heils is toegezegd, wordt in twee onderscheidene stadiën aan Gods Bondsvolk geschonken. De ziel geniet van stonde aan, na het verscheiden van deze aarde, de heerlijke zaligheid in het Paradijs daarboven, maar zij wacht toch met heilig verlangen naar het oogenblik, dat het lichaam eveneens in die genade zal deelen, na de opstanding uit de dooden.

De opstanding der dooden gaat aan de heerlijkmaking zelve vooraf, zooals de aard der zaak het trouwens medebrengt, en Gods Woord bovendien het ons leert. Laat ons voor ditmaal bij de opstanding des vleesches ietwat nader stilstaan.

En dan spreken wij allereerst onze bevreemding uit over hen, die gelooven, dat in het Oude Testament de opstanding der dooden een onbekende zaak was, en meer iets nieuws van het Nieuwe Testament is. Als men zeide, dat er in het Oude Testament Sadduceën waren, en dat men het met hen eens is,

ja, dan zou een waar woord gezegd zijn geworden. Nu beroept men zich wel op teksten als Prediker 3 : 19 en 20, maar vergeet dan, dat het treffend antwoord juist in vers 21 gegeven wordt. *Schijnbaar* sterft voor een ongeloovige de mensch als een dier, maar: *wie merkt,* d a t d e a d e m v a n d e k i n d e r e n d e r m e n s c h e n o p v a a r t n a a r b o v e n e n d e a d e m d e r b e e s t e n n e d e r w a a r t s v a a r t i n d e a a r d e? En anderen, die de gedachte aan een opstandingsgeloof, óók in het Oude Testament, bestrijden, maken het waarlijk niet beter door te wijzen naar Job 14 : 12, waar staat: „Alzoo ligt de mensch neder en staat niet op", omdat dan juist onmiddellijk volgt: „t o t d a t d e h e m e l e n n i e t m e e r z i j n, z u l l e n z i j n i e t o p w a k e n, n o c h u i t h u n n e n s l a a p o p g e w e k t w o r d e n."

Gansch de Heilige Schrift, zoowel het Oude als het Nieuwe Testament, is vol van de leer van de opstanding der dooden; ja, die leer is alleszins een zeer gewichtige in de orde des heils. Wij hebben slechts, om hiervan overtuigd te worden, aldus den Apostel te hooren betoogen in I Corinthe 15 : 13 v.v.: „Indien er geen opstanding der dooden is, zoo is ook Christus niet opgewekt. En indien Christus niet opgewekt is, zoo is dan onze prediking ijdel, en ijdel is ook uw geloof. En zoo worden wij ook bevonden valsche getuigen Gods; want wij hebben van God getuigd, dat Hij Christus opgewekt heeft, dien Hij niet heeft opgewekt, zoo namelijk de dooden niet opgewekt worden. Want indien de dooden niet opgewekt worden, zoo is ook Christus niet opgewekt."

In dat opstandingsgeloof roemde Job: „Als zij na mijn huid dit doorknaagd zullen hebben, zal ik *uit mijn vleesch* God aanschouwen." Dat Gods Woord de opstanding der dooden zeer duidelijk leert, is buiten alle tegenspraak. Die leer is een artikel van ons algemeen ongetwijfeld Christelijk

geloof: Ik geloof de wederopstanding des vleesches. Voor den Christen bestaat dienaangaande niet de minste twijfel. Maar wel mogen wij enkele vragen, die naar aanleiding van dit stuk des geloofs zich voordoen, in nadere behandeling nemen.

In de eerste plaats dient met hand en tand bestreden te worden de door en door onschriftuurlijke leer, alsof alleen die in Christus ontslapen zijn uit het graf zullen verrijzen, en de goddeloozen in hun sterven voor eeuwig verdwijnen. Immers niet de opstanding zelve, maar wel de *zalige* opstanding is vrucht van Christus' verdiensten voor die Hem van den Vader gegeven zijn. Reeds Daniël profeteerde (Hoofdstuk 12 : 2): „Velen van die, die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken, dezen ten eeuwigen leven en genen tot versmaadheden en tot eeuwige afgrijzing." En in Johannes 5 : 28 en 29 lezen we zeer duidelijk, in woorden voor geen tweeërlei uitlegging vatbaar: „De ure komt, in dewelke allen, die in de graven zijn, Zijne stem zullen hooren, en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdoemenis." Daar is dus een opstanding ten eeuwigen leven, maar ook een opstanding tot eeuwig afgrijzen en verdoemenis. Men spreke ons niet van de leugen der conditioneele onsterfelijkheid!

Voorts valt op te merken, en dat is waarlijk niet zonder gewicht, dat in den Dag der dagen *hetzelfde lichaam* opstaat, en dat wij niet een „ander lichaam" ontvangen, zooals door sommigen wordt beweerd. Dat blijkt voldoende uit de onderscheidene geschiedenissen van doodenopwekking, die in de Heilige Schrift staan opgeteekend.

Als Elia aan de weduwe van Zarfat haar zoon weergeeft, dan is het door opwekking van het gestorven lichaam. Als Elia den zoon van de Sunamietische in het leven terug-

roept, dan is het die zoon zelf, zooals hij gestorven is, die aan haar wordt teruggeschonken. Ten opzichte van het dochtertje van Jaïrus, den jongeling van Naïn en Lazarus moet even hetzelfde gezegd worden. En dat alles wijst heen naar onze eigene opstanding. Maar bovenal blijkt dat uit de opstanding van Christus Jezus onzen Heere. Hij was bij den rijke in zijn dood en is nedergelegd in het graf van Jozef van Arimathea. Op den onvergetelijken Paaschmorgen verrijst Hij uit de dooden, als de Vorst des levens, maar niet met een ander lichaam, doch met hetzelfde lichaam dat Maria, als gelukzalige Maagd, eenmaal onder haar hart gedragen had; met dat lichaam waarin de Man der Smarten geleden had; met dat lichaam, dat aan den dood des kruises, die van God vervloekt was, was prijsgegeven. Zij zullen zien, in Welken zij gestoken hebben.

Nergens biedt Gods Woord steun aan de Doopersche gedachte van een „nieuwe schepping", maar allerwegen wordt geopenbaard de *herschepping,* zoowel in het heden der genade, als in de toekomst der heerlijkheid. Reeds de woorden „opwekking" en „opstanding" zelven drukken die gedachte uit. Dat wat in het graf ligt wordt eerst opgewekt en staat daarna op. De dood is allerminst een vernietiging, maar eigenlijk een soort slaap, zooals de profeet Daniël het uitdrukt: „die in het stof der aarde slapen". (Daniël 12 : 2), en zooals de Heere Jezus het ook van Lazarus zegt: „onze vriend slaapt."

In de derde plaats hebben wij ons in acht te nemen, dat we ons niet door de ijdele philosophie der wereld van dit heerlijk geloof laten berooven. De ijdele lieden der wereld willen door natuurlijke redeneering het geloof aan de opstanding der dooden gaarne belachelijk maken. Zij zeggen dan, dat een lijk, tot ontbinding overgaande, algeheel stof

wordt, en dat het stof der lijken straks weer in allerlei andere schepselen wordt opgenomen, zoowel in planten als in dieren en menschen. Ook vraagt men spottend, hoe de mensch zijn eigen lichaam kan terug ontvangen, als wilde dieren hem hebben verscheurd, of als hij door kannibalen is opgegeten. Men denkt, dat, als een mensch verbrand is en zijn asch alom verspreid, de opstanding van het aldus vergane lichaam een absolute onmogelijkheid is.

Wat zullen wij op dat alles antwoorden? Zeker, men kan ook met de „natuurlijke rede" die ongeloofstheorieën bestrijden, en er op wijzen, dat niet eerst na den dood die verandering van stof intreedt, maar dat het gansche leven een voortdurende *stofwisseling* is, zóó, dat na een verloop van zeven jaren telkens het lichaam de oude stofdeelen volkomen heeft afgezet, en algeheel van nieuwe stofdeelen is voorzien, en dat het daarom toch niet een ander, maar zeer zeker hetzelfde lichaam is. Men kan er ook op wijzen, dat de kiem van elk menschelijk lichaam, waaruit het geheele lichaam ontsproten is, zoo onmetelijk klein is, dat zelfs van microscopische waarneming geen sprake is, overmits de stoffelijke kiem van elk menschenlichaam éénmaal in de lendenen van Adam, ons alles stamvader, besloten lag. Hoe duizelingwekkend klein wordt dan niet de levenskiem van een menschelijk lichaam als, zonder één uitzondering, al die levenskiemen van die millioenen en nogmaals millioenen menschen die ooit geleefd hebben, nu leven en alsnog leven zullen, toch éénmaal in Adam's lendenen besloten lagen! Voor God is het geen te groot wonder, al die levenskiemen nog eens tot ontwikkeling te laten komen, gelijk Hij het toch éénmaal deed.

Maar liever antwoorden wij op de onderscheidene bedenkingen, die door het verdorven verstand tegen de leer van de opstanding der dooden worden ingebracht, met de woor-

den van Paulus: „Zal iemand zeggen: hoe zullen de dooden opgewekt worden, en met hoedanig een lichaam zullen zij komen? Gij *dwaas!* hetgeen gij zaait, wordt niet levend, tenzij dat het gestorven is. En hetgeen gij zaait, daarvan zaait gij het lichaam niet dat worden zal, maar een bloot graan, naar het voorvalt, van tarwe of van eenig der andere granen. Maar God geeft het een lichaam, gelijk Hij wil, en aan een iegelijk zaad zijn eigen lichaam." (I Corinthe 15 : 35—38.)

Liever dan met een redeneering antwoorden wij met de taal des geloofs. Want wij moeten nooit ontkennen, dat de opstanding des vleesches een *wonder* is; wij moeten belijden, dat we er een *artikel des geloofs* van hebben. Daarom zeide Jezus tot de Sadduceën zijner dagen, die Hem juist op dat punt een strik wilden spannen: „Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods." (Mattheüs 22 : 29.)

Wij weten van dit mysterie *uit de Schriften,* en kunnen het slechts met een geheiligd verstand verklaren, geloovende in de *kracht Gods.*

* * *

Al verder gaande, hebben wij nu te overwegen, dat, al is het hetzelfde lichaam, hetwelk in het graf ligt, en op den Dag der dagen zal worden opgewekt, dat dit lichaam toch na de opstanding een *andere bestaanswijze* zal erlangen. De Heiland wees reeds daarop, zeggende dat het onderscheid tusschen man en vrouw zal wegvallen, dat hiernamaals niet ten huwelijk zal gegeven noch genomen worden, dat we zullen zijn „als engelen Gods in den hemel". (Mattheüs 22 : 30.)

Paulus vestigt eveneens, zij het ook in een ander verband, op deze zaak de aandacht, als hij I Corinthe 6 : 13 schrijft: „De spijzen zijn voor den buik, en de buik is voor de spijzen, maar God zal beide dezen en die te niet doen." Wij hebben

ons dus voor te bereiden op een algeheele verandering van ons lichamelijk bestaan, zonder dat wij kunnen zeggen hoe het wezen zal. Wie zou zeggen dat een vlinder uit de rups komt? Wij zullen allen *veranderd* worden, is het groote mysterie, met of zonder sterven! (I Corinthe 15 : 51.)

Al te diep mogen wij hierop echter niet ingaan. De heilige Apostel Johannes betuigt ons: „Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, *en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen.* Maar wij weten dat, als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen." (I Johannes 3 : 2.)

H e t i s n i e t g e o p e n b a a r d w a t w i j z i j n z u l l e n. Dat noopt tot bescheidenheid. Maar dit weten wij wel, de schuld is uitgedelgd, de zonde is verzoend, en dan houden zekerlijk alle gevolgen van zonde op. De vloek wordt algeheel ook van het lichaam weggenomen. Het door God geschapen lichaam zal verheerlijkt worden.

Vleesch en bloed zullen het Koninkrijk Gods niet beërven, de verderfelijkheid beërft de onverderfelijkheid niet. Daarom moet dit verderfelijke de onverderfelijkheid aandoen, en dit sterfelijke de onsterfelijkheid. (I Corinthe 15 : 50, 53.)

Alle onvolkomenheid, alle gebrekkelijkheid zal verdwijnen; daar zal geen ellende meer zijn, aan alle lichamelijk lijden komt een einde voor de kinderen Gods. Jezus als *Christus Consolator* gaf daarvan reeds een voorsmaak, toen Hij op aarde maakte dat de blinden konden zien, de dooven hooren, de stommen spreken, de kreupelen wandelen. Hij genas, van wat krankheid zij ook bevangen waren. En dat reddingswerk voor het verloste lichaam zal eenmaal volkomen en algeheel doorgaan. Al onze *krankheden* heeft Hij op Zich genomen, en door Zijne striemen is ons *genezing* geworden, en daar, in het rijk der heerlijkheid, gaat die genezing voor al de gelukzaligen in.

De Dood is de laatste vijand die te niet gedaan zal worden, als God Almachtig door Zijn kracht alom het leven zal doen ontwaken onder hen, die slapen in het stof der aarde. Maar de Dood is een koning, die met heel zijn gevolg van kwalen en gebreken, van pijnen en smarten zal worden uitgebannen uit de verheerlijkte schepping Gods. Waren er geen *zonden,* dan waren er ook geen *wonden.* Als de zonde wordt weggeworpen in de diepte der zee, dan worden alle wonden *genezen* door Hem, die onze Heiland, onze Heelmeester is, naar ziel en naar lichaam.

Het is niet geopenbaard wat wij zijn zullen. Dat is waar. Maar wel weten wij, dat wij *uit ons vleesch* God aanschouwen zullen; dat wij aan Christus gelijk zullen wezen; dat ons nu vernederd lichaam gelijkvormig zal gemaakt worden aan het verheerlijkt lichaam van onzen verheerlijkten Priester-Koning.

En dat is een blij vooruitzicht, dat ons nu reeds streelt. Hoor, hoe Jesaja jubelt: „Hij zal den dood verslinden tot overwinning, en de Heere HEERE zal de tranen van alle aangezichten afwisschen; en Hij zal de smaadheid Zijns volks van de gansche aarde wegnemen, want de HEERE heeft het gesproken. En men zal te dien dage zeggen: Ziet, Deze is onze God. Wij hebben Hem verwacht, en Hij zal ons zalig maken. Deze is de HEERE, wij hebben Hem verwacht, wij zullen ons verheugen en verblijden in Zijne zaligheid." (Jesaja 25 : 8 en 9.)

IV.

DE DAG DES OORDEELS.

Daarom, dat Hij eenen dag gesteld heeft, op welken Hij den aardbodem rechtvaardiglijk zal oordeelen, door eenen Man, Dien Hij daartoe verordend heeft, verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de dooden opgewekt heeft.

Handelingen 17 : 31.

Van de opstanding der dooden mocht wel afzonderlijk in den breede gehandeld worden, om daarbij duidelijk te doen uitkomen, dat de Kerk des Heeren metterdaad aan eene *lichamelijke* opstanding der gestorvenen gelooft. Te allen tijde zijn er geweest die slechts van een opstanding in geestelijken zin gesproken wilden hebben. Ook te dien opzichte is er niets nieuws onder de zon. Wij weten allen, wat Paulus in II Timotheüs 2 : 17 en 18 meldt van Hymeneüs en Filetus, die van de waarheid zijn afgeweken, zeggende dat de opstanding alreede geschied is, en zoo sprekende sommiger geloof verkeerden. Van hen staat immers opgeteekend: „h u n w o o r d z a l v o o r t e t e n g e l i j k d e k a n k e r."

Mede door het niet duidelijk uit elkander houden van de lichamelijke opstanding uit het graf, en de geestelijke opstanding uit den dood der zonden en misdaden, is het geschied, dat allerlei dwalingen ten opzichte van het Duizendjarig rijk veld wonnen in het hart van velen. Zalig en heilig is hij, die deel heeft in de „eerste opstanding", zoo zegt de Heere, maar deze „eerste opstanding" wordt als *bekeering* beschreven in Efeze 5 : 14: „Ontwaakt gij, die slaapt, en staat

op uit de dooden, en Christus zal over u lichten." Maar daarom is de opstanding niet alleen geestelijk, veel minder vervalt hiermede de lichamelijke.

De lichamelijke opstanding der dooden geldt voor allen; niemand die ooit geleefd heeft blijft ergens, waar dan ook, verscholen. En ook zal deze opstanding zich niet over een lang tijdsverloop uitstrekken, want als „de bazuin van groot geluid" zal slaan, en de „stem des archangels" vernomen zal worden, leert ons de Apostel, dat zulks zal geschieden in één punt des tijds, in één oogenblik. (I Corinthe 15 : 52.)

* * *

Wanneer zal zulks gebeuren? zoo wordt menigmaal en telkens gevraagd. Doch daar is niemand die op deze vraag met zekerheid eenig antwoord geven kan. We staan hier voor iets, dat God de Heere *opzettelijk* niet geopenbaard heeft. Van dien dag en ure weet niemand, zoo roept de Heilige Schrift ons telkens toe. De Heere zal komen als een dief in den nacht. Men zie teksten als Mattheüs 24 : 42 en 25 : 13 en dergelijke. Aan alle onheilige weetgierigheid is hier paal en perk gesteld. Zelfs zoo ver gaat dit door, dat de Heiland éénmaal onomwonden uitsprak: „Van dien dag en die ure weet niemand, noch de engelen die in den hemel zijn, noch de Zoon, dan de Vader." (Markus 13 : 32.)

* * *

Maar dit weten wij wel, dat onmiddellijk na de opstanding der dooden de heilige vierschaar gespannen zal worden en Christus plaats zal nemen op den stoel des gerichts, en dat alsdan het groote Oordeel gehouden zal worden, En op dien Oordeelsdag zal voor eeuwig vonnis geveld worden.

Den Dag des Oordeels hebben wij nauwkeurig te onderscheiden van het eeuwig oordeel. Het is wel zoo, dat in het gewone spraakgebruik het eene menigmaal voor het andere genomen wordt, maar het is toch niet hetzelfde.

Het „eeuwig oordeel" is de verdoemenis voor de verlorenen, die na het Oordeel, en juist door de kracht daarvan, in de buitenste duisternis geworpen worden in het onuitblusschelijk vuur, waar weening is der oogen en knersing der tanden. Het wordt het *eeuwig oordeel* genoemd, omdat de verlorenen *voor eeuwig* verdoemd zullen worden.

Maar het Oordeel zelf wordt op een bepaalden dag gehouden, als het teeken van den Zoon des menschen aan den hemel gezien zal worden. Dan gaat in het laatste, uiterste, algemeene, openbare Oordeel. Het is de dag van de gerechtsoefening zelve. Daarvan betuigt de Apostel in Handelingen 17 : 31: „dat Hij een dag gesteld heeft, op welken Hij den aardbodem rechtvaardiglijk zal oordeelen, door eenen Man, dien Hij daartoe verordend heeft."

Het is volkomen waar, dat reeds in dit leven allerlei oordeelen Gods openbaar worden. Wij hebben opmerkzaam te zijn in het zien van Gods vinger; in velerlei gebeuren heeft God iets tot ons te zeggen, en telkens gaan allerlei roepstemmen Gods tot de wereld uit, in ziekten, rampen, ongelukken, mislukking van oogsten enz.; maar dat zijn bijzondere, persoonlijke, voorloopige oordeelen. Het openbare, het algemeene, het laatste Oordeel is komende.

* * *

Wie zal het Oordeel houden? zoo vraagt men. Wij lezen menigmaal, dat het oordeel op den Dag des Gerichts een zake Gods is. En dat leidt tot de voorstelling, alsof God de Heere Zelf op dien grooten en schrikkelijken Dag recht zal

spreken en het vonnis zal vellen. Zoo is het echter niet, want de Vader oordeelt niemand, maar God Drieëenig heeft al het oordeel *aan den Zoon* overgegeven. (Johannes 5 : 22.) „Wij allen moeten geopenbaard worden voor den *rechterstoel van Christus,* opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad." (II Corinthe 5 : 10.)

Deze laatste uitspraak bevat tweeërlei. Vooreerst, dat de Christus Gods de rechtspraak houden zal in het groote Oordeel. Maar voorts leeren wij hier, dat *„wij allen"*, zoowel de kinderen Gods als de kinderen der wereld, voor den rechterstoel van Christus geopenbaard zullen worden. Het is niet zoo, dat alleen de verlorenen gedagvaard worden en de vromen niet voor den rechterstoel verschijnen. Verwarring van Oordeelsdag met eeuwig oordeel leidde tot eene gedachte als hier wordt weergegeven. De onderscheiding daarbij aan de hand gegeven doet ons verstaan, hoe eenerzijds *wij allen* eenmaal voor Christus' rechterstoel komen te staan, opdat de uitverkorenen alsdan hun *eeuwige vrijspraak* publiek voor aller oor zouden hooren uitroepen, en anderzijds de verlorenen openbaar hun verdoemenis in het *eeuwig oordeel* zouden ontvangen.

Christus zal wederkomen om te oordeelen de levenden en de dooden. De wolken zijn op dien grooten en vreeselijken Dag de troon van den Rechter van den hemel en aarde. Daar gezeten, kan en zal Hij door aller oog gezien en aanschouwd worden. Christus zal wederkomen als een Vorst, geducht in macht, omstuwd door een wacht van engelen Zijner kracht en gezaligden (II Thessalonicensen 1 : 7), dewijl het oordeel vol majesteit haast wederkeeren zal tot gerechtigheid.

Met Hem zullen oordeelen de twaalf Apostelen. Christus weet in de prediking van het Evangelie zich één met de

Apostelen; door hen hebben wij gemeenschap met den Vader en met Zijnen Zoon Jezus Christus; door hun woord gelooven wij. En even daarom zullen, waar het Oordeel „naar het Evangelie" gaat, de twaalven mede oordeelen. Zoo verstaan wij het woord des Heilands tot Zijne jongeren: „Voorwaar zeg Ik u, dat gij, die Mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon Zijner heerlijkheid, dat ook gij zult zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls." (Mattheüs 19 : 28.) En wat hen aangaat, die nooit van het Evangelie gehoord hebben, geldt het woord des Apostels: „Want zoovelen als er zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan; en zoovelen als er onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden." (Romeinen 2 : 12.)

* * *

Voor zoover wij uit den Woorde Gods iets van dit toekomende oordeel op den Dag des Heeren afweten, laat zich dat in een viertal gedachten weergeven. Evenwel sprekende over deze aangrijpende en onze ziel ontroerende dingen, mogen we steeds bedenken: „Wie kent de sterkte Uws toorns en Uwer verbolgenheid, naardat Gij te vreezen zijt!" Slechts met stamelende klanken kunnen wij gewagen van de groote daden Gods. Aan alle menschelijk denken leggen wij het zwijgen op, en wij luisteren naar wat God Zelf in Zijn Woord dienaangaande ons heeft willen openbaren.

Vooreerst zegt dat Woord ons, dat het Oordeel zal gaan over allen, over kleinen en grooten, over die het goede en over die het kwade gedaan zullen hebben, opdat èn vrijspraak èn veroordeeling zullen volgen.

Dan lezen wij, dat de engelen Zijner kracht, die Christus

in Zijn wederkomst ten gerichte volgen, alsdan alle volken zullen dagvaarden en oproepen om voor Christus te verschijnen, en dat zij het vonnis, dat weldra geveld wordt, ook zullen uitvoeren aan de gevallen engelen en aan de verdoemde menschen.

Ook lezen wij, in de derde plaats, dat ten dage des Gerichts, als de Zoon des menschen zal zitten op den troon Zijner heerlijkheid, en de volken voor Hem vergaderd zullen zijn, de „groote scheiding" zal plaats hebben tusschen de bokken en de schapen, en dat zij die straks de vrijspraak zullen hooren, aan de rechterzijde der vierschaar zullen gezet worden, en zij die het eeuwig oordeel zullen ontvangen, aan de linkerzijde. (Mattheüs 25 : 32, 33.)

Nadat vooraf die scheiding tusschen de vromen en de goddeloozen heeft plaats gehad, begint het onderzoek en worden de boeken geopend. Het boek van Gods Alwetendheid, het gedenkboek, dat voor Gods aangezicht geschreven is (Maleachi 3 : 16); het boek des Evangelies, waarnaar de geëvangeliseerde volken zullen geoordeeld worden; het contraboek der consciëntie, als het hart aanklaagt en straks God in Zijn rechtspraak zal eeren, dat de Zoon rechtvaardig is in Zijn spreken en rein in Zijn richten.

Eindelijk, en dit is het vierde, nadat de boeken geopend zijn, komt de uitspraak; dan treedt de eigenlijke rechtspraak in, dan wordt uit Christus' eigen mond het eeuwig wel of het eeuwig wee gehoord. En tot verkwikking van de vromen zal eerst de vrijspraak voor het volk des Heeren gehoord worden, opdat zij volkomen gerust mogen zijn. Christus zal eerst tot hen, die aan Zijn rechterzijde staan, zeggen: „Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërft dat Koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld." Die vrijspraak van Gods volk zal de wereld vooraf moeten aanhooren, en

daarna haar eigen doodvonnis: „Gaat weg van Mij, gij vervloekten, in het eeuwige vuur, hetwelk den Duivel en zijnen engelen bereid is." (Mattheüs 25 : 34, 41.) Er zijn er, die meenen, dat de *uitvoering* van het oordeel in omgekeerde volgorde van de *uitspraak* zal plaats grijpen. In de uitspraak worden eerst de uitverkorenen vrijgesproken, in de uitvoering zullen eerst de verdoemden in de eeuwige smart en pijn van het onuitblusschelijk vuur geworpen worden. Zij die zoo denken, beroepen zich voor hun gevoelen op Mattheüs 25 : 46.

* * *

De vrijspraak van Gods volk in het Laatste Oordeel berust op recht en genade. Het is en blijft eene *rechtspraak*. Een iegelijk zal ontvangen naar zijne werken, en alle werk, woord en gedachte zal in het gericht gebracht worden.

En toch is het genade, vrije genade alleen, uit de eeuwige verkiezing voortvloeiende, als vrijspraak van uit de wolken vernomen wordt. Het Koninkrijk is immers bereid vóór de grondlegging der wereld! En als de eerekroon gedrukt wordt op de hoofden der uit den dood verrezenen, dan is het, dat zij jubelend zullen danken: door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen!

Hoe worden dan genade en recht vereenigd in de uitspraak van den Rechter van levenden en dooden op den Jongsten Dag?

Als God de Zoon oordeelt „naar de werken", dan weet ieder kind van God, „dat wij niet bekwaam zijn van ons zelven iets te denken, als uit ons zelven, maar dat onze bekwaamheid uit God is." De Heiland riep het op aarde ons reeds toe: „zonder Mij kunt gij niets doen." Zeker, wij staan onder de verplichting onze eigen zaligheid te wer-

ken met vreeze en beven, maar wij belijden ootmoedig, als dat bij ons gevonden wordt, dat God in ons werkt beide het willen en het werken naar Zijn Welbehagen.

Christus zal een iegelijk oordeelen naar zijne werken, naar wat iemand gedaan heeft in dit leven. Maar de goede werken waren uit Christus zelven. Het is al uit Hem, uit Hem alleen gevonden. Ik leef, doch niet ik, maar Christus leeft in mij.

Vergeet nooit de woorden der Belijdenis in Artikel 24: „Zoo doen wij dan goede werken; maar niet om te verdienen (want wat zouden wij verdienen?); *ja, wij zijn in God gehouden voor de goede werken die wij doen, en niet Hij in ons:* aangezien Hij het is, die in ons werkt beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen . . . . Intusschen willen wij niet loochenen, dat God de goede werken beloont, *maar het is door Zijne genade, dat Hij Zijne gaven* kroont."

Dat zijn kostelijke woorden. Duidelijker en schooner kunnen wij het niet zeggen. God zelf werkt door Zijn Geest en genade beide het willen en werken in Zijne uitverkorenen. En als Christus straks die goede werken in het Gericht brengt, dan kroont Hij zijn eigen werk, en niet het onze. Wij zijn in God gehouden en niet God in ons voor de goede werken. Zoo beleden het onze godvruchtige Vaderen, en in die belijdenis komt God tot Zijn eere, waar het Hem om te doen is.

Maar om even dezelfde reden zal ook in het Oordeel de rijkste verscheidenheid openbaar worden, en niet ieder hetzelfde ontvangen. In het Vaderhuis zijn *vele* woningen. Al naar God in het heden der genade den een meer en den ander minder gaf om in de heiligmaking te vorderen, naar die mate

zal ook meerder of minder de glorie der heerlijkmaking hiernamaals zijn, opdat God de Heere Zich Zelf zij in al Zijn werk, en opdat Hij geve in de toekomst „naar de werken", die Hij wrocht in dit tijdelijk leven. Hij zal kronen naar de gave die Hij gaf.

Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde en in der eeuwigheid.

V.

DE NIEUWE HEMEL EN DE NIEUWE AARDE.

Verwachtende en haastende tot de toekomst van den Dag Gods, in welken de hemelen, door vuur ontstoken zijnde, zullen vergaan, en de elementen brandende zullen versmelten. Maar wij verwachten, naar Zijne beloften, nieuwe hemelen en eene nieuwe aarde, in dewelke gerechtigheid woont.
II Petrus 3 : 12, 13.

Thans zijn wij genaderd aan ons *slotartikel,* niet alleen van dezen schalm der heerlijkmaking, maar ook van de geheele keten des behouds. Na de opstanding der dooden en na het Laatste Oordeel komt nog ééne heerlijke weldaad die beloofd is, en waar het volk des Heeren geloovig op wacht, de vernieuwing der hemelen en der aarde, en daarover wenschen wij dan thans ten slotte te handelen.

Ook hier ligt een zeer stellige *belofte Gods;* het zaligmakend geloof neemt die belofte aan, de hope verwacht de vervulling er van, want wij zijn in hope zalig geworden. Daarom vestigen wij ditmaal de aandacht op het Schriftwoord van den heiligen Apostel Petrus: „Wij verwachten,

naar Zijne beloften, nieuwe hemelen en eene nieuwe aarde, in dewelke gerechtigheid woont."

Het Woord des Heeren maakt zoowel in het Oude als in het Nieuwe Testament veelvuldig gewag van de *nieuwe aarde*. En zooveel weten wij daaruit van de dingen die komende zijn, dat wij aanstonds positie kunnen nemen zoowel tegen hen die wanen dat „alle dingen alzoo blijven, gelijk van het begin der schepping", als tegen degenen die gelooven dat eenmaal deze wereld zelve zal ophouden te bestaan, ten einde een bloot geestelijke toestand intrede, waarin slechts voor het onlichamelijke en onstoffelijke plaats is.

Allerwegen leert de Heilige Schrift ons, dat de wereld die wij thans bewonen *niet* aan eene vernietiging wordt prijsgegeven, maar voor de eeuwigheid *behouden* blijft, hetwelk reeds voortvloeit uit het algemeene beginsel, dat God de Heere nooit laat varen de werken Zijner handen, maar bovendien nog expresselijk geopenbaard is. En even krachtig leert ons Gods getuigenis, dat de wereld eenmaal algeheel *veranderd* zal worden.

De heerlijkmaking doorloopt drie stadiën. God de Heere maakt allereerst de zielen der zalig afgestorvenen heerlijk in de volkomen heiligheid der eeuwigheid, door „afsterving van de zonde". Alsdan wordt het lichaam verheerlijkt, na de opstanding der dooden, en na het Oordeel van den Grooten Dag. Maar de alzoo verheerlijkte mensch, naar ziel èn lichaam deze Verbondsweldaad ontvangen hebbende, erlangt alsnu van zijn trouwen Bonds-God, die geeft wat Hij belooft, ook de verheerlijkte aarde als een woonplaats in het rijk der zaligheid.

Onze God schiep hemel en aarde saam als Zijn *wereld*. En die wereld schonk Hij aan den mensch, die alleen naar ziel èn lichaam beide vol en waarachtig mensch is. Die van God naar Zijn Beeld en gelijkenis geschapen mensch viel,

door het ingeven des duivels en door moedwillige ongehoorzaamheid, in zonde. De heiligheid Gods ontbrandde in toorn, en trof den mensch met een schrikkelijken vloek. En zóó moest die vloek op den mensch aankomen, dat hij in zijn ziel en in zijn lichaam, maar óók in zijn *wereld* de zwaarte van Gods vloek ondervinden zou.

Als Adam en Eva al bevende voor hunnen God staan, in het reeds door zonde verloren Paradijs, dan luidt het rechtvaardig oordeel des Heeren: „zoo zij het aardrijk om uwentwil vervloekt, ook zal het u doornen en distelen voortbrengen."

Doch in het Paradijs werd niet alleen vloek uitgeroepen, maar ook genade verkondigd; het woord van eeuwige ontferming werd door Adam gehoord in de belofte van het Vrouwenzaad. Er zou *verlossing* komen. Alle genade werkt steeds in den weg van verlossing, door wat er is en bestaat te verlossen van schuld, te verlossen van zonde, te verlossen óók van den vloek.

Niet alleen ziel en lichaam worden door de genade des ontfermens van schuld en zonde verlost, maar ook de hemelen en de aarde worden van vloek en ellende bevrijd, naar den Raad des Welbehagens. Het laat zich geen oogenblik denken, dat de verheerlijkte mensch zou wonen op een vervloekte aarde. De wereld is met den mensch vervloekt, maar de wereld zal ook met den mensch verheerlijkt worden.

* * *

De Apostel Paulus spreekt breedvoerig van den vloek, die op heel de Schepping ligt, om de zonde van den gevallen mensch, maar hij wijst ook op de hope die in de wereld zelve leeft: „Want het schepsel, als met opgestoken hoofde, verwacht de openbaring der kinderen Gods. Want

het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om Diens wil, die het der ijdelheid onderworpen heeft, op hope dat ook het schepsel zelf zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten, dat het gansche schepsel te zamen zucht, en te zamen als in barensnood is tot nu toe." (Romeinen 8 : 19—22.)

Heel de schepping zucht, om de schuld van den mensch, maar in heel de schepping is ook een hope om deel te hebben in de openbaring van de heerlijkheid van Gods kinderen. Die nieuwe aarde zal allerminst een „nieuwe schepping" zijn, maar wel een algeheele *vernieuwing van de gedaante des aardrijks.* De toekomstige wereld zal een gansch ander aanzien bezitten dan de tegenwoordige. De Psalmist wijst daarop, als we in Psalm 102 : 27 ten opzichte van de hemelen en de aarde lezen: „Zij zullen als een kleed verouden, *Gij zult ze veranderen als een gewaad, en zij zullen veranderd zijn.*" En deze beeldspraak wil niet onduidelijk zeggen, dat de wereld na het Oordeel als het ware met een „ander kleed" zal worden getooid en gesierd.

De Apostel Petrus doet ons dat duidelijk verstaan, als hij er op wijst hoe „de wereld reeds eenmaal vergaan is". Wij lezen in II Petrus 3 : 6: „door welke de wereld, die toen was, met het water van den zondvloed bedekt zijnde, *vergaan is.*" De wereld van vóór den Zondvloed is vergaan, maar niet vernietigd. De wereld erlangde na dien watervloed een gansch ander aanzien, en een geheel nieuwe orde van zaken trad in. Op gelijke wijze nu als de wereld éénmaal door het *water* vergaan is, zal zij nog éénmaal, maar dan door het *vuur,* vergaan. De hemelen die nu zijn, en de aarde, zijn door hetzelfde Woord als een schat weggelegd, en worden ten vure bewaard tegen den Dag des Oordeels.

(II Petrus 3 : 7.) Dat vuur is niet vernietigend, maar louterend, uitzuiverend, reinigend, gelijk wij in artikel 37 der Confessie belijden: „deze oude wereld in vuur en vlam stellende *om haar te zuiveren.*"

Wij kunnen van het „nieuwe" der aarde en van het „nieuwe" der hemelen niet een juisten indruk ontvangen, tenzij wij ons houden aan het woord des Apostels: „de *gedaante* dezer wereld gaat voorbij." (I Corinthe 7 : 31.) De wereld zelve blijft, zij wordt verlost van den vloek, bevrijd van de ellende, hare *gedaante* voor den tegenwoordigen tijd gaat voorbij, en zij zal, na door het vuur gelouterd te zijn, een nieuwe gedaante erlangen, en met een heerlijk kleed versierd worden.

De wereld zal worden *wedergeboren,* zoo profeteerde de grootste Profeet en Leeraar: „Voorwaar, Ik zeg u, dat gij, die Mij gevolgd zijt, *in de wedergeboorte,* wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon Zijner heerlijkheid, dat gij ook zult zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls." (Mattheüs 19 : 28.) Natuurlijk kan en mag dat geen oogenblik verstaan worden, alsof iemand Jezus in de wedergeboorte zou volgen. Het is godslasterlijk, ook maar een oogenblik bij Jezus aan wedergeboorte te denken. Niemand kan Jezus in de wedergeboorte volgen, omdat er geen sprake is, dat de Heilige Jezus ons in wedergeboorte zou zijn voorgegaan. Maar die Hem gevolgd waren, die zullen in „de wedergeboorte aller dingen", welke plaats grijpt als Christus gezeten zal zijn op den troon Zijner heerlijkheid, met Hem zitten in glorie. Eenmaal zal komen „de wederoprichting van alle dingen", die God gesproken heeft door den mond van Zijne heilige profeten van alle eeuw. (Handelingen 3 : 21.)

* * *

Als het Laatste Oordeel gehouden is, en de verdoemden aan het eeuwig oordeel zijn prijsgegeven, dan wordt de nieuwe aarde toebereid voor het uitverkoren volk des Heeren, dat inmiddels, als met arendsvleugelen, neen, met menschenvleugelen, naar luidt der Schriften, den Heiland in de lucht is te gemoet gegaan. Wie gelooft aan de wonderlijke *verandering* der uitverkorenen in een oogenblik, in een punt des tijds (I Corinthe 15 : 51), wie ziet hoe reeds nu uit een rups een vlinder te voorschijn komt, verstaat, hoe het mogelijk is en hoe het komen zal, dat wij, die levend overgebleven zijn, na de opstanding der dooden, met de verrezenen (want wij zullen de gestorvenen niet vóórkomen) in de wolken zullen worden opgenomen, den Heere te gemoet in de lucht. (I Thessalonicensen 4 : 17.)

Maar de gemeente van Christus zal niet in de wolken blijven. Ook dat is tijdelijk en zal duren zoolang als deze aarde noodig heeft om veranderd, vernieuwd, verheerlijkt te worden. Als de groote brand zal hebben uitgewoed, en de vuurzee den Raad Gods zal hebben gediend, dan treedt in het heerlijk en volzalig oogenblik, waar Patmos' ziener van gewaagt in het Boek der Openbaring (Hoofdstuk 21 : 1, 2): „Ik zag een nieuwen hemel en eene nieuwe aarde: want de eerste hemel en de eerste aarde was voorbijgegaan en de zee was niet meer. En ik, Johannes, zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit den hemel, toebereid als eene bruid, die voor haren man is versierd."

Dat nieuwe Jeruzalem, dat nu boven is, hetwelk is ons aller Moeder, is het Vaderhuis boven in den hemel, met zijn vele woningen, waarin Jezus plaats maakte voor allen, die Hem van den Vader gegeven zijn, en die Hij wil dat bij Hem zullen zijn.

Dat is het Paradijs, waar de Heiland heenging na Zijn

verscheiden van de aarde. Daarin was plaats voor hem, die smeekte: „Gedenk mijner, als Gij in Uw Koninkrijk zult gekomen zijn."

Dat is het Heiligdom, eeuwig in den hemel, niet met handen gemaakt, waar de Heere Jezus als onze „Voorlooper" (Hebreën 6 : 20) is ingegaan.

Dat nieuwe Jeruzalem is een heerlijke stad, door den volzaligen God zelven gebouwd, een stad die Abraham, de vader aller geloovigen, reeds kende, „want hij verwachtte de stad die fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is." (Hebreën 11 : 10.) God de Heere schonk éénmaal aan Adam en Eva een heerlijk Paradijs, in den lusthof van Eden. Maar oneindig veel heerlijker Paradijs is aan het einde der eeuwen ons toegezegd.

Want die stad door God gebouwd, nu in den hemel, en na den wereldbrand van boven nederdalende, heeft de volle heerlijkheid Gods, haar licht is als van den allerkostelijksten steen. Zie de breedvoerige beschrijving daarvan in Openbaring 21 : 10 v.v. Die stad is van zuiver goud, de fundamenten zijn van het edelst gesteente, de poorten van paarlen. O heerlijk erf, gij kunt mijn ziel vervoeren! De schoonste plaats is met ruime snoeren gemeten.

* * *

Wij verwachten, naar Zijne beloften, *nieuwe hemelen en een nieuwe aarde*. Dus niet alleen een vernieuwing van de aarde, maar ook van de hemelen.

Daar zijn *drie* hemelen. Wij weten van den *luchthemel*, waarin al het gevogelte rondvliegt en waarboven de wolken zweven. Wij zien den schitterenden *lichthemel*, waarin de zon als een groot licht tot heerschappij des daags, en de maan als een klein licht tot heerschappij des nachts zijn

gegeven; daarin zijn ook de flonkervuren als hemelsche diamanten aan het firmament. En ver boven den lucht- en lichthemel is de *Troonhemel*, de Hemel der hemelen, waar de Troon Gods is.

Wij verwachten „nieuwe hemelen". Een vernieuwing niet van den Troonhemel Gods, want de Troon des Heeren blijft eeuwig onbewogen, maar wel van den wolken- en den starrenhemel.

Immers de zon zal verduisterd en de maan in bloed veranderd worden, en de starren zullen uit hare plaats vallen. Het *Heelal*, zooals het in den beginne door God Almachtig geschapen is, zal een ontzettende, in menschelijke woorden niet nader uit te drukken, verandering en omzetting ondergaan. Ons oog heeft het niet gezien, geen oor heeft het gehoord, het is in geen menschenhart opgeklommen. „De hemel is weggeweken, als een boek dat toegerold wordt."

De zon en de maan zullen verduisterd worden. Maar het Nieuwe Jeruzalem behoeft het licht niet meer, dat het in de stad zoude schijnen, want de heerlijkheid Gods verlicht haar, en het Lam is hare kaars.

Zon en maan en sterren zijn dienstig in het Godsplan voor deze tijdelijke bedeeling der aarde, nu alles zich beweegt en draait in het grootsch Heelal. Maar het koninkrijk der heerlijkheid dat ons toegezegd is, is een „onbeweeglijk koninkrijk", en er komt, in de vernieuwing van de beide hemelen en de aarde, eene „verandering der beweeglijke dingen". (Hebreën 12 : 26, 27.)

Wij kunnen van die stad, door God als Kunstenaar gebouwd, in het heden van het tijdelijke en aardsche in de verste verte geen voorstelling maken. Paulus is opgetrokken tot in den derden hemel, in het Paradijs, en daar heeft hij

gehoord *onuitprekelijke woorden*, die het een mensch niet geoorloofd is te spreken.

Maar dit weten wij — daar zal „de gerechtigheid wonen". De gerechtigheid in de menschen, waar het zijn zal een vergadering van volmaakt rechtvaardigen. De gerechtigheid in heel de schepping, in het Heelal, in de nieuwe hemelen en in de nieuwe aarde.

Daar zal voor een doorn een denneboom opgaan, en voor een distel zal een mirteboom opgaan.

De wolf zal met het lam verkeeren, en de luipaard bij den geitebok nederliggen; en het kalf en de jonge leeuw en het mestvee te zamen, en een klein jongsken zal ze drijven. De koe en de berin zullen tezamen weiden, hare jongen zullen te zamen nederliggen, en de leeuw zal stroo eten, gelijk de os. En een zoogkind zal zich vermaken over het hol van een adder; en een gespeend kind zal zijne hand uitsteken in den kuil van den basilisk. Men zal nergens leed doen noch verderven op den ganschen berg Mijner heiligheid. Want de aarde zal vol zijn van kennisse des HEEREN, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken. (Jesaja 11 : 6-9.)

Die heerlijkheid heeft God de Heere beloofd. Wij verwachten haar, naar Zijne beloften. En de Bruid van Christus roept met den Geest: Kom, Heere Jezus, ja, kom haastelijk!

DE EERE GODS.

Eere zij God in de hoogste hemelen.
Lukas 2 : 14.

Nog een enkel woord moet hieraan worden toegevoegd. Het werd ons gegeven, achtereenvolgens de onderscheidene schalmen of schakels van de gulden keten des behouds te bespreken. Als wij echter een keten bezien, dan liggen de schakels nooit los naast elkander, maar zijn ze alle aan elkander verbonden. Juist in de saambinding van al die schalmen ligt de éénheid van de keten zelve.

Ook de schakels van de keten des heils zijn aan elkander bevestigd en vormen een hoogere éénheid als *het genadewerk Gods,* waar ze alle verbonden zijn door een scharlaken draad en door een gouden snoer.

Die scharlaken draad is het bloed van Christus. Hij is het Lam dat geslacht is. Zijn bloed reinigt van alle zonden, en al Gods volk is gekocht, niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, maar door het dierbaar bloed van Christus als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam.

Het gouden snoer is de eere Gods. Als goud echt is, wordt er een ijk aan gevonden, en zoo ook draagt elke schalm op zich zelf reeds die hooge keur; maar al die met Gods eere geijkte schalmen zijn nogmaals saamverbonden door het gouden snoer van de eere van Gods grooten Naam, omdat

niet slechts elke genadeweldaad op zich zelf, maar bovenal het gansche genadewerk van Jehovah in zijn geheel door den HEERE van eeuwigheid is uitgedacht, en in den tijd gewrocht om Zijn heilige eere te doen schitteren.

Het is het kenmerkend onderscheid van de Gereformeerde opvatting der Christelijke religie, in onderscheiding van alle anderen, dat zij niet de zaligheid van den mensch, maar de *eere* Gods met beslistheid op den voorgrond stelt. De Calvinist hoort bij al zijn overdenkingen van de daden des Heeren zich krachtig toeroepen: „Gedenk, dat gij Zijn werk groot maakt!" (Job 36 : 24.)

Die hooge vlucht van het geloofsleven, waar de Gereformeerde naar grijpt, kwam zoo treffend uit bij Mozes, die, om den wille van de eere Gods, bad: „Delg mij uit het boek, hetwelk Gij geschreven hebt!" Liever gaf Mozes eigen zaligheid prijs, dan dat de Heidenen God in Zijn eere zouden te na komen en zeggen: Hij heeft ze in Kanaän niet kunnen inleiden.

* * *

Eere zij God in de hoogste hemelen! Zoo zong de Engel des Heeren, omstuwd van een menigte des hemelschen heirlegers, in den zaligen en onvergetelijken Kerstnacht.

Bij alle dingen vraagt God Almachtig naar Zijn eere, en moet het engelen en menschen, ja al wat leeft en adem heeft, om de eere Gods en om de grootmaking van Zijn heiligen en nooit volprezen Naam te doen zijn.

Dat allesbeheerschend beginsel, hetwelk het einddoel van den Raad des Welbehagens is, en dat ten grondslag ligt aan alle werken Gods, zoo in de natuur als in de genade, wordt als zoodanig uitgesproken in Spreuken 16 : 4: „De HEERE heeft alles gewrocht om Zijn Zelfs wil; ja, ook den goddelooze tot den dag des kwaads." *Alles* wat God doet, dat

doet Hij alleen en uitsluitend *om Zijn Zelfs wil.* De eere Gods is het hoogste doeleinde.

Als op Sinaï de Wet aan Gods volk geschonken wordt op steenen tafelen, dan is de *eerste* tafel beschreven met geboden, waarin gewaakt wordt voor Gods eere ten opzichte van Zijn absolute Godheid, zuiveren dienst, heiligen Naam en gewijden dag. En dan zegt God de Heere het als met goddelijke jaloerschheid: „Ik, de HEERE uw God, ben een ijverig God!" En nadat *eerst* in de Wet der Geboden de eere Gods op den voorgrond gesteld is, wordt *daarna* aan den mensch gedacht, en zijne verhouding tot den naaste bepaald. In het kort is de hoofdsom der gansche Wet: *God liefhebben boven alles* (het groote gebod) en uwen naaste als u zelven.

Maken wij den overgang van het *gebod* als „levensregel der dankbaarheid" naar het „voornaamste stuk der dankbaarheid", hetwelk in het *gebed* gevonden wordt, dan komt met niet minder kracht op onze ziel de eisch aan om de eere Gods zoo beslist mogelijk op den voorgrond te stellen. Wij weten niet te bidden gelijk het behoort, zoo wordt tot onze beschaming en verootmoediging geschreven, maar onze hoogste Profeet en Leeraar zal ons leeren, ook hoe wij hebben te bidden. En eer wij mogen bidden om dagelijksch brood, om vergeving van zonden, om verlossing van den Booze, zal het gebed omhoog dienen te gaan, dat de Name Gods geheiligd worde, dat des Heeren Koninkrijk kome, dat de geopenbaarde wil des Vaders volbracht worde, op aarde als in den hemel.

Zoo in het gebod als in het gebed geldt vóór alle dingen de eisch: Zoekt eerst het Koninkrijk Gods!

* * *

De HEERE heeft *alles* gewrocht om Zijn Zelfs wil. Wij hebben de sprake Gods in de natuur slechts met een ge-

opend oor op te vangen, om te verstaan, hoe al wat aanzijn erlangde een dure roeping heeft, de eere Gods te doen uitkomen en Gods glorie te verhoogen. „De hemelen vertellen Gods eere, en het uitspansel verkondigt Zijner handen werk. De dag aan den dag stort overvloediglijk sprake uit, en de nacht aan den nacht toont wetenschap." (Psalm 19 : 2, 3.) Maar een dwaas weet niet, wat hij ziet.

De Naam des Heeren is heerlijk op de gansche aarde, en wij worden opgeroepen Gods hemel aan te zien, het werk Zijner vingeren, de maan, de sterren door Hem bereid. Ja, zelfs uit den mond der kinderen en der zuigelingen heeft de Heere Zich lof toebereid en sterkte gegrondvest. (Psalm 8.)

Reeds daarin ligt genade, alzoo den hemel en de aarde, het Heelal van den Schepper, te mogen beschouwen, dat wij één grootsch werk Gods voor oogen zien, waarin God Zich Zelven verheerlijkt, en de psalm omhoog gaat:

Zij juichen elk op zijne wijze,
Uw eer klimt uit het stof.
Zij zingen, Uwen Naam ten prijze,
Uw goedheid en Uw lof.

Wij ontkennen niet, dat God de wereld en alle schepselen schiep „om den mensch te dienen" (Artikel 12 der Confessie), maar wij weten ook, dat de Belijdenis daar onmiddellijk aan toe voegt: *„ten einde dat de mensch zijn God diene."* Trouwens, het kan ook niet gezegd worden dat alles er om en voor en ten bate van den mensch is, want daar fonkelen starren aan het hemelsch firmament, die nooit één menschenkind ziet; daar bloeien ontelbare bloemen in de rijkste verscheidenheid van geur en kleur, waar nooit één mensch van geniet; daar zijn dieren in tallooze menigte, waar geen mensch eenige wetenschap van heeft. Daarom zegt de HEERE: „Al het gedierte des wouds is Mijne, de beesten op

duizend bergen. Ik ken al het gevogelte, en het wild des velds is bij Mij." (Psalm 50 : 10, 11.)

Niet alleen hemel en aarde, met alles wat zij bezitten, zijn er tot Gods eere, maar ook al wat daarin en daarop zich beweegt en leeft, en voornamelijk de mensch. Elk menschenkind dient, bewust of onbewust, of hij het wil of niet wil, den Raad Gods, en heel het leven der menschheid, het gansch verloop der historie van het menschelijk geslacht ligt onder het hoog Besluit Gods, en beoogt het einddoel, om de heerlijkheid des Heeren, hetzij reeds nu, hetzij eenmaal in de voleinding der eeuwen, schitterend tot uiting en openbaring te brengen. Want de HEERE heeft alles gewrocht om Zijns Zelfs wille, ook den goddelooze tot den dag des kwaads.

Hier verstaan wij het aangrijpend woord van Romeinen 9 : 7 v.v.: „De Schrift zegt tot Farao: Tot ditzelve heb Ik u verwekt, opdat Ik in u Mijne kracht bewijzen zou, en *opdat Mijn Naam verkondigd worde op de gansche aarde.* Zoo ontfermt Hij Zich dan, diens Hij wil, en verhardt dien Hij wil. Gij zult dan tot mij zeggen: Wat klaagt Hij dan nog? Want wie heeft Zijn wil wederstaan? Maar toch, o mensch, wie zijt gij, die tegen God antwoordt? Zal ook het maaksel tot Dengene die het gemaakt heeft, zeggen: Waarom hebt Gij mij alzoo gemaakt? Of heeft de pottenbakker geene macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken het eene vat ter eere, en het andere ter oneere? En of God, willende Zijnen toorn bewijzen en Zijne macht bekend maken, met vele lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereid; en opdat Hij zou bekend maken den rijkdom Zijner heerlijkheid over de vaten der barmhartigheid, die Hij te voren bereid heeft tot heerlijkheid?"

Dat is de majestueuze Godsspraak, waarmede wij hebben raad te plegen ten opzichte van de absolute souvereiniteit Gods, dienstbaar aan de glorie en de eere van God den Heere, die woont in den hemel en doet al wat Hem behaagt, en *nochtans het doel van onzen lof* is, zullen wij niet ontrouw worden aan het waard geslacht van Gods kinderen.

Het meest echter heeft het Gode behaagd Zijne eer te verhoogen in het Verbond der genade en in de toebrenging en zaliging der uitverkorenen. Want als eenmaal de eeuwige heerlijkheid ingaat, dan barst alles los in één heiligen jubel voor den Troon Gods, die in de hemelen is, dan is het één lofakkoord van heilige engelen en zalig verlosten voor Hem, Die leeft in alle eeuwigheid.

Geheel het Genadeverbond berust in Christus Jezus en is op Hem bevestigd. Hij is het Fundament onzer zaligheid; Hij is de Borg en Middelaar; alle geestelijke zegening in den hemel is *in Christus*. In Hem ligt de uitverkiezing onwrikbaar vast: gelijk Hij ons uitverkoren heeft *in Hem*, vóór de grondlegging der wereld. Wij zijn verordineerd tot aanneming tot kinderen *door Jezus Christus*. God heeft ons begenadigd in den Geliefde; in de bedeeling van de volheid der tijden is wederom alles tot één vergaderd *in Christus*, beide dat in den hemel is en dat op de aarde is. (Efeze 1.)

En deze Middelaar des Verbonds wees zonder ophouden op de eere Gods als het hoogste doel van Zijne zending en komst. Hij sprak niet éénmaal, maar voortdurend het uit: „Ik neem geene eere van menschen. Hoe kunt gij gelooven, gij die eer van elkander neemt, *en de eere die van God alleen is*, niet zoekt?" (Johannes 5 : 41, 44.) Ja, de Heiland geeft het zelfs als scherpen toetssteen aan of wij Hem al dan niet als van God gezonden erkennen zullen, door juist nauwkeurig daarop te letten of Hij Zijn eigen eere

dan wel de *eere Gods* zocht, Johannes 7 : 18: „Die van zich zelven spreekt, zoekt zijn eigen eere; maar die de eere zoekt Desgenen die hem gezonden heeft, die is waarachtig en geene ongerechtigheid is in hem." En evenzoo lezen wij in Johannes 8 : 50: „Ik zoek Mijne eer niet. Er is Eén, die ze zoekt en oordeelt."

En waar Christus het zoo onomwonden uitsprak dat Hij als Heiland niet eigen eere zocht, maar de eere Desgenen die Hem gezonden heeft, daar verstaan wij ook, hoe de engelen, eer zij iets anders zingen, op hoogen toon het doen hooren: Eere zij God — reeds bij Christus' geboorte — in de hoogste hemelen!

* * *

Doch niet alleen de bestelling van den Middelaar, maar het geheele Verbondsleven is alzoo verordineerd, dat het Gods lof al grooter dient te maken. Elke schakel van de keten des behouds, de orde des heils, draagt reeds zelfstandig den ijk en het keurmerk van de eere Gods.

In de uitverkiezing handhaaft God Zijne eer zóó, dat er niet het minste in eenig mensch is wat Hem zou bewegen om dien mensch te verkiezen. Daar is geen te voren gezien geloof: „want als de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleve, niet uit de werken, maar uit den roepende." (Romeinen 9 : 11.) Geheel de verkiezing berust op niets anders dan alleen en uitsluitend op het eeuwig en vrijmachtig Welbehagen, *tot prijs der heerlijkheid Zijner genade.*

In de rechtvaardigmaking houdt God Zijn eere hoog door Zijn recht ongeschonden te bewaren, het zijn klem te bezorgen, en te eischen dat aan Zijn gerechtigheid volkomen

zou betaald worden. De hemel en de aarde zullen niet voorbijgaan voordat elke tittel en jota van de Wet volbracht zal zijn, totdat het alles zal zijn geschied. Zalig zijn alleen zij, die naar *onkreukbaar recht* niet schuldig worden verklaard, en door de *verdiensten van Christus* een wettige en rechtmatige erfenis in de hemelen bezitten. De rechtvaardigmaking is vrucht van Christus' lijdelijke èn dadelijke gehoorzaamheid. En daarom is Christus als Borg en Middelaar voorgesteld *„tot eene betooning van Zijne rechtvaardigheid,* door de vergeving der zonden, die te voren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods; tot *eene betooning van Zijne rechtvaardigheid* in dezen tegenwoordigen tijd; *opdat Hij rechtvaardig zij,* en rechtvaardigende dengene die uit het geloof van Jezus is." (Romeinen 3 : 25, 26.)

En evenzoo is het in al de deelen van de heiligmaking om de eere Gods te doen. Reeds in de wedergeboorte, ook waar die van moeders schoot af is, vraagt God Zijn eere. De Psalmdichter zingt: „Op U heb ik gesteund van den buik aan, van mijner moeders ingewand aan zijt Gij mijn Uithelper. *Mijn lof is geduriglijk van U."* (Psalm 71 : 6) „O God, Gij hebt mij geleerd van mijne jeugd aan, en tot nog toe *verkondig ik Uwe wonderen."* (Psalm 71 : 17.) Als dan, op Gods tijd, het geloof doorbreekt en uitkomt, dan vraagt de Heere van Zijn Bondskind, dat ook van dat geloof alleen Hem de eere zal worden gegeven. „Want uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof; en dat *niet uit u, het is Gods gave."* (Efeze 2 : 8.) Als het geloof zich openbaart in krachtdadige bekeering, dan vraagt de Heere ook in die omkeering van het leven Hem te geven de eere Zijns Naams, want eerst toen Hij trok, liepen wij Hem na, en zelfs kan niemand tot Christus komen, *tenzij de Vader hem trekke.* (Johannes 6 : 44.) Met name echter van de heiligmaking zelve,

nu in meer bepaalden zin genomen, zegt Gods Woord het zoo stellig, dat zij een genadegave ter eere Gods is. *„Hierin is Mijn Vader verheerlijkt, dat gij veel vrucht draagt."* Die vruchten van het geestelijk leven zijn specerijen die uitvloeien uit den hof van Sulamith, en als de hemelsche Bruidegom „edele vruchten" vindt, dan betuigt Hij: hierin wordt Mijn Vader verheerlijkt!

Eindelijk in de heerlijkmaking, die eenmaal komt als het getal der uitverkorenen vol zal zijn, dan zal de heerlijkheid Gods het meest schitterend uitkomen. Zijns is het koninkrijk, en de kracht *en de heerlijkheid tot in eeuwigheid.* Dan zal de Zoon het koninkrijk aan God den Vader overgeven, en Hij, de Drieëenige God, zal zijn alles in allen. Dan klinkt het eeuwig loflied van dank en aanbidding als van een stemme veler wateren van de schare die niemand tellen kan. Als de kronen voor den Troon Gods worden nedergeworpen, wordt het gejubeld: „Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, en de eere, en de kracht; want Gij hebt alle dingen geschapen, en door Uwen wil zijn zij, en zijn zij geschapen. Amen. De lof, en de heerlijkheid, en de wijsheid, en de dankzegging, en de eere, en de kracht, en de sterkte zij onzen God, in alle eeuwigheid. Amen."

Dat zal den HEERE wezen tot een Naam, tot een eeuwig teeken, hetwelk niet zal worden uitgeroeid. Hij wrocht alle ding en om Zijns Zelfs wille. O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennisse Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijne oordeelen, en hoe onnaspeurlijk Zijne wegen! Wie heeft den zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest? Uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. *Hem zij de heerlijkheid in eeuwigheid.* Amen.

SOLI DEO GLORIA.

INHOUD.

Bladz.

EEN WOORD VOORAF. 5

ONZE KENNIS ONVOLLEDIG 9

DE RAAD DES WELBEHAGENS.

I. Des Menschen Raadslag. 16
II. De Raad Gods 21
III. De Raad des Heils 26
IV. De Souvereiniteit Gods 34

DE BAND DES VERBONDS.

I. De Roede des Verbonds. 43
II. Het Verbond inwendig en uitwendig . . . 49
III. De Troost der Verkiezing 55
IV. De Twee Deelen des Verbonds 62

VAN DE RECHTVAARDIGMAKING.

I. Van Eeuwigheid gerechtvaardigd. 69
II. Gerechtvaardigd door Christus 75
III. Gerechtvaardigd door het Geloof. 81
IV. Rechtvaardig in het Oordeel 88

Bladz.

VAN DE ROEPING.

I. De Roeping der Natuur 94
II. De Schriftuurlijke Roeping 101
III. Het Scheppend Roepen Gods 107
IV. Het Krachtdadig Roepen Gods 112

VAN DE WEDERGEBOORTE.

I. Algemeene Regel 120
II. Van den Moederschoot af 126
III. De Wedergeboorte van Paulus 134
IV. Wedergeboorte en Doop 141
V. Wedergeboorte en Roeping 147
VI. Wedergeboorte en Besnijdenis. 152

VAN HET GELOOF.

I. Het Wondergeloof. 161
II. Het Tijdgeloof 168
III. Het Historisch Geloof 174
IV. Taalkundige Beteekenis 181
V. Het Zaligmakend Geloof 187
VI. De Kennis des Geloofs 194
VII. De Zaligmakende Kennis 199
VIII. Het Vertrouwen des Geloofs 205
IX. Het Toevluchtnemend Geloof 211
X. Het Vertrouwen des Geloofs in zijn nadere onderscheiding. 217
XI. Het Geloof en de bijzondere aanbieding des Evangelies 223
XII. Het Geloof en de Sacramenten 230

Bladz.

VAN DE BEKEERING.

I. De Vrucht der Bekeering 238
II. Verscheidenheid in de Bekeering 243
III. Tweeërlei Element in de Bekeering 248
IV. De Bekeering een Genadewerk Gods . . . 253
V. De Eisch der Bekeering 261
VI. De Openbaring der Bekeering 267

VAN DE HEILIGMAKING.

I. Een Genadewerk Gods 274
II. Heiliging en Heiligmaking 279
III. De Eisch der Heiligmaking 284
IV. De Volharding der Heiligen 291

VAN DE HEERLIJKMAKING.

I. De Heerlijkheid Hiernamaals 298
II. Het Hemelsch Paradijs 303
III. De Opstanding der Dooden 311
IV. De Dag des Oordeels 319
V. De Nieuwe Hemel en de Nieuwe Aarde . . 327

DE EERE GODS 336